1960

55450

MAXIMILIANI STOLL,

MEDICINÆ CLINICÆ P. P O IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI,

PRÆLECTIONES

IN

DIVERSOS MORBOS CHRONICOS.

POST EJUS OBITUM EDIDIT ET PRÆFATUS EST

JOSEPHUS EYEREL.

VINDOBONÆ,

TYPIS CHRISTIANI FRIDERICI WAPPLER.

1788.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

LECTORI.

Hæc *Stollii* noſtri, bonis omnibus deſideratiſſimi, anecdota tibi traditurus, pauca quædam me præfari debere exiſtimo, ut ſcire liceat, quæ fuerit præceptoris optimi ratio has de morbis potiſſimum chronicis prælectiones conſcribendi, et quibus ego maxime impulſus momentis, typis excudi hæc opuſcula curaverim.

Solebat *Vir optimus* quovis anno ſcholaſtico omne id temporis, quod a clinicis laboribus, et ab exponenda febrium doctrina ſupereſſet, tradendis aliorum etiam morborum deſcriptionibus impendere. Huic inſtituto has debemus de *ſcorbuto*, *rachitide*, *ſcrophulis*, *hydrope*, atque *lue venerea* prælectiones, quibus ante triennium collegia practica inchoabat. Reliquæ prælectiones prioribus annis, iisque variis, fuerunt habitæ. Cum magna eſſet dicendorum copia, curta tamen temporis ſupellex, non de ſingulis morbis copioſum æque ſermonem potuit inſtituere, ſed graviores modo doctrinas

per-

pertractabat, contentus, alias ægritudines per ſumma tantum capita attigiſſe.

Cum prævideam, fore quosdam, qui veloci calamo exceptas ex ore *Stollii* prælectiones, easque ob hanc ipſam rationem ſæpiſſime hiulcas, non raro barbare conſcriptas nobis velint obtrudere, malui has ipſas prælectiones, quas mea hac verſabar manu, typis edere; utpote certus, vel unicam *Stollii*, nitide, atque ea modeſtia, quæ hujus viri prorſus ſingularis erat, communicatam ſcriptiunculam jucundiorem fore eruditis, quam ventoſa

illa multorum loquacitas, quæ integro volumine perſæpe.

Ampullas projecit, et ſesquipedalia verba.

Vale!

SCOR-

I.

SCORBUTUS.

A ſcorbuti deſcriptione exordium facimus, cujus hic decurſum et ſymptomata recenſebimus, ut dein et de natura morbi, et de legitima illius curatione oportunius differam.

Multa ſunt, et inter ſeſe plurimum differentia ſymptomata, quorum pleraque in unam ſummam collecta diagnoſim morbi ſuppeditant.

Omnium primo ea ſymptomata recenſebuntur, quæ in omni et ſingulo ſcorbuto occurrunt, quæ aut eſſentialia aut pathognomonica audiunt; 2. illa ſymptomata exponentur, quæ variabilia, abeſſe ſubinde poſſunt, utut adſint perſæpe, et hoc ipſo accidentalia nominantur. Hæc ultima ſymptomatum claſſis debetur aut idioſyncratiæ

ægri, aut morbis complicatis cum ſcorbuto, et coincidentibus, aut epidemiæ regnanti; aut cauſæ demum cuicunque accidentali.

Priusquam autem hoc ordine utar, et ſymptomata diſpeſcam in ea, quæ eſſentialia, itemque ea, quæ accidentalia ſunt, integram imaginem ſiſtam ſcorbuti

Naſcentis
Increſcentis
Adulti
Conſummati.

Non enim ſufficit morborum ſymptomata noſſe, ſed oportet quoque ordinem, quo ſeſe excipiunt, et ſucceſſionem, ac mutuum inter ſeſe habitum didiciſſe eum, qui juſtam diagnoſin voluerit formare.

Stadium Primum.

Primo omnium obſervatur facies pallida et vultuoſa ſimul; labiorum et caruncularum in oculis color ſubvireſcens; ſolitudinis et quietis amor, uti et tenebrarum. Viget interim appetitus. *Præcurſoria ſcorbuti ſymptomata.*

Stadium Secundum.

Facies chlorotica fit et cerea; dein obſcurior et ſublivefcens.

Animi major mæſtities, puſillanimitas; dedolatio, et poſt leviſſimum motum anhelosa breviſque reſpiratio; cave tamen, ne hydropem thoracis inde arguas. Atque hæc ultima duo ſymptomata conſtanter adſunt.

Mox his prægreſſis pruritus gingivarum accedit, earum tumor, et ſanguinis, ſi vel leviſſime perfricentur, profluvium; earum cæruleſcens rubor; mollities laxa, fungoſa, excreſcens, et putredo tandem; anima fœtens.

Cutis ſicca, anſerina; ſubinde maculoſa, maculis cæruleſcentibus, veluti a ſugillatione, purpuraſcentibus, nigris, cum limbo initio flaveſcente; magnitudine varia, lenticulæ, piſi, integræ et volæ; figura irregulariter orbiculari: plerumque in femoribus et cruribus, ſed et in brachio, thorace, trunco toto: rariſſime in facie.

Oedema crurum, veſtigio appreſſi digiti diutius manente, quod pituitam potius, quam aquam arguit.

Subinde in loco forte contuſo antea, aut vulnerato, aut ulcerato, accedentibus cauſis

 ſcor-

ſcorbuticis, initium morbi obſervatur. Fit et ibi loci ſugillatio, aut plaga cæruleſcens. Naſcitur quoque ulcus ſcorbuticum, cujus facies hæc eſt.

Pus ichoroſum, tenue, fœtens, ſanguinolentum, quod dein inſtar grumoſi ſanguinis ulcus obtegit; ſubjacens carnoſa portio mollis eſt, fungoſa, putreſcens. Detergentia et digeſtiva nil proſunt, non enim inde depurantur. Margo ulcerum horum liveſcit, luxuriatur, ſanguinem fundit, præcipue carne hac ſæpe plurimum excreſcente cultro reſciſſa, ubi et hæmorrhagia accedit. Levis contuſio, vulnusculum in homine ſcorbutico hanc faciem induit: e. g. plaga per venæ ſectionem; differunt ergo plurimum hæc ulcera ſcorbutica ab aliis ulceribus v. g. tibiarum: his ſæpe mercurialia opitulantur, illis vero nocent.

Dolores ſcorbuticorum in artubus, dorſo, lumbis, thorace vagi, fixique ſunt, uti arthriticorum; item ſæpe nocturni; obſervatur ſpuria pleuritis, ſputum cruentum in ſcorbuticis ſæpiſſime.

An ſcorbutus pertinet ad febriles morbos? ſaltem ſubinde?

Reſpondeo nunquam: etſi ſubinde cum febre complicetur, eaque varia, et cum inflama-

flamatoria, ſæpius autem cum putrida, quæ omnium peſſima eſt complicatio.

Exanthema ſcorbuticum eſt maculoſum, cæruleſcens, latum, purpureſcens, petechiforme. Hucusque primum ſtadium ſcorbuti habetur.

Stadium Tertium.

Prioribus addit:

1. Artuum contracturas,
2. Leipothymias vel in levi corporis motu.
3. Oedema crurum, ſurarum, durum, ſebaceum, ligneum.
4. Hæmorrhagias varias, narium, pulmonum, inteſtinorum, uteri; hæmorrhagiæ internæ ſæpe cito letales.
5. Gingivas (faucibus et labiis illæſis) tumidas, fungoſas, ſanguinolentas, dentibus nigris, defluentibus, et maxilla arroſa.
6. Exoſtoſes ſcorbuticas, ſpinam ventoſam ſcorbuticam.

Viget interim appetitus, vigent ſenſus; at animi ingens puſillanimitas.

Stadium Quartum.

Peſſima ſymptomata complectitur. Febris ſubinde putridiſſima; letales hæmorrhagiæ narium, pulmonum, inteſtinorum, veſicæ, ventriculi, hæmorrhoides; hæmorrhagiæ per loca apparenter illæſa e. g. ex cute brachii. Icterus inſanabilis, et infarctus varii viſcerum abdominalium. Hydrops thoracis, abdominis frequenter; peſſima colliquatio et putredo. Mors.

Symptomata pathognomonica et eſſentialia ſunt gingivæ putridæ, abſumptæ, aut fungoſæ; et maculæ cæruleæ, purpureæ, nigræ corporis.

Circa cauſas diverſimodo et eſt diſputatum, et adhuc dum diſputatur. Interim ſequentia per obſervationes.

1. Vix obſervatus eſt unquam ſcorbutus, quin aer ambiens et inſpiratus fuerit humidus. Hinc depreſſiores plagas mundi infeſtat magis; hinc in depreſſioribus partibus alicujus urbis; ut hic Viennæ in ſuburbiis ad Danubium ſitis, S. *Leopoldi*, et *Roſsau*. Hinc in cavis ſubterraneis frequentior quam in ſuprema contignatione. Hollandiam fere incolit ſemper.

2. Si idem aer *humidus* ſimul ſit putridis halitibus, multoque phlogiſto vitiatus, celeriores progreſſus morbus facit. Hinc in locis concluſis, navi e. g. frequentiſſimus, et cum putridiſſima febre ſæpe junctus.

3. Aer humidus, concluſus, non renovatus, ſeu aeris puri ſeu dephlogiſticati penuria preſſus, et ſimul frigidus, plures et periculoſiores ſcorbuticos facit.

4. Si ſtantibus hiſce cauſis accedit victus crudus, farinoſus, caſeoſus, oleoſus; item inopia vegetabilium recentium, et demum mœror animique pathemata triſtia, et tandem deſidia, veſtitus madidus etc. fere ſemper graviſſime afficiuntur ſcorbutici et pereunt plurimi.

Conſtantiſſima cauſa eſt mador atmoſpheræ continuus, maxime frigidus: reliquæ cauſæ ſolæ non ſufficiunt.

Plurimum ad ſcorbutum prædisponunt morbi quidam prægreſſi: hæmorrhagiæ, febres longæ qualescunque, potiſſimum lues venerea, et rachitis, ac uſus mercurii.

Cauſa proxima videtur eſſe putredo, ſed an totius animalis, an certæ cujusdam partis, humoris? Egregius *Hoffmannus* archiater monaſterienſis oſtendit omnium primo *humorem oſſeum* putreſcere in ſcorbuto, indeque

deque vitium per reliquum corpus propagari. Id oſtendit ex eo, quod reliquo corpore ſano adhuc oſſa in principio afficiantur vitio hoc putrido. Per hoc videtur differre a febre putrida, ubi vitium eſt in ſanguine ipſo.

Diviſio eſt in *acutum*, qui celeres progreſſus facit, utut apyretos ſit: in *chronicum*, qualis plerumque eſſe ſolet. In *originarium* et in *ſecundarium*, ſcilicet poſt alios morbos natum. An in *terreſtrem* et *maritimum* apte dividitur? neutiquam. An in acidum, alcalinum, muriaticum, et quare non?

Cura fit: 1. Diæta antiſcorbutica. 2. Removendo cauſas excitantes. 3. Antiſepticis remediis in genere. 4. Remediis antiſepticis peculiaribus modo ſpecifico ipſa adeo oſſa penetrantibus.

Dixi 1. diæta; quæ antiſeptica ſit oportet, ex pane bene fermentato, vegetabilibus recentibus, cereviſia, braſſica fermentata. Poma aurantia, et fructus horæi quivis.

2. Removendo cauſas occaſionales. 1) mutando locum depreſſum et humidum, migrandoque in loca editiora. Hinc qui in depreſſa urbis parte, in loco ſubterraneo habitant, ſanantur ſola mutata habitatione. 2) Aerem, ſi habitatio mutari nequeat, ſiccando,

cando, igne ex lignis aromaticis excitato, pavimentum ſternendo eſt arena ſicca. Uſus ventilatorum aerem renovabit, non autem ſiccabit. Tamen is eſt ſæpe neceſſarius in noſocomiis, ergaſtulis, ubi flamma aromatica ſimul poteſt excitari.

Quodſi aquae putreſcentes ſcorbutum efficerent potiſſimum, ea erit cum alia commutanda, aut cum *malto* coquenda in forma decocti: ita volatilia coctione abiguntur, et aqua mutabitur in decoctum, quod facile fermentationem acidam ſubit, et antiſepticum eſt. Aqua marina potabilis fit ſola ſimplici deſtillatione ex inventione *Lindii.*

3. Frigus, ſi cauſa ſit ſcorbuti, corrigendum id erit foco, veſtitu, exercitatione corporis, moderato ſpirituoſorum uſu, migratione in terras calidiores.

Scorbutum ſymptomaticum curamus et his modis, et ſimul tollendo morbum, qui pro ſuo effectu vel ſymptomate ſcorbutum habet.

4. Specificis remediis: ſubinde is gradus morbi eſt, quem ablatis licet cauſis tollere nequeas. Hinc peculiari remedio, eoque ſpecifico opus eſt, et potenter antiſeptico. Hinc tantus numerus eſt antiſcorbuticorum,

quo-

quorum pleraque ſunt antiſeptica; reliqua autem, etſi non antiſeptica, curarunt ſcorbutum ſymptomaticum. Nominatiora tamen antiſcorbutica ſunt ſequentia:

1. Acida vegetabilia: acetoſa, acetoſella, poma citrea, aurantia, braſſica fermentata, omniaque ea, quæ acidam fermentationem ſubire apta ſunt.
2. Acida mineralia, uti acidum ſalis, vitrioli acida mineralia dulcificata.
3. Amaræ plantæ: trifolium, abſynthium, centaureum, naſturtium etc.
4. Antiſeptica aromatica: cinnamomum, cortex winteranus, peruvianus; turiones pini, abietis, etc.
5. Plantæ quædam acri volatili dotatæ, et antiſepticæ, quæ fere ſolæ per eminentiam antiſcorbuticæ dictæ ſunt: e. g. raphanus, ſinapi, cochlearia, ſquilla, etc.
7. Aqua calcis, de cujus antiſeptica vi conſtat, cum et ſine lacte pota:
8. Martialia; vinum martiale.
9. An et mercurius?

An perinde eſt, quonam ex hiſce dictis antiſcorbuticis utaris? quisnam canon practicus erit hic ſtatuendus?

Reſpon-

Reſpondeo. In ſcorbuto originario et protopathico ſemper adhibenda antiſeptica, quæ et antiſcorbutica ſunt; cum ejus natura in putredine conſiſtat. Sed cum remedia antiſeptica habeant alias adhuc virtutes, cumque dentur antiſeptica refrigerantia, antiſeptica tonica, antiſeptica ſtimulantia etc. hinc ſelectus faciendus eſt remediorum antiſepticorum, ſeu quod idem eſt, antiſcorbuticorum.

Sic ſcorbutus in loco frigido, humidove contractus, in plagis borealibus, plerumque antiſeptica ſtimulantia, incidentia, reſolventiaque poſcit. At vero contractus in plaga humida quidem, at cælo calidiori, auſtrali, proſunt fere ſola antiſeptica, ſeu antiſcorbutica refrigerantia, ſaponacea: priora remedia peſſimam hic inflammationem inducerent. Huc quoque pertinent limonia, aurantiaque, conſerva acetoſæ, acetoſellæ; beccabunga, fructus horæi, eorumque ſucci; braſſica fermentata, acida mineralia.

In primo autem caſu ſcorbuti, nempe cælo frigido humidove contracti proſunt: calor foci, veſtitus bonus, motus corporis, vinoſa moderata, plantæ aromaticæ, amaræ, acres, reſinoſæ, e. gr. turiones pini et abietis, et potus inde paratus; raphanus ruſticanus,

nus, cohclearia, cepa, allium; acida mineralia dulcificata. Acida hæc mineralia ſola minus proſunt, at cum ſucco vegetabili juncta multum præſtant e. g. cum ſucco cochleariæ, raphani ruſticani.

In ſcorbuto ab alimentis ſemiputridis et multo ſale conditis prodeſt aqua calcis, vel ſola, vel cum lacte pota. Id remedium et multum valet in ſcorbuto ab aliis cauſis nato.

Cum vero alii complures morbi ſcorbutum tanquam concauſa producere valeant, quam ſpeciem ſcorbutum ſymptomaticum appellant, conſtabit liquido, omne illud indirecte nominari poſſe antiſcorbuticum, quod cauſæ præcedenti, prædiſponenti vel occaſionali opponitur. Sic prægreſſæ intermittentes, bilioſæ, putridæ, morbus hypocondriacus, hyſtericus; jactura ſanguinis per hæmorrhagias; rachitis, lues venerea; annonae charitas. Quidquid ergo his morbis medetur, et ſcorbuto inde oriundo medebitur perſæpe.

In ſcorbuto cum lue complicata tollenda lues mercurio. Mercurius autem ſcorbuto non medetur, eum potius reddit pejorem. At præmiſſo hydargyro ſcorbutum reſiduum ſanat ſarſaparilla, guajacum, bardana.

Inte-

Interea potioribus et gravioribus ſympmatibus occurrendum eſt; ſunt ea:

1. Aphtæ ſcorbuticæ.
2. Ulcera crurum ſcorbutica.
3. Anchyloſes.
4. Diarrheæ.
5. Dyſenteriæ.
6. Arthritis ſcorbutica.
7. Hæmorrhagiæ variæ, et per varia loca, ſæpe per nares, gingivas, pulmones, alvum.

Ceterum plura antiſcorbutica alia tentari poſſent, ſcilicet:

1. Radix rubiæ tinctorum; quæ oſſa ſola tingit, eſtque valde antiſeptica, in carie oſſium, forte etiam in lue oſſa occupante, in ſpina ventoſa, in rachitide præprimis valeret.

2. Sabina carioſo oſſi inſperſa cariem ſiſtit potenter. Idem facit balneum cum ſabina paratum.

3. Loco ſabinæ adhiberi quoque poteſt calamus aromaticus. Radix rubiæ tinctorum diutius ſanguinem præſervat a putredine, quam cortex; at radice hac multo diutius ſabina et calamus aromaticus.

4. Tentari quoque ulterius poſſet guajacum lignum, ſaſſafras, aſa fœtida.

Sed

Sed ad hæc, quæ externe adplicata tantopere profunt, et juvant, aſſumptane an viribus ventriculi non ſubiguntur? id vero tentandum reſtat.

Videamus, quibus formulis uti ſoleamus:

1.

R. Seri lactis vel ſpiritu vitrioli vel cremore tartari parati. lb. ij.
Syrup. rad. V. aper. unc. 1. ß.
M.
Omni hora vaſculum.
In ſcorbuto calido, acuto.

2.

Item lac ebutyratum: pro potu communi.

3.

R. Lactis vaccini recentis. Menſur. 1.
Bulliant per momentum, dein affunde.
Vini boni auſtriaci vel rhenani q. ſ. ut coaguletur.

4.

Succi expreſſi.

5.

R. Lactis vaccini rec. lb. iij.
bulleat per momentum dein adde
Vini boni auſtriaci vel rhenani lb. ß.
bulliat adhuc per momentum donec coloſtretur, colat. D.

6.

6.

R, Conſerv. cochlear.
— — trifol fibrin.
— — naſturt aquat. āā unc. j.
cremor tartari. unc. β.
pulv. rhei elect. ſcrup. ij.
M.
Sumat omni bihorio cochlear coffean.

7.

R. Raphan. ruſtican. unc. IV.
rad. calami aromat unc. 1 β.
cortic. aurant. condit. unc. β.
Infunde frigide cum vini vel cereviſiæ menſur. i β.
M. D.

8.

R. Malti unc. iij.
Coque per ¼ hor. ſ. q. Aquæ.
Colat. lb. IV.
adde
Syrup. ribeſior. unc. iij.
Spirit. vitriol. q. ſ. ad gratum acorem
M. D.

9.

Pro gingivis: ſpiritus cochleariæ cum aqua ſalviæ, et tinctura laccæ aluminoſa.

II.

RACHITIS.

Rachitis, ſeu morbus ſpinæ, noſtræ contemplationi ſubjicitur.

Id nomen ſortitus morbus eſt, quod frequentiſſime et omnium ferme primo ſpinam dorſi afficiat, illam varie curvando, unde gibboſitas.

In noſtris terris notus morbus eſt ſub nomine morbi anglicani, engliſche Krankheit, doppelte Glieder, unterwachſen ſeyn, große Leber, u. ſ. w. duplicatura audit, hepar magnum, abdomen magnum, Wechſelbalg.

Morbus hic primum a Gliſſonio adcuratius deſcriptus eſt, et ante 1612 non obſervatus. Eum dico non obſervatum, etſi probabiliſſime ſemper exſtiterit, et generi humano ſit coævus.

Amat præprimis ætatem infantilem, ita, ut plerumque primam dentitionem inſequatur. Vidi ſerius, et quidem poſt ſecundum annum, quo tempore ipſum rariſſime prima vice comparere aſſerunt plerique, eundem prorupiſſe.

Fre-

Frequentius nihilominus includitur intra hæc tempora, quæ primæ dentitioni, et initio anni tertii ætatis interjacent.

Rarius, et tunc quidem in ſolis ferme femellis, circa pubertatem, et paulo ante eandem ſeſe manifeſtat.

Morbus eſt compagis oſſeæ primario; ſerius enim, at minus luculenter, aliæ quoque corporis partes afficiuntur, ut idcirco vel ex hoc capite, non inepte poſt ſcorbutum, cujus originem primam pariter in oſſibus quærunt, pertractetur.

En jam potiora ejusdem ſymptomata: æger, infans e. g. minus alacer apparet, imo ſi paulo adultior fuerit, aut is moroſus, ſomnolentus, pallidus, cute pendula, et velut in atrophiam delapſurus. Viget interim appetitus, quin imo voracitas adeſt, non explenda, ſed unde corpori nil accedit emolumenti. Aeger, qui jam gradiri poterat, nunc ne quidem pedibus inſiſtit. Plures nunc ſenſim ſine ſenſu deſigurationes ſubnaſcuntur: potiores recenſebo.

Caput in quibusdam vim morbi peculiariter patitur. Fit enim frons protuberans multum, et veluti anguloſa, temporibus intropreſſis. Diſtingui tamen debet hæc conditio frontis a nativa protuberantia. Suturæ

 de-

dehiſcunt magis, et ſola calvaria amplior evadit, quam pro facie et reliquis capitis partibus.

Dentes tarde, difficulter prorumpentes, flavi, cinerei, nigreſcentes, excidentes, novis difficulter ſubcreſcentibus.

Collum tenue, longum ſæpius, at amplis venis jugularibus.

Mentis conditio varia: nunc enim hebetes ſunt, ſtupidi, ſomnolenti, proclives in convulſiones (ſi nempe caput morbum rachiticum peculiariter patiatur) ſubinde hydrocephalus aut una adeſt, aut naſcitur: incurabilis omnino.

Subinde vero, ſi calvaria a morbo intacta maneat, et aliæ potius compagis oſſeæ partes afficiantur, ingenium præcox, exquiſita ſenſuum omnium facultas obſervatur, ut hinc in proverbio ſit, infantes, qui cito nimis ſapiunt, morbidos eſſe, neque facile in vita manſuros.

Sternum totum aut in medio, aut alterutro in latere protuberans, coſtæ autem intropreſſæ, male curvatæ, latæ, at circa conjunctionem cum parte cartilaginea tuberoſæ, nodoſæque. Eadem quoque clavicularum conditio eſt.

Spina

Spina dorſi frequentiſſime variis in locis, et varia curvata deprehenditur, unde et morbo nomen datum.

Curvatæ autem et protuberantes tibiæ; inde pumila corporis ſtatura. Oſſium mollities inſignis, ſubinde eorundem friabilitas.

Articulationes majores ſolito, unde duplicaturæ, maxime ad carpos.

Vidi quandam oſſeæ compagis conditionem, quam ſemper huc putavi trahendam eſſe. Vidi nempe præcox et ingens corporis incrementum, oſſibus plurimum elongatis, at tenuiſſimis. Vidi hoc in puellis et juvenibus tempore pubertatis, indeque (nam magna ſimul debilitas, et emaciatio ſubinde ſimul adfuerat) curam antirachiticam profuiſſe. Nonnunquam ea eſt thoracis oſſei compreſſio, ut reliquo corporis habitui non reſpondeat. Novimus, dari quosdam gracili et junceo corpore præditos, tenui collo, alatis ſcapulis, fibra tenera, et delicata, atque exquiſite ſentiente; gens roſeis, ingenio præcoci. Hi labe rachitica ſerius ſeſe manifeſtante affecti mihi ſæpe videbantur. Tuſſiculoſi, catarrhoſi, hæmorrhoici, tandem phthiſici evadunt, atque in flore ætatis pereunt. Integræ tales familiæ ſunt, ut ma-

 lum

lum certo ſit hæreditarium, inque ſeros nepotes propagetur, niſi forte fortuna, aut alterutrum parentem proles ſequantur meliori ſanitate donatum, vel vero matura medicatio tonica, et antirachitica accedat.

Verum et alia ſymptomata ſigna ſuppetant rachitidis præſentis. Carnium muſculoſarum flacciditas, debilitas, conſumptio, aut fungoſa conditio: hinc eſt, cur quosdam videamus obeſos, paſtaceosque, alios autem atrophicos. Hinc fit, ut qui jam gradiebantur, nunc gradiendi ſint impotentes: hinc veluti inferiorum artuum paralyſis.

Subinde habitus eſt emphyſematibus labiis et oculorum canthis pallidiſſimis. Vox gravior, quam pro ætate.

Morbi frequentes convulſivi, epilepſia per vices, maxime in levi motu febrili, itemque ferme ſemper ordiente dentitione.

Mirandum eſt infantes rachiticos variolas paucas, easque benignas habere, meliusque valere poſt inoculationem; fors non tam inoculatio, quam vitæ regimen prodeſt, quia aeri fridido exponuntur, corpusque exercent.

Hæ-

Hæmorrhagiæ frequenter infeſtant rachiticos, pernicioſæ ſæpe, quia corpus emaciatum magis debilitant, atque exhauriunt.

Acidum rachitici ſpirant, ſæpe verminoſi ſunt, ita, ut ſi adſint ſymptomata rachitica, ſæpe illa in acidum vel vermes referantur, et ſi dantur tum evacuantia, male curantur. Præterea obſervatum eſt:

Non quovis anni tempore æque valere rachiticos: ſic æſtate melius ſe habent, quam tempore auſtrali, frigido, humidove.

Quæritur, an ad febriles morbos pertineat, an neceſſaria febris ad rachitidem?

Reſpondetur. Per ſe febris non adeſt, neque definitionem ingreditur; tamen in progreſſu morbi febris accedit lenta, veſpertina, nocturna; corpus tunc emaciatur, et lenta morte pereunt ægri. Si thoracem, pulmones febris afficiat, tunc ſæpe reſpiratio impeditur, uti aſthmatici reſpirant, tuſſique humida vel ſicca infeſtantur, qua febre tabidi, convulſi, imo velut apoplectici, vel morbo infantili epileptico moriuntur.

Alia conditio cadaveris eſt: 1. mollia, flectilia ſunt omnia; calorem diutius ſervant; corpus non riget. 2. Sanguis per os vel nares effluxus aut non, aut tarde coagulatur. 3. Hepar alieni coloris; ſæpe ſubfla-

ves-

veſcens, ſubalbidum, mole majus. 4. Bilis aquoſa, mucoſa, excolor, aut nulla. 5. Meſentericæ glandulæ prætumidæ.

Indagandum eſt, quæ hujus morbi ſit diviſio:

I. Diviſio in *acquiſitam*, a cauſis poſtmodum enumerandis: in *hæreditariam*, videmus enim familias integras rachiticas, gibboſas.

II. In *originariam* et *deuteropathicam* dividitur. *Originaria* eſt, quæ nullo alio morbo præcedente oritur; in *deuteropathicam*, quæ ex morbo aut præcedente, aut una præſente naſcitur.

III. In *Endemicam* Anglia, Hollandia loci item depreſſi, paludoſi ſcorbuto obnoxii; eædem quoque cauſæ, quæ ſcorbutum in adultis producunt, ſæpe quoque producendæ arthritidi ſunt oportunæ.

An et *epidemica* datur rachitis? an ab anni tempore morbi aliquid accedit? puto.

An et connata? non vidi: legi tamen, et id fieri poſſe probabile eſt.

Cauſæ prædiſponentes et excitantes multæ ſunt:

1. Parentes debiles, morbis exhauſti, olim aut nunc occulte venerei, ſeniculi, aut ætatis valde imparis, ſalivationem fre-

frequentius paſſi, molliter viventes, vel et victu pauperimo uſi.

2. Habitatio loco anguſto, humido, depreſſo; ſordities.

3. Lac vetuſtum nutricis ſeniculae, morbidæ, gravidæ, ſcrophuloſæ, occulte venereæ, cancroſæ, melancholicæ. Lochiorum defectus. Pultes.

3. Frequentiſſima rachitidis cauſa ſunt morbi infantum prægreſſi, tales præcipue, qui diu durarunt, quæ cum magna virium, jactura, maxime ſanguinis, cum longo alvi fluxu jungebantur. Hinc tarda, difficilis, et moroſa dentitio: poſt hanc enim plerumque eſt rachitidis initium. Tuſſis convulſiva. Longa intermittens. Ablactatio; curæ evacuantis ob abuſum. Vermes, pituita, achores, etc. uſus acidorum, aceſcentium nimius.

De cauſa proxima, quæſitum eſt, in quo ea conſiſtat? variæ vigent opiniones.

I. Afferunt non pauci eam eſſe ſyphiliticam, ſed larvatam, fractam: rationem addunt, quod ſæpe venereorum olim parentum proles fiant rachitici; verum parentibus et ſanis, a luoſo miasmate liberis, ſunt non raro, quin ſæpe proles rachiticæ.

Rachitidem ſolus mercurius nunquam ſanat, niſi eo in caſu, ubi nempe tanquam cauſa prædiſponens labes ſyphilitica adeſt: tunc autem mercurius cum antirachiticis.

II. Sunt qui in *acido prædominante*, oſſa emolliente, ſanquinem ſolvente cauſam proximam ſtatuant, cum 1. os ipſum aceto, aut diluto acido vitrioli maceratum molleſcat. 2. cumque antacida, oſtracodermata e. g. ſal tartari ſapoque curarint rachitidem.

Verum cauſa prædiſponens poteſt eſſe, eſtque etiam acidum; interim ipſe morbus nunquam pertinet ad morbos ab acido. Rarius ſanant abſorbentia ſola, et forte nunquam, niſi aliis remediis juncta.

III. Miasma alii peculiare eſſe, eſſeque id novum. Verum tollitur methodo univerſali tonica, non autem ſpecifica. Totque cauſas productrices habet, debilitantes omnes, ut ad miasma peculiare recurrere opus non habeas.

Verum an novus morbus? non puto: novimus enim fuiſſe ab omni ævo gibboſos, pumilosque, id eſt, evidenter olim rachiticos: Therſites ille Homericus ducum in exercitu Græcorum inſignis convitiator, exiguæ ſtaturæ malæque, humeris contractis,

tractis, acuminato capite, et gibboſus fuerat, ſat certo in infantia rachiticus.

Cauſa proxima eſt peculiaris et præternaturalis mollities compagis oſſeæ, ſeu totius, ſeu ex parte. Inde varia deſiguratio, incurvatio, excreſcentiæ, tuberoſitates, elongationes, prout aut vis *muſculorum*, aut *impetus ſanguinis*, aut corporis *pondus* egerint.

Compagis oſſeæ flexilitatem, mollitiemque præternaturalem rachitidem conſtituere dixi: id non ita intellectum volo, ac ſi aliarum partium vitia non deeſſent; illa ſupra ſunt recenſita pertinentque ad ſigna *debilitatem*, *mucoſam aquoſamque* humorum conditionem notantium.

Methodus medendi inde patet.

Auferendæ cauſæ remotæ ſunt, iisque ablatis primum aut ſolius *naturæ* ope, aut *remediis tonicis* ſanentur. Sola tonica raro ſufficiunt, niſi prius cauſæ remotæ tollantur.

Habitatio ſit in loco edito, aere recenti, ſicco, lignis aromaticis luſtrato.

Motus vero infanti eſt neceſſarius, non ille in cunis, ſed in curriculo ad id apto. Mala eſt conſuetudo matrum nutricumque, continuum ſomnum conciliandi infantibus, quiete ſumma, opio etc.

Ferme

Ferme omnes nutrices hoc faciunt clam opiata propinando. Vidi ejusmodi proles aſſiduo dormientes, ut dein rachitidem ſibi contraxerint; ſed nutrices ideo ſomnum inducunt, ut nempe ab onere per aliquot ſaltem horas liberentur. Hinc ab aliis geſtari aut circumduci ſtatis horis infantes debent. Eſt autem hæc gravis obſervatio. Solis recens natis longior ſomnus convenit.

Abſtinentia a potu theato, aqua tepida, oleribus meris, pinguibus, farinoſis.

Peccatur victu nimis tenui ſubinde, ubi adultiores ſolo materno lacte vivere coguntur. Sæpius tamen peccatur victu nimio, craſſiorique, quam ut debilis ventriculus ferre poſſit. Diæta ſiccior, eupepta tamen, tonica, antacida, ex carne tenera, toſta, pane bis cocto. Pro potu ſit *pauxillum* cereviſiæ bonæ, vini auſteri, medicati. Decoctum bis, terve de die, aut infuſum corticis peruviani cum vel ſine coffe; decoctum rubiæ tinctorum, radicis cichorei, corticum aurantiorum.

Pro potu communi aqua aut ſimplex, aut ex qua nodulus ſuſpenditur ex rheo, corticibus conditis, e. g. aurantiorum, et cortice Winterani.

Si

Si cauſa prædiſponens fuerit acidum, proderit limatura ferri cum elæoſacharo, aut guttæ antacidæ, alcalinæ etc.

R. Aquæ fœnic. unc. ij.
Sal. tart. ſcrup. ij.
M.
D. ter de die guttæ 30. 50. 60.

Item aliud egregium medicamentum ſequens eſt.

R. Sapon venet.
Extract. helen. āā dr. j.
Pulv. rad. ari. ſcrup. ß.
— cinnamom. gr. VI.
— oſtracodermatum.
Sachar. albi — āā. dr. VI.
M.
Bis terve de die dimidium parvum cochlear vel totum.

R. Sapon. venet. dr. j.
Pulv. cort. aurant. condit. dr. iij.
Sach. alb. unc. j.
M.
D. ter de die cochlear coffée.

R. Rad. rub. tinct. dr. ij. unc. ß (prout ætas)
Conſciſs. contuſ. coq. ſ. q. a. p. ¼ h.
Colat. lb. ß adde
Syrup. 5. rad. aperient unc. j. ß.
M.
D. quater per diem 2 — 3 cochl.

R. Rad. rub. tinct. alcoholis.
Pulv. oſtracoder.
— ſach. alb. āā. unc. ß.
M.
D. quater per diem cochlear coffée.

Sed palmare remedium ſunt ambulatio, frictio, lotioque cum aqua frigida, et potus coffée cum cortice.

Sub hac methodo magnam emendationem jam intra duos fere menſes videbis; hanc ſi non experiaris, certus eſto aut remedia, uti fieri ſolet, a curatricibus infantum non adminiſtrari, aut aliam ſubeſſe cauſam, alium eſſe morbum complicacatum e. g. venereum, ſcrophuloſum, ſcorbuticum.

Cura longa ſit, in annos protracta ſubinde, et conſtans. Et ſi etiam remedia tamdiu non dentur, ſaltem reliqua vivendi ratio ſit conſtanter *tonica*.

Me-

Methodo hac diutius protracta, oſſa curvata, protuberantia, iterum ſuapte ſæpius redeunt ad juſtam nativamque conformationem.

Uſus thoraculorum nil valet: valet tamen ſitum lecti, ſellæque frequenter mutare.

III.

SCROPHULÆ.

Sub nomine ſcrophularum tumores glandularum intelliguntur chronici, pertinaces, plerumque indolentes, ſubduri, ſubmolles, mobilesque.

Glandulæ colli, ſubmaxillares, ſubaxillares, meſenterii, ſæpius afficiuntur: ſubinde et glandulæ mammarum.

Dignoſci probe debent a ſcirrho, cum longe alius ſit utriusque exitus. Scirrhus durus, veluti lapideus, tuberoſus et inæqualis.

Confundi non ſolum cum ſcirrho, ſed et cum ſtruma ſolet, ſeu cum tumore glandulæ thyroideæ. Verum hæc glandula rariſſime ſolet eſſe ſcrophuloſa; ſique ejus tumor adſit ſolitarius, chronicus, indolens, in homine ceterum ſano, ſique ſit endemicum ſimul malum, ſtrumam dignoſces a ſcrophula.

Scrophulæ plerumque in pueritia naſcuntur, et in adultam usque ætatem perſiſtunt: rarius tum primum obſervantur, ubi quis jam adolevit.

Ple-

Plerumque per omnem vitam permanent non ſanandæ. Rarus ruri, frequens in urbibus morbus. Pauci tamen inde moriuntur.

Cauſæ remotæ fere omnes illæ ſunt, quæ rachitidem producere ſolent; præcipue autem ſequentes: labes hæreditaria a parentibus ſcrophuloſis, olim venereis, arthriticis accepta. Commoratio in loco paluſtri, humidoque, non perflato; victus farinoſus, crudus, caſeoſus. Immundities. Otium. Occulta lues.

Cauſa proxima ignoratur: an ſit miasma ſpecificum et ſui generis? an ſemper ſiphylitica, quod non videtur, cum raro mercurialibus ſanentur, et omnino nunquam, niſi in complicatione cum lue. An arthritica materies eſt?

Dividuntur ſcrophulæ diviſione vere practica in *protopathicas* et *deuteropathicas*, eos nempe, quæ ex alio morbo præcedente, ex lue plerumque naſcuntur, et ſcrophulæ venereæ appellantur.

Item in *internas*, meſenterii potiſſimum; quas ex abdomine tumente, artubus interea macilentis, colore pallido, carne flaccida dentibus malis, artuum doloribus vagis, alvo irregulari, febricula frequente ſine nota

alias

alias cauſa, effloreſcentiis cutaneis, maxime capitis; ex glandulis hinc inde colli tumentibus; item ex ſpina ventoſa.

Inde in externas, glandularum colli, ſubmaxillarium, ſubaxillarium, inquinalium. His obortis ſæpe ſanitas aliquantulum emendatur; abdomen durum, maxime præcordia tumida duraque molleſcunt, conciduntque.

In ſcrophulas indolentes, inflammatas, ſuppuratas, cancroſas.

Plerumque non dolent. Subinde lenta inflammatio accedit. Fit ſuppuratio totius glandulæ, ubi loco puris boni materies flava et pendula, mucoſaque educitur, ulcere diu aperto manente, difficillime claudendo, et fœda cicatrice obducto tandem, ſæpe iterum ſponte aperto.

In ſcrophulas *veras et larvatas.* Certum enim eſt ſcrophulas in alios morbos commutari, hosque in ſcrophulas abire, ut horum morborum inter ſe identitatem ſat luculenter videas.

Larvatur autem hoc virus ſcrophuloſum ſub ſequentibus morbis; ſcilicet:

1. Ophtalmia ſcrophuloſa.
2. Cruſta lactea.
3. Labii ſuperioris tumor.

4. Herpes.
5. Atrophia ſeu tabes.
6. Phyſis ſcrophuloſa.
7. Achores.
8. Tinea.

De cura ſcrophularum in genere, dein vero de cura morborum a viru ſcrophuloſo oriundorum agendum erit.

Scrophularum curatio ut apte inſtituatur, id poſcit, ut cauſæ remotæ, quarum plures antea deſcriptæ fuere, tollantur. Habitationis et victus ea ratio ſit, quam rachiticis convenire aſſerebam. Maxime pinguia, farinoſa, terreſtria etc. nocent. Sed tenuiſſimo quoque, vappidoque, ex aquoſis mere, ex oleribus, etc. victu peccatur æque. *Diæta* ſit *reſtaurans.* Ceterum ſequentia maxime ſunt indicata: Taraxaci radix, cum vel ſine cichoreo, ſaturiſſimum et prælo expreſſum decoctum, ubi utriusque radicis plures unciæ accipiuntur e. g. extractum graminis liquidum; ſaturatiſſimum ejus decoctum ſolum, aut cum aliis indicatis. Extractum lactucæ viroſæ; ejus plantæ ſaturatiſſimum decoctum. Extractum et decoctum florum arnicæ. Extractum aconiti. Extractum cicutæ. Extractum aquoſum ligni guajaci omnino præſtantiſſimum, vel ſolum, vel

cum aliquota parte reſinæ guajaci. Conſervæ trifolii fibrini, cochleariæ, naſturtii aquatici, menthæ, ſalviæ etc. cum, vel ſine extractis antea nominatis. Succi herbarum, radicum reſolventium, amari, ſubamari, verno æſtivoque tempore. Succus betulæ primo vere potus eſt ſolventiſſimus. Aquæ minerales fere omnes, aquæ thermales, hepar ſulphuris continentes, eæque potæ. Ipſum hepar ſulphuris ad v—x grana bis terve per diem aſſumpta. Aqua picis. Potus aquæ marinæ. Antimonium ejusque varia præparata plurimum præſtant. An et quando mercurialia? An et quando æthiops antimonialis?

Formulæ.

R. Rad. gram.
— taraxac. āā. q. ſ.
Conciſſa coque ſ. q. a. ut l. a. fiat extract. liquidum.

R. Hujus extracti, unc. iij.
Terræ foliat. tart.
Syrup. rad. v. aper. āā. unc. j.
M.
S. quater de die cochlear majus.

Ex-

Extractum graminis nil facit in pillulis datum ad pauca grana. Eidem extracto bene additur ſpiritus Mindereri.

Extractum lactucæ viroſæ amarum, ſale multo eſſentiali dives ſcopo ſolvente agit: hinc major ipſius laus eſt in hydrope, non qualicunque, ſed qui poſt intermittentes longas, cortice ſufflamminatas etc. ſequitur. Optime datur ſcrophuloſis. Datur pueris ad drachmam unam — duas per 24 horas, cum tartaro ſolubili.

R. Extract. lactuc. viros. dr. j ß — ij.
Syr. fumar. dr. j. ß.
Aquæ ceras. nigr. unc. iij.
M.
S. omni bihorio cochlear majus.

Parari et decoctum poteſt:

R. H. lactuc. viros. unc. iij.
Coque per ½ hor. ſ. q. a.
Col. libr. j. fortiter expreſſæ
adde
Tartari ſolub. dr. ii — iij.
Syrup de duabus. unc. ij.
M.

R. Extr. fl. arnic.
Sulph. aurat. antim. 3tiæ præcip. āā. dr. j.
Fl. ſulphuris unc. ß.
Syrup. fumar. q. ſ.
M.
Fiant pil. gr. iij.
S. ter, quater de die duas tresve etc.

R. Extract. aconit. dr. ß.
Cicut. dr. j. ß.
Pulv. antimon. crud. alcoholis. unc. ß.
Syrup. menth. q. ſ.
M.
F. pil. gr. iij.
S. quater de die ij — iij — iv.

Extractum aquoſum ligni guajici plurimum ſalis eſſentialis continet, amarum eſt, vanigliam redolens, et caro pretio.

R. Reſ. guajaci.
Extract. aquos ligni guajæ.
Antimonii crudii āā. un. ß.
Sachar. albi unc. ij.
Mucilag. gum. tragac. q. ſ.
M.
F. l. a. rotulæ, gr. x — xv — xx.

R.

R. Reſ. guajac.
Extract. aquos. ligni guaj. āā. dr. ij.
Antimon. crud. unc. β.
Eſſ. lign. q. ſ.
M.
F. pil. gr. iij.
S. quater per diem iij — jv.

Saturatiſſimum decoctum ligni guajaci.

R. Conſerv. trifol. fibrin.
— — cochlear.
— — ſalviæ āā. unc. j.
Extract. tarax. unc. β.
M.
S. omni bihorio cochlear. coffeanum.

R. Hepat. ſulph.
Fxtract. ligni quaſſ. āā. gr. jv — vj.
Sachar alb. ſcrup. j.
M.
F. pulv. dentur tales Nro. X. mane et veſperi, vel excepta ſyrupo ſummuntur.

Aquæ thermales ſulphureæ cum tertia parte lactis potæ, ita, ut ipſius aquæ per diem libram β. dein libr. j. aſſummas, et plus.

Aqua

Aqua picis ad libr. j — ij. per diem.
Succus betulæ in eadem quantitate.

R. Mercur. viv. puriſſ.
Antim. crudi alcoholis. partes æquales.
M.

Terent. diu mortario vitreo.

Aethiops mineralis valet plurimum ſolus et junctus aliis in ſcrophulis, e. g. venereis. Datur adultis ad gr. viij — x — xij.

Prodeſt item commoratio in loco ſicco, elato, et ruſticatio; ſolvit ſcrophulas ſubinde pubertas ingrediens. Scrophulis ſuppuratis cicuta per modum fomenti, cataplasmatis, emplaſtri etc. adplicata bene medetur. In cancro ſcrophuloſo extractum cicutæ.

SCROPHULÆ LARVATÆ.

Ophtalmia Scrophulosa.

Virus ſcrophuloſum non ſemper ſub ſua legitima forma comparet, ſed uti nuper eſt adnotatum, ſub larva aliorum morborum. Sic chronica palpebrarum rubedo, glanduæ palpebrarum tumidæ, a viru ſcrophuloſo ſunt per-

perſæpe. Subinde illæſis palpebris, rubor oculorum chronicus, aut ſaltem frequenter recurrens, ſub ophtalmiæ rheumaticæ ſpecie multoties occurrit. His oculorum malis conſueta auxilia non medentur, ſed illa, quæ ſcrophulis, et ſcrophuloſæ diatheſi. Præprimis hic profuiſſe viſum eſt unguentum ex mercurio præcipitato rubro paratum ſequenti modo:

R. Mercur. præcip. rubri ſcrup. j.
Sach. alb. dr. β.
Butyr. rec. inſuls. unc. j.
M.
Terentur in mortario vitreo.

Pauxillum immittitur cantho interno oculi, qui ſe doleat, aut validius aut diutius, lacte tepido abluitur. Sed et palpebræ, earumque margines leviter perfricantur eodem unguento.

Male pro ophtalmiis venereis ſemper habentur, quibus hoc unguentum prodeſt.

Tumor labii superioris.

Alter morbus eſt a viru ſcrophuloſo frequenter oriundus, *tumor labii* ſuperioris fere

aſſi-

aſſiduus, aut frequenter, quemadmodum de ophtalmia dictum eſt, recurrens: morbus pueris ſolemnis, ubi ſubinde narium foramina et ipſe naſus intumeſcit. Eſſe id a viru ſcrophuloſo exinde conſtat, quod fuerint antea ſcrophuloſi, aut ſcrophulæ ſimul adſint, aut morbo labii evaneſcente oriantur ſcrophulæ, aut quod curam hic labii morbus antiſcrophuloſam petat.

Crusta lactea.

Tertius morbus eſt affinis ſcrophulis, ab eodem quoque, ut videtur veroſimillimum, veneno oriundus, *cruſta lactea*, de qua nobis egregius practicus Dominus *Strack* pulcherrimam diſſertationem dedit ex propriis, iisque numeroſis obſervationibus natam.

Equidem differre utrumque morbum, *ſcrophuloſum* et *cruſtam lacteam* ab ſe invicem fere omnes practici arbitrantur. Verumtamen *accidentale* ſolum diſcrimen mihi viſus ſum ſemper obſervaſſe.

Ea enim opinio mihi a vero abludere non videtur, quæ unam eandemque naturam genitricem utriusque morbi aſſummit, ita tamen, ut nunc glandulæ occupentur, nunc

et

et aliæ partes; eæque præprimis, quas a cruſta lactea obſeſſas deprehendimus.

Deinde et illud diſcrimen intercedit inter utrumque morbum, quod *cruſta lactea* facilius et citius ſanetur, quam ſcrophulæ, et quod erumpens *cruſta lactea* ſcrophulas ſolvat, judicetque. Cum virus ſcrophuloſum ſub cruſta lactea frequentiſſime lateat, juvabit quædam de hujus morbi indole, ſignis et ſymptomatibus agere.

Potiſſimam partem *Strackium* ſequar, qui optimam nobis deſcriptionem hujus ægritudinis dedit.

Nomina varia morbus habet: cruſta lactea, lactumina. Die Vierziger, Abgrund Milchgrind.

Ortum progreſſumque mali ipſis *Strackianis* verbis exponam. Initium, inquit, ut plurimum in malis eſt; equidem hic papulæ erumpunt, modo latæ, modo acutæ, humore limpido, atque glutinoſo, plenæ. Rupta puſtula ſubflavus liquor glutinoſus effluit, qui ipſe tenax puſtulæ pelli adhæreſcit, cum eademque ſubjectæ infra cuti affigitur, quod cum ſæpe atque diverſim contingit cutis cruſtam ex flavo rubram accipit. Cruſta autem ipſa ſæpe finditur, exque ejus fiſſuris glutinoſus rurſum latex effluit,

isque iterum indureſcit, et ipſius cruſtæ duritiem craſſitiemque auget. Unde et ob hanc quoque cauſam morbus *cruſtæ* nomen accepit. Cutis autem ipſa in affecta plaga ut corium dura evadit, ſubjectæque partes intumeſcunt.

Plerumque et ante et ſub exortu cruſtæ lacteæ *ſalivatio* copioſa obſervatur, unde aniculæ infantum curatrices, et matres, ſæpe et medici dentitionis molimina adeſſe exiſtimant.

Initio pariter in labiorum commiſſuris fiſſuræ dolentes cruſtulæque obſervantur ex humore ſubflavicante, et ſpiſſiusculo ac glutinoſo natæ.

Eodem quoque tempore maculæ intenſe rubræ, velut a muco purpureo, malas, mentum, ſubinde et frontem obſident, quæ paulò poſt erumpentis cruſtæ ſedem notant.

Facies tumidula, et veluti vultuoſa, pinguiculave adparet, jam ante cruſtæ adparitionem, manetque diu et poſt morbum, cute glabra et albicante manente.

Foramina narium intumescunt, et ſæpe membrana Schneideriana ita afficitur, uti in coryza. Fiſſuræ quoque ſunt ad narium foramina. Tumor quoque ſubinde labiorum.

Ple-

Plerumque aut fere ſemper glandulæ jugulares tument, et cruſta largius erumpente detumeſcunt.

Urinæ conditionem, tanquam *characteriſticum* cruſtæ lacteæ, inſignis *Strackius* notat, eamque odore tetro utrinam felis æmulari aſſerit.

Loca, quæ cruſta lactea obſidentur, ſunt frequentiſſime genæ, mentum, frons; dein et collum, pectus, brachia, femora; totum nonnunquam corpus.

Fluxus aurium; auricularum cruſtulis flavis, veluti a melle inſpiſſato obſeſſarum conſpectus. Vidi totum corpus obſeſſum cruſta hac lactea, per annos rebelli.

Subinde totum fere corpus rubente, et noctu maxime pruriente ſcabie perquam rebelli vexatur, quam aut cruſtæ lacteæ junctam, aut cum ea alternantem conſpexeris.

Intra eosdem ferme terminos ætatis clauditur cruſtæ lacteæ præſentia, ac rachitis: a ſexto videlicet menſe ad decimum ferme ætatis annum.

Diviſio in *hæreditariam*, uti enim formas ſæpe, faciei, naſi, oculorum etc., hæreditario accipimus, ſic et morbos, morboſas diatheſes, morborum ſemina eorum ipſorum,

rum, quibuscum parentes vel utrique, vel alteruter, conflictabantur. *In adquiſitam* eamque ſæpiſſime. An contagioſa eſt? non. Saltem nemo matrum timet contagium hujus cruſtæ.

Pruritus, dolor, noctes inſomnes, vagitas, excoriatio ſcalptu facta, cutis craſſior; lævigata, albidiſſima, lanuginis expers in jam ſano, per omnem vitam.

Retrocedens ſponte, aut frigidis, ſiccis, ſaturninis retropreſſa ad caput, convulſiones facit, eclampſiam, epilepſias, artuum variorum ſiderationes, mortes apoplecticas, etc. Ad thoracem vero tuſſiculam, maciem, atrophiam, phthyſin.

Curatio inſtituitur:

1. In lactentibus, ſi lac vitioſus corrigatur; ſi deſis, et ſaginata tamen nutrix movere et exercere corpus cogatur.

2. Purgantibus rhabarbarinis, et mannatis, quæ ſæpius ſola, ſæpius mixta data profuerunt.

3. Incidentia, diaphoretica, alterantia. Sulphur antimonii, æthiops mineralis ſine igne. Stomachica. *Jacea tricolor*, flos Trinitatis, ſpecificum *Strackio* audit.

R. H. Jaceæ tric. recent. rejecto flore et radice) pugill. j.
Incoque lacti recenti, et percoletur.
Vel dr. ß — j. ſiccatæ herbæ incoquitur.
Vel fonticuli, cortex mezerei.

Herpes.

Quarto ſub forma herpetis ſubinde deliteſcit ſcrophuloſum virus, ita ut cum ſcrophulis herpes alternet, aut uterque morbus ſimul adſit. Mala methodus eſt, quæ ſaturninis, ſiccantibus aliis huic morbo cutaneo mederi ſatagit. Præſtat pruritum delinire emolliente unguento ad labia dicto, aut butyro cacao, cui aliquid mercurii præcipitati rubri admiſcueras, aut mercurii currentis e cinnabari redivivi, ſubactique longa trituratione.

Atrophia.

Quinto Atrophia, tabes, ſeu emaciatio ſine febre, aut ſaltem ſine febre notabili a viru ſcrophuloſo eſt ſæpenumero: vel quod glandulæ in meſenterio obſtructæ ſint, debitumque corpori nutrimentum afferri nequeat, vel quod ſcrophuloſum virus humoribus

miſtum

miſtum vim eorundem plaſticam nutrientemque deſtruat, et ſummam ita maciem, atrophiam infantilem dictam inducat.

Phthysis scrophulosa.

Sexto. Subinde tuſſis adeſt ſicca primo, dein purulenta, ſanioſa, ichoroſa, cum febre aſſidua, longa, veſperi noctuque exacerbata, ſudoribus circa auroram mitigata. Virus ſcrophuloſum ad pulmones decubuit, ibique ſua acrimonia tenerum pulmonem læſit, veram phthyſin induxit, quam ob cauſam ſcrophuloſam appellant, immedicabilem morbum.

Achores.

Septimo. Alius morbus eſt a viru ſcrophuloſo ad caput delato oriundus: *Achores* audit.

Diverſa nomina morbus hic habet. *Achores* appellantur communiſſime hæ capitis efflorefcentiæ. Etiam ſcabies capitis; manantia capitis ulcera; favi, quod capillata capitis pars favum referat, pluribus foraminibus pertuſum, et melleæ conſiſtentiæ humorem continens. *Ficus,* quod granulata

flava

flava materies ulcuſculis inſit. Herpes miliaris capillata *Swietenio* audit, quoniam capillata capitis pars granis primo denſiſſimis eſfloreſcit, quæ tanquam totidem puſtulæ rumpuntur, et gluten ſaniofum, odoris ingratiſſimi, et veluti aceſcentis, quod paulo poſt in cruſtas latas, hinc inde disruptas, foraminulàtas, areſcit, cum *phthiriaſi.*

Priusquam achores eſfloreſcant, plerumque pallidi, morboſique ſunt; glandulæ colli ſcrophuloſæ evadunt, ſed ubi primum achores providerint, maximam partem evaneſcunt. Idem ſit in glandulis axillarum, inguinum, et probabilius etiam meſenterii.

Morbus hic ſcrophulas ſolvit, ut vel inde videas jure ſtatui, cauſam materialem achorum eandem eſſe cum materia ſcrophuloſa, et achores ad diſſertationem de ſcrophulis trahi debere.

Ab anno ætatis primo expleto, citius etiam, ad pubertatem uſque frequentiſſima eſt ægritudo. Tamen etiam juvenes, quin et adultos, utut raro vexat. Ad pueriles tamen morbos ſpectat.

Eædem cauſæ, tam remotæ, quam proximæ achorum ſunt, quæ ſcrophularum.

Vetularum, matrum, nutricum opinio eſt, achores ad ſanitatem conferre, ita, ut

de

de obortis achoribus gratulentur. Utut equidem morbus ſit moleſteſſimus, tamen id verum eſt, alios multos morbos graves obortis achoribus ſanari, et iisdem intempeſtive retropreſſis, graviſſimos quoque morbos produci.

Multa exempla fere quilibet practicus, et ſæpius quidam videt; multa quoque hiſtoria medica exhibet. Nos pauca hic ſolum deliberabimus. Sic achoribus male curatis, retropreſſis ſucceſſere ſequentia mala: cephaleæ, variæ oculorum morbi, opthalmiæ, amauroſes, baryecoiæ, cophoſes, aurium fluxus, apoplexiæ, hemiplegiæ, convulſiones et epilepſiæ, artus alicujus ſideratio, aſthmata, tuſſes longæ, peripneunomiæ, pleuritides, vomicæ, phthyſes, atrophiæ; febres longæ, graves, putridæ, malignæ; arthritides, artuum contracturæ; depoſitiones purulentæ variæ et abſceſſus. Scabies univerſalis.

Quoscunque morbos achores male ſanati, aut ſponte recurrentes ſanant, ab iisdem antea jam præſentibus liberant.

Canon practicus 1) ſit in cura achorum, ut nunquam ſolis externis remediis curationem permittas. 2) Cauſas quoque remotas aufferas, neque ſolis internis remediis putes poſſe curationem perfici.

Inter-

Interna remedia ſunt ea ipſa, quæ ſcrophulis mederi ſupra dictum eſt.

Externa vero ſunt: abraſio capillorum, ut cruſtæ rarius, et difficilius naſcantur, et adplicari remedia facilius poſſint. *Mundities*, ut ſanioſum et glutinoſum pus cum pediculorum myriade frequenter tollas. *Lotio* mediante lixivio cinerum ſimplici, vel decocto bardanæ, vel ſolutione ſaponis. Loto capiti inungas hinc inde pauxillum unguenti cum mercurio præcipitato rubro parati.

In retropreſſis convenit rubefaciens, ſemiveſicans abraſo capiti adplicatum.

Tinea.

Octavo. Tinea a viru ſcrophuloſo, ſed acriore et degenerante naſcitur. Eſt autem Tinea ſcabioſa et cruſtoſa efflореſcentia partis fere totius capellatæ: nunc ſicca, nunc ulceroſa; et rebellis ac diuturna, atque vix unquam ſponte ſanatur: differt hac rebelli indole et mali magnitudine ab achoribus, durat per multos ſæpe annos: faciles relapſus habet; etſi materies genitrix, cauſa proxima achorum, cruſtæ lacteæ et ſcrophularum eadem ſit.

Cauſæ remotæ variæ ſunt, eæ nempe, quæ ſcropularum. Pauperiorum, et orpha-

norum ſæpius morbus; puerorum præ juvenibus. Sed adulti ſubinde hoc morbo laborant.

Dividitur in ſiccam, ſeu furfuraceam; et in ulceroſam.

Scrophulæ et procedunt, et ſæpe ſimul adſunt. Adſunt ſæpe cruſtæ albidæ faciei, menti, frontis, temporum ſimul.

Retropulſa æque graves morbos producit, ac de retropulſis ope plumbatorum, adſtringentiumque achoribus eſt dictum.

Cura duplex eſt, externa et interna.

Interna remedia ſunt ea ipſa, quæ ſcrophulis medentur: maxime vero ſequentia:

1. *Mercurialia.* Mercurius dulcis interne datus. Æthiops mineralis, ubi mercurius vivus cum anatica antimonii crudi alcoholiſati quantitate, vel cum tripla hujus ſubigitur. Mercurius ſublimatus corroſivus interne cum mica panis datur, aut illitus capiti antea in decocto bardanæ, in decocto hellebori albi ſolutus, aut in decocto foliorum nicotianæ, vel in decocto lapathi acuti, vel herbæ cicutæ.

2. Extractum cicutæ ſolum, aut cum aconito et mercurio.

3. Cathartica, eaque maxime mercurialia per vices.

4. Ra

4. Raſura capitis, et mundities, ac lotiones.

5. Unguentum juniperi cum camphora.

6. Aqua calcis.

7. Aqua phagadænica.

8. Lotio cum dilutiſſimo ſpiritu ſalis marini.

9. Succus ſedi minoris tineæ illitus lentiſſima vi rodente et depurante agit.

10. Mercurius præcipitatus ruber; præ aliis mercurialibus cum unguento juniperi illitus tineæ.

11. Flores ſulphuris in formam unguenti redacti; forma pulveris inſperſi; interne ſumpti.

12. Leniori dropacismo capilli male inhærentes evelluntur (non autem illi capilli, qui adhuc ſani, ſanis bulbis firmiter inhærent.) Dein adhibentur acida mineralia, qualiacunque, maxime tamen acidum ſalis, vel ſola, attamen diluta in conveniente decocto, vel conjuncta aliis corporibus; hinc vis vitrioli martialis, aluminis etc.

13. Dropaces in rebelli omnino tinea, fere unicum et neceſſarium remedium: *validiores* ubi omnes capilli: *mitiores*, ubi ſolum male hærentes et morboſi evelluntur.

IV.

HYDROPS.

Hydrops eſt collectio præternaturalis humoris varii, aquoſi, ſanguinolenti, purulenti in cavo quodam corporis; omnes enim hi humores facta paracenteſi fuerunt extracti. Colore quoque variat ille humor, ut vel aquæ limpidæ ſimilis, vel vireſcens, imo atreſcens ſubinde appareat; varius etiam odor; varia copia.

Dividitur in *anaſarcam*, ſeu hydropem univerſalem; in particularem, quæ rurſus varias habet ſubdiviſiones; hydrops capitis, ſeu hydrocephalus; hydrops thoracis, ſpinæ dorſi; huc etiam pertinet ſpina bifida; aſcites; uteri hydrops etc. etc.

Alia eſt diviſio, majoris equidem momenti in *calidum* et *frigidum*. Putant equidem plurimi frigidum tantum dari hydropem: at certum eſt non modo frigidum, ſed vere inflammatorium hydropem obſervari.

Videamus cauſas generaliores, et frequentiores hydropis. Sunt autem hæ cauſæ:

I.

I. Ipſe ſexus imprimis; nam plures inter fœminas, quam inter viros hydrope laborant, ut vel ipſe ſexus ſequior ad hydropem prædiſponat.

II. Evacuationes ſanguinis nimiæ, quocunque demum modo factæ. Hæmorrhagiæ prægreſſæ in partu; jactura ſanguinis abortu, menſtruis copioſis, diu durantibus, nimis larga ſanguinis miſſione ſcopo prophylactico, vel in morbo acuto inſtituta.

III. Chloroſis quoque huc pertinet, quæ vel ipſa hydropis initium perſæpe, aut ſaltem in hydropem particularem crurum femorumque deſinit.

IV. Febris intermittens, præcipue neglecta, cauſa frequens hydropis eſt. Accuſari ſolet ab ignaris uſus corticis in his febribus; at longe frequentius ex neglecto cortice, quam ab ejus uſu hydropes naſcuntur, etſi non negaverim ab intempeſtivo etiam corticis uſu hydropem ſubinde ortum eſſe. Falſa ergo eſt regula mox ab initio morbi corticem eſſe ingerendum, utpote cruda adhuc, multo minus eliminata e corpore morbida materie. Poſt ſufflamminatas enim hac methodo febres, icterus, obſtructiones viſcerum peſſimæ, atque hydrops oriuntur.

V.

V. Abuſus potuum aquoſorum tepidorum. Hinc in iis regionibus, in quibus largus horum potuum uſus eſt, frequentior hydrops obſervatur. At non ſolum aqua tepide hauſta hydropem producit, ſed et

VI. Potus ſpirituoſus vinoſusque, diu et copioſe hauſtus corpus ita diſponit, ut hydrops oriatur; neque novi pejorem et magis immedicabilem hydropem, quam quæ ex abuſu vini, præcipue ſpiritus vini, ortum duxit; nam peſſimæ hinc obſtructiones, imo ſemicartilagineæ viſcerum indurationes haud diſſolvendæ.

VII. Diæta ex aquoſis vegetabilibus, non reſtaurans; ſed relaxans, debilitans viam ſternit hydropi.

VIII. Vita ſedentaria. Rarus hydrops in exercitatis; frequentior in litteratis, ſedentariis.

IX. Alia frequens cauſa ruri obſervatur, inter meſſores, ruricolas: hauſtus nempe frigidi æſtuante corpore. Vidi talem hydropem intra paucas horas ortum. Dum enim ſudante corpore hauriunt potum frigidum, atque corpus non protinus movent, ſed quieſcunt, non tantum varii thoracis et abdominis morbi oriuntur, ſed et hydrops fit intra paucas

horas

hores, aqua frigida hauſta mox in cava corporis depluente.

X. Evacuationes ſuppreſſæ; menſtrua, lochia, hæmorrhoides. Qui ab his cauſis oritur hydrops, curatur ſæpe venæ ſectionibus, hirudinibus. Non eſt, quod miremur hydropem curatum eſſe venæ ſectionibus; nam exſtant novæ et antiquæ obſervationes hydropis venæ ſectione curati; ſed erat ille ortus ab evacuatione ſanguinea intempeſtive ſuppreſſa. Vidi ruſticum hydropicum, qui abuſu evacuantium pejus ſe habebat, ſola venæ ſectione, emulſione nitroſa, antiphlogiſticis curatum.

XI. Scabies, achores retropulſi. Exemplum habuimus Viennæ aurigæ floribus ſulphuris cum ſacharo a medico curati; examinatus poſtea æger non aliam potuit hydropis cauſam dare, quam quod ipſe ſibi ſcabiem retropulerit. Ulcera tibiarum intempeſtive curata et retropreſſa varium hydropem producunt, niſi arte aliud ulcus ſubſtituatur. Scimus ante aliquot annos plures mortuos eſſe, quibus ulcera tibiarum ligaturis (Schnürſtrümpfe) comprimebantur, absque alio artificiali ulcere ſubſtituto; alios inde hydropicos factos, quosdam vero, qui medico obtemperabant,

excitato alio artificiali ulcere, perfecte convaluiſſe.

XII. Dyſenteria et longi alvi fluxus, hydropes crurum, abdominis etiam producunt. Raro aut nunquam curatur talis hydrops, cum tanta labes per dyſenteriam ſit inducta, ut immedicabilis factus ſit. Aliud eſt, ſi inteſtinis corroboratis crura tantum intumeſcant. At ſi abdomen tumet, raro medelæ locus eſt, præcipue fluxu dyſenterico adſtringentibus cohibito.

XIII. Hydrops, in quem phthyſis terminatur, immedicabilis.

XIV. Graviditas hydropem producit particularem crurum vel femorum, qui tumor partu ipſo tollitur. Subinde etiam ad abdomen hydropicus tumor aſſurgit, ut et gravidæ et hydropicæ ſimul ſint, imo neſcias, num præter hydropem graviditas quoque adſit. Hic tumor topicus crurum femorumque aut nullam poſcit medelam, aut ſufficit partes has faſciis firmare.

XV. Obſtructiones hepatis. Ubi hydrops ab his naſcitur, prout hæ obſtructiones hepatis fuerint, varia erit prognoſis. Hepar ſcirrhoſum inſanabilem facit hydropem. Hinc homines a quidusdam opificiorum generibus, e. g. textores, pannificæ,

ſar-

ſartores in hydropem crurum, femorum, thoracis etiam facile incidunt.

XVI. Ad cauſas hydropis pertinet quoque motus ſanguinis per vaſa majora impeditus, maxime refluxus ſanguinis impeditus per venas majores; inde tumor partis ſub applicato vinculo; hinc in gravidis hydrops crurum femorumque. Hinc ab ipſa plethora motuque ſanguinis plethorici impedito hydrops peculiaris, venæ ſectione curandus. Compreſſio per veſtes, per thoraculos. Oſſificatio aortæ, valvularum cordis tanquam totidem impedimenta circulationis hydropem faciunt perſæpe. Univerſalis laxitas, et ſanguinis craſis nimium relaxata, ſolidaque debilitata.

In cura hydropis duo potiſſimum facienda ſunt: 1) cauſæ videlicet remotæ tollendæ ſunt, et 2) dein primum aquarum collectio, ſeu ipſe hydrops amovendus. Ineptiunt, qui curam hydropis in ſola aquarum evacuatione reponunt, reliquis omnibus inſuper habitis.

Nonnunquam ſublatis cauſis remotis hydrops tollitur *ſuapte*, et aquæ ſponte ſuſcipiuntur intra circulum diminuunturque. Subinde vero cauſſis remotis dudum ſublatis collectio aquarum nihilomi-

nus manet, donec et hæc ſua methodo eliminetur.

Hinc capi poteſt, quare diverſiſſimæ methodi ſubinde hydropem ſanarint, etiamſi nullas vires diureticas poſſidere viſa ſint remedia propinata. Quare venæ ſectio hydropem curavit ſubinde; quare balneum calidum ſulphuratum crura œdematoſa ſanavit. Cur vini potus, cur decoctum ſolvens ſolum, cur lactuca viroſa non una vice, quare ſola tonica non raro.

Peccant medici graviter, juniores plerumque, qui omnis hydropis curationem ab aquarum evacuatione auſpicantur, cum prius in cauſam aquæ collectæ indagare, atque in hanc præprimis agere deberent.

Cauſa proxima cujuscunque hydropis eſt diminuta reſorptio vaſorum inhalantium, minor, quam vaſorum exhalantium excretio.

Videamus ſingularum ſpecierum hydropis deſcriptionem, initium faciendo a communiſſima ſpecie hydropis.

ANASARCA.

Anaſarca, hydrops internas, leucophlegmatia, omnium eſt frequentiſſima ſpecies.

Om-

Omnium primo pedes, dein crura, femora, demum et abdomen, totumque corpus intumeſcit; maxime veſperi; item ſtando ſedendoque inferiores artus tument magis; per noctem, et matutino tempore manus, facies, hypopia magis tument, pedes vero minus. Corpus ipſum pallidum, tumidum, molle, paſtaceum. Gravitas, torpor, ſomnolentia. Urina parca, aquoſa, ſubinde ruſſa. Tumet ſcrotum penis. Sitis, dispnœa. Aquæ non ſolum corporis exteriora occupant, ſed et interiora: muſculos, venas, nervos, abdomen, viſcera omnia, et ubicunque tela celluloſa reperitur, aquæ quoque ſunt reperiundæ. Inde vaſorum ſanguiferorum compreſſio, tardiorque humorum motus, caloris imminutio, itemque nervorum preſſio, et inde natus irritabilitatis defectus. Maculæ rubræ, purpureæ, crurum maxime, ob ſanguinis remotam paſſi extravaſationem. Veſiculæ aquoſæ elata epidermide.

Magnæ quoque in œconomia animali viſcerum mutationes contingunt, multa functionum impedimenta.

Varia curandi ratio obtinet in curando hydrope.

1. Methodus eſt, quæ purgantibus hydragogis, draſticis nempe utitur. Rariſſime indicatur. Eſt autem ſolemnis methodus agyrtarum. At non infrequens eſt modus curandi hydropem per purgantia leniora, ſalina, rhabarbarina, vel ſola, vel tonicis aut interpoſitis, aut mixtis. Uſu cremoris tartari.

2. Per *vomitoria*, natura ſubinde hanc viam monſtrante. Æque raro ac primo methodus indicatur.

3. Per *diuretica*. Plerique hydropes ſanabiles ope diureticorum ſanantur: 1) viæ urinariæ aptiſſimum colatorium ſunt, per quam aquæ reſorptæ educuntur. 2) Hæc evacuatio præ ceteris facilius toleratur a debilibus, emaciatis, ſemiphthiſicis, cum purgatio neque diu ferri poſſit impune, et ſæpe cauſam hydropis augeat, cum aquæ poſt ſingulas purgationes increſcant, debilitando ventriculum, vires infringendo; neque multum prodeſt purgantibus aut miſcere aut interponere tonica, eorum enim vis eliditur. In quibusdam hydropis ſpeciebus e. g. in hydrothorace *ſola* diuretica proſunt, nocent purgantia.

Solemniora diuretica enumerabuntur, et quid circa ſingulorum uſum notatu dignum

ſit

ſit exponetur. Id ſolum præmitti debet, non omnia diuretica *omnibus* diureſin movere. Sæpe medici ex ordine tentant celebratiora diuretica, donec ad id perveniant, quod *huic* urinas movet.

Principem locum ab omni ævo ſquilla obtinuit, antiquiſſimi uſus, et ſatis certi præ aliis diureticis. Hinc in exponendo hujus remedii uſu diutius et adcuratius verſabor.

Conditiones, ſub quibus dari poteſt ſquilla, plures ſunt, bene notandæ, niſi velis ægro nocere. Sunt autem ſequentes:

1. Abſentia febris, cujuscunque, et ſymptomatum febrilium quorumcunque. Hinc pulſus, urinæ, ſitis potiſſimum ſunt examinanda.

2. Abſentia obſtructionum, maxime hepatis: hæ enim a ſquilla ſæpe inflammantur. ſubinde tamen jungi ſolventia debent.

3. Humor ſit aquoſus.

4. Hydrops non ſit ſaccatus: in ſaccato enim tam ſquilla, quam alia vix quidquam efficiunt.

5. Maxime in hydrothorace.

6. Neque in hydrope particulari crurum, e. g. ſi is a ſola atonia topica proveniat.

Incommoda ſquillæ ſubinde obſervari ſolita ſunt plura. 1. Cardialgia, vomituritio, vomitus, tormina, diarrhæa, dyſenteriodes alvi fluxus, conamina hæmorrhoidalia. 2. Sitis febrisque; urina frequens quidem, at ſemper parcior, intenſius flava, ruffa, cruenta, ſtrangurioſa, ſuppreſſa. 3. Inflammationes tubi inteſtinalis, ſyſtematis uropoietici. 4. Dolores artuum in irritabilioribus, convulſiones quoque. 3. Anxietates urgentes.

Correctiones ſquillæ fiunt variis additamentis, nitro e. g.: aut doſi parca. Sed de ſquillæ connubio inferius plura.

Modus exhibendi varius eſt; formulas dein ſubjungam. Sic ſquilla *cruda* in paſtam contrita, et in maſſam pillularem cum extracto aut ſyrupo conveniente redacta ſubinde propinatur. Datur tunc ter quaterve per diem ad gr. β. ad gr. j. Alii ſiccatam tortamque malunt; putant, et forte non bene, vitia ſquillæ ita corrigi. Dant tunc in pulvere, vel in pillulis, cum coindicatis.

Ejus extractum frequentiſſimi uſus ad gr. β. gr. j. pro doſi datur. Forma mixturæ, pulveris, pillularum.

Acetum ſquilliticum. 1. Solum vix datur: mixturis diureticis additur. 2. Cum ſale

tar

tartari ſpeciem terræ foliati tartari componit, maxime proficuum, ſolventiſſimum ſimul remedium, et diureticum; in hydrope poſt intermittentes neglectas, ſuffocatas quartanas. 3. Cum ſale alcalino volatili componit ſpeciem ſpiritus Mindereri, medicamentum reſolvens, diureticum ſimul, ubi terra foliata tartari eſt minus efficax; ubi pituitoſi ſimul infarctus ſunt. In hydrope cum arthritide. Uterque hic ſal, et prior, et hic poſterior ſemivolatilis, ſolus non datur: additur mixturis diureticis, decoctis reſolventibus. Sumitur autem ſal alcalinus volatilis non cauſticus, ſeu ſine calce paratus ob notam rationem. 4. Cum lapidibus cancrorum facit ſal medium terreſtre, quod aliquibus urinas potenter movet.

Oxymel ſquilliticum. Fit ex ſquilla cruda, adjectis vel amaris, ſtomachicis, e. g. trifolio, abſynthio, centaurio, enula, cortice peruviano, winterano, cinnamomo, *frigide* vel in levi digeſtione; vina acidula plerumque accipiuntur in hunc uſum: vetus auſtriacum, rhenanum.

Squillæ vel ejus præparatis addi ſolent vel carminantia, ſtomachica, vel ſalina varia, vel tonica. Sic datur extractum ſquillæ cum nitro in pulvere. Item cum tartaro

ſolu-

ſolubili. Cum elæoſacharo menthæ, aniſi etc. Cum marte, æthiope martiali, limatura ferri; cum roob ebuli, ſambuci, juniperi, ſyrupo de ſpina cervina, aquà fœniculi, petroſelini, juniperi.

FORMULÆ.

R. Extract. ſquillæ. gr. β — j.
Nitri puri gr. x — xv.
M.
F. pulv. tales Nro. VIII. quater per diem pulvis. Vel omni bihorio.

R. Extract. ſquillæ gr. j.
Tartar. ſolubil. gr. j.
M.
F. pulv. tales Nro. x. quater per diem pulv.

R. Extract. ſquill. gr. j.
Elæoſach. menth. dr. j.
M.
bis, ter, quater per diem pulverem.

R. Extract. ſquill. gr. j.
Flor. ſalis ammon. mart. gr. vj.
Elæoſach. fœnic. dr. j.
M.
Quater per diem pulvis.

Home

Home ſquillam dedit cum æquali pondere zinziberis, et optimum in anaſarca remedium reperit.

R. Aquæ petroſel. unc. v.
Extract. ſquill. gr. jv — vj.
Sal ſeignette, dr. ij.
Syr. rad. v. aper. unc. j. β.
M.

R. Squill. recent. ſcrup. j.
Tartar. ſolub. ſcrup. ij.
Extract. Helenii dr. j.
Syrup. menth. q. ſ.
M.
Terendo in paſtam, f. inde pil. N. LX bis, ter de die 2 — 3 ſumendæ.

R. Sal. tartar. dr. j β — ij.
Acet. ſquill. q. ſ. ad perfectam ſaturationem.
His adde
Syrup. de duabus unc. ij.
Aquæ fœnic. unc. v.
M.
Omni bihorio cochlearia duo.

R. Spirit. ſal. ammon. ſine calce parat. dr. j.
Aceti ſquill. q. ſ. ad perfect. ſaturat. dein adde
Aquæ petroſel. unc. v.
Extract. gramin. liquid.
Syrup. meliſs. āā. unc. j.
M.
Omni bihorio 3 cochlear.

R. Rad. gramin.
— tarax. āā. unc. iij.
— cichor. unc. ij.
C. c. ſ. q. aquæ, colat. fortiter expreſſ. lb. j.
adde
Spirit. ſal. ammon. ſine calce parat. dr. j.
Aceti ſquill. q. ſ. ad p. ſatur.
Syrup. rad. v. aper unc. ij.
M.
Omni bihorio ½ vaſculum.

R. Lapid. cancror. dr. ij.
Aceti ſquill. unc. j ß.
Syrup. de ſpina cervina. unc. ij.
Aquæ junip. unc. v.
M.
Omni bihorio 2 — 3 cochlear.

R.

℞. Squill. recent. dr. ij.
Pulv. cort. peruv. unc. j β.
Cortic. aurant. condit. unc. β.
Infunde ſ. q. vini veteris auſtriaci.
Stent in infuſione frigida p. 24 horas.
Col. lb. j. d. uſui.
Sumat binis horis ante prandium et ante cœnam unc. ij.

Millepedum ſuccus.

℞. Millep. viv. N. C.
Emulge in ſ. q. vini auſtr. l. a.
Emulſ. adde.
Aquæ petroſel. unc. vj.
Syr. kermes. unc. ij.
M.
Omni bihorio 2 — 3 cochlearia.

℞. Millep. vivor. N. C.
Emulge in unc. x. vini veter. auſtr.
Emulſ. adde
Syrup. meliſſ. unc. ij.
M.
Omni trihorio dimidium vaſculum coffeanum.

Præter hæc hucusque commemorata diuretica diureſin quoque movet.

1. Sal medium quodcunque, parcius ſumptum, atque ita ut alvum non moveat. Præcipue ſi in vehiculo detur pariter diuretico, e. g. aqua juniperi, petroſelini etc. Terra fol. tartari aliquid præ aliis ſalibus mediis habere videtur. Maximi uſus hæc ſunt in hydrope poſt febres intermittentes, præſertim, ſi aut ſquillæ ipſi, aut tonicis, aut reſolventibus jungantur. Non opus eſt formulas hujus remedii congerere, notas nempe ubique. Huc pertinet antiquis uſitatum remedium, quod ex cineribus ſarmentorum affuſo aceto paratur, quod teſte *Plinio* contra hydropem ſumpſere.

Vel hodiedum cineres geniſtæ infunduntur, vel aceto, ut terra foliata tartari inde naſcatur, vel vino. Cineres ligni quercini, vino vel aceto infuſi ruri efficiunt, et pro pauperibus remedium antihydropicum euporiſton.

2. Salia acida, acetoſæ, acetoſellæ, cremor tartari parcius datus urinas movet hydropicis, præcipue ſi in largæ aquæ bonæ recentisque vehiculo ſummatur. Largus limonadæ potus. Aqua ſpiritu vitrioli acidulata. Profunt hæc in hydropicis valde ſiticuloſis, ubi humorum putredo metuitur.

Mala

Mala enim opinio eſt, hydropicos a potu arcendos eſſe: dandus is largiter, attamen ita, ut ſimul et ſemel non nimium urgeat.

Huc revocari uſus acidularum poteſt, qui pro potu communi ſumptas ſitim fallit, reſolvit; ſolum attendi debet, an aqua hæc aſſumpta vias urinarias petat, an urinæ aſſumpto potui reſpondeant, an inde levamen ſit.

3 Ipſa ſalia alcalina ſunt diuretica. Proſunt magis in anaſarca, ſcopo incidente, in acido ſimul primarum viarum, maxime amaris juncta, cum rheo,

4. *Oxymel colchicum* mitius agit, quam ſquilla, et ſquillæ incommodis caret. Iis quoque prodeſt, qui ſquillam perferre nequiquam poſſunt.

5. Ipſe potus copioſior, ſed ſitis vehementiæ reſpondens, urinas movet non ſolum reſpondentes potui, ſed copioſiores. Mala methodus eſt, quæ pertinaci abſtinentia a potu hydropem ſanare ſatagit. In febrili hydrope ſemper nocet. Febrim non præſentem invitat hæc abſtinentia. In ſola anaſarca, datis interea ſitim fallentibus, cremore tartari, ſucco citri, berberum, maſticatis prunis, excuſari forte poteſt, etſi non ſit adhibenda methodus.

Potus

Potus parce, ſed frequenter ſummatur pro magnitudine ſitis. Sit acidulus, cremore tartari, ſucco citri, ſpiritu vitrioli, ſucco berberum etc. Sit aere fixo impraegnatus; alvum et urinam expediens. Notavit Cl. *Milmam*, quam liberaliter hydropicis potum indulſerit Cl. *Collin* defunctus; vidimus id et apud noſtros aegros in priori noſocomio.

4. Modus hydropem curandi eſt per ſolventia, reſolventia, ſola, vel cum diureticis. Sapo venetus cum gummi ferulaceis et ſquilla in pillulas redactus. Decoctum graminis, taraxaci, cichorei: ſed *nota*, *meraciſsimum*. Plantae antiſcorbuticae dictae forma ſuccorum vel conſervarum cum ſale medio, e. g. terra foliata tartari. Proſunt hae plantae in hydrope potatorum, ab obſtructionibus, cum ictero etc.; poſt febres.

Huc pertinet ſuccus inſpiſſatus lactucae viroſae, amareſcentis, lacteſcentis, ſolventiſſimaeque plantae ob copioſum ſalem eſſentialem. Cauſam, obſtructionem nempe potius ſolvit, hacque ſoluta ſubinde per ſe urinae moventur, vel vero adjecta terra foliata tartari, aut alio ſale medio, aut etiam ſquilla.

Extractum lactucae viroſae ſquillae non ſubſtituitur, nec et poteſt ſubſtitui. Haec enim

enim in vias urinarias ſpecifice agit; illa vero ſolùm agit ſolvendo obſtructa.

Mercurialia ipſa inuncta regioni hepaticæ hydropem ſubinde ſuſtulerunt ſolvendo.

Frictio repetita moderataque profuit etiam mechanico modo.

In hydrope a retropeſſa ſcabie, morbisque cutaneis aliis, præcipue ſi flores ſulphuris interne ſimul exhiberentur, proderit certe. In hydrope poſt ulcera immunda crurum clauſa infarctus hepatis ſolutos legimus inunctione medicata mercuriali. Capi ergo poteſt, quanam ratione etiam hydrops, effectus hujus infarctus, ſolvi queat.

5. Methodus *ſudoriferis* utitur. Rarius adhiberi hæ methodus poteſt; et fere non niſi in anaſarca, præmiſſis antea incidentibus, ſubjunctis tonicis. Aquæ in celluloſa tela collectæ, attenuatæ ſudoribus arte et ſponte motis tunc diſſipantur. In hydrope particulari crurum femorumque ſudores topici ſæpiſſime proſunt.

6. Cum ſponte ſubinde epidermis attollatur in cruribus, et veſiculæ ortæ aquam multam plorent: hinc ſubinde ars naturam imitatur, et cutem vulnerat. Sunt qui in cruribus, loco maxime declivi id faciant; ſunt etiam, qui in ſcroto, ſi id tumeat.

Mo-

Modus cutem vulnerandi varius eſt: 1. *erodendo*, adpoſito veſicante, ſquilla recenti et contrita adplicata. 2. *Inciſione*, ſeu profundiori ſcarificatione. 3. *Scarificatione* cutanea, levi, rara, incruenta. 4. *Setaceo*, maxime in ſcroto. 5. *Fonticulo*.

Præſtat ad internos malleolos ſcarificatio incruenta et rara. 1. In unico pede; alias enim inflammatio, dolor, eryſipelas phlegmonodes per totum crus et femur cum febre magna oritur. Item ſi plures in utroque pede inciſiones fiant, et aquæ tenuiores ſint, intra paucas horas plurimum aquæ cum magna virium ruina profluit.

Incommoda hujus methodi ſunt inflammatio partium ſcarificatarum. Inciſiones inflammatæ aquam nullam amplius profundunt, et ſæpe cito diffunduntur ad partes vicinas.

Vitantur hæc incommoda, ſi ad primum ſenſum doloris ægrum in lectum reponas, crure in ſitum horizontalem repoſito, ut crus ſitu ipſo detumeſcat, et tenſio ceſſet ac inflammatio.

Prodeſt etiam ad partem inflammatam incipientem adponere cataplasma emolliendo diſcutiens, e. gr. ex mica panis albi et floribus ſambuci cum lacte coctis, vel cum aqua adjecto aceto lithargyrii.

Pro-

Profunt hæ ſcarificationes 1. in anaſarca vel ſola, vel cum aſcite conjuncta. 2. aquis fluxilibus effectis. 3. internis non neglectis.

7. Methodus utitur *frictionibus* partium tumentium *ſiccis*, *aromaticis*, *ſpirituoſis*, *oleoſis*.

Si morbus ex ſola laxitate partis externæ oritur, citius roboratur adhibitis roborantibus externis ad partem relaxatam adplicatis; morbus enim eſt tunc *telæ* potiſſimum *celluloſæ*.

Aſciticos oleoſa inunctione ſanari memorat *Celſus*, *Cælius Aurelianus* et *Galenus* Methodus hæc in deſuetudinem abiit, donec eam Cl. *Olivier* Bathoniæ Medicus denuo in uſu revocaret. Abdomen mane et veſperi oleo olivarum probe inungitur per horam, donec poſt aliquot dies æger profuſe mingat, et detumeſcat. Frictio tenaces humores ſolvit, attenuat, ſolutosque ad renes determinat. Cum plurimum aquarum ex aere externo abſorbetur in hydropicis, fors inunctio eam aquæ imbitionem prohibuit. Nos ſolum abdomen inungimus hodie. Antiqui, excepto abdomine, reliquum corpus; fors *totum* corpus melius inungeretur.

8. *Balneum* crurum, totius etiam corporis hydropicis profuit non raro. Thermæ

potiſſi-

potiſſimum ſulphuratæ. At nocent aſciticis, et aliis, quibus vires ventriculi ſunt debilitatæ. Profunt leucophlegmaticis, itemque in anaſarca, viribus coctricibus bonis. Item ad tumores crurum tollendos, ſi ſpiſſus et tenax humor œdema fecerit. Præmitti debent ſolventia, incidentia, evacuantia, demum tonica. Quodſi nihilominus crurum tumor maneat, thermæ febrim temporarium excitabunt, ſpiſſa attenuabunt, et attenuata per poros cutaneos educent. Hinc ſolvi quæſtio poteſt, an thermæ e. g. noſtræ Badenſes roborent, an non. Thermis bene jungitur equitatio, ita ut æger mane thermis utatur, veſperi equitatione.

Balnea vinoſa, vinaceorum, fæcum vini, aqua calida dilutarum, cruribus ædematoſis profunt, ſi is tumor ſæpe rebellis, hoc ceteroquin jam dudum ſanato ſuperſit.

Balneum arenæ calefactæ, cinerum calidorum, toſti ſalis, in anaſarca, aut etiam in aſcite cum tumore crurum eximia ſunt. Sunt autem hæc balnea vel ſolummodo crurum, vel et totius corporis, ubi æger decumbens, tenui ſyndone tectus ad digiti altitudinem cineribus, vel ſale marino calefacto perfunditur. *Verum* ſublatæ jam debent eſſe cauſæ remotæ hydropis.

9. Li-

9. Ligaturæ et faſciatio, vel tibialia (Schnürſtrümpfe) proſunt, non ipſum hydropem ſanando, ſed ad tumorem crurum reſiduum tollendum, qui ſæpe ob atoniam cutis diu manet. Adplicatio faſciæ mane in lecto fiat.

10. *Tonica.* Incipiens hydrops poſt longos morbos, potiſſimum autem anaſarca, tonicis, ſtomachicis, diæta ſpirituoſiore, motu corporis ſanatur. Vidi anaſarcam, ubi diuretica, purgantia etc. nil profuere; æger medicorum pertæſus quotidie curru evehi, vino meraciore uti, et carnibus veſci cepit, et ſanatus eſt.

11. *Venæ ſectio*, et *emollientia* nitroſa, potiſſimum quæ ex althæa parantur, hydropem ſubinde ſanarunt. Exempla etiam habuimus in noſocomio, neque pauca; et refert Cl. *Caſimir. Medicus*: hoc in caſu adeſt inflammatoria ſanguinis conditio, et plethora. Inde ſeroſus latex in cava corporis, inque telam celluloſam exprimitur, oriturque hydrops varius, rarius aſcites, ſæpius anaſarca. Intereſt plurimum certa inflammatorii huius tumoris ſigna habere; ſunt autem ſequentia: pulſus vere durus, qui tamen valde decipit in hydrothorace; ſitis, urinæ color, itemque alia ſynochi imputris,

ſeu

ſeu febris inflammatoriæ univerſalis ſymptomata. Obſervatur tempore phlogiſtico, et cauſis hydropis ordinariis abſentibus. Huic hydropis ſpeciei præprimis obnoxiæ ſunt puellæ ruſticanæ, quibus antea bene ſánis menſtrua ceperunt ſupprimi, ob perfrigerationem forte admiſſam, terroremque, diætæ errores. Inde plethora naſcitur, et chloroſeos ſpecies, quam *calidam*, *ſebrilem* appellant, ſeu febrim *albam*, febrim amatoriam. Venæ ſectio. Emollientia. Nitroſa etc.

12. *Mutatio coeli.* Subinde ſola hydropem ſanavit, ſi locum depreſſum et paludoſum deſeruerit æger, et editiorem petierit.

13. *Paracenteſis.* Veteres jam notaverant, quibus rupto umbilico aqua ſtatim effluxerat, eos ſanari non raro; mori vero, quibus id fieret confertim et ſubito. Hinc edocti fuerant, non tantum paracentenſin abdominis, ſed et modum illius.

Sed quæritur, quare ergo, natura viam monſtrante, paracenteſis non in ipſo umbilico inſtituatur, quem locum, utpote magis attenuatum, ſibi natura ſelegit. Reſpondeo, 1) quia vulnus in loco ita extenuato difficulter conſanatur, 2) quia lentus aquarum effluxus difficulter impetraretur, 3) quia

locus

locus pertuſus minus commode poſſet obturari, 4) quia aquæ plena detractio perincommoda foret, et non, niſi ægro in umbilicum decumbente perageretur.

Ceterum optima circa paracenteſin præcepta dedit *Celſus*. Prodeſt paracenteſis: 1) in hydrope non ſaccato, 2) primis viis bonis, 3) obſtructionibus viſcerum antea ſublatis. Hic *curativum* remedium in aſcite erit paracenteſis. At ſubinde *palliativum* tantummodo remedium eſt, ſcilicet ubi ob molem aquarum ſuffocatio inſtat, et ubi ſæpe æger de vita periclitatur. Habemus aliquot exempla fœminarum, per multos annos, paracenteſi ſæpius inſtituta, conſervatarum. *Palliativam* medicinam dixi, cum cauſa tolli nequeat, et ea perſiſtente idem effectus ſequi debeat.

Verum ubi febris jam adeſt, et vires fractæ, ubi macies ſuperiorum artuum, ubi aquæ puriformes, purulentæ, ſanguinolentæ, acresque viſcera jam arroſerint, paracenteſis gangrænam et mortem accelerabit.

In hydrope ſaccato inutilis eſt, paulo poſt enim ſaccus de novo replebitur: et ſcaturigo aquarum non tollitur, non poteſt obturari.

Si

Si aqua gelatinam referat, paracenteſis equidem non nocebit, non tamen proderit. Aquæ enim effluere per canulam non poſſunt. Etſi galli hoc in caſu vulnus ſoleant dilatare.

De loco ubi, et modo, quo debeat inſtitui, chirurgiæ doctoribus differendum relinquimus: id ſolum addo, utendum faſciatione illa ſub paracenteſi, quam *Cælius Aurelianus* jam in uſum vocaverat, renovatam a *Littrio*, atque a *Meadio* ita acceptam, tanquam proprium inventum.

Hæc ferme auxilia curandi hydropem: nunc videndum; quos hydropes immedicabiles ſtatuerint medici; dein vero ad explicandas ſingulas ſpecies hydropis progrediar. Vaſa lymphatica *rupta* immedicabilem hydropem faciunt. Item ex renibus calculo laceratis legitur in abdomen effuſa urina et inde hydrops. Idem hydrops ab urina ex rene aut veſica ulceratis profluente natus. Leguntur rupti uretheres; rupta veſica poſt urinam diutiſſime retentam. Vidi ipſe.

Huc ulcera pertinent ventriculum eo loco perforantia, et foramine ita tenui, ut potulentis potius, quam cibis exitus pateat in abdominis cavum: de quo exempla proſtant. Huc etiam pertinent ulcera in meſenterio.

He-

Hepar ſcirrhoſum, exſuccum, irreſolubile immedicabilem hydropem facit.

Varias hydropis ſpecies recenſere exordiar, cum quædam habeant aliquid ſibi proprium et peculiare, quod ad regulas therapeuticas nuper datas difficilius reducitur.

Hydrothorax.

Exordium faciam ab ea ſpecie, quæ apud noſtrates eſt valde freqnens, maxime in urbibus: ab *hydrothorace.*

Sunt multi prædiſpoſiti ad hydrothoracem, ita ut morbus ſit gentilitius: filius, pater, avus inde ſunt mortui.

Sedes. Aquæ hærent vel in *alterutro* cavo, vel in *utroque cavo* thoracis, vel *intra pericardium*, et tunc *hydrocardia* morbus audit; vel intra duos *pleuræ* ſaccos, vel in ipſa *pulmonis* ſubſtantia.

Cauſæ ſunt eæ ipſæ, quas ſupra attuli hydropis productrices: ſunt tamen aliquæ *peculiariter aptæ* producendo huic morbo: has nunc attente accipite.

1. Venæ ſectio frequens, et ejus abuſus ex mala morbi idea. Sic *Haenius* ob copioſas, quas ſibi ipſæ inſtituit venæ ſectiones,

in

in morbo inflammatorio pectoris in hydrothoracem incidebat.

2. Pulmo *infarctus, tuberculoſus, obſtructus, calculis obſeſſus,* pulviſculis, uti in molitoribus, lapicidis, et iis, qui inter pulveres perpetuos opificium aliquod exercent. Longa tuſſi, quacunque demum vexatus hydropem thoracis invitat. Vitia cordis et magnorum vaſorum, et quidquid humorum motum per pulmones difficiliorem reddit.

3. Peripneumonia ſæpe cauſa hydropis eſt. Gravem hanc obſervationem magno Italorum medico *Morgagnio* debemus. Scilicet per pulmonem inflammatum difficillimus eſt ſanguinis motus, hinc per vaſa lateralia dilabetur, exprimeturque pars aquoſa. Pulmo ita inflammatus non reſorbebit illum halitum, qui identidem tranſudat, et ſuperficiem oblinit. Hinc peripneumonici ſæpisſime ſimul hydrothorace illius lateris laborant. At ſub finem morbi, venæ ſectionibus copioſe inſtitutis, plerumque denuo abundans in cavo aqua reſorbetur: dico plerumque, vidi enim aquam non fuiſſe reſorptam, manſiſſe hydrothoracem, propria dein methodo ſanatum. Exempla ſectiones mihi ſuppetunt ex priori noſocomio.

4. Alia

4 Alia eſt frequentiſſima cauſa hydropis, nempe aſthma qualecunque, *humorale*, *pituitoſum*, ſeu *convulſivum*. Vidi non paucos præteritis annis aſthmate laborantes: omnibus his *materies arthritica* pulmones occupavit. Hæc cauſa omnium eſt frequentiſſima aſthmatis, ſeu convulſivi, ſeu humoralis, continui ſeu periodici, nocturni ſeu diurni. Raro itaque aſthma ſic dictum *convulſivum*, ſi unquam, ad nervos referri debet; plerumque et fere ſemper eſt morbus a *materie arthritica*, et vices ſupplet paroxiſmi podagrici veſpertini. Hoc bene notandum.

Pulmones itaque aſthmate quocunque diutius et ſæpius ſtrangulati tandem hydropiſin patiuntur. Hæc una ex peſſimis cauſis eſt hydrothoracis, aſthma nempe præcedens; quemadmodum arthritis ſi ſit cauſa hydropis, cum hydropem qualemcunque difficillime curaveris.

5. Raro *hepar* ſanum eſt, et ab obſtructionibus liberum in hydrothorace. Hæcque obſtructio pro cauſa ſæpe habet intermittentem prægreſſam, longam, neglectam, male curatam.

6, *Oedema crurum* ſolis faſciis profligatum. Decubitus continuus eorum, quorum

crura œdemate laborant, et malum eorum ratiocinium.

7. Ulcera crurum intempeſtive clauſa, diu ante manantia, in ſedentariis, cachecticis, arthriticis; humoribus antea non correctis; evacuatione vicaria e. g. per fonticulum non ſubſtituta; ope faſciarum, item ſiccantium, adſtringentium.

8. Legimus, neque adeo rarum eſt, homines, qui ſolo litu externo ſcabiem ſibi profligarunt, in morbos pectoris incidiſſe, in phthyſin, ſed etiam in hydrothoracem.

9. Quidam doloris validiſſimi podagrici pertæſi dolenti parti *frigida*, glaciem, nives, ſaturnina, ſpirituoſa, unguinoſa etc., adhibuere. Materies podagrica retroceſſit, ad pulmones decubuit; inde aſthma, longa tuſſis, demum inde hydrothorax inſanabilis eſt ortus.

Symptomata ſignaque ſunt: difficilis ſpiratio, magis tamen in inceſſu, aſcenſu per ſcalas; difficilis decubitus ſupinus et horizontalis; difficilis ſæpe in alterutrum latus, aut etiam impoſſibilis. Tuſſis chronica, aquoſa ſæpius, ſubinde tamen et ſicca. Palpitatio cordis in motu. Subita excitatio ex primo ſomno, cum metu ſuffocationis; etſi etiam hoc viderim in homine, in quo poſt

mor-

mortem nullæ aquæ ſunt repertæ. Levamen ſymptomatum ex liberiori urinæ profluvio, aut ex tumore crurum aucto.

Deceptio quædam peculiariter eſt commemoranda; ſcilicet circa pulſum hydrothorace laborantium: is ſæpius durus, vibrans etiam, ita, ut inflammationem, aut ſaltem plethoram adeſſe exiſtimet medicus, et male venam ſecet. Pulſus ſæpe eſt etiam intermittens, remittens, omni modo inæqualis.

Repentina excitatio ex primo ſomno cum metu ſuffocationis alteram deceptionem præbet. Multi huic ſigno maxime fidunt. Attamen certum eſt, et vidi hanc veritatem ſecto cadavere confirmatam, hoc ſignum ſubinde adfuiſſe ſine aquis in thorace.

Curatio petit ea fere omnia, quæ universim de cura hydropis dicta ſunt. Id ſolum addo, hanc hydropis ſpeciem catharticis, præcipue paulo gravioribus, multum exacerbari. Hinc ſola fere diuretica hic locum habent. Id ſolummodo attentas, ut et cauſas remotas tollas.

Subinde convenit, præcipue ſi crura tument cum thoracis levamine, puncturas leves, ſcarificationes leves ad eum modum ad malleolos inſtituere, quam ſupra expoſui.

Nonnunquam tanta eſt colluvies ad thoracem, ut æger de vita periclitetur jamjam ſuffocandus. Prodeſt tunc eum e lecto eximere, juberique, ut et noctes ſedendo tranſigat: ſic enim crura tumebunt magis, et thoracis incommoda minuentur. Novi fœminam, quæ adhucdum, et nunc quidem ſaniſſima vivit, ante aliquod annos hepate obſtructo laborantem, cui ſupervenerat hydrops thoracis; cum decumbere tentaret, metus fuerat, ne ſuffocetur. Multas ſeptimanas transegit ſedens. Solventia et diuretica interpoſita eam ſanarunt. Novi et alium gravem virum ſimiliter ſanatum nunc, qui ſeptem menſibus integris decumbere non potuit.

At ſi neque ſitus erectus, neque ſquilla ſtrangulationem pulmonum ſolvat, ſunt qui in ſummis anguſtiis ægro pauxillum ſanguinis detrahunt. Augent equidem morbi cauſam, ſed mortem ſubinde aliquantulum propulſant, niſi forte melius id facimus paracenteſi thoracis.

Eædem ſunt indicationes et contraindicationes circa paracenteſin thoracis, ac illam abdominis. Inſtituitur tantum, ſi in alterutro cavo aquæ hæreant.

Supereſt ut de ſigno hydrothoracis diagnoſtico aliquid dicam: ſcilicet de percusſione thoracis, et in quantum huic fidere poſſis.

Veteres, jamque ipſe Hippocrates vult, ut hominem tuum, de quo dubites, an in cavo, et quonam in cavo thoracis aquas habeat, in ſella collocatum apprehenſis humeris concutias, et aure admota attendas, num fluctuantium aquarum ſtrepitum percipias. Signum hoc tanquam nullius uſus per ſæcula neglectum fuit, adhucdum negligitur. Negant enim hominem cum hydrothorace poſſe tuto ita agitari, concutique: negant poſſe unquam fluctuationem percipi. Interim dicam, quid res ſit, et quid meis ipſe oculis uſurpaverim. Si quis in alterutro cavo, aquas habeat non plurimas, ſi aliquem adhuc poſſit motum exercere, ſi is homo pinguis et toroſus ceteroquin non ſit, ſique hic æger, et ſeſe celeriter convertat, aut a medico commoveatur (non percutiatur more *Auenbruggeriano*, utpote quod aliorſum ſervit) repentina converſione, verum eſt, et aure admota fluctuationem percipi, et admota etiam manu ſentiri appulſum aquæ ad latera, a medico æque ac ab ægroto.

Ex hoc conſtat, ſignum hoc dia gnoſticum hydrothoracis non ſemper poſſe adhiberi. Verum tamen tunc aliud habetur, a medico hujate, clariſſimo *Auenbrugger* detectum, de quo nunc in præſentiarum plura dicam.

Cl. *Auenbrugger* ſignum quoddam propoſuit, quo uſus poſſis determinare, an effuſus quidam humor, *aqua* vel *pus*, ſit in aliquo cavo thoracis. Hunc in ſinem thoracem pulſat, ut qui dolium pulſat, exploraturus, an id reſonat, ſeu an id liquore aliquo plenum ſit, vel vero non ſit.

Hominem, in quo experimentum inſtituit, ſedere jubet, et tenui ſyndone vel induſio ſolo indutum jubet ſpiritum attrahere, attractumque retinere. Tunc vero pulſat digitis exporrectis, manuque tota partes thoracis varias, dorſum infra ſcapulam, latera, pectus anterius paulo ſupra mammam, auſcultans, an percuſſus thorax reſonet, ſonitum edat; vel an percuſſus thorax *obuſum* ſonum edat, uti ſolent corpora ſodlia ex toto, aut uti ſolet percuſſum femur.

Certum enim eſt, pulmonibus aere inſpirato et retento explicatis, ſi thorax percutiatur, reſonantiam quandam vel ſonitum dolii vacui edi. Oſtendam id in ægris aliquando).

Po-

Ponas jam thoracis, e. g. cavum dextrum aqua repletum eſſe, pulmo illius lateris erit compreſſus, aeri recipiendo retinendoque impar. Hinc functionem pulmonum peraget pulmo ſocius. Pulmo ergo dexter ab aquis compreſſus in exiguum ſæpe ſpatium, et explicari impotens erit. Jam ſi thoracem dextrum percutias, ſonitum edet, non quemadmodum cava corpora ſolent, ſed prouti ſolent corpora ſolida. Sonus eſt valde diverſus a ſono alterius lateris.

Quæſtio nunc eſt, quid doceat percuſſio thoracis non reſonantis ſub percuſſione.

Reſpondeo: Percuſſio non reſonantis thoracis docet, pulmonem illius lateris aeris recipiendi incapacem eſſe, deletas eſſe veſiculas pulmonales.

Modum vero, quo id ſit, materiem, quæ hanc veſicularum compreſſionem facit, ut aer recipi nequeat, percuſſio non docet.

Hinc ſolum hoc ſignum a percuſſione petitum neutiquam ſufficit: neutiquam tamen ſpernendum, cum omnia alia ſigna ſubinde ambigua ſint, ut hoc etiam accedente certa evadant. Dein percuſſio docebit, quonam in cavo morbus hæreat.

Videamus nunc, ſub quibus conditionibus percuſſus thorax non reſonet. Dictum in

in genere ſuperius, pulmone aerem non continente non fieri ſonum. Hinc thorax percuſſus non reſonat: 1) in gravi peripneumonia, in latere affecto. Pulmo inflammatus durus, carnoſus, voluminoſus eſt, aerem inſpiratum non recipit, eſtque inſtar corporis ſolidi. 2) Pulmo maximam partem obſtructus, tuberculoſus, ſcirrhoſus: ratio in promptu eſt. 3) Pulmo compreſſus aquis, uti in hydrothorace, aut etiam pure, uti in empyemate. Hinc etiam utimur hoc ſigno ad determinandum empyema, aliis ſignis ſimul ſumptis.

Modus percuſſionis is eſt: fiat 1) in ſedente, 2) aere copioſius inſpirato, et diutius ſub percuſſione retento, 3) in non valde pinguibus.

Hydrops *aſcites* et anaſarca nihil habent, quod in ſuperioribus aut expoſitum non fuerit, aut facile poſſit ex iiſdem intelligi.

Alia eſt hydropis abdominalis ſpecies, ubi aqua extra peritonæi ſaccum, ſeu inter peritonæum et muſculos abdominales, vel intra ipſos abdominis muſculos continetur.

NB. *Hic ſinguli hydropes explicandi veniunt.*

Tympanites.

De tympanitide hic aliqua ſubjungam, quem morbum aliqui *hydropem ſiccum* apellant.

Flatulenta et perſtans abdominis elevatio tympanites audit. Abdomen tenſum eſt, et percuſſum non fluctuationem, ſed reſonantiam prodit.

Non confundatur cum colica flatulenta, neque cum meteorismo. Illa enim dolorifica eſt, et tranſitoria: hic vero ſymptoma febrium acutarum.

Male creditur tympanitidem aſciti frequentiſſime junctam eſſe; id perraro contingit.

Sedes tympanitidis eſt ſæpius cavum inteſtinorum præcedente atonia et paralytica diatheſi tubi inteſtinalis; a quibuscunque demum morbis prægreſſis, in helluonibus, potatoribus etc. poſt diarrhæam longam, dyſenteriam chronicam, neglectam, opio, adſtringentibus tractatam; eroſiones, abſceſſus, ulcera inteſtinorum, obſtructiones viscerum abdominalium, e. g. hepatis; bilis inertia etc.; convulſiones et ſpasmi diu perſtantes in inteſtinis, ubi aer diu interceptus inteſtina diſtendit.

Da-

Datur et teſte *Hippocrate* tympanites acutus, quem phlebotomia ſolvit. Eſt ſpecies meteorismi inflammatorii. Stimulus inflammatorius convulſionem ſpasmumque facit inteſtinorum: aer concluditur, et inteſtina diſtenta fiunt *tympanitica*.

Eſt et alia tympanitidis ſpecies, ubi aer extra cavum inteſtinorum rarefactus exiſtit. Hæc ſpecies eſt rariſſima.

Poteſt 1) aer fixus ex humoribus in cavo abdominis collectis, et putrefactis aqua, ſero, pure, etc. extricari. Poteſt 2) ex viſcere aliquo vicino putreſcente, ruptoque ſibi intra abdomen viam facere. Aut 3) expertuſis diſtractisque inteſtinorum diſtentorum parietibus, *Hallero* teſte, dehiſcentibus fibris, ſibi viam facere. Id ars imitari aliquo modo poteſt.

Flatulenti tumores, ſeu emphyſemata interdum ſunt obſervata. Legitur aer ſolum exteriore tunica veſiculæ felleæ concluſus Sæpe viſæ ſunt veſiculæ ſub extima hepatis, lienis, meſenterii membrana.

Flatulenti tumores externi, emphyſemata externa a plerisque chirurgorum in ægrotantium ſcroto agnoſcuntur. Item variis aliis in partibus leguntur emphyſemata ſub cute nata eſſe: aer cum ſtrepitu diffugiebat ſub digito premente.

Cura

Cura difficilis, et ex notione cauſarum morbificarum petenda.

Monita et præcepta.

1. Hydropem ſaccatum, annoſum, non auctum, qui facile fertur, non attingito, et omnium minime per purgantia.

2. Omnis hydropis curatio longa eſt per ſe: cave, ad heroica fortioraque auxilia accedas, ſi intra paucas ſeptimanas nil profeceris. In hydrope enim non deficere, eſt proficere.

3. Solventia, ſubtonica, aperientia, vel ſola, vel mixta, ita ut aperientibus tonica jungantur, immedicabiles viſos hydropes ſæpe ſanant.

4. Non quovis anni tempore æque felix, æque facilis eſt hydropis curatio. Autumno ſero, tempore frigido humidoque ſimul parum proficiès; ſufficiet tunc ægrum non pejus habere.

5 Nec quovis in loco æquæ facile hydrops curatur. Commoratio in editis montoſisque, itineratio in plagas elatiores ſæpe conditio ſunt, ſine qua non curatur hydrops.

6. Prognoſin formes ex aufferibili cauſa remota, ætate, et viribus corporis bonis, et febris abſentia.

7. Cave hydropem confundas cum graviditate, et vice verſa. Error frequens et ignominioſus. Contingit in clandeſtine gravidis, ubi tandem vivus hydrops in lucem prodit.

V.

LUES SIPHILITICA.

Vix ſævior peſtis terris incubuit, quam lues ſiphilitica, cujus nunc deſcriptionem exordior.

Graſſatur per univerſum fere humanum genus, nuncque eo magis, quod orbis ferme totus in unicam ferme civitatem coaluerit, at remotiſſimæ gentes, toto oceano ab ſe invicem diviſæ, mutuo rerum, corporumque commercio utantur.

Urbium magnarum incola eſt hic morbus, ita, ut inter præcipuas pertineat majoris mortalitatis cauſas, obſervatas ſemper in urbibus populoſis.

Nihilominus agreſtem quoque plebem hæc lues contaminat, cum impura urbium venus ſuas ſubinde excurſiones faciat, rusque petat; milites, famulitiumque numeroſum, quod heros ſuos comitatur, plebeculam ruſticanam hac peſte inficiunt.

Multæ Magnatum familiæ extinguuntur non raro, quod propagandæ proli, a lue olim miſerrime multati, haud amplius pares ſint; aut eam generent infirmam, parentum vitiis notatam, et prædam mortis præmaturæ.

Ea

Ea quoque calamitas affligit miſeros ſubinde, ut aliquo adhuc pudore ducti, morbi curationem rite ſubire non poſſint, aut ab agyrta, ab veteratore verſipelli, artis tamen ignaro, ineptiſſime curentur, curationemque ſubeunt morbo ipſo pejorem.

Quædam de morbo hoc in genere præmittam; dein, cum ejus definitionem habeamus nullam, ſed latam vagamque ſolum deſcriptionem, narrabo modum, quo is ut plurimum ſolet communicari, latiusque ſerpere.

Ac primo de antiquitate luis diſceptatum. Obtinuit hucusque *Aſtruciana* opinio, morbum eſſe ante annum 1493 incognitum, aliunde ad nos delatum. Sunt, qui ex Africæ ſinubus interioribus illum repetant: at plerique eum ex America ad nos delatum arbitrantur.

Nuper primum Cl. *Hensler* invictis, ut reor, argumentis demonſtravit, morbum antiquiſſimum eſſe orbis veteris incolam, maleque aliunde repeti.

Sed quæ vix capias: neſciebatur *gonorrhϾ nexus cum coitu impuro:* neſciebatur *gonorrhϾ connexio cum lue univerſali:* ignorabatur *ipſa lues* tanquam morbus ſpecificus.

Go-

Gnorrhæas enim aut ſponte oriri, aut ex nimis abundanti ſemine prognaſci exiſtimarunt. Non pauci accuſarunt menſtruum ſanguinem, cujus eſſet in maſculo gonorrhæam excitare, qui cum menſtruante eſſet congreſſus. Quidam gonorrhæam oriri autumarunt ex congreſſu cum fæmina fluore albo laborante, aut aphtis prurientibus pudendorum. Sed fluxum album ſpecificum non agnoverant, nec ulcuscula boni moris a malignis diſtinxerant. Ipſe *Hippocrates* ſapedones, ſeu putredines pudendorum, et ſtrangurias, dyſuriasque etc. quodam anno frequentius obſervavit, exiſtimavitque id pertinere ad Epidemicum: quamvis hac in re aliquid veri lateat, ſuo tempore explicandum. Morbi ſiphilitici cauſas in aſtris eorumque conjunctione varia, ſeu conſtellatione quæſivere: ut archiater quidam pontificius, quemadmodum eſt apud *Henslerum*, ſummo numini gratias agat de cura ſummi Pontificis ex morbo ſiphilitico, quam ſanctiſſimus pater ob fatalem illius anni regnantem conſtellationem contraxerat.

Verum poſtquam detecto novo orbe humana induſtria acueretur in dies, cum nova fierent inventa, cum obſervationibus artes ſcientiæque ditarentur, primum obſervatum

eſt

eſt, gonorrhæam morbum eſſe ſpecificum, ſuique generis, et ab impuro commercio cum fœmina eodem ſpecifico morbo laborante obtineri.

Necdum vero ſciebatur gonorrhæam inter et luem confirmatam nexum quendam eſſe: et ipſa lues nondum agnita fuit tanquam unicus morbus.

Tot enim illius ſymptomata, eaque inter ſeſe externo aſpectu tam diſparia; decurſus exitusque tam varius, tam varii variarum partium effectus ſunt, ut non unus, ſed totidem morbi videantur, confuſi cum aliis, ob ſimilitudinem quandam externam.

Antiquiſſimum cum *Henslero* pronuntiavi, atque inter Ægyptios, Judeos, Græcos dein et Romanos perfrequentem, ut quasdam harum gentium conſuetudines, mores, leges ac ſtatuta forte inde poſſis repetere.

Sic præceptum circumciſionis, antiquisſima plane conſuteudo, idcirco fortaſſis inſtituta fuerat, atque tanquam ritus ſacer, tanquam præceptum quoddam, de quo diſpenſari nemo queat, introducebatur, quod circumciſus videatur difficilius morbum urethræ contrahere, rariusque ablato ſcilicet præputio, intra quod virus hæret, rodit, cancros facit, quod et ipſum efficitur peſſime

in

in phymoſi, paraphymoſi. Glans ipſa in homine minus facile virus reſorbere videtur, occalleſcens nempe.

Nota virginitatis ſedulo examinata eſt in neonuptis puellis; cuſtodia fœminarum per totum orientem; adulterii crimen, maxime fœminarum, morte expiatum videntur docere, ſciviſſe antiquitatem remotiſſimam, morbum quemdam gravem, immundum a volgivaga venere *dari*, et *communicari*. *Jobi* morbus juxta *Calmet* fuit ſiphiliticus.

Videamus nunc, quænam ſint veneni ſiphilitici proprietates. Sunt autem ferme ſequentes:

1. Homini ſoli proprium eſt. Canes inſici non poterant. In aliis animalibus experimenta nulla novi facta. Reiteranda tamen eſſent experimenta.

2. Videtur ex homine ipſo natum eſſe venenum hoc: neque aliunde e. g. e regno vegetabili vel animali communicatum, quemadmodum venenum rabioſum, communicatum homo habet.

3. Videtur ergo in homine initio ſponte ortum, etſi ignoretur ſub quibus conditionibus, an ex ſpotanea degeneratione humoris genitalis, vel vero humoris vaginam uretramque oblinientis in homine valde venereo.

4. Vix nunc amplius videtur ſponte unquam oriri, etſi poſſibilitas negari nequeat; et ſubinde dubium, vel inter medicos, ſubortum ſit luis ſpontaneæ.

5. Varie modificatur in variis corporibus, ita ut quosdam gonorrhæa leviſſima, alios gravi, quosdam cancro venereo multet; quosdam lue radicata ſine his malis topicis, etſi *idem* ſit, et ab ea meretrice acceptum; quosdam etiam omnino non adficiat.

6. Neque idem morbus eſt omni anno, annique conſtitutione. Oculati practici, prout in variolis et morbillis, ita etiam in hoc morbo aliquid Epidemici, aut majorem minoremve certis quibusdam conſtitutionibus contrahendæ luis facilitatem; curandi difficultatem, et letalitatem obſervarunt.

7. Agit in partes aut ulceratas, vulneratasque, aut ſolo epithelio tectas. Vix in eas, quas cutis ipſa tegit, niſi diu affrictum. Hinc ſolo accubitu vix communicatur.

8. Agit plerumque initio, ubi applicatur, inflamando, rodendo. Subinde ſine prægreſſa aut inflammatione, aut eroſione recta ſanguinem petit.

9. Neque acidum eſt, neque alcalinum.

10. Viribus vitæ validis robuſtisque, et ſyſtemate nerveo non valde irritabili *diu cicuratum* fertur. Hinc in quibusdam per annos latet innoxie.

11. Depreſſioribus vero viribus, ætate, morbo alio depreſſis, evolvitur ſæpe.

12. Connata lues ſæpe usque ad annos pubertatis latet, tunc vero evolvitur.

13. Viribus vitæ auctioribus, medicamentis ſtimulantibus, ſudoriferis, febre acuta ſuperveniente, reliquiæ venereæ mercurio non amplius domandæ, expelluntur non raro: item alterantibus, potenter reſolventibus.

14. An lues radicata unquam ſponte ſanatur! vix videtur, niſi forte levior, recens, in robuſtis.

15. Solus mercurius hucusque morbum hunc ſanat ſpecifice. An evacuando, an vero humoribus noſtris mixtus cum viru venereo veluti amalgamatus? An virus venereum eo miſto veluti neutraliſatur. Hoc equidem videtur: prout mercurius in cinnabari a ſulphure iners redditur, ita hoc venenum a mercurio.

16. An ſufficit, ut mercurius veneno huic occurrat, ut ſeſe uniat? Reſpondeo non, ſed requiritur, ut ſubigantur inter ſe, quod fit ope vaſorum et circuli.

17. An venenum hoc cum mercurio trituratum, non autem ſimpliciter miſtum vim retineret contagioſam? non puto.

18. An mercurius quidam ſolubilis in aqua, mucove, cum viru venereo miſtus luem daret: non puto. Ex mercurio tali in aqua ſolubili puto remedia prophylactica, tam Anglicanum quam Gallicum conſtare. Mercurius ſublimatus huc faceret, utpote ſolubilis, at rodendo noceret. Novi aliam mitiſſimam ſolutionem aquoſam, quæ multum mercurii capit, quam tamen vulgare nolo, ne abuſus inde fiat damnandus, et in bonorum morum perniciem. Sed eodem remedio tentabo ſaltem curam ipſius luis.

19. Morbus hic hominem plus una vice corripere poteſt: ſeccus ac morbilli et variolæ.

20. Subinde per multos annos palliantibus cicuratus, at non depulſus, iteratis vicibus contractus, luem perennem, mitem quidem, ſed incurabilem, in ſeros nepotes propagandam facit.

21. Juvenes irritabiliores, tenuiores, morbidi, citius et potentius afficiuntur, quam alii.

22. Subinde diu hæret in urethra. Subinde cito et recta ſuſcipitur intra maſſam humo-

humorum circulantium, et luem facit: uti virus rabioſum.

23. Æſtate ſæpius gonorrhæa, hyeme bubo et lues.

24. In homine venereo miasma non videtur poſſe communicari alteri, niſi id forma muci, vel puris alteri immediate applicetur. Humores circulantes, excreti, ſecreti hominis venerei vix videntur vim contagioſam poſſidere, ſaltem juxta obſervationes multorum. Hinc ſanguis, urina, fœces, perſpirabile hominis venerei vix continent miasma communicabile.

25. Communicatur lues 1) *coitu:* communiſſime ſi vir gonorrhæa laborans cum ſana, aut mulier leucorrhæa venerea, vel ulcusculis venereis pudendorum affecta coëat cum viro ſano. Venereus, ſed ſine malo topico genitalium vix videtur inficere fœminam, ſaltem ex mente plurimorum, uti et vice verſa. Vidi ſaltem viros luoſos, ſed ſine gonorrhæa, luem non communicaſſe. 2) *Contactu*: osculo e. g. ita novi nutricem proli, hanc matri et toti familiæ communicaſſe. Si ſcilicet oris ulcuscula adſint, unde miasma ſalivæ irretitum oſculanti immediate adplicatur. Poculo ſaliva venerea ob ulcera venerea imbuto; veſte,

lecto,

lecto, accubitu, ſed tunc ſolum, ſi pus venereum his modis exceptum alterius corpori adplicetur. 3) *Lactatione*: novi proles magnatum, prolem medici infectam a nutrice; ſi ea ubera fiſſa, ulceroſa exhibeat, ſi oſculo pus affricet. An ipſum lac miasma continet, quo infans nutritur? vix videtur, niſi abluat partem ulceroſam, et pus ſecum ferat. Dimidiam, et forte duas tertias partes nutricum infectas deprehendimus. Si fœmina conceperit ex vaga et ignota venere, non autem ab amaſio ſuo; ſi a milite, itineratore, in hoſpitio publico, aut via publica; ſi ſæpius jam et a diverſis, ſuſpicio eſt, eam infectam eſſe, nec pro nutrice quadrare. 4) *Generatione*. An ſemen ipſum infectum eſt? an ſolummodo inficitur in tranſitu per genitalia patris aut matris pure venereo infecta? ita ut ipſe fætus jam ſit ſiphiliticus? an potius fœtui lues primum communicatur in nativitate, dum tranſit per vaginam pure venereo infectam? reſpondeo: id quidem videtur.

26. Etſi varie modificetur et intendatur virus venereum in variis corporibus, idque ob ipſam differentem corporum prædiſpoſitionem, tamen id videtur in ſe nunc mitius, nunc acrius eſſe.

Ge

Gonorrhæa.

Aggredior morbi ortum, quo is utplurimum in homine antea ſano oriri ſolet, explicare. Vir ſanus cum infecta muliere coeuns aliquot ab inde dies non ingratum in glande penis titillationem experitur; nonnunquam et crebrius ſtimulos venereos, quibus inductus iterato novam venerem exercet, et morbum accelerat. Erectiones crebriores, frequentior mictus, et pollutio nocturna. Hucusque primum ſtadium, ſeu infectionis habetur, nullo certo dierum numero comprehenſus; raro ad plures ſeptimanas excurrit.

Inde orificium glandis tumet, rubet, hiat, calet, datque muci puriformis, flavo-vireſcentis pauxillum. Mictus ſtrangurioſus, ardens, frequens, cum fluxu ſaniei flavæ, flavo-virentis, ſubinde ſanguine ſtriatæ, et erectio dolorifica; eſt ſecundum ſtadium, ſeu inflammationis. Tandem ſenſim ſine ſenſu, dolore ceſſante, et mutato colore puriformis materiæ in albidum, mucoſum humorem, omnia priora ſymptomata diſparent, et æger priſtinam ſaniatem recipit.

Priusquam ulterius progrediar, et curam oſtendam, alia quædam ſunt præmittenda,

ac omnium primo, quid ſibi medici ſub nomine gonorrhææ velint.

Vis vocabuli hæc eſt, quod ſit fluxus ſeminis: inepte et ex erronea opinione inditum eſt hoc nomen; ſemen enim eſſe primitus credidere. Sub nomine genorrhææ intelligimus muci puriformis effluxum ſæpius cum dolore conjunctum ex urethra. Definitio hæc generalis eſt, et omnes gonorrhææ ſpecies, etiam non venereas complectitur. Quidquid ad urethram delatum illam inflammat, ſollicitat, glandulas muciperas ad copioſiorem et dolorificam muci ſecretionem vellicat, gonorrhæam facit, ſed differentem ab hac venerea. Sic cui materies arthritica, eryſipelatoſa, rheumatica, caſu non infrequenti, ad urethram deponitur, id quod in priori noſocomio aliquoties vidimus. Sic ſummo ſenio mictus dolens, ſtrangurioſus cum materie puriformi notus morbus eſt ſub nomine *ſtranguriæ ſenilis*, et eſt a materie, arthritica; ſic *hæmorrhois* veſicæ, potius urethræ, mucoſam gonorrhææ ſpeciem exhibet. Hæmorrhois urethræ a gonorrhæa, a candelis; hæmorrhois mucoſa impoſuit pro ulcere urethræ. Item immundities, maxime in fœminis. Item phymoſis connata, retento lotio mucove, dolorem ad urethræ ori-

orificium facit, ſpeciemque gonorrhææ; vidi caſum. Aſſumpta acria.

Erroneæ opiniones circa gonorrhæam plures viguere. Scilicet 1) materiem effluentem eſſe ſemen, 2) eſſe pus verum, 3) eſſe ſemper ulcus et eroſionem, 4) materiam gonorrhæicam eſſe diverſam ab ea, quæ luem facit.

Ad primum: ſemen non eſſe conſtat, cum id ordinarie ſine erectione non ſecedat, et gonorrhæa affecti verum ſemen emittant diverſum ab eo muco. Male ergo nomen inditum eſt gonorrhææ a genitura.

Ad ſecundum et tertium: in ſimplici gonorrhæa non eſſe pus verum, ſed mucum a vellicatis, ſubinflammatis, inflammatis glandulis copioſius ſecretum, oſtendunt præter alia etiam *ſectiones*. Plures tales Morgagnius habet. Vidi quoque et diſſecui uretras ſubinflammatas quidem, ſed ſine ulcere. Non nego, non dari ſubinde in gonorrhæis ulcuscula urethræ, ſed ea effectus gonorrhææ potius ſunt, quam cauſa proxima. Idem hic contingit, quid in catarrho, ubi materiem coctam, puriformem æger magna copia quotidie reddit, ſine læſione tamen continui; ſine ulcere faucium, aſperæ arteriæ, pulmonum: eſt enim ſolummodo mucus trachealis, pulmonalisque copioſius ſe-

ſecretus, ſeu mucus defendens conſuetus, ſed inſueta copia ſecretus.

Quarta quædam opinio illa eſt, quæ materiam gonorrhæicam diverſam a luoſo miasmate ſtatuit. Duplex ergo venenum dari, gonorrhæicum unum, alterum luoſum. Hæc opinio a magni ingenii medico iterum reſuſcitata, et perſuaſibili plane modo eſt propoſita. Potiora argumenta hæc ſunt: 1) gonorrhæam nunquam in luem abire, darique gonorrhæas innumeras ſine lue, 2) gonorrhæas remedio ſpecifico, mercurio nempe non ſanari, ſanari autem luem. Verum opponimus ab eadem meretrice unum gonorrhæam, alium cancrum venereum, tertium luem accipere; eſſe ergo idem reapſe virus, ſed ſub forma differente. Materies ex cancro venereo accepta facit gonorrhæam. Idem ferme error in argumentando hic committitur, qui committitur, ſi quis diceret hanc vel illam intermittentem non eſſe veram intermittentem, quod ſcilicet cortici, ſeu remedio ſpecifico non obediat.

Dividitur gonorrhæa 1. ratione ſtadii. 1) Stadium infectionis; 2) inflammationis, 3) reſolutionis; quod et aliquibus ſtadium exſiccationis audit.

2. Di-

2. Dividitur a tempore, ſeu duratione. Si enim ſex ſeptimanas morbus ſuperet, chronica ſeu habitualis audit. Videbimus diverſas cauſas hujus chronicæ gonorrhææ.

3. Humida, qualis plerumque eſſe ſolet, ſaltem initio. At ſubinde vino, venere, acribus, et balſamicis irritatus morbus in gravem urethræ inflammationem tranſit; glandulæ muciparæ, quæ ſubinflammatæ multum muci fundunt, potentius inflammatæ nil muci largiuntur, et morbus audit gonorrhæa ſicca. Gravior eſt multo, quam prior humida.

4. Gonorrhæa glandis, ubi e glande ejusque glandulis mucus illi analogus, qui ex urethra ſecedit, ſecernitur.

Propoſitis his de natura gonorrhææ opinionibus variis videre juvat, quæ methodus medendi bona ſit, et indicata. Hæc vero patebit et determinabitur, ſi cogites, te inflammationi urethræ ab acri applicato productæ mederi debere.

Curatio ergo omnis eſt antiphlogiſtica (loquimur hic de vera et recenti gonorrhæa). Eaque in ſequentibus conſiſtet. 1. In venæ ſectione, ſi dolor urgeat. 2. In diæta ſine carne, et mere vegetabili. 3. In uſu emul-

ſorum

ſorum nitroſorum, altheæ, malvæ. Infuſum theatum ſeminum lini quidam ruri accipiunt. 4. In uſu injectorum emollientium e. g. ſolius emulſi. Injectio non ſit rudis; ſiat pene poſt locum dolentem leviter compreſſo. Fotus, balnea, cataplasmata.

Male aliqui injectiones omnes metuunt, cum tantum ſint rejiciendæ injectiones adſtringentes: hinc malæ ſunt injectiones ex aqua vegeto minerali.

Mala praxis illorum, qui therebinthinam aſſumunt, uti vulgus ſolet; aut balſamum de copaiva in pilulis, in ovo ſorbili; aut adſtringentia interna, item plumbata. Abſit vinum, equitatio, aromata, et quævis gravior corporis exercitatio.

An purgantia bene dantur in gonorrhæa? non puto, cum nulla reapſe antiphlogiſtica purgantia dentur, et omnis purgans plus minus humorum motum augeat. Male ergo draſtica olim præſcribebantur. Non bene datur rheum in hoc ſtadio; etſi id ſerius, et dolore jam nullo, fluxuque jam albido facto multum proſit.

Eodem tempore, ſcilicet exſiccationis, rheum toſtum, myrobalani, therebinthina, balſama quævis; eſſentiæ, e. g. pimpinellæ; decocta radicum et corticum roborantia; bal-

balnea penis frigida; injectiones tonicæ; aquæ martiales; aqua calcis cum et ſine lacte.

Alia eſt methodus per diuretica, eaque ſæpe acria, qualia ex cantharidibus parantur, gonorrhæas curandi. Verum non medici, ſed inſanientis hominis eſt, in urethræ inflammatione, mictu ardente et ſumme dolorifico ea exhibere, quæ ex ſua natura ſyſtema uropoieticum pariter inflammando afficiunt.

Eo inſaniæ quidam olim proceſſerunt, ut gonorrhæa laborantibus manuſtrupationem ſuaſerint, ut ſic, perverſa opinione ducti, a ſemine morbido liberentur. Nemo ne medicorum id ſuadebit; ſed juvat plebejas has opiniones noſſe, ut data occaſione illas refellere apud ægros poſſis.

Opinio æque prava illorum eſt, qui arbitrantur coitu acceptam gonorrhæam poſſe alteræ fœminæ ſanæ coitu communicari, ita ut mas ab eadem ſimul liberetur. Non narrarem ſtultas has opiniones, niſi ſcirem eas multum valere apud rudes, et infimam plebem, eſſeque tantopere perniciosas.

Methodo antiphlogiſtica ita adhibita color vireſcens muci colorem albidum induit, parcius ſtillat, et omnis tandem dolor

abeſt

abeſt. *Stadium hoc exſiccationis* audit. In gonorrhæa non gravi omnia ſponte ſanantur, ita ut ſine artis adjumento laxæ glandularum urethræ orificiola ſtringantur, hicque muci fluxus tandem ſiccetur. In morbo vero graviori tonicis opus internis et externis, iisque nempe, quæ ſupra commemoravimus.

Tertium hoc exſiccationis ſtadium nonnunquam diutiſſime protrahitur: pergit enim diutiſſime fluxus materiæ albicantis et benignæ. Hæc materies nullum amplius virus gonorrhæicum continet, neque fœminæ fluor albus venereus per hanc communicari poteſt.

Duplici ex ratione hic fluxus diutius pergit: 1) quod oſcula glandularum mucipararum fuerint relaxata morbi tempore, et 2) quod major humorum ſecernendorum affluxus, ablato licet omni ſtimulo acri et venereo, nihilominus aliquamdiu perſeveret, idque iuxta legem, quæ in toto reliquo corpore pariter obtinet.

Prout ergo hæc materies albicans venerea non amplius eſt, ita neque eſt purulenta, ſed eſt mucus ile naturalis urethram obliniens.

Hoc

Hoc tertium ſtadium, caſu forte diutius protracum appellant gonorrhæam benignam. Curatio eſt roborans.

Gonorrhæa hæc benigna ſubinde habitualis et chronica evadit, ſi morbus hic in plures ſæpe menſes producatur. Fluxus eſt materiæ albicantis, indolens tamen ſemper, maxime poſt ſomnum, motum corporis, aſſumpta alimenta.

Ratio ejus hæc eſt: ſi æger deblis laxusve per ſe, in gonorrhææ venereæ non gravis ſtadio ſecundo, ſeu inflammatorio, non tantum methodum antiphlogiſticam adhibeat, ſeu eam faciat morbo graviorem; ſi ſanguinem, ultra quam morbus poſcit, amiſerit; largo copioſiorum potulentorum emollientium uſu ventriculum, et totam compagem corporis fregerit, et univerſalem atoniam ſibi induxerit; fiet inde mucoſus et chronicus materiæ ex urethra fluxus: ſeu gonorrhæa benigna habitualis. Alia eſt adhuc gonorrhæa habitualis, ſed *maligna*, de qua inferius.

Vidimus ſupra gonorrhææ ſymptomata communia: Ea vero quædam ſubinde graviſſima ſunt, et acceleratam opem ſibi poſcunt: de his nunc erit agendum.

1. *Ardor ingens inter mingendum:* is mitigatur, ſi antea levi preſſivæ digitorum facta puriformem humorem ex urethra exprimas, dein urethra retro locum dolentem compreſſa injectionem emollientem: e. g. ex emulſo amygdalino, vel conſimili materie facias, et pene demum in balneum tepidum topicum immiſſo lotium dimittas.

2. *Urinæ ſuppreſſio:* duplicem cauſam habet in recenti gonorrhæa: 1) ſpasmum urethræ et ſphincteris ob ingentem irritationem ab acri venereo gonorrhæico. Tunc vero per vices ſolum accedit ea ſuppreſſio, eſtque ſolum temporaria.

Priori methodo per injectionem, muci puriformis acrisque expreſſionem, et balneum, brevi et facili negotio tollitur hæc urinæ ſuppreſſio.

At ſubinde gravior quædam eſt cauſa, quam vidi, et ex qua hominem vidi periiſſe. Nempe urethræ inflammatio tanta eſt, ut ejus cavum et canalis deleatur. Hæc cauſa periculi plena eſt, neque tam cito tolli poteſt. Venæ ſectiones largæ, topicæ, in ipſo pene, hirudines ibidem applicatæ, balnea emollientia, enemata emollientia etc. proſunt, cito applicata.

3. Eandem cauſam, magnitudinem nempe inflammationis, vel potius acrimoniam veneream validius irritantem habet aſſidua et dolorifica *penis erectio*, vel in directum, vel cum incurvatione. Medela eadem.

4. *Phymoſis* dicitur, ſi præputium in viris (labia pudendi in fœminis) tumet, rubet, calet, atque univerſim ſi id ſit inflammatum. Phymoſis nativa, phymoſis acquiſita non venerea.

Retrahi in hoc ſtatu retro glandem inflammatum præputium non poteſt. Hinc puriformis et acris materies intra glandem et præputium collecta, mora acrior evadit, glandem præcipue circa coronam inflammat, rodit, ulcusculum facit, quod cancer venereus audit. Hæc puriformis materies eſt ea ipſa, quæ ex urethra, in fœminis ex vagina profluit; item ea, quæ ex glande, et ipſo præputio transſudat.

5. Paraphymoſis audit, eſt aliud gonorrhææ, idque gravius ſymptoma, ſi præputium retrotractum antea, nunc inflammatur; et inflammatum glandem ſtrangulat.

Tum phymoſis, tum paraphymoſis ſubinde eſt ab oëdemate calido; tumor tunc

H eſt

eſt præputii, ſeu is ante ſeu retro glandem fuerit, albicans, criſtallinus ferme atque pellucidus, attactu calens dolensque.

Utrumque ſymptoma exigit 1) emollientia, balneo, fotu, cataplasmate, injectione applicanda. Item 2) discutientia, qualia parantur ex mica panis albi, floribus ſambuci cum lacte coctis, adjecta pulpa pomorum acido - dulcium, pauxillo ſachari ſaturni, aceti litargyrii, camphoræ. Lac mercuriale: hujus utilitas præ balneis et injectionibus. Hæc ſi adhibeantur, rariſſime opus erit operatione chirurgica.

Eſt et tam phymoſis, quam paraphymoſis 1) ab œdemate frigido, quod poſt morbum obſervatur. Curatur fotu vinoſo, fæcibus vini, herbis cephalicis aqua ſeu vino in formam cataplasmatis coctis, purgante rhabarbarino etc. 2) a ſcirrhoſis præputii glandulis. Tunc autem internè cura ſyphilitica. Externe balneum penis ex ſolutione aquoſa mercurii ſublimati corroſivi. Aconitum, cicuta cum mercurio.

Hæc ſunt graviora gonorrhææ ſymptomata, quorum pleraque potiſſimum viros concernunt.

Juvat hoc loco de gonorrhæa muliebri peculiariter agere.

Aliquot ab infectione dies ſentitur pruritus in pudenda muliebri, et mador inſolitus; accedunt dein indubitata ſuperficiariæ inflammationis ſigna, calor dolorque. Stranguria minor eſt, quam in viris; pus profluit, aut potius puriformis materies flavo-vireſcens. Sedes potiſſimum eſt in glandulis vaginæ, ejusque plicis, urethra licet non penitus immuni. Morbum facilius tolerant quam viri, cum urina acrior affectas partes, vaginam nempe non afficiat, tum etiam, quod gravioribus ſymptomatibus, phymoſi, paraphymoſi, gonorrhæa chordata, itemque aliis incommodis, ob differentem partium affectarum ſtructuram, ſint fœminæ immunes

Verum utut facilius morbum perferant, tamen difficilius curantur. In viro enim venenum gonorrhæicum minus diu ſtabulari in affecta parte poteſt, ſed cito frequenterquei eluitur, frequenti mictu. At vero in fæminis acre gonorrhæicum diutiſſime ſæpe intra pudendi vaginæque plicas hæret.

Difficilis admodum eſt gonorrhææ muliebris diagnoſis a fluore albo non venereo. Cautiſſimos eſſe oportet hac in re.

Fuere, qui ex colore judicium ferunt. eumque, qui virideſcens, flaveſcens ſit, venereum pronuntient. At quam maxime infidum hoc ſignum eſt, cum quivis fere fluor albus diuturnior hunc colorem induat.

Alii venereum ſtatuunt, ſi mox in initio fuerit rodens, et cum ſtranguria, dein vero tractu temporis miteſcat. Id vero, utut magna probabilitas accedat, ſubinde tamen videtur feſelliſſe.

Sunt, qui venereum aſſerant fluxum, ſi non intermedio inter ſolum menſtrua tempore, neque ante eſt poſt menſes per aliquot ſolum dies, ſed ſi is una cum menſtruis fluat. Vidi autem et hoc non ſufficere pro ſtatuenda venerea fluxus indole.

Neque pudendi muliebris excoriatio cum fluore conjuncta ſignum dant diagnoſticum fluoris venerei.

Diagnoſin vero ſat certam inde haberi arbitror, ſi mulier ſana, antea non chlorotica, exacte ſemper menſtruare conſueta, ſine aliqua alia ſanitatis læſione, repente in fluorem album, albo - flavo - vireſcentem et acrem incidat, nulla nec antecedente nec

ſub-

ſubſequente menſium anomalia. Si poſt aliquot ſeptimanas acrior antea materies nunc incipiat miteſcere, et tandem dolor evaneſcat, humorque puriformis flavo-vireſcens mutetur in humorem benignum albidumque. Omnia aliter ſe habent *utplurimum* in fluore non venereo.

Differui hucusque 1) de natura ſimplicis gonorrhææ, 2) de congruente methodo medendi; 3) de ſymptomatibus deinde gonorrhææ gravioribus; ſupereſt, 4) qui gonorrhææ gravioris, neglectæ, mala methodo tractatæ effectus ſint, quive alii morbi gonorrhæam perverſe aut infortunato curatam excipere ſoleant. Suntque hi ferme ſequentes: mictus difficilis, urina tenuiſſimo filo emiſſa, mictus abolitus etc. quæ vitia ex hisce cauſis proveniunt.

1. *A ſpasmo urethræ.* Urethra enim antea inflammata irritabilior ſubinde eſt ſolito, et ſpaſticæ contractioni per vices obnoxia: inde temporaria urinæ ſuppreſſio moleſtiſſima nonnunquam ægrum exercet, gonorrhæa licet jam ſanata. Profuit injecta mucilago ſeminum cydoniorum, præcipue ſi abraſus ſit mucus defendens.

Nonnunquam quædam eſt veluti urethræ ſubinflammatæ ſiccitas, ut ſi æger urinam

diu

diu non miſerit, neque fiant crebræ et mucilaginoſæ injectiones, contigui parietes urethræ veluti coaleſcere incipiant, ut æger poſtmodum non niſi magno cum dolore, immiſſo cereo, et ſic dilatata diſtractaque urethra lotium mittat. Hujus phænomeni aliud quoddam exemplum dari poteſt in inflammatione pulmonum et contiguæ pleuræ, quæ partes tempore inflammationis ita ſibi nectuntur, ut cohæſio hæc præternaturalis per omnem ſæpe vitam maneat. Id incipit ſubinde fieri poſt gonorrhæas, eas præprimis, quas *ſiccas* appellant.

2. A tumore glandularum reſiduo. Glandulæ antea inflammatæ, etſi inflammatio jam disparuerit, ſubinde manent longo adhuc tempore ſolito grandiores, tumentque, at tumore utique non inflammatorio. Res in exemplo patet: qui tonſillas in angina ſemel inflammatas habuit, is licet jam ſine febre, et inflammatione diſcuſſa, habebit tonſillarum corpora ampliora, majoraque. Idem de teſticulo olim inflammato. Differt autem hæc moles tonſillæ a ſcirrho. Idem in urethra ejusque glandulis contingit: unde mictus tenuiſſimo filo peragitur, indolens tamen. Juvabit bacillus, aut cereus, aut chorda, quæ ſine litu quodam rodente, ſola

me-

mechanica ratione tumentem glandulam reprimunt, removentque.

3. A membranis urethræ incraſſatis; ob eandem rationem. Inde canalis anguſtiæ, cereo, chorda ampliandæ. Hæc urethæ conſtrictio frequentiſſima eſt mictus tenuiſſimi cauſa.

4. A cicatrice urethræ nodoſa, vel orta inde urethræ corrugatione, anguſtia. Eadem remedia.

5. Ab ulcuſculo urethræ. Nonnunquam in inferiori et anteriori urethræ parte, prope frænulum, ubi initium et major intenſio inflammationis fuerit, inflammatio in puncto exiguo vertitur in ulcuſculum: ita ut cancer venereus ibidem latitet. Aliis etiam in urethræ plagis talia ulcuſcula cancroſa ex eadem cauſa naſcuntur. Dolor in eodem ſemper loco ſentitur, quoties mingitur, et urina acrior eam particulam alluit; item quoties urethram digitis leviter premendo examinas, aut imiſſo cereo exploras. Profunt litus mercuriales pone locum affectum factæ, item lac mercuriale injectum, aut dilutiſſima ſolutio mercurii ſublimati corroſivi aquoſa injecta: in libra una aquæ feret gr. j. ß, gr. ij.

6. A

6. A carunculis, quos aliqui adeſſe negant, alii rariſſime adeſſe aſſerunt, alii affirmant frequentiſſime obſervari. Olim certe creberrime illas dari arbitrabantur; inde cereorum medicatorum, rodentiumque compoſitiones arcanæ. Conſtat nunc eas rarius obſervari, et anguſtias urethræ ex cauſis ſupra dictis obſervandas ſæpe pro carunculis impoſuiſſe. Ceterum de natura harum caruncularum quæſitum eſt, an ſint carnes luxuriantes, enatæ ex parte antea eroſa: hæc opinio dominabatur. Mea opinione carunculæ ſunt reipſa condylomata urethram internam occupantia. Curationem eandem puto, injectiones nempe mercuriales, litus, itemque mercurialia interna.

7. Ab hæmorrhoidibus urethræ. Sunt qui antea hæmorrhoidibus ani vexati, nunc pudendorum hæmorrhoides patiuntur. Gonorrhæa acrior, diuturnior, uſus acrium injectionum, diureticorum etc. hæmorrhoidariam hanc diatheſin pudendorum inducunt. Inde muci ſubinde et ſanguinis profluvium ex urethra. Stranguria, dyſuria, iſchuria, periodica, continua, alternans cum hæmorrhoidibus ani imponit pro ulcusculo. Sanatur leni, ſed aſſiduo eccoprotico, magneſia, hirudine ad anum.

8. A

8. A mala et varie affecta glandula proſtata: ejusque glandulæ inflammatione, ſuppuratione; abſceſſuque ejusdem rupto in urethram, quod fortaſſe ſubinde contingit: vel in perinæum, quod ſæpe: vel in veſicam; vel denique in inteſtinum rectum. Etſi hi ultimi modi, quibus abſceſſus proſtatæ rumpuntur, ſint paulo rarius obſervati. Inde fiſtulæ.

Ab ejusdem glandulæ proſtatæ ſcirrho, digito per anum immiſſo detegendo.

9. Ab emiſſariis proſtatæ, veſicularum ſeminalium, glandularum littrianarum, cowperianarum, aliarumque prætumidis, calloſisque; a veru montano nimium tumente. A cellulis, una vel pluribus corporum cavernoſorum, nimium dilatatis, et urethram anguſtiorem reddentibus. Juvant hic candelulæ variæ laxas carnes, varicesque comprimentes; præcipue vero candelæ perforatæ, ſine quibus ſubinde mictus eſt impoſſibilis.

Incontinentia urinæ graves et repetitas, et male curatas gonorrhæas ſequitur. Fit ab eroſo aſſumtoque veſicæ ſphinctere. Nonnunquam incontinentia ſolum nocturno, ſi videlicet paucæ adhuc ſuppetant ſphincteris fibræ, quæ in vigilante homine veſicam

ſtrin-

ſtringunt; at vero in dormiente et hæ reſiduæ laxantur, et lotium dimittunt; malum immedicabile.

11. Sterilitas virilis ad morbos pariter illos pertinet, qui ex iteratis et gravibus gonorrhæis ſequi ſolet. Multæ ſunt hujus vitii cauſæ: ſc. defectus ſeminis boni, prolificique; veſiculæ ſeminales emarcidæ, ſtrigoſæ; ſemen aquoſum, luoſo miasmate contaminatum; impedita ejaculatio ob ductus ejaculatorios obcœcatos, imperviosque; urethræ canalis juſto amplior, juſto contractior, morbidus varie, et præternaturaliter, tortuoſus ob ulcera olim præſentia, natasque inde cicatrices. Certe potior ſterilitatis virilis cauſa eſt impura olim venus, eaque frequenter culta morbive inde contracti, ac male ſanati. Hinc qui alendæ proli operam aliquando navare cogitat, is vel ex hoc ſolo capite tenetur vitam omnem, ætatem præprimis juvenilem juxta rectæ rationis normam exigere, cavereque, ne prææmaturæ, vagæ, exlegi, atque morbo foedo contaminatæ veneri ſpem prolis futuræ immolet, atque ſe tradat moroſæ, deſertæque ſenectuti, ac deſolatæ.

12. Mictus bifidus gonorrhæam non raro ſequitur, perque omnem ſubinde vitam perſtat.

ſtat. Duplici filo mingunt, qui hoc incommodo vexantur. Equidem nullus hic dolor ægrum vexat, nihilominus obeſſe id puto generationis negotio, neque debitam ſeminis ejaculationem fieri.

Subinde ita mingunt, ut lotium non recta emittatur, ſed ut id perpendiculariter in terram cadat: id pariter generandæ proli obeſſe exiſtimo, ob impeditam ſeminis ejaculati directionem. Hinc utrumque hoc incommodum omnino negligi non debet. Cauſa mictus bifidi eſt exiguum tuberculum aut eminentia in orificio urethræ nata, quæ urinam appellentem dividit in bina fila. Eadem excreſcentia, idem tuberculum in ſuperiori parte urethræ locatum efficiet, ut lotium illuc delatum in recto ſuo tramite per id obſtaculum deviet, et detortum in terram cadat.

Testiculus venereus.

Quodſi hæc urethræ inflammatio ulterius progreditur, et ob partium vicinitatem vaſa deferentia, funiculum ſpermaticum, epydidimides, teſtes corripiat, tumor teſtis oritur. Videamus potiſſimas cauſas teſticuli venerei.

Major

Major quantitas veneni ſyphilitici corpori applicati ſubinde ratio ſola eſt, cur teſticulus venereus oriatur. Videtur nonnunquam virus venereum ſua acrimonia differre, ut certis annis, certis in corporibus minus acre, minus inflammans ſit. Acrior ergo indoles hujus veneni non ſolum urethram, ſed et teſtes inficere videtur. Fors etiam præcedens ægri diatheſis phlogiſtica ratio eſt, cur miasma venereum in uno homine gonorrhæam, in alio teſticulum venereum exhibeat.

Deinde ſcimus, mox ubi venenum ſuſceptum eſt, tentiginem ſæpius veneream inſequi, quæ ſi obſequioſos habeat ægros, valida illos teſtium inflammatione multat. At etiam gonorrhea in primo ſtadio male curata frequens æque cauſa eſt orituræ teſtium inflammationis: ſic, ſi balſamicis remediis ſtadium inflammatorium cures, vel adſtringentia interne aut in penem injiciendo exhibeas; repetitus in ſtadio inflammatorio gonorrhææ coitus, diæta calefaciens, ſufficientes omnino cauſæ ſunt, cur ægri teſticulum venereum contrahant

Exitus teſticuli venerei varius eſt: vel benigne reſolvitur, ſi levior inflammatio, præcipue autem ſi idoneam methodum curandæ

randæ gonorrhææ adhibueris: at ſi gonorrhæa parca prius, nunc autem difficilior, aut gravior ſit inflammatio, in ſuppurationem vel gangrænam abibit malum. Sunt etiam corpora ita male diſpoſita, ut cito gangræna ſequatur. Non nunquam tanta eſt veneni acrimonia et inflammans vis, ut morbus cito in gangrænam, aut, quod frequenter accidit, in ſcirrhum, vel tumorem ſcirrhoideum, deſinat.

Hinc diviſio naſcitur teſticuli venerei, ſcilicet in *inflammatorium, ſuppuratorium, gangrænoſum, ſcirrhoſum.*

Singulæ autem ſpecies teſticuli venerei aut tanquam morbus mere topicus, de quo hic agimus, vel tanquam ſymptoma luis confirmatæ conſiderandæ ſunt.

Si malum ſit mere topicum, teſticulus venereus curatur methodo antiphlogiſtica, venæ ſectione, emulſionibus nitroſis, balneis, ſemicupiis tepidis, formentis, cataplasmatibus ſuspenſoriorum ope ſuperimpoſitis, victuque tenui. Fracta pauliſper inflammatione, unguentum de althæa, adjecto mercurio vivo, aut mercurius vivus gummi arabico ſubactus applicatur. Mala methodus eſt, quæ purgantibus utitur, ubi leviſſima vel ex caſſia, tamarindisve parata pur-

gan-

gantio vix conveniunt, uti in omnibus nempe inflammationibus. Peſſime a quibusdam durante ſtadio inflammatorio mercurialia ſalibus juncta præſcribunt.

Teſticulus venereus ſuppuratus curatur ea methodo, quæ aliis etiam ſuppuratis partibus convenit, eo tantum cum discrimine, ut ſuppuratione in tali teſticuli ad finem fere perducta, remediis externis ſuppurationem adjuvantibus aliquid mercurii addas, cum haud ſis ſecurus, an boni moris ſuppuratio, an omnino extinctum ſit virus ſiphiliticum.

In gangræna incipiente cortex peruvianus, camphora, externe et interne adhibetur: in graviori malo exſtirpatio.

Scirrhus teſticuli: ſubinde verus adeſt ſcirrhus, ſubinde ſpurius, toto cœlo diverſus a vero, utpote qui in cancrum abit. Sæpe ſanatur emplaſtro de cicuta, addito mercurio; aut unguentum ex gummi ammoniaco aceto ſoluto, et mercurio therebinthina ſubacto: internis reſoluentibus, mercurialibus potiſſimum, non neglectis.

En potiores gonorrhææ gravioris neglectæ, reiteratæ effectus graviores. Tranſitum facio ad alios morbos a ſuſcepto miasmate venereo oriri ſolitos.

Bu-

Bubo.

Tumor glandulæ inguinalis, unius, plurium, in utroque, alterutro inguine *Bubo* audit.

Bubo non ſolum in morbo venereo datur, ſed in febribus acutis æque, rariſſime tamen, niſi in peſtilentialibus. Bubonum febrilium loco ſæpius parotis obſervatur: rarius tumor glandularum ſubaxillarium.

Subinde bubo eſt a materie ſcrophuloſa, ſubinde ab arthritica. Id ſcitu eſt perneceſſarium, ut ne alterum cum altero confundas.

Bubo venereus duplici modo conſiderari poteſt, 1) tanquam ſymptoma gonorrhææ gravioris, neglectæ; balſamis, adſtringentibus, purgantibus, mercurialibus acrioribus tractatæ, et 2) datur bubo ſymptoma luis confirmatæ.

Poſſet idcirco diviſio fieri in *bubonem gonorrhœicum*, et bubonem venereum. Uterque bubo diſtingui debet probe. Hinc deſcriptionem dabo bubonis vere venerei, ut eundem dignoſcas a gonorrhæico bubone.

1) Venereus bubo oritur, quin paulo ante præceſſerit gonorrhæa male curata aut neglecta, 2) et prægreſſa ſunt, et comitantur

tur actu plura luis jam radicatæ ſigna. Aliter ſe res habet in bubone gonorrhæico.

Locum bubonum *inguina* dixi. Aliæ glandulæ rarius multo afficiuntur: etſi glandulæ infectionis loco propriores ſubinde afficiantur, e. g. mammarum glanduloſa pars, glandulæ colli, ſi virus venereo osculo, vel vero per infantem venereum ſuctione in mammis fuerit communicatum. Peculiariter natura cavit, ne glandulæ internæ tam frequenter et tam levi negotio corripiantur venereo viru: quot enim quæſo mortes eſſent quotidie obſervandæ, ſi glandulis e. g. in meſenterio locatis, idem et tam crebro contingeret, quod glandulis inguinalibus?

Bubo gonorrhæicus eandem ipſam methodum requirit, ac ipſa gonorrhæa. Cum is ſit ſemper, ſaltem initio, inflammatorius, antiphlogiſtica omnia adhibenda ſunt, et benigna reſolutio tentanda eſt. Errant, qui hos bubones ad ſuppurationem perducere, et per vim volunt. Hinc errant, qui acribus, maturantibus utuntur. Errant, qui materiam veneream illuc iam depoſitam exiſtimant, quæ ſuppuratione facta deberet eliminari. Eſt enim inflammatio ſimplex et benigna, ſolo conſenſu, et ob vicinam inflammatæ urethræ exorta. Argumento eſt

bubo-

bubonem eſſe benignum, quod ſi ad ſuppurationem perveniat, pus inde exortum viru careat, et gonorrhæam excitare non poſſit urethræ immiſſum.

Quodſi tamen inflammatio nimia, nimis diu durans eſſet, naturaque ſuppurationem meditaretur, ea eſſet promovenda juxta regulas chirurgicas, aperiendusque bubo eſſet.

Peſſima conſuetudo eſt quorundam, ut ſemimaturos bubones aperiant, ne forte, ut ridicule opinantur, pus jam aliqua quantitate præſens reſorbeatur, et luem faciat. Semiapertus difficilime ſanatur, et labia dura acquirit, fitque ulcus cacoethes, ſubinde cancroſum.

Mala eſt conſuetudo apertorum bubonum labia cultro aut forfice reſcindere.

Bubonem inflammatum emollientiſſimis cataplasmatibus foveto; ſuppurari incipientem iisdem; tardius ſuppurantem, vel vero ubi concepto jam pure vicina dura ſint circumcirca, emollientibus addenda ſunt ſtimulantia, utpote quæ miſcela ideam dat maturantis remedii.

Bubo ſubinde eo in ſtatu eſt, ut reſolvi discutique non poſſit, neque tamen ad plenariam inflammationem perduci. Manet

 tumor

tumor velut *ſubinflammatorius et chronicus*, ac ſi vis vitæ deficeret et impar eſſet promovendæ ulterius inflammationi. Hoc in caſu tentatis ſolventibus, reſolventibus, externis et internis, juvabit rubefaciens, quin et acrius quoddam inflammans, quin et cauſticum buboni imponere, ut ſic excitaretur inflammatio. Cepa et allium contuſum cum paſta e farina miſtum et impoſitum: item melle ſubacta farina, fermentum panis tunc indicantur. Item paucillum lapidis cauſtici ad apicem bubonis applicatum per unam alteramve horam levem ibidem eſcharam, at in vicinia inflammationem facit.

Eodem tempore, bubonibus nempe nec reſolvendis, nec ſuppurandis, ſed ubi illi in ſtatu quodam chronico et leviſſimæ inflammationis manent, neceſſe ſimul eſt vires vitæ victu vinoſiori plenioreque erigere.

Plerique bubones alii ad alteram claſſem pertinent, ſuntque bubones non gonorrhæici, non conſenſuales, ſed vere venerei. Oriuntur hi ultimi a viru venereo inflammante, depoſitoque ad ipſum corpus glandulæ. Sunt hi variæ itidem indolis, ſc. inflammatorii, ſuppuratorii, gangrænoſi, ſcirrhiformes, vere ſcirrhoſi, ſcrophuloſi, œdematoſi, ſcorbutici, fiſtuloſi, mali moris ſeu

cacœ-

cacœthes, cancroſi. De ſingulis pauca quædam. Id autem adhuc notandum cenſeo *bubonem venereum* ſubinde luem mere localem notare, ita ut nullibi virus venereum ſit, quam in affecta parte, ſubinde vero denotare luem radicatam et univerſalem.

Bubones venereos primæ ſpeciei, qui nempe oriuntur a viru venéreo ad inguina depoſito; e. gr. a cancro glandis venereo disparente ſponte, vel ſiccantibus depulſo, ſine remediis mercurialibus externis aut internis. Bubones ejusmodi venerei luem topicam indicantes, ſi inflammati ſunt, ad ſuppurationem bene perducuntur, et melius agitur, quam ſi inflammatio benigna reſolvatur: etſi verum ſit, neutiquam ſemper in poteſtate medici eſſe, locum inflammatum ad ſuppurationem perducere, cum te nunc vel invito alios ſortiri exitus poſſit. Ratio hujus aſſerti hæc eſt; virus venereum in dicto caſu depoſitum eſt ad glandulas inguinales, reliquo corpore intacto, et velut *metaſtaſis critica.* Interim neque hæ metaſtaſes ſemper neceſſario ſunt aperiendæ.

Quodſi bubonem venereum inflammatum nihilominus benigne reſolvas, neceſſe ſemper erit, ut remedio ſpecifico ſuſceptum virus ſiphiliticum deſtruas. Sufficiet tunc,

 ut-

utpote *in lue ſolum topica* quartam partem illius quantitatis remedii ſpecifici ingerere, quæ alias in lue recenti, ſed univerſali ſolet adhiberi: ſive nunc frictionem inſtituas, ſeu alia ratione hydrargyro utaris.

Bubo venereus *ſuppuratorius* 1) juxta communes chirurgiæ regulas tractatur, et 2) topica ſimul remedia mercurialia adhibentur: itemque levior methodus antiſiphilitica inſtituitur.

Bubo *gangrænoſus* fit 1) ex magnitudine inflammationis 2) in corpore pravis ſuccis repleto, bonis exhauſto 3) in atmoſphæra noſocomiali, 4) poſt nimium uſum mercurialium et repetitas curas mercuriales, 5) ſi lui ſupervenit putredo acuta, febris putrida, noſocomialis, vel vero ſcorbutica diatheſis, 6) ſi conſtitutio ſit prava: certum enim eſt, morbos chirurgicos, inflammatorios e. g. tumores, certis annis et anni conſtitutionibus ſæpius et facillime in gangrænam abire. Habentur obſervationes, ubi in caſtris per æſtatem certo anno plurimi ex gangræna morbis ſiphiliticis pudendorum ſupervenien-te, aut pudenda amiſerint, aut et vitam. Id adeo novum non eſt, ut non id ipſum contingat in variolis: certis enim annis puſtulæ variolarum inflammatæ in totidem pla-

gulas

gulas gangrænoſas vertuntur. Cortex, camphora aceto antiſeptico ſoluta, externe applicata, interne data proderunt, tempeſtive adhibita.

Bubo *ſcirrhoſus* petit uſum cicutæ internum et externum, antimonium, mercurium ſublimatum corroſivum per modum lotionis adplicatum, in aqua ſolutum.

Bubo ſolum *ſcirrhiformis*, item ſcrophuloſus mercurialia interna et externa, guajacum, aconitum, flores arnicæ, eorum extractum, cicuta.

Bubo *œdematoſus* frictiones aromaticas ſiccas petit, et humidas ſpirituoſasque; emplaſtra aromatica, diſcutientia e. g. de galbano crocatum.

Bubo *ſcorbuticus*, ubi ex aperto bubone fit ulcus ſcorbuticum, carnibus et marginibus mollibus, ac ſanguinem vel ſponte, vel levi attactu fundentibus, poſtulat commorationem extra noſocomium in loco elato, victum reſtaurantem, etiam vinoſum; corticem peruvianum, decoctum ligni guajaci, conſervam trifolii fibrini, cochleariæ; aquas minerales multo aere fixo divites etc. Male doſes mercuriales medici tunc augent, nam augent et diatheſin ſcorbuticam.

Bubo *mali moris*, cacoethes, ſæpius feliciter ſanatur, ſi remotis variis ſtimulis, ſimplici deligatione utaris, et communibus tantum digeſtivis, iisque mitioribus. Item ſi victum inſtituas, qui vires ſuppeditet, ac ea ferme omnia facias, quæ in bubone ſcorbutico facienda propoſui, quæ enim medicamenta vel exquiſitiſſima non ſanarunt, ſanavit ſubinde victus mutata ratio, et tempus ipſum Medicorum princeps.

His ſæpe remediis et medemur bubonibus *fiſtuloſis*, qui tamen juxta conſuetas chirurgiæ regulas ſimul tractari debent.

Bubo ſubinde eſt ſymptoma luis non jam ſolummodo topicæ, ſed univerſalis. Cura principis morbi tunc erit inſtituenda: topicus vero morbus ad normam hucusque propoſitam tractari debet.

Cancer venereus.

Definitur is ulcusculum a viro venereo excitatum. Sedes cancri eſt glans, præputium, initium urethræ, urethra tota, penis, ejusque externa ſuperficies, quod quidem aliqui male negarunt. En cancri venerei geneſin:

1. Ma-

1. Macula rubra comparet, ea in papulam quaſi miliarem elevatur, rubentem, calentem, dolorificam; tandem apex papulæ albeſcit, et ulceratur; pus linteolo exceptum aut induſio flaveſcit, vireſcit; papula demum fatiſcit in ulcusculum exiguum, circulare, limbo læte roſeo, fundo autem albicante et lardaceo: nonnunquam vice verſa labia albeſcunt, fundus vero profunde rubet.

Diviſio cancri venerei eſt in cancrum venereum *verum* et *ſpurium*. Spurium nominavi, ſollicitiſſime diſtinguendum a venereo; ſæpe enim exanthemata, papulæ, quæ deinde in ulcuscula deſinunt, in glande penis excitantur ab acri etiam non venereo, ſed alio quocunque; item a ſordibus intra glandem et præputium retentis, et acribus, in pueris, infantibus, qui ſeſe commingunt, conſpurcant, qui coeunt cum ſordida fœmina, aut quæ lochia adhuc, aut album fluorem rodentem experitur, ulcuscula, ſeu cancrum *ſpurium, aphtoſum* potius contrahunt. Qui turpi vitio nefandoque manuſtuprationis dediti ſunt, ſubinde papulas prurientes, ulcuscula patiuntur, cancrum venereum mentientia.

Nos hic de cancro venereo *vero* loquemur, denuo ſubdividendum in cancrum vene-

ne-

nereum *inflammatum*, ambitu videlicet inflammato, et *non inflammatum*, qualis eſſe plerumque ſolet. In *calloſum*, *non calloſum gangrænoſum*, gangræna mox late ſerpente. *protopathicum*, morbum videlicet mere topicum, et *deuteropathicum*, qui luis jam confirmatæ ſignum eſt.

Aliæ duæ cancri ſpecies nonnunquam penem occupant, cum his hucusque recenſitis neutiquam confundendæ. Subinde enim verus cancer, qualis mammas fœminarum infeſtat, in pene enaſcitur, tunc præcipue ſi cancri venerei antea explicati acrioribus, cauſticis, nempe lapide infernali, mala methodo tententur et irritentur. Sunt enim ineptiores quidam, qui cancrum venereum curari nulla ratione poſſe arbitrantur, niſi erodentibus, lapide infernali, etc.

Subinde ex male ſana ejusmodi curandi ratione alia cancri ſpecies fit, ea nempe, quem nos cancrum fungoſum appellamus, ubi e. g. glans penis in fungum, nonnunquam in pugni magnitudinem usque et ultra excreſcit.

De cancro venereo ſequentia obtinent: 1) cancer venereus, in ſtatu adhuc inflammatorio poſitus poſt coitum impurum una cum gonorrhæa ortus, ſive protopathicus, eſt

eſt ſæpius malum mere topicum. Virus venereum equidem adeſt, ſed in ea parte ſolum reſidet, ubi ulcusculum eſt, neque maſſam reliquam humorum contaminat. Idem contingit, quod fieri videmus in homine demorſo a cane rabido, ubi virus rabioſum diu manet in parte demorſa, ubi exuri adhuc aut exſcindi poteſt. Idem fit in inoculato viru variolofo, quod per aliquot dies manet in loco inſitionis. Interim tamen cancer, ſeu ſit morbus venereus mere topicus, ſeu ſignum morbi venerei univerſalis, nunquam tuto absque mercurialibus ſanatur, 2) difficulter ſubinde cancer venereus a non venereo dignoſcitur. Verum ſi ſolo aſpectu, aut ex anamneſi ægri nequeas dijudicari an oblatum ulcusculum venereum ſit, an vero e. g. *ſcorbuticum*, aut aliunde natum, juvabit in caſu dubio ulcusculo aliquid mercurii dulcis inſpergere: altero enim die ulcusculum reperies inſigniter depuratum, ſi venereæ originis fuerit, pejus vero atque magis impurum, ſi aliunde fuerit enatum, 3) peſſima methodus eſt autem cancrum venereum cauſticis aggredi; inde enim non ſolum dolores, ſed aut verus tandem cancer, aut cancer fungoſus.

In

In cura cancri venerei conſidera, quis cancri ſtatus ſit. Nam in ſtatu ejus inflammatorio, præſente adhuc gonorrhæa methodus antiphlogiſtica requiritur; balneum penis, cataplasma, lactis tepidi balneum, cui aliquid mercurii vivi mucilagine gummi arabici ſubacti fuerit admiſtum. Mercurius enim currens partes inflammatas non lædit, prout tamen læderet qualecunque ferme aliud præparatum, ſeu ſal mercuriale. Oculus ipſe mercurium fert.

Cancros venereos *non inflammatos* balnea quoque mercurialia ſanant præter remedia interna contra luem radicatam indicata e. g. balneum ex aqua vel lacte et mercurio ſublimato: item unguenti neapolitani, aut alterius unguenti adplicatio, cui mercuriale quoddam præparatum addideris.

Callos et carnes cancri luxuriantes aut lapide infernali, aut potius mercuriali quodam cauſtico tollere oportet, et coindicatis remediis uti.

Cancrum *gangrænoſum* cohibet aqua vegeto-mineralis camphora vitello ovi ſubacta Pulvis ex camphora et alumine crudo, partes æquales.

CON-

Condylomata.

Sunt tubercula variæ magnitudinis et figuræ aut excreſcentiæ a viru venereo ortæ.

Variam magnitudinem dixi: cum plerumque fabam referant; ſæpe multa ſunt majora, uti tuber ſolanum. Vidi tamen minutiſſimas et copioſiſſimas puſtulas, ſemen milii magnitudine referentes; præcipue in faucibus, itemque in glande penis, quæ certe ad condylomata referri debent.

Figuram variam æque habent, hinc *ficus*, *criſtæ*, *thymi*, *mori* etc. dicuntur.

Vix ulla corporis pars eſt, quæ non his tuberculis ſubinde obſideatur. Sunt in glande penis frequenter; frequentius multo circa anum, ubi medici et chirurgi minus periti mareſcas et ani condylomata pro hæmorrhoidali tuberculo habuerint, et vice verſa. Labia pudendi muliebris plena ſunt non raro his excreſcentiis. Vidi in abdomine, ſcroto, circa mammas, ſæpius vero in faucibus.

Curantur vario modo: 1) curatione ſola antivenerea morbi ſcilicet principalis venerei. Sæpe enim ſponte evaneſcunt exhibitis mercurialibus, aut aliis antiſiphiliticis, etſi remedia topica nulla adhibeantur.

Lis equidem orta eſt inter medicos, cum quidam aſſerant, condylomata nunquam absque externo et topico remedio ſanari poſſe, alii vero contrarium ſtatuant. Verum dirimi hanc controverſiam ſic puto, ſi dicas condylomata *recentia*, et luis recentis ſymptomata curari poſſe ſine auxilio externo, id quod obſervationibus apud nos collectis poteſt demonſtrari. Quodſi vero lues *antiqua* jam ſit, *radicata*, multis et variis remediis jam tentata, non ſublata, ſed ſolum fortaſſe modice conſopita, remedia ſimul externa requiruntur. *Altera* ergo methodus adplicat remedium mercuriale, e. g. unguentum neapolitanum, aquam phagadenicam, aut aliam ſublimati ſolutionem, aut mercurium præcipitatum rubrum butyro aut unguento digeſtivo miſtum, etc. ad ipſa condylomata, eo tempore, ubi ſimul internis remediis virus venereum oppugnatur. *Tertia* methodus cultro aufert condylomata, quod fieri ſæpe debet, ſi hæc tubera fuerunt paulo majora, corneæ aut cartilagineæ duritiei, aut adinſtar pyri pendeant ex pedunculo. *Quarta* methodus cauſtico vario has excreſcentias tollit: e. g. ſequentibus: ſolutione metallorum dicta, lapide infernali, butyro antimonii, ſaturata ſolu-

tione

tione mercurii ſublimati. Præferendum eſt *cauſticum mercuriale.*

R. Mercurii ſublim. corroſ. dr. j.
Aquæ calcis, unc. ij.
M.
Liquor cauſticus ad condylomata erodenda.

R. Spiritus vini, unc. iij.
Mercur. ſublim corroſiv. dr. j.
M.
In eundem uſum.

R. Mellis commun. unc. iij.
Viride aeris, unc. j ß.
Mercur. ſubl. corroſ. dr. ij.
M.

R. Unguenti ægyptiaci, unc. ij.
Mercur. ſubl. corroſ. dr. ß.
M.

R. Unguenti nicotian. unc. ij.
Alum. calcinat.
Mercur. præcip. alb. ãã. dr. j.
M.

R. Unguenti baſilic. unc. iij.
Pulv. ſabin.
Mercur. præcip. rubr. āā. dr. ij.
M.

R. Mercur. vivi dr. j ß.
Solv. in aquæ fortis, dr. vj.
adde
Unguenti nicotian. unc. ij.
M.

Plura componi poſſunt ex calce viva, alumine uſto, ſale tartari, addito mercuriali præparato. Item lapis cauſticus in pulverem teri poteſt, unguento excipi, et adplicari.

In eſcharoticis et cauſticis applicandis nota 1) partibus nervoſis, tendineis, nunquam eſſe adplicanda ob metum convulſionum; 2) ſæpe fortiora hæc nihilominus eſſe *inertia*, ſi nempe pars erodenda ſit cartilagineæ et oſſeæ ferme duritiei; hinc tunc emolliri prius pars debet admoto fotu aquæ tepidæ, aut ſcarificando incidi; 3) nota, partes adjacentes ſanas defendi debere, ne cauſtico lædantur; hinc emplaſtro quodam muniri poſſunt perforato, ut ſola pars erodenda promineat 4) hinc præferuntur cauſtica

ſtica penicillo applicata, et per modum unguenti exhibita. Præſtat in curandis condylomatibus curæ externæ internam jungere, ſed ita, ut non ſtatim ad cultrum, ad erodentia accedas, cum mitioribus non raro mercurialibus topicis auſcultent.

Lues universalis.

Lues *univerſalis*, *radicata* tunc dicitur, ſi maſſa humorum jam ſit infecta, et venenum jam alias, et diſſitas partes petat, immediato contracu ſiphilitico non affectas, ſed ad quas ope vaſorum et circuli humorum venenum venereum eſt delatum.

Nullum certum tempus datur, intra quod hoc venenum reſorbetur; habet id cum veneno, e. g. rabioſo commune; differt autem per hoc a veneno varioloſo et morbilloſo. Subinde per annos in urethra hæret, per modum gonorrhææ inveteratæ, vel cancri venerei. Subinde recta et cito petit maſſam humorum.

Nonnunquam reſorbetur, et totum projicitur ad certam quandam corporis partem, reliquo corpore penitus intacto. Sic novi, qui cancrum in glande inſperſo mercurio

fuga-

fugavit, ſed qui illico in faucibus comparuit, indeque depulſus rediit, unde venerat.

Lues radicata nullum ſymptoma pathognomonicum habet; quin imo, non habet eundem ſemper invadendi modum, non eadem ſymptomata, neque eundem ſymptomatum ordinem aut ſucceſſionem.

Nullus morbus eſt, qui tot, et tam varia, tam differentia inter ſe, tam alia aliterque in alio homine accidentia monſtret, ac lues; qui duratione, exituque in mortem, ſanitatem, et alios morbos tantopere variet, ac lues. Nullus morbus, nullusque ullius morbi ſymptoma, ſub quo non ſubinde lues delitescat, quem lues non exactiſſime ſimulet. Videbimus hujus veritatem in narratione ſymptomatum.

En cur tota antiquitas morbum hunc non cognoverit tanquam unum eundemque: cur gonorrhææ equidem antiquiores exſtent deſcriptiones; at luis ipſius nulla adæquata; cur varia tandem, et ab ſe invicem avulſa dederint fragmenta.

Exordium deſcriptionis faciam ſymptomatum, quæ luem notant, ita tamen, ut nullum ſit, quod *omni*, nullum quod *ſoli* conveniat.

Descriptio symptomatum ſiphiliticorum.

I. *Maculæ venereæ*, rubræ, flavæ, ex utroque colore miſtæ, rotundæ, ephelidum inſtar, ſubinde majores, prurientes, modiciſſime elevatæ, ambitu albido, in fronte, facie, antico thorace, inter ſcapulas, in tibiis, etc. erumpunt. Recens natis ejusmodi maculæ circa anum et genitalia viſuntur. Anxie ſæpe petitur auxilium, ut *cito* profligentur. Lac mercuriale, cum eoque facta ablutio: aqua calcis cum mercurio ſublimato corroſivo. Plerumque tamen rebelles ſunt, et omnium ultimo valedicere vidi. Sunt ſæpe luis latentis ſigna, præcipue ſi cutis ſimul ſcabra ſit, cuprea, indurata; aut hinc inde furfures abſcedant. Interim cave, ne guttam roſaceam, puſtuloſam faciem pro ſiphilitici morbi ſigno habeas. Vidi has puſtulas, item naſum tuberoſum, aut ſaltem prærubrum, quam defigurationis ſpeciem vulgus frequenti crapulæ, vinique abuſui adſcribit, in hominibus arthriticis: ita ut ex tali facie ad labem arthriticam ſat tuto concluſionem formes.

II. His maculis *Herpes* ſæpe jungitur *venereus*; macula eſt ampla pruriens, cuprea,

papulis et furfuribus oblita, in manubus, thorace, etc. retro aurem ſemel deprehendi rebellem ad erodentia, veſicantia ipſi herpeti impoſita, dein ſaturnina; curatus eſt externo uſu unguenti neapolitani, et interno mercurii ſublimati. Quemadmodum herpes luem latentem frequenter notat, ita minime pro certo ſigno luis habendus eſt. Acre arthriticum plerumque herpes notat in ægro delitescere: ſcilicet acre biliofum ad cutem rejectum.

III. *Scabies venerea* papulas prurientes, cruſtoſas, rubras, ſero morſicante plenas habet. In interſtitiis maculæ venereæ reperiuntur, ſuperius deſcriptæ.

IV. *Fiſſuræ* circa anum, vulvam, in plantis pedum, volis manuum; defluvium capillorum, ciliorum, ſuperciliorum. Achores venerei, quales in adultis, infantibus, orphanis præcipue atque expoſitis ſæpe obſervantur; curari debent medicamentis antiſiphiliticis *externis* et *internis*.

V. *Paniculus adipoſus* in lue poſt gonorrhæam contracta ſæpe morboſus fit, ea ratione, ut totus quantus induretur. Vidi hominem, qui valde pinguis et obeſus videbatur; verum ſi eundem manubus contrectaveras, carnes omnes quaſi fumo duratas

de-

deprehenderes; abdomen ipſum *durum* fuit, ita ut ſedem duritiei in abdominis pinguedine præter modum inſpiſſata facile reperires. Nonnunquam non omnis pinguedo eſt inſpiſſata, ſed quædam ſolum hinc inde portiones.

Glandulæ ſubcutaneæ a viru venereo obſervantur non raro, ut eas per omnem corporis ferme habitum ciceris aut piſi inſtar confertim diſſeminatos offendamus.

Proſunt mercurialia ſalia cum aperientibus, aconito, guajaco, ſtipitibus dulcamaræ, ſulphure aurato tertii præcipit., cicuta, Infuſum gratiolæ, ubi drachma una, una cum dimidia infunditur cum libera j β. aquæ, adjecto aromatico ſyrupo; aut ubi ejus pulveris ex radice pulveriſata confectæ gr. v-x. accipiuntur: balnea ſimul.

VI. *Ophtalmia* frequens eſt venereorum morbus: 1) a viru gonorrhæico oculos petente, 2) a lue univerſali. In primo caſu valida eſt, et inflammatoria. Venæ ſectio, hirudo, balneum cum lacte mercuriali. Abſint purgantia. Adhibeantur cataplasmata. Eſt a metaſtaſi; non tamen juvat inoculatio gonorrhææ, neque nova infectio; ſecunda ſpecies ophtalmiæ eſt minus acuta; facile in macu-

las corneæ abit; noctu gravior; alternat cum angina aut rheumate nocturno. Cave ne ophtalmiam bilioſam, itemque rheumaticam confundas cum venerea. Facile confunduntur, et cur? errores ipſe feci in diagnoſi.

VII. Ophtalmia recens natorum materiam flavam, craſſam, puriformem dat; an ſignum luis? lacte mercuriali abluantur. Curavi hos ſequenti ablutione ope ſyringis facta cum infuſo lacteo florum ſambuci, vel et infuſo florum ſambuci et croci, adjecto lacte. Sæpe ingens quantitas, et per plures ſeptimanas effluit. Cave a ſaturninis et adſtringentibus. Vidi inepta hac methodo puſionem excæcatum.

VIII. *Maculæ corneæ* et eorundem opacitas facillime contrahuntur in lue; curantur tamen, ut omnes hucusque enarratæ affectiones, remediis internis et externis ſimul. Auxilia externa mercurialia ad ipſum locum affectum adplicata maximi momenti ſunt. Optimum eſt, quod paratur, ex butyri inſulſi rec. unc. j. mercur. præcip. rubri ſcrup. j., ſachar. dr. j. M. in mortario vitreo. Semel, bis per diem ad lenticulæ magnitudinem imponitur cantho interno, decumbenti. Quibusdam, quibus glandulæ pal-

palpebrarum tument, palpebræ leviter perfricantur hoc unguento. Tollit hoc unguentum lippitudines chronicas, ruboresque oculorum, itemque exiguas illas puſtulas in limite corneæ enatas poſt variolas, naturales æque ac artificiales: leviſſimas æque ac graviſſimas, ſero ſubinde ortas. Tollit ophtalmias rheumaticas, crebras puerorum, etſi non venereas. Subinde pro unc. j. butyri ſolum accipitur ſcrup. β. mercurii præcipitati rubri. Si gravius doleat, poſt ¼ horam abluutur lacte tepido.

IX. *Cataracta venerea* curata eſt pulſatillæ extracto, et mercurio dulci: itemque eodem remedio *amauroſis*.

X. *Surditas*, itemque fluxus ſanioſus ex aure in venereis a nobis eſt obſervatus, ab eroſis oſſibus organi auditorii; ab abſceſſu ipſius cerebri, cerebelli etc.; tophis diu ſæpe et per annos abſceſſus cerebri durant: immedicabile malum.

XI. *Coryza* venerea idem eſt in naribus quod in pene gonorrhæa. Lac mercuriale attractum prodeſt.

XII. *Ozœna* eſt ab ulcere venereo narium interno; a carie: ſolutio mercurii ſublimati.

XIII.

XIII. *Angina venerea*, 1) inflammatoria, 2) ulceroſa, 3) nocturna, 4) condylomatoſa, 5) mercurialis. Prima petit venæ ſectiones, gargariſma ex lacte mercuriali, cataplasma emolliens. Secunda lac mercuriale; ſolutionem aquoſam mercurii ſublimati, ubi libra j. aquæ ad gr. ij — iij. mercur. ſublim. corroſiv. Tertia curam antivenoream generalem. Quarta ſolutionem ſublimati aquoſam pro gargariſmate, et cura interna. Quinta ſeu mercurialis petit purgantia eccoprotica, diuretica, ſudorifera, balnea calida.

XIV. *Tophus* eſt excreſcentia ſeu tumor in ipſo plerumque oſſe ortus a viru venereo durus, ſubinde ſubmollis, ac comprimibilis, et tunc dolens ad attactum. Tophi et duri tamen dolorem nocturnum, et oſteocopum habent. Subinde in ipſa oſſis ſubſtantia ſunt. Nonnunquam videntur eſſe in ſuperficie oſſis ita ut potius pertineant ad perioſtium; etſi vel mala methodo aperti ejusmodi tumores, ſeu molliores tophi fundunt mucum.

Tophi in lue plerumque inveterata, raro aut nunquam in recenti dantur.

Tophi item in lue ſunt *connata*. Hæc duo ſymptomata, *tophi* et *rheuma venereum* ſunt præcipua duo ſymptomata, quæ circa tem-

tempus pubertatis ſponte prorumpunt, et luem latentem et connatam indicant. Habuimus caſus tales.

In cranio tophus ſæpe eſt, ibique dolor. Hæmicraniæ nocturnæ locus eſt circa tophum.

Cave, ne irregularem quandam et connatam, ac a prima conformatione ortam cranii protuberantiam pro topho habeas.

In claviculis, tibiis frequentius ſunt; item in ſterno nuper vidimus.

A topho interno cranii ſubinde epilepſia, cæcitas, ſurditas.

Tophis raro ſufficit mitior methodus antiſiphilitica. Hinc ſalia mercurialia acriora requiruntur. Item profuit cortex mezerei: Infunditur ad drachmam ß. ſcrup. ij. in libris ij. aquæ, incoctis prius bardana, ſarſaparilla.

Nonnunquam tophi ſub ipſa cura antiſiphilitica primum enaſcuntur, aut potius evolvuntur. Id fieri dicitur a decocto dulcamaræ. Male accuſantur mercurius ſublimatus, ac ſi topos faceret.

Tophos orta febris ſub ipſa cum antiſiphilitica nonnunquam feliciter reſolvit. Febris quæcunque ſerius orta, poſtquam methodus antivenerea diu fruſtra adhibita fuerat,

rat, tophum remanentem feliciter ſuſtulit, remedia topica quoque requiruntur.

XV. *Caries* oſſium, item eorundem mollities, fragilitas præternaturalis, ſæpe eſt a viru venereo diutiſſime inſidente. Primum hoc vitium ſæpe curatur ablatione morboſi: bina reliqua non ſanantur.

XVI. *Spina ventoſa* duplex eſt, *venerea* una, qualis ſæpe numero eſſe ſolet, ubi curationi adhuc locus eſt; *altera* non venerea ferme ſemper immedicabilis.

XVII. *Scrophulæ* æque duplicis originis ſunt: non raro ſunt a lue connata; curantur mercuriali ſali cum cicutæ extracto, reſina guajaci etc. ſcrophulæ vero originis non venereæ difficillime, aut omnino non curantur.

XVIII. *Rheuma venereum* univerſale ſubinde eſt; ſæpe topicum, in uno cranii latere, faucium, tibiarum, urethræ. Alternat cum aliis affectionibus: e. g. cum ulceribus, quibus apertis rheuma ceſſat, aut mitigatur.

Nocturnum eſt, attamen ſubinde meridianum, promeridianum, ſtato tempore, itemque vagum. Non eſt a lecti tepore, tamen frigore levatur. Inter omnia ſymptomata citiſſime profligatur in lue recenti;

pau-

paucæ doſes mercurii dolores faciunt ſilere brevi poſt.

XIX. Febris venerea eſt varia: ſcilicet: 1) *inflammatoria* in vehementi gonorrhæa, bubone, teſticulo inflammato, balſamicis aſſumptis, item purgantibus. Novi inde phrenitidem. Cura per venæ ſectionem, hirudines, emollientia nitroſta. Nocent tunc mercurialia, etiam mitiſſima. Equidem lues tunc raro, aut vix unquam tollitur, attamen morbus acutus inflammatorius mitigatur in chronicum, ſeu luem: ſtimulus obtunditur; 2) alia febris eſt nocturna venerea, comes rheumatis. Solvitur blando ſudore. Convenit cum febricula podagricorum. Non tamen eſt ſemper nocturna: ſubinde diurna; 3) intermittens febris venerea, quotidiana, tertiana, quartana. Non loquor de febre intermittente communi, quæ etiam in luoſos ſubinde cadit, et cortice ſanari poteſt, ſed de illa intermittente, quæ mercurialibus æque bene indiget, ac aliud luis quoddam ſymptoma. Sic *Ballonius* quartanam refert mercurio ſanatam. Non tamen omnis febris intermittens mercurio e. g. dulci curata, aut curabilis, eſt aut fuit venerea. Nam mercurius vires ſolventes, purgantes, diaphoreticas etc., item nervinas habet. Celebra

lebratæ vires ſunt mercurii e. g. frictio mercurialis in hepatitide, ac perlectis ac probe examinatis caſibus, fuerunt infarctus biliofi ſyſtematis lenti, chronici, non febriles, aut febre nulla inflammatoria ſtipati. Uti alia omnis intermittens larvari ſubinde ſolet, ſic et intermittens venerea. Vidimus colicam periodicam. Cortice hæc febris non curatur; 4) febris tabifica, lenta venereorum, a nimia ſeminis deperditione, a methodo medendi, ſalivatione etc. Ab ulcere latente, ſcrophulis meſenterii, pulmonum.

XX. Morbi *nervoſi* venereorum: tetanus, epilepſia, a topho, etc.: ab acri latente.

XXI. *Lues latens* difficilem facit diagnoſim; 1) poteſt per annos latere, quin ullum ſui ſignum edat; 2) poteſt tamen alios inficere. Videtur evolvi ſub febre quacunque; 3) remediis alterantibus datis, et mercurialibus; 4) pubertate.

Innumera equidem alia luis ſymptomata ſunt; quæ tamen hic recenſebantur, ſunt potiora. Nullum enim ſymptoma, nulla ullius ſymptomatis variatio, quæ non aliquando, quin imo ſæpius lui non debeatur. Totus morbi decurſus medicum potius diriget in diagnoſi, quam unum alterumque ſymptoma.

Gra-

Gradum facimus ad varias medendi methodos, et proponendas et examinandas.

Methodus medendi lui universali.

Methodum medendi ſiphiliticis exponere ordior, quam *duplicem* agnoſcimus. Prima methodus *mercurio* utitur: *altera* aliis, iisque variis remediis, et ſæpe arcanis, morbum venereum curare ſatagit.

Methodus prima, quæ mercurium adhibet, diverſa pariter eſt, novamque diviſionem ſubit: nam vel *interne* hydrargyrum propinatur, vel *externe*.

Externe adhibetur per modum unguenti, ſeu inunctione frictioneque; fumigatione, ubi cinnabaris factitia, vel mercuriale quodcunque præparatum carbonibus candentibus imponitur, ut fumus mercurialis partes affectas contingat, ab iisque ſuscipiatur.

Balneo mercuriali, ubi mercurius aquoſo vehiculo miſtus applicatur per modum balnei. Balnea hæc ſunt topica, ubi pars quædam corporis, penis, ſerotum, oculus etc. mercuriali balneo immergitur, vel ſunt univerſalia, aut ſaltem ſemicupia, ubi æger ſolutioni aquoſæ mercuriali inſidet. De modo formisque variis, et indicationibus balneorum

rum mercurialium paulo poſt plura occurrent. Huc quoque lotiones mercuriales pertinent, ubi partes quædam corporis aqua quadam mercuriali lavantur.

Interne adhibetur, dum aut ore aſſumitur, deglutitur mercurius *varius*, et ſub varia forma; aut etiam per modum enematis injicitur: hinc eneta mercurialia.

Subinde et *externe* ſimul et *interne* adhibetur: eſtque hæc methodus *mixta*. Mixtam quoque apellare illam poſſumus, ubi præter mercurialia alia quoque antiſiphilitica adhibentur.

Alia quoque, methodus eſt per *extinctionem* dicta, quæ usque ad initium ſalivationis mercurii propinat: et adhuc alia eſt methodus *ſalivatoria*, olim uſitata, ubi ad largum et cruentum usque ptyalismum mercurialia propinantur.

Hi fere modi ſunt, quibus adminiſtrari mercurius ſolet. Singulas methodos curatius perſequar, ut nempe ſciamus, quid commodi, quid incommodi, quid boni malique quælibet methodus habeat, ne ſemper et ubique unam ſolum eandemque deprædicemus, et omnes ſiphiliticos eidem ſemper curationi ſubjiciamus, ubi tamen oporteret differentibus modis uti.

Primo

Primo loco commemoranda unctio venit, ſeu *frictio*. Modus frictionis hic eſt:

Æger *præparatus* veſperi cubitum concedens, fricando, manu calefacta, unguenti poſtmodum deſcribendi drachmam j ß. aut ij. ſibi inungat.

Frictio lente et cum labore peragatur, et ex præſcripta doſi particula decerpatur, neque ſimul et ſemel affricetur.

Calente ad prunas manu unguentum excipiat.

Commodiſſimum tempus eſt ante ſomnum pro inunctione. Noctu ſæpe blandus ſudor poſt eum laborem inſequitur, ſuſceptum mercurium iterum ad ſuperficiem corporis derivans, et a glandulis ſalivalibus avertens.

Melius peragitur omni alterno die: alias enim cito inſequentes inunctiones ſæpe moleſtum ptyaliſmum excitant.

Æger doſin, e. g. dr. j ß. charta cerata exceptam ita adhibet, ut primo die pedem et tibiam ſiniſtram ad genu usque laborioſe fricet. Tibiam illam poſt frictionem munit tibialibus lineis, ut ne lectiſternia, aliasque veſtes commaculet, et ut unguentum, tibia ita contecta, pededentim reſorbeatur.

Mane

Mane ſurgens e lecto in balneum calidum deſcendit, cui ubi per quadrantem horam aut integram inſederit, denuo in lectum ſe recipit, per horam adhucdum aliam ibidem commoraturus.

Eo autem die, quo balneo utitur, frictionem non adhibet.

Plerumque ſex, octo, aut etiam plura balnea, diebus a frictione liberis adhibentur.

Tertio die altera frictio inſtituitur in toto pede et tibia dextra ad usque genu. Quarto balneum mane.

Quinto die frictio in toto femore ſiniſtro veſperi. Sexto die mane balneum tepidum.

Septimo die frictio in femore dextro per totum. Octavo balneum.

Nono die iterum eodem ordine frictio peragitur in pede et tibia, ſeu crure ſiniſtro, dein in dextro crure, dein iterum in femore ſiniſtro, iterumque in dextro perficitur.

Balnea non toto curationis tempore adhibentur, ſed omni altero die, per ſex aut octo vices.

Per tres quatuorve dies eadem tibialia diu noctuque ſervantur; dein prioribus abjectis alia aſſumuntur.

Tota curatio peragitur plerumque intra ſex ſeptimanas. Adhibentur unciæ duæ mercurii currentis, ſeu libra dimidia ipſius unguenti neapolitani, quod tamen ex *una* mercurii, et *duabus* axungiæ recentis porcinæ confectum eſſe debet, longa trituratione (per tres dies) in mortario ligneo; therebinthina non adjecta, quæ puſtulas excitat, calefacit, diureſin movet. Accipiatur mercurius a plumbo penitus liber; nocet plumbum copioſius litu adplicatum.

Omni equidem anni tempore peragi poteſt inunctio, melius tamen vere adulto, et æſtate; iis enim temporibus homines minus ſunt proclives in ptyaliſmos: per hyemem in cubiculo calido.

Cautelæ in inunctione hæ ſunt: 1. Frigori æger non exponatur; hinc melius æſtate peragitur quam hyeme; niſi in calido cubiculo id fiat. Graviſſima mala a perfrigeratione oriuntur, e. g. anginæ terribiles, tetanus maxillæ, dyſenteriodes alvi fluxus, aut metaſtaſes variæ.

2. Tamdiu mercurius relinquatur in corpore, quamdiu id fieri poteſt: cito enim evacuatus quacunque via, minus ſecuram facit curationem. Sudores nimii, purgationes alvinæ nimiæ, et præprimis ptyaliſ-

mus nocet. Nam mercurius cito eliminatus, non ubique occurrit veneno venereo, cum eo non ſufficienter amalgamatur, hinc opus eſt, ut mercurius diu hæreat intra corpus, ut ſic ſubactus ope circulationis miasma ſiphiliticum iners reddat. Videtur id cum mercurio fieri intra corpus vivum, quod cum eodem contingit, ſi cum ſulphure miſceatur. Tritus enim mercurius cum ſulphure æthiopem facit; attamen cum non intime uniatur mercurius cum ſulphure, hoc remedium aget, et qua ſulphur adhuc, et qua mercurius. Si vero diu et validiori igne mercurius cum ſulphure uniatur, cinnaberis e. g. inde oritur, ubi vires ſuas ſialagogas mercurius amittit. Idem cum mercurio et miasmate ſiphilitico accidere videtur. Si enim cito nimis eliminetur ex corpore mercurius, vix ſe uniet, aut ſolum cum quadam miasmate parte; at vero diu hærens mercurius in corpore, intimius ſe junget, intimius amalgamabitur, ut barbaro hoc vocabulo utar, cum luoſo miasmate Hæc et una eſt ex rationibus, cur ptyalismus mercurialis, ſeu curatio per ſalivationem raro radicitus morbum evellat. Sufficiet ægrum purgare, purgante non mercuriali, omni octiduo, ut ſic vis mercurii avertatur a glandulis ſalivalibus.

3. Us-

3. Usque *ad leve initium futuræ* ſalivationis licebit inunctionem producere: usque dum incipiat halitum fœtentum æger ſpargere, utut id tamen non ſit neceſſe. Ratio eſt: ſubinde contingit, ut magna mercurii pars intra corpus inungendo adigatur, et æger nec minimum ſentiat incommodi; nec minimum, nec remotum ſalivationis inſtantis initium. Equidem id fit ſubinde ab idioſyncraſia peculiari ipſius ægri. Nihilomnius mercurius occurit luoſo miasmati, cumque eo jungitur, atque id iners reddit, et morbum ſanat. Subinde tamen mercurius equidem ingeritur intra corpus, nullum ptyalismi conamen unquam obſervatur, nec leviſſimum: idque non ob idioſyncraſiam dictam, ſed quia mercurius ingeſtus, tanquam corpus alienum *iners* hæret, et luoſum miasma non attingit, cum eoque non jungitur. Evenit tunc autem, ut magna licet inuncta mercurii portio veluti intra cadaver quoddam ingeſtus ibidem maneat, et neque ptyalismum excitet, neque miasmati jungatur. Conamina leviora ptyalismi ſunt idcirco ſolummodo ſignum criticum, quo utimur, ut ſciamus, an mercurius cum noſtris humoribus, *commiſtus* ſit, et ope circuli per corpus circumducatur, vel vero, an *iners*

hæreat, *deliteſcens* forte in pinguedine, in oſſibus etc., et cum humoribus non commiſtus. Solummodo et *commiſtus*, et per corpus *circumductus* luem ſanat.

Subinde quoque mercurius copioſe nihilominus ingeſtus *iners* hæret in corpore, neque ptyalismum movere conatur, nec luem aggreditur. At vero, ubi non opinabaris *repente*, fortaſſis et tunc, ubi ab uſu mercurii dudum deſtitueras, ſymptomata graviſſima ſalivationis oriuntur. Videtur tunc mercurius repente ſolvi, amalgamari ſuſcipique intra humores circulantes, et vim ſuam ſialagogam et antiſiphiliticam tunc primum exercere. Indagatum eſt in cauſas hujus inertiæ, cur videlicet mercurius virium ſuarum antiſiphiliticarum penitus videatur nonnunquam oblivisci. Sæpius ſola debilitas ægri et vitalium virium defectus accuſari debet. Hinc remedia tonica, corporis motus, nutritio reſtaurans et parumper vinoſa diæta, electricitas, ſubinde ſuperveniens acuta febris, mercurium activum reddiderunt.

Novimus, et inferius exponetur uberius, remedia quædam vegetabilia omni tempore commendata eſſe, tanquam ſpecifica antiſiphilitica, tanquam mercurio poten-

tiora.

tiora. Dubito an hucusque tale inventum ſit, neque cuiquam ſuaderem, ut vegetabili ſolum remedio in lue radicata contentus ſit. Sed tamen verum eſt, remedia quædam vegetabilia lues quasdam inveteratas, mercurio ſæpius et incaſſum antea tentatas, ſanaſſe.

Videntur mihi ejusmodi remedia vegetabilia eam ſolum vim habere, ut mercurium aut illitum, aut ore aſſumptum, ſed cum humoribus noſtris non miſtum, *miſcibilem* reddant. Qui ea remedia commendant, hos ſibi caſus, ubi mercurialia nempe incaſſum fuerunt adplicata, ſibi ſemper depoſcunt.

4. *Imminente ptyalismo* aut per aliquot dies deſiſtendum a lotu, aut purgandum, balneandum.

5. *Imminente febre* a litu et balneo deſiſtendum. Febris ſubinde ſubinflammatoria oritur, venæ ſectione, et aliis antiphlogiſticis temperanda.

6. Cura *morborum complicatorum* ſubinde. Febres omnes litum et balnea non admittunt, excepta febre venerea, pomeridiana, nocturnave.

7. Præparandum corpus eſt ad litum, 1) amovendo alios morbos, et 2) corpus

perſpirabile molleque reddendo aliquot balneis, 3) abſtergendo primas vias levi purgante.

Poſt litum mercurialem ſequentia obſervantur: 1) facies plenior et vultuoſa, major enim humorum ad totum corpus affluxus, et nutritio; 2) debilitas, cortice, lacte, ruſticatione, aquis ferratis ſananda; 3) tremor artuum, electrico igne curandus: oritur a reſtitande mercurio, maxime tamen a *fumo mercuriali*. Videtur autem mercurius ſenſim ſine ſenſu dilabi ex corpore humano, et unitum ſibi virus ſiphiliticum auferre; 4) dolores rheumatici, vagi, non venerei, ſed *ſaturnini*; a mercurio nempe per plumbum vitiato. Hæc enim vis eſt ſaturninorum.

Quodſi nimia ſit corporis attenuatio, debilitas, phtyſica conditio, atrophia, tabes, ætas infantilis et morbida ſimul, proderit tunc la capræ unguento mercuriali quotidie inunctæ. Solent femora capræ per ampliorem tractum pilis denutari et inungi manu aut nuda, aut veſica ſuilla munita. Eodem modo lac aſininum medicatum redditur.

Non obſervavi phtyalismum in capra ortum. Explorari mereretur, quid mercurius faciat, valeatque in corpora majorum et perfectiorum animalium, canes, boves, oves,

oves, equos etc.; quid itidem in alia ab his diverſiſſima animalia, quid in variis animalium morbis, ovium, equorum, boumque præprimis, potiſſimum cutaneis; itemque in contagioſis.

Debiliſſimis, quibus nec hæc quidem methodus ſat tuta videtur, proderit commoratio in cubiculo, ubi plures ægri ſunt, qui inunctione mercuriali utuntur. Solent enim adjuti ſimul aliis remediis, refici ab atmoſphæra mercuriali, donec et ipſi curam mercurialem valent ſubire.

Gravidæ parcius balneandæ, cautius inungendæ, rarius et mitius purgandæ.

Infantibus aut inunctio proportionata bene inſtituitur, aut lac ſugunt nutricis inunctæ. Si enim aut nutrix infantem, aut infans nutricem morbo contaminavit, proderit nutricem ipſam litu ſanare. Si lac medicatum redditur, et infans æque ſanatur. Capra mercurio inuncta lac medicatum venereis infantibus præbet.

Nulla alio methodo tantum mercurio introducitur in corpus, ac *litu*.

Curam integram apellant, ubi circiter libra dimidia inungitur intra ſex ferme ſeptimanas. Curationis dimidiam, tertiam aut quartam illius partem nominant, ubi prædictæ

dictæ quantitatis dimidia, aut tertia, aut quarta ſolum pars inungitur.

In morbo univerſali, et lue radicata confirmataque, cura integra facienda; vel ſi unguenti dimidiam tantum partem inungere volueris, erunt remedia interna mercurialia in auxilium vocanda.

In lue topica, cancro venereo, ſufficiet dimidiam aut tertiam curationis partem perficere. Poſt gonorrhæam ſimplicem, præcipue graviorem, diuturnioremque præstaret tertiam aut quartam unguenti mercurialis partem dicta ratione inungere, cum, etſi millenæ gonorrhææ ſanentur absque mercuriali remedio, quin lues radicata unquam ſequatur, tamen cum nunquam certus ſis, an non ſub ipſa gonorrhæa portio virulentæ materiæ fuerit abſorpta proderit tamen paucas quasdam inunctiones, gonorrhææ ſtadio inflammatorio finito, inſtituere.

Adhibetur litus mercurialis 1) in lue cutanea, ſeu cutem, membranam adipoſam occupante; 2) in lue homines irritabiliores, afficiente, quive præparatis mercurialibus offenduntur, aut faciles ſunt in diarrhæam, phtyaliſmum; 3) in lue etiam antiqua, ubi aliæ methodi, aliaque præparata mercurialia acriora non profuerant. Inunctio juvit, ubi alia non

ju-

juvere: ſed et vice verſa contrarium ſæpe eſt obſervatum; 4) in lue infantum, puerorum, cetera bene valentium; rarum enim et perſpirabile corpus litum facillime admittit: 5) in lue fœminarum mollium proſtat inunctio,

Non convenit, ubi febris ab ipſa frictione, motuque exercitato metuenda eſt, et ubi balnea non admitti poſſunt ob alias conditiones; hinc debiliſſimis, in febrim proclivibus, ad abortum, ad hæmoptoen, phtyſinque pronis non convenit. In plethoricis, bilioſis, ſtrictisque cum cautela, et vitio complicato prius amoto.

Inunctio quoque facienda eſt in lue non ſolum radicata aut univerſali, ſed etiam in topica. Hinc in cancro venereo, ubi nunquam fidendum eſt, et ubi lues aliquando radicata jure metuitur. Si cancer absque mercurialium uſu diſparuerit, curæ dimidium eſt inſtituendum. Fit tunc inunctio eodem modo, ac antea eſt enarratum, eo ſolum cum discrimine, ut dimidiam quantitatem unguenti adhibeas, ſic unc. iij. ejusdem unguenti conſumentur, aut ſaltem ij.

Poſt gonorrhæas præſtaret ſemper femoribus uncias duas inungere, dico poſt gonorrhæas.

In

In bubonibus, itemque teſticulis venereis non inflammatis, inunctio et in loco affecto ipſomet, et in femoribus facienda, et dimidia aut ſaltem tertia pars unguenti eſt inungenda.

Objectiones contra litum quosdam afferunt aliarum methodorum patroni; ſcilicet ajunt: 1) incertam eſſe inuncti mercurii quantitatem; 2) mercurium denuo in globulos colligi, deponique, inde tremores, convulſionesque etc. 3) incommoditas curæ; 4) ejus diuturnitas.

At neque in aliis methodis exacte determinari poteſt quantitas reſorpti mercurii, non enim omnis mercurius ingeſtus, etiam reſorbetur. Ad ſecundum, id non fit, ſi unguentum bene et diuturna trituratione paretur, et lente et parce infricetur. Ad tertium, frictio ipſa tam incommoda non eſt, cum ab ipſo ægro, et ante cubitum fieri debet. Interim verum eſt, ob incommoditatem, aut etiam ob anni tempus non ſemper poſſe adhiberi. Ad quartum non eſt magis diuturna curatio, quam per alia remedia.

Conſiderabimus aliam methodum mercurium externe adhibendi. *Balneum mercuriale* paratur ex aquæ dulcis ea quantitate, quæ pro ſemicupio ſufficit, et ex uncia dimidia

midia mercurii ſublimati corroſivi. Indicatur in ſcabie venerea, et lue cutanea rebelli. Subinde ſolum lotiones mercuriales adhibentur, ubi ſcilicet drachma una mercurii ſublimati corroſivi ſolvitur in libra una aquæ, Solent omni alterno die aut brachium utrumque lavare, aut thoracem, aut utrumque femur. Sunt, qui in quavis luis conditione hac lotione mercuriali utuntur, quemadmodum alii frictione. Lues cutanea rebellis, maxime topica, herpetes, ſcabies, ulceroſa conditio a viru ſiphlitico hæc poſcunt.

Parari balnea mercurialia, itemque lotiones poſſunt ex *lacte mercuriali*, in lue infantum cutanea, ubi minus tuto adhibentur ſolutiones ex mercurio ſublimato,

Huc quoque pertinent clyſteres mercuriales, ubi aut lac mercuriale, aut mercurius gummoſus cum decocto ſeminis lini per modum enematis injicitur. Prodeſt in affectibus venereis ani, inteſtini recti, pudendorum; etſi aliqui luem quoque univerſalem ſanarunt hoc modo.

Eſt alia quoque methodus, quæ nempe mercurium vivum quacunque ratione ſubactum propinat. Inde et mixtura *Plenkiana*, et pillulæ *Plenkianæ* habentur paratæ ſequenti modo:

℞.

R. Merc. depuratiſſ. dr. j.
Gumm. arab. dr. ij.
Tere diu invicem in mortar. vitreo
cum pauxillo aquæ fumariæ:
inter terendum adde:
Aquæ fumar. unc. viij.
Syr. kermes, unc. ß.
M.
Mane et veſperi cochleare majus.

Quæritur quid commodi hæc methodus habeat: Reſpondeo: mercurius vivus non eſt cauſticus, adeo mitis eſt, ut vivum vulnus inde non lædatur. Fertur a debiliſſimis, emaciatiſſimis, gravidis, infantibus.

Incommoda autem hujus methodi ſunt: 1) quod malum magis inveteratum vix tollat; 2) quod ſint, quibus mercurius alvo exit cum fæcibus; 3) in morbis venereis cutaneis, item in carie venerea mercurius mucilagine ſubactus, plerumque inefficax eſt; 4) inefficax quoque eſt, ubi miasma venereum ad glandulas ſe recipit, ibique figitur; 5) contra tophos parum valet.

Præparata mercurialia a multis præſcribuntur. Quædam inertia habentur, uti cinnaberis. Quæritur quid boni accedat mercurio per artem chemicam. Reſpondeo: videtur

detur mercurius reclufus per artem chemicam, cum humoribus noſtris facilius miſceri, et cum veneno venereo citius et melius amalgamari. Item arbitrantur, quod ſalia hæc mercurialia alias quoque virtutes habeant, præter illam mercurio ſoli inſitam; ſcilicet ſtimulus ille ſalinus adjunctus ſolvit, reſolvit, movet, alterat.

Magni uſus mercurius dulcis, panacea mercurii, ſive aquila alba, cujus unum, aut duo grana mane itemque veſperi in forma pilulari ſolent propinari, aſſumpto conveniente decocto.

Sunt qui mercurium ſublimatum aliis mercurii præparatis præferunt, quod aquoſis humoribus perfecte miſceatur, et quod in exigua quantitate ſit par domandæ lui. Scrupulus unus, aut drachma dimidia ſublimati corroſivi intra ſex ſeptimanas luem ſanat. Datur in vehiculo aquoſo, mucilaginoſo, ut cremore hordei, emulſo craſſo, chocolada, ſyrupo, roob. Item datur in vehiculo ſpirituoſo, in ſpiritu frumenti, in tinctura conveniente, cum eſſentia e. g. lignorum, cum tinctura gummi guajaci. Datur etiam in pilulis cum coindicatis, vel vero parantur pilulæ ſic dictæ *Hoffmanianæ.*

No-

Notus mercurii ſublimati uſus fuerat germanis uti *Frickius* memorat. Utuntur eodem tartari, referente *Gmelino*, a tempore immemorabili.

Swietenius ſequenti eum modo exhibuit.

℞. Merc. ſublim. corroſiv. gr. xxjv.
Spirit. frument. libr. jv.
Digere, ſubinde agitando, donec mercurius ſolutus diſpareat.
D. in lagena vitrea. Summat mane et veſperi drachmam dimidiam, ſeu cochlear majus in vaſculo coffeano decocti hordei, cum quarta parte lactis, vel decocti lignorum, graminis, lapathi acuti, bardanæ etc.

Quotidie aliquot libræ decocti ſunt ſuperbibendæ. Omni quarto die lene purgans.

Externe quoque adhibetur idem ſpiritus mercurialis: ulcera venera, nulla alia ratione cicatriſanda deligantur filamentis ſpiritu hoc mercuriali imbutis.

Effloreſcentiæ cutaneæ, faciem deturpantes, ſubinde ſat cito profligantur, ſi aquæ miſceas aliquid hujus ſpiritus mercurialis. Utut etiam ejusmodi maculas ſummo-

pere

pere viderim, licet hoc ſpiritu litas, rebelles.

Suboriens ſalivatio præpeditur aut dato leni per vices purgante, aut ſudoribus mediante balneo motis.

Quæritur, quænam hujus methodi incommoda ſint, et vice verſa, quid ex alia parte præ reliquis boni habeat?

Reſpondetur: 1) hypochondriacis, hyſtericis, gravidis, infantibus non convenit; 2) male inde habent plethorici, billioſi, ſtrictique, cum febrim excitet; 3) qui ſputo ſanguinis, phthyſi laborant, qui delicato ventriculo ſunt, graviter mercurialem hunc ſpiritum ferunt; frequenter cardialgias atroces, et diram cephalalgiam producit; 3) parum ipſius mercurii, et forte minus, quam pro lue eradicanda requiritur, intra corpora ingeri ob ejus cauſticitatem poteſt; 4) ipſum vehiculum, quo diluitur, ſpiritus nempe frumenti, multis aut noxium eſt, ſi per menſes adhibeatur, aut valde nauſeoſus; 5) integris nationibus, qræcipue calidioris climatis, noxius deprehenditur, ibi phtyſin inducit, et atrophiam.

Reſpondendum ad hæc: 1) omnes hæ objectiones id ſolum probant, mercurium corroſivum non poſſe pro remedio antiſiphilitico uni-

univerſali habere; 2) multa incommoda hujus methodi aut tolli, aut ſaltem minui poſſe, uti paulò poſt videbimus.

Quæritur, quid tamen boni in hac methodo ſit, ubinam præeligenda? Reſpondeo: 1) conſuetis inunctionis moleſtiis caret, cum æger hominum conſortio frui poſſit; 2) inveterata lues, quæ glandulis atque oſſibus inſidet, tophi, exoſtoſes, caries, alia ratione perſæpe non curantur: ſoli mercurio ſublimato auſcultant perfecte; 3) rarius ſalivationem movet; 4) in diverſis vehiculis propinari poteſt, ſi cui ſpiritus frumenti non arrideat:

R. Merc. ſublim. corroſiv. gr. iij.
Roob ſambuc. unc. iij.
Aquæ cinnamom. Lib. j.
M.
Ter de die cochl. coffe.

Nec difficile eſt ciocoladam facere antivenereàm ex ciocolada et mercurio ſublimato corroſivo.

Methodus hæc, que mercurio interne utitur, præter mercurium gummoſum, et præter ſublimatum, mercurium diverſa quoque ratione ſubactum propinat. Sic cum

aqua

aqua coctus, cum terra abſorbente, nempe lapidibus cancrorum tritus, ſeu mercurius alcaliſatus, cum ſacharo, manna, melle, conſerva roſarum, balſamis, reſinis, butyro cacao, butyro ſimplici, ſulphure, ſcilicet æthiope minerali, cum antimonio.

Idem dantur præparata mercurii chemica alia præter ſublimatum. Sic habetur mercurius cremori tartari junctus *Domini Preſſavin:* item cum nitro, cum ſale ammoniaco.

Communior methodus propinat mercurium dulcem, panaceam mercurialem ſolem, aut cum coindicatis.

Mixta methodus plerumque optima eſt, illa nempe, quæ plures modos conjungit. Sic ſæpe 1) frictio et fumigatio locorum ulceratorum, quæ bene inungi non poſſunt, 2) frictio et mercurius ſublimatus, 3) ſudorifera et frictio, 4) enemata mercurialia et frictio, 5) in non irritabilibus, mercurio inerte manente, ob debilitatem, tonica, electricitas, nutrientia, motus 6) ſudorifera et ſublimatus, 7) balnea mercurialia et panacea.

Si vetus miasma, intime irretitum, hæreditarium, diverſas et nobiliores partes occupans, diverſis præparatis, et diverſis coindicatis erit opus.

Diſti-

Difficillima autem tunc cura eſt, maxime in lue connata, miasmate copioſo, nobilioribus visceribus læſis, morbo ſæpius palliato, contagio repetito, ſcorbuto præſente, præſente ingenti in ptyalismum proclivitate.

Nota 1) camphoram non impedire ptyalismum, 2) eum melius impediri:

1. Leniori per vices purgante.

2. Aſſumptione mercurii non tumultuaria.

3. Sudorifero potu aut balneo.

4. Difficilius et tardius curantur, qui in ptyalismum proni ſunt, aut ob aſſumptum jam mercurium, aut ob idioſyncraſiam, aut diatheſin ſcorbuticam.

5. Frequenter contingere, ut certa quædam methodus luem mitiget quidem, ſed non curet integre; mutari tunc methodus debet, et mercurius, qui ſub hac forma luem ex toto non ſanavit, eam ſæpe ſanat ſub alia, et cum aliis coindicatis.

6. Nota; quod mercurius in longe pluribus morbis ſalubres effectus edat, et ſubinde unicum miſeriarum levamen ſit, etſi nulla ſubſit luis ſuſpicio.

Plurima ab omni ævo, ex quo lues innotuit, tentata remedia ſunt præter mercu-

rium.

rium. Sic omnis generis evacuantia adhibita fuere, ut virus expellatur. Hinc emetica, ſæpius purgantia, multo frequentius ſudorifera, ſudoresque calidis cubiculis, lecto, vaporibus accenſi ſpiritus vini proliciti.

Putarunt virus eſſe, et omne virus per ſudores, per alexipharmaca poſſe et debere expelli.

Præter hæc innumeræ plantæ, tanquam ſanguinem depurantes adhibitæ fuere. Nolo his recenſendis immorari, quos fere omnes maxima cum induſtria collegit cl. *Boehm* in diſſertatione argentorati habita die 27. Maji 1772. *de varia ſiphilitidis cura.* Alii in antacidis, in abſorbentibus, alcalinis vim antiſiphiliticam quæſivere, cum acidam ſtatuerent naturam veneni ſiphilitici.

Recenſebo potiora auxilia, celebratioraque. Sic

1. *Arctii lappæ* radicem commendant plurimi, inter quos illuſtriſſimus *Stærkius*, *Locher*, etc.

2. *Conium maculatum* morbos venereos feliciſſime ſuperaſſe, teſtantur illuſtr. *Stærkius*, tum *Quarin.* (Vidi ejus tentamen de cicuta. Vindobonæ 1761) *Locher;* itemque *Roſenſtein.*

3. *Dulcamara.* Cl. *Boſſier* fere omnibus præfert.

4. *Lignum Guajacum,* ſanctum, Indum: *Ulricus Huttem, eques germanus, de guajaci medicina et morbo gallico:* Moguntiæ anno 1519 celeberrimum. Ad annum 1508 inter Hiſpanos jam fuerat in uſu. Vario modo hoc ligno utebantur. Vulgatiſſima ratio fuerat, ut ſaturatiſſimum decoctum inde longa coctione pararetur. Adhibuerunt ſimul et diætam tenuiſſimam, et regimen ſudoriferum. Quidam ejus *extractum aquoſum,* odoratiſſimum, inſtar vanigliæ, amariſſimum, et plurimo ſale eſſentiali dives præſcripſerunt. Alii ejusdem *reſinam.*

5. *Radix chinæ nodoſæ* celebrata quoque fuerat, eſtque adhucdum. In decocto datur ſolum, vel cum coindicatis.

6. *Sarſaparilla* circa annum 1530 in Europam introducta fuit, et ſpecificum antiſiphiliticum in ea radice quærebatur. Forma decocti, extracti, pulveris quoque. Eandem radicem cum antimonio, et nucum puteaminibus *Borellus* dedit, decocti forma. Allegat *Morgagnius,* laudatque decoctum ex ſarſaparilla, viſco quercino, antimonio crudo, et lapide pumicis paratum; adhibitum quoque largiter a *Valſalva.*

7. Ver-

7. Verſus finem ſæculi 16ti *Wierus* lignum *Saſſafras* primus comendavit. Decoctum, extractum, ſyrupus inde parabantur.

At quo magis medici uſum hydrargyri didicere, eo magis ejusmodi remedia mere vegetabilia eviluerunt. Sanant 1) luis leviſſimos gradus, et an hos certe? 2) lues mercurio jam prævie dato; 3) tanquam adjuvans adhibentur ſub uſu mercurii.

8. *Lobelia ſiphilitica*, utut ſpecificum antivenereum in ea repertum fuiſſe arbitrarentur initio, tamen nunc conſtat, neque huic remedio ſolum tantum morbum committi.

Videamus nunc coronidis loco formulas quasdam remediorum antiſiphiliticorum quibus aut uti ipſimet, aut plures efformare his ſimiles poſſumus.

Formulæ.

1.

Unguentum mercuriale.

℞. Merc. vivi e cinnab. rediviv. unc. ij.
Axung. porcin. recent. unc. jv.
M.
Terendo in mortario *ligneo*, piſtillo ligneo per 72 horas.

 Niſi

Niſi diu teratur, colorem fuſcum non adquirit; ex ſolo colore non judicabis, an requiſita mercurii quantitas adſit, nec ne.

Therebinthinæ *parum* quidam addunt: *multum* non addatur; calorem enim, et pruritum et puſtulas tale unguentum facit. *Parum* tamen therebinthinæ melius ſubigit mercurium, eumque in axungia ſuspenſum tenet. Therebinthina illita odorem urinæ, uti violarum conciliat; penetrat ergo valde. Hinc ſi cutis ferat, non tam inepte additur unguento neapolitano.

In variis diſpenſatoriis varia eſt proportio mercurii ad axungiam in compoſitione unguenti neapolitani. Placet hæc noſtra.

Mixtura *Plenkiana* ſuperius deſcripta eſt. Dantur ab eodem auctore pilulæ quoque. En quoddam exemplar:

2.

R. Merc. vivi e cinnab. rediviv. dr. j.
Gummi arab. dr. ij.
Terantur invicem in mortario vitreo cum pauxillo aquæ, donec omnia abeant in mucum, dein adde
Extract. cicut. dr. j β.
— — aconit. dr. β.
Pulv. liquirit. q. ſ. ut fiat paſta pro formandis pilulis.

Sy-

Syrupus mercurialis pro infantibus, delicatulis etc.

3.

R. Mercur. vivi, dr. ß.
Gummi arab. dr. j ß.
M.
Terendo in mortario vitreo, cum pauca aqua meliſſæ, donec omnia in mucum abeant;
dein adde
Syrup. violar. unc. iij
M.
D. mane et veſperi cochleare coffeanum.

Sic clyſter ex mercurio vivo, mucilagine et lacte parari poteſt.

4.

R. Mercur. vivi e cinnab. rediv. dr. j.
Extract. aquoſ. ligni guaj.
Reſin guajac, āā. dr. ij.
Mucilag. gumm. arab. q. ſ.
M.
In mortario vitreo, et fiant pillulæ gr. iij.
bis de die iij — iv.

5.

R. Mercur. viv e cinnab. rediviv. dr. j.
Balſami peruv. q. ſ. ut ſubigatur.
Reſin guajac.
Extract. gratiol. ãã. dr. j ß.
M.
F. pil. gr. ij.

6.

R. Mercur. vivi e cinnab. dr. j.
Antimon. crud. alcoholis, dr. ij.
Longa trituratione in mortario vitreo ſubactis
adde
Extract. aconit. dr. ß.
Extract. gratiol. dr. j ß.
M.
F. pil. gr. ij. mane et veſperi iij — jv.

7.

R. Aethiop. miner. ſine igne parati, gr. vj — x.
Sachar alb. gr. xx.
M.
F. pulv. Nro. x. mane et veſperi unum, ſuperbibendo indicatum decoctum.

8.

8.

R. Aethiop. mineral ſine igne parati, dr. j.
Extract. cicut. unc. ij.
— — fumar. unc. iij.
M.
F. pil. gr. iij. ter de die ij—iij—jv.

9.

R. Mercur. dulc. dr. j.
Extract. aconit dr. ß.
Reſin guajaci, unc. iij.
Eſſent. lign. q. ſ.
M.
F. pil. gr. iij. bis de die 2, 3, 4.

10.

R. Aquil. alb.
Extract. aconit. āā. dr. j.
Syrup. menth. q. ſ.
M.
F. pil. 120. mane et veſperi duas ſumat.

11.

R. Mercur. ſublim. corroſiv. gr. iij.
Tinctur. gumm. guac. cum Taffia parat. lb. ß.
M.
Mane et veſperi cochleare majus in pauco cremore hordei, vel emulſi, vel ciocoladæ, ſuperbibendo decoctum.

12.

12.

R. Mercur. ſublim corroſiv. gr. iij.
Extract. aconit. dr. j.
Roob ſambuc. unc. iij.
M.
In mortario vitreo.
Mane et veſperi cochleare coffeanum, cum decocto.

13.

R. Mercur. ſublim. corroſiv. gr. vj.
Spiritus frumenti, lb. j.
M.
Mane et veſperi cochleare majus, ſuperbibendo decoctum.

14.

R. Mercur. ſublim. corroſiv. dr. j.
Solve in ſ. q. aquæ deſtillatæ.
dein
R. micæ panis alb. unc. x.
Inſtilla ſolutionem hanc mercurii aquoſam micæ panis, et fiat maſſa pilularis, formentur inde pilulæ Nro. 600.

Ducentæ ſufficiunt curandæ lui: mane et veſperi una, dein duæ ſummuntur.

Fiunt

Fiunt tractu temporis indiſſolubiles. Hinc drachma una alteraque ſachari additur. Item macerantur ante ſumptionem in pauculo decocto, et una cum eodem ſumuntur.

15.

R. Mercur. ſublim. corroſiv. gr. iij.
Sal. ammon. gr. x.
Terantur in mortario vitreo, ſenſim affundendo.
Aquæ meliſſæ, unc. ij.
M.

Monita et præcepta.

1. Recens nati et adhuc lactentes facilius curantur, quam ablactati, inunctione matris vel nutricis. Cura matris et puſionis poſt 14 dies inchoari poteſt, præſtat tamen, ni morbus urgeat, exſpectare.

2. Morbus venereus connatus gravior, quam acquiſitus. Pauci evadunt; aut per omnem vitam multantur ſcrophulis, arthritide, ſpina ventoſa, rachitide ſiphilitica.

3.

3. Sæpius palliatur morbus, non curatur uſu decoctorum, aut methodo mercuriali non protracta ad plenam usque extinctionem miasmatis. Etſi difficile ſit terminum ſtatuere, quousque produci curatio debeat. Morbus ergo ſæpius iterum redit. Sæpe larvatus.

4. Frequens recidiva morbum reddit vix curabilem.

5. Frequens curatio per hydrargyrum tandem nil amplius valet, aut ob ptyalismum mox ſupervenientem, aut quod remedio adſueverint. Fit id cum omnibus remediis.

6. Si ſcorbuticus una adſit, mercurialia nocent. Curari prius ſcorbutus debet. Aut mercurialia pauciſſima danda ſunt ad mali ſolum lenimen. Curandus ſcorbutus, et poſt hunc lues.

7. Hypochondriaci ex lue ſemel curati, poſtmodum ſemper anxii ſunt, an omne miasma deletum ſit.

8. Reliquiæ luis ſuperveniente acuta febre aut cum febre profligantur, aut pereunt ægri.

9. Qui ulceribus cutaneis afficiuntur, plerumque a dolore oſteocopo liberi ſunt. Hinc dolores tunc præſente, præſtat veſi-

cante

cante admoto locum vicinum exulcerare e. g. ſuras.

10. Gonorrhæa oculorum in recens natis non infrequens. Ablutio cum lacte ſambucinato et lenes alvi ductiones juvant, etiam ſine mercurialibus. Nocent alia collyria quæcunque.

11. Negatur equidem gonorrhæa vera infantum, puerorum etc. Attamen illam vere veneream bis vidi. Differt ſolum, quod vix adſit inflammatio, at copioſius et acer fluxus per pudenda.

VI.

CONVULSIO.

Convulſionem et ſpasmum multi confundunt, etſi utraque hæc affectio revera diverſum quid habeat, non quidem quoad cauſam, quam fortaſſe communem habent, ſed quoad ſinga et externam apparentiam. De ſpasmo definiendo, dividendoque exordium faciemus.

Spasmus eſt continua et involuntaria muſculi contractio et rigiditas. *Celſus* ſpasmum latine reddit *nervorum diſtentio*; aptius mea opinione *muſculorum* contractionem appellaſſet.

Dividitur primo in Τετανον (rigor nervorum); violentiſſima ſpasmi ſpecies, in qua omnes fere muſculi infra caput poſiti rigeſcunt, contractique diutius perſiſtunt, corpore immobili et in rectum porrecto. Quodſi cervix totumque corpus antrorſum curvetur, erit *emproſtothones*; cervix vero et dorſum retrorſum incurvatum exhibebit *opiſthotonon*. Memorant etiam corporis in latus alterutrum incurvationem, quam *pleurothotonon* dicunt.

Cum ſubjectum ſpasmi quæcunque corporis humani pars ſit, quæ fibris muſcularibus, nervisque gaudet, patet tot fieri diviſiones poſſe, quot partes muſculis et nervis præditæ in corpore humano reperiuntur. Verum inutilis hæc diviſio eſſet; et paucarum ſolummodo partium ſpasmi, eo quod ceteris frequentiores, aut evidentiores ſint, peculiariter notantur. Hinc ulterior diviſio eſt in ſpasmum maxillæ inferioris, qui musculos maxillæ obſidet. Infantibus recens natis, lactentibus, uti enim morbi ſpasmodici et convulſivi, ita et hæc ſpecies non infrequens eſt. Vidimus ſpasmum hunc maxillæ ſemel in homine anaſarca laborante, ubi depoſitio ſubitanea ad cerebrum facta inſultus epilepticos et apoplecticos, atque et hanc maxillæ inferioris conſtrictionem, tunc magis obſervandam, ubi quid ingerere vellet, produxit. Contingit etiam hic ſpasmus maxillæ in febribus malignis, depoſitione facta ad cerebrum, ubi apoplectici paulo poſt pereunt.

Aretæus ſimpliciter *Tetanon* hunc maxillæ ſpasmum apellavit. Alia ſpecies eſt priori multo rarior, et a paucis hucusque notata, ſcilicet: maxillæ inferioris ultra ſuperiorem ea protuſio, ut dentes dentibus jam non reſpon-

reſpondeant. Tertia ſpecies eſt Tetanus linguæ, quibusdam *Gloſſocele* apellatus; plerumque aliorum morborum convulſivorum comes eſſe ſolet. Vidimus linguam tumidiſſimam, et mirum quantum protenſam in noſocomio, in homine ex colica pictonum decumbente. Alius eſt ſpasmus *cynicus*, id eſt ſpasmus *caninus*, ubi muſculi labiorum et faciei ore diducto ita contrahuntur, ut ſpeciem canis ſiticuloſi, et os apertum exhibentis præſeferat. Alia ſpecies eſt tortura oris, ubi os contractis unius lateris muſculis æque verſus illud latus violenter trahitur. Diſtingui hæc oris tortura debet a paralyſi muſculorum oris in uno latere, ubi prævalentibus muſculis alterius lateris os æque diſtorquetur. Sicut ſpasmus cynicus morbis plerumque acutis ſupervenit, ita oris tortura apoplexiæ plerumque prodomus eſt. Catacleſis eſt in alterutro oculo ſpaſtica palpebrarum contractio.

Spasmus urethræ in colica pictonum multiplex eſt: vel enim urethræ verſus corpus retractio; vel ipſius canalis contractio, quemadmodum in omni ferme dyſuria, ſtranguriave contingit, vel eſt continua penis et involuntaria, morboſaque erectio, quam priapismum appellant. Spasmus græcorum

fla-

flatulentus dictus, ſive σπασμος φυσωδης nobis crampus dicitur; eſt unius alteriusve muſculi involuntaria et dolorifica per aliquot momenta contractio, in collo præcipue, ſura, manuum pedumque digitis.

Alia ſpasmi diviſio eſt in *acutum*, in *chronicum*, in *primarium*, *ſymptomaticum*; in *periodicum* certa vel incerta periodo.

Quodſi ſpasmus ſubita ceſſet, et ut primum ceſſaverit, eadem celeritate denuo redeat, ita ut ſpasmus alternis vicibus ſolvatur recurratque, jam non *ſpasmum* dices, ſed *convulſionem* adeſſe; etſi utraque hæc affectio, modo convulſio dicatur, ut utrumque vocabulum plerisque idem ſonet. Ergo convulſio in ſenſu ſtrictiori *alterna et involuntaria muſculorum contractio et relaxatio, ſenſibus interim externis et internis integris.*

Convulſionis diviſio æque multiplex eſſet, ſi ex partium convulſivarum diverſitate diverſæ quoque ſpecies ſtatuerentur. Celebrior diviſio eſt in convulſionem *acutam*, *chronicam*, quæ ultima rarior eſt; in *continuam* et *periodicam*, *originariam* et *ſymptomaticam*, *deuteropathicam* et *protopathicam*. Dividitur porro in *Triſmum*, ſive dentium ſtridorem, quæ convulſio muſculorum maxil-

larium eſt, ſymptoma in acutis, phrenitide potiſſimum ſæpius obvio. In *riſum ſardoniam*, ſive convulſionem muſculorum faciei et oris, cum riſu involuntario. Male confunditur riſus ſardonius cum *ſpasmo canino*. Riſus hic ſardonius non cum animi voluptate, ſed cum dolore aut iracundia efficitur; riſus hic inflammato, aut vulnerato, aut ſuppurato diaphragmati ſupervenit. Item ad convulſiones pertinet tremor artuum, levioris convulſionis ſpecies; ſternutatio morboſa; ſingultus; palpitatio cordis; chorea St. Viti etc.

Diagnoſis facile formatur: minus facilis vero prognoſis eſt; hanc ut formes, nota ſequentia quaſi axiomata: 1. ſpasmi ex inanitione ferme ſemper lethales; nam docente Hippocrate, aph. 5—3: *ſingultus multo effuſo, convulſio aut ſingultus ſuperveniens malum;* et aph. 5—2: *vulnerei convulſio ſuperveniens letale, vel admodum periculoſum;* aph. 5—56: *ſi fluxui muliebri convulſio et animi deliquium ſuperveniat, malum;* aph. 7—9: *a ſanguinis fluxu delirium aut etiam convulſio, malum;* 2. convulſio et ſpasmus in acutis valde malus; 3. convulſio tamen ante eruptionem variolarum, morbillorum, aut minus mala, aut boni etiam ominis eſt;

4.

4. convulſio et ſpasmus uti frequentior in infantibus, ita minus periculoſus iis plerumque eſt, quam adultis; 5. inter adultos fœminæ facilius, et minori cum periculo convelluntur, quam viri; 6. convulſio per ſtata intervalla rediens, quin adventus ſui ſigna edat, in morbos diuturnos, melancholiam, maniam, paralyſin, epilepſiam, apoplexiam tranſit.

Quæ hic circa cauſas convulſionis multiplices, omnisque ſpasmorum generis dicturus ſum, altius omnino ſunt imprimenda, cum in omni ſpecie morborum nervoſorum magni ea momenti ſint. Equidem medendi ratio morbis hisce nervorum incerta, vaga, et perſæpe mere empyrica eſt, tum quod cognitio exquiſitior nervoſi ſyſtematis nos adhuc deficiat, et meras nobis hypotheſes phyſiologia circa nervorum functiones pathologiæ transmittat; tum et alia ratio methodum medendi incertam reddit, ſcilicet, tam multiplex morborum nervoſorum facies eſt, ſpasmi varii, variarum partium, varia ratione ſeſe conſpectui offerentes, convulſionum diverſiſſima forma, diverſiſſimosque æmulata morbos, catalepſis, epilepſia, aut compoſitum, ſpaſticum, convulſivum tetanoideum quid, catalepticum, epilepticum

apoplecticum quid ſimul habens: tam multiplex inquam morborum nervoſorum facies medicum facile confundit, idque efficit, ut de vera morbi cauſa ne ſomniet quidem, et conſilii expertus obvium quid titulo *anti-ſpasmodici* donatum arripiat.

Sed videamus, a non aliquid lucis rei huic, etſi perobſcuræ, afferre poſſimus. Oportet medicum quosdam habere canones, qui in morbis his adeo frequentibus, aſpectu horridis, eventu perſæpe letalibus, ipſum dirigant, et ſi juvamen ſuperſit nullum, eum tamen aptum reddant, ut prognoſin ſecuriorem formet. Quæ hic dicturus ſum, ad omnem ſpasmorum convulſionumque genus pertinent, ad ipſam adeo graviſſimam et univerſalem totius fere corporis convulſionem, ſcilicet ad epilepſiam ſpectant. Multum præterea lucis inde accedet morbo alteri, frequentiſſimo noſtris temporibus, moleſtiſſimoque, morbo videlicet hyſterico et hypochondriaco.

Ante omnia in memoriam revocanda ſunt duo cauſarum morbificarum genera, quorum alterum *prædiſponentes*, alterum *excitantes* complectitur. Videamus prædiſponentem cauſam in omni ſpasmorum, morborumque nervoſorum genere. Novimus vim illam

muſcu-

muſculis inſitam, antiquis jam notam, explicatam a Baglivio, Boerhavioque, ſed multis experimentis hac demum ætate ab illuſtriſſimo *Hallero* confirmatam, irritabilitatem dico: hæc varia eſt variis in hominibus. Ruſticus helvetus e. g., qui montium incola ſolo lacte et caſeo victitat, tam exigua fibrarum irritabilitate gaudet, ut vitri antimonii 24 grana, incredibile dictu, facile devoret, et lenem inde emeſin patiatur. Quo quis victu duriore utitur, ſole frigoreque magis duratur, animus minus cultum politumque litteris habet, eo minori irritabilitate gaudet. Verum uti hæc corporis naturalis proprietas *defectu* peccare, ſic et *exceſſu* poteſt. Conſideremus corpus molle; mollibus, delicatis, aromaticis, carneis uſum alimentis; potibus vinoſis, ſpirituoſisque, calidis mixto aromate, ut Thea eſt et Coffe. Conſideremus hominem aut litteris deditum, elegantioribus præcipue, iisque, quæ, præterquam quod vim intelligendi exerceant, varia inſuper pathemata, frequenterque et valide excitent; hominem, qui hac ratione educatus, his imbutus ſcientiis, genio et amoribus liberius indulget, illicitisque præſertim, ut qui mentem vehementius aggrediuntur: hocce in homine vis

irritabilis aucta ſupra modum erit, et *exceſſu* peccabit. Hoc in homine modo deſcripto vis irritabilis ita aucta non ſoli illi ſtimulo naturali, provenienti fortaſſis a liquido nerveo, obediet; ſed quiscunque alius peregrinus ſtimulus ſufficiet ad concitandam atque in actum deducendam vim hanc irritabilitatis nimium auctam. Utriusque hominis, minus quam oportet, et nimium irritabilis, imaginem, ſequens obſervatio ſiſtit. Notum eſt carnes bubulinas, aut aliorum grandiorum animalium, animali occiſo ſat cito vim irritabilem perdere, eamque non tam facile quocunque adhibito ſtimulo excitari poſſe: at vero carnes ranarum occiſarum ſolo adſperſo ſale in diuturnos inordinatosque motus concitari. Sic ruſticum quadratum, duroque de robore natum diætæ vitium, aut inclementior aër, aut mors parentis audita, aut ſpes adamatæ puellæ, aut omnino non, aut mediocriter afficit: e contrario hominem noſtrum nimis irritabilem ventriculus plenior, aura frigidior, vel nuntius quidam gratus ingratusve, valide commovebit, variosque inordinatos motus a peregrino hoc ſtimulo, ut carnes ranarum ab adſperſo ſale experietur, prout vel hæc, vel illa corporis pars magis minusque irritabilitatis exceſſu peccat.

Credo

Credo vos mirari auditores optimi, cur morbos nervorum dictos a nervis ad fibras muſculares, earumque vim irritabilem transferam. Verum morborum ſpaſticorum omnium ſubjectum fibra muſcularis eſt, quarum inordinata contractio ipſum morbum conſtituit. Nervi ipſi, et cerebrum nervorum origo contractionis, ſpasmi, convulſionis incapaces ſunt: mediante nervo vis irritabilis ſolummodo in actum deducitur.

Explicata hac cauſa *prædiſponente*, videamus alias, excitantes apellatas, quæ tanquam totidem ſtimuli conſiderandæ ſunt, vim irritabilem ad motus inordinatos excitantes. Si quis nos roget catalogum cauſarum excitantium, facile reſpondebimus dicendo, nullam eſſe cognitam cauſam, quæ in certis hominibus, prædiſpotis videlicet, non aliquando viſa ſit morbum quemdam nervoſum produxiſſe. Hinc omnes cauſæ aliorum morborum in homine prædiſpoſito poſſunt nimium irritabilem vim muſcularem in morbos exorbitantes, inordinatosque agere. Hæc obſervatio graviſſimi momenti in cura horum morborum eſt, eaque ſolum tam diverſarum, quin et oppoſitarum opinionum circa morbos nervoſos vigentium explicatus promptos ſuppeditabit. Interim

etſi

etſi quæcunque res inter ſex res non naturales dictas morbum nervoſum producere valeat, tamen quædam cauſæ frequeutiores, ac præ cæteris omnibus nervos afficere obſervantur; hinc earum catalogum perbrevem juvat ſubnectere.

Hippocrates cauſas has excitantes ad duas claſſes ſect. VI. aphor. 39. reduxit, ſcilicet ad *inanitionem*, et ad *repletionem*; verum *tertium* cauſarum genus *de Gorter* adjunxit, videlicet *irritationem*. Ad has ergo claſſes revocari ſequentes morborum nervoſorum cauſæ poſſunt: evacuationes nimiæ ſanguinis partu, abortu, vulnere, et quacunque demum ratione: evacuatio nimia per vomitum, alvúm, nimia deperditio ſeminis; item evacuationes ſolemnes ſuppreſſæ, hæmorrhoidum, menſtruorum, lochiorum etc.; febris inflammatoria, pleuritis, angina, febris larvata cum convulſionibus rediens, medicamenta draſtica, venena, vulnera, nervorum punctiones, tendinum diſtractiones, luxationes, fracturæ; lapſus in dorſum, cervices, lumbos; vitia primarum viarum, ſc. acidum in infantibus, vermes, bilis, pituita; materies podagrica ob plethoram, aut debilitatem, aut artuum incapacitatem retrogreſſa; materies exanthematica

vario-

variolоſa, miliaris, eryſipelacea, retro-preſſa, retenta; animi pathemata varia; ulcera et fonticuli intempeſtive clauſi; herpes retropreſſus; pus retentum. Labor nimius mentis et corporis, vigiliæ, fames, meror. Calculi veſicæ, uretherum, renum; dentitio. Convulſiones vero univerſales, ſive epilepſiam, ſæpe et hæ hucusque memoratæ cauſæ producunt; item etiam ſequentia vitia: ſcil. encephali varia: velut abſceſſus cerebri cerebellique; meninges putridæ, cartilagineæ, oſſificatæ; colluvies ſeroſa encephali, ſinus venoſi anguſtati, dilatati, cartilaginei; cranii depreſſiones, exoſtoſes. Interim omnia hæc vitia intra calvariam hærere poſſunt, quin propterea convulſiones, ſpasmos, epilepſiam producant. Ulterius: levis etiam irritatio, qualis eſt titillatio pedum, convulſiones excitat. Item diſtentio, inflammatio in dentientibus a perrupturo dente; ventris tormina, quæ rarius in adultis convulſionibus juguntur, in infantibus ſæpe numero diros ſpasmos, et inſultus epilepticos apoplecticosque cauſant. Partus difficilis primiperarum maxime; imaginatrix vis ingens; ebrietas; venus, cum aliqui in ipſo actu venereo epilepſia corripiuntur, quod non adeo rarum eſt obſervatum. Singu-

larum

larum cauſarum hucusque enarratarum exempla affere ſupervacaneum puto, cum quivis ea facile apud caſuum collectores reperire queat. Pauca tantummodo ſuperſunt circa quasdam convulſivorum morborum cauſas: ſcilicet vulnera ſæpiſſime convulſionibus et tetano multiplici jungi. Vulnera *artuum extremorum* potius, quam trunci corporis convulſionibus tetanoque anſam ſuppeditant. Teſte *Bontio*, *Biſſet*, *Lind*, hoc ſymptoma vulneribus frequentius in Indiis orientalibus, quam alibi terrarum ſupervenit. Vulnera cum ſimplicia tum compoſita, punctim, cæſim, et quacunque alia ratione inflicta hoc malum poſt ſe non raro trahunt; attamen id quidam obſervaſſe volunt, vulnera punctim facta morbos convulſivos celerius accerſere, præſertim male inſtituta venæ ſectio. Iis nervorum morbis, ſpasmo convulſionique ſubjacent frequenter illi, qui operationem chirurgicam paſſi ſunt, *amputationem* maxime. Teſtes hujus rei locupletiſſimi ſunt *Huckius*, *Paræus*, *Lind*. Mirabile, quodve vix ullam explicationem rationabilem admittit, illud ab omni ævo videbatur, quod vulneri non ſtatim, ſed poſt aliquod tempus, ubi jam pus fundunt, quin ubi conſanationi quam proxima ſunt, imo vero

vero poſtquam penitus jam obducta cicatrice coaluere, nihilominus graves convulſiones, tetanosque letales producere. Notus eſt *Bilgueri* caſus. (In den chirurgiſchen Wahrnehmungen 5te Abtheil. 5te Wahrnehmung.) Ubi rubto achillis tendine, et vulnere vix non conſanato, ſolamque exſpectante cicatricem, faciei diſtorſio, et demum maxillæ tetanos ſupervenerat. Cauſa mali hujus ſollicite in vulnere quæſita eſt; repertum nihil; nullum oſſis, aut tibiæ, aut calcanei fragmentum; nulla tendinis pars nuda; nulla acria, rodentia, cauſtica applicata vulneri indita fuere, nec de ullis æger in ipſo vulnere doloribus querebatur, quod fere ex integro cute jam tegebatur. Oleoſa, emollientia externe et interne adhibita, et opii largior doſis ægrum ſervavit.

Ex obſervationibus auctorem circa ſpasmos vulneribus ſupervenientes liquido patet, eos non a magnis magis, quam paucis, imo contemnendis etiam vulneribus timendos eſſe, parque periculum afferre; id quod *Hippocrates* L. II. Prognoſtic. jam aſſeruit, ait enim: *ex cujusvis generis vulneribus mori homines contingit.* Hæc res ſummæ ſemper admirationi medentibus fuit, idque adeo quidem, ut *Morgagnius* addubitarit, num

ex

ex cauſa adeo levi, uti eſt vulnusculum, tam portentoſum malum oriri queat. Verum numerus obſervationum circa hanc rem tantus eſt, ut iis fidem derogare nefas omnino ſit. Ceterum hæc, utut mirabilia ſint, tamen id omnium maxime mirari ſubit, qui fieri poſſit, ut dum extremæ corporis partes e. g. extremæ digitorum phalanges vulnerantur, plerumque maxilla primum obrigeſcat, ceteris interim partibus a ſpasmo adhuc immunibus.

Præter vulnera, etiam contuſiones ſpasmos excitant. Celeber. Chirurgus *Schmucker* refert, milites tetano in Bohemia et Moravia frequenter fuiſſe correptos, qui a globis bellicis in lumbos aut artus impactis non ſolum vulnus nullum, ſed nec maculas in locis contuſis contraxere. *Vulneri convulſio ſuperveniens letale* ait Hippocrates, ſect. V. aph. 2. Hoc aſſertum hippocraticum obſervationibus recentiorum confirmatur; nam e 13 ægris, quos a vulnere trismum paſſos *Hackius* vidit, non niſi duo evaſere; et ex 40 aliis, quorum *Monro* meminit, 39 periere. (Neue mediciniſche Verſuche und Bemerkungen von Edinburg.) Vix nullum evaſiſſe vidit *Theden* inde, antequam largus opii uſus, de quo poſtea, in Germania innotuiſſet.

Præ-

Præmiſſis his, ad ipſam curandi rationem accedamus. Duo ſunt in cura morborum nervoſòrum elaboranda: *primo* ut cauſam excitantem detegas, eamque removeas; quamdiu enim ſtimulus hic nervis applicatus eſt, tamdiu motus inordinati perſiſtent; *alterum* eſt, ut ablato ſtimulo hominis nerveum ſyſtema præmunias, ne tam facile ad irregulares motus ſollicitetur; ſive imminuenda eſt illa exceſſu peccans vis irritabilis. Ex his apparet omnis generis medicamenta *nervina* eſſe poſſe et *antiſpasmodica*, etſi *nervinorum* nomine certa tantum remediorum claſſis venire ſoleat. Pauca tantum circa remedia delibabimus.

Sic venæ ſectio antiſpasmodicum eſt in convulſionibus a plethora oriundis, et humorum orgasmo; in auxilium tunc ſimul vocentur emulſa nitroſa, ſerum lactis tamarindinatum, ut ſanguinis copia phlogoſisque, quæ ſtimuli vices agit, auferatur. Nocent tunc gummi ferulacea, caſtoreum, comphorata, moſchus, ſpirituoſa; nocet opium ipſum, potentiſſimum licet antiſpasmodicum. Maxime autem hæc nervina dicta nocent in convulſionibus, quæ febribus acutis, inflammatoriis ſuperveniunt; harum enim convulſionum eadem perſæpe cauſa eſt, quæ deli-

delirii, vigiliarum, etc. Auctior tunc humorum motus per vaſa encephali, et incipiens cerebri meningumque inflammatio. Hoc in caſu, ortis ſcilicet convulſionibus diatheſi inflammatoria, *nerva* et *antiſpasmodica* erunt poſca, raſo capiti adplicata, ore aſſumpta. Iem in convulſionibus variolantium antiſpasmodicum ſummum erit expoſitio infantis variolantisque in aerem liberum, uti probata multoties methodus inoculatorum oſtendit.

In convulſionibus ab aquoſa depoſitione ad cerebrum, uti non nunquam in anaſarca contingit, ubi intra telam celluloſam contentus liquor ad quasdam partes, quæ laxiorem telam celluloſam habent, copioſius defertur, tumoresque excitat, uti tumorem ſcroti, penis etc.; retrogreſſus is humor meninges cerebri petat, et omnis generis convulſiones, tetanos, inſultus epilepticos, ac ipſam denuo apoplexiam *ſeroſam* dictam excludit, nervinum remedium atque antiſpasmodicum erit veſicans raſo capiti adplicatum.

Morbos nervoſos infantum potiſſimum ex abdomine oriri certa obſervatio eſt; hinc nervina et antiſpasmodica erunt, quæ meconium expurgant, lac acidum partim corrigunt,

gunt, partim vomitu aut alvo eliminant; quæ infarctum abdominis a craſſiori nutricis lacte, a pulte farinacea ingeſta ortum ſolvunt, educuntque. Item hic vobis ea omnia in mentem revocate, quæ de epilepſia infantum dicta ſunt, cum omnes illæ cauſæ ſpasmos convulſionesque, et demum apoplexiam efficere ſolent.

Conſideremus jam remedia quædam celebratiora, opium, moſchum, caſtoreum, gummi ferulacea, fœtida et empyreumatica quævis, corticem peruvianum, viſcum quercinum, folia aurantiorum, radicem valerianæ ſylveſtris, emetica, etc.

I. Opium ſub ſequentibus conditionibus in morbis convulſivis exhibeatur, quas quidem is facile determinabit, qui vires opii probe noverit. Hinc 1. convulſionum cauſa non ſit plethora, neque inflammatio ulla. Hinc ubi venæ ſectio directe indicatur, opium, utpote venæ ſectioni contrarium contraindicatur; 2. convulſiones, ubi opium dari poteſt, non ſint a repletione ventriculi, ſaburra quacunque, bilioſa, acida, etc. nec ſint a vermibus, pituita, cum opium materiem hanc tanquam cauſam convulſionum intra abdomen concludat, et ejus excretionem difficilem faciat; 4. ſpasmi, convulſiones

nes a nimia ſeminis deperditione opium prohibet, utpote ſtimulans et aphrodiſiacum; 4. convulſio a nimia emeſi, catharſi, cholera opio ſanatur; 5. convulſio, ſpasmus, tetanus maxillæ, a perſpirabili ſanctoriano oriri ſolitus, iis præcipue in terræ plagis, quæ æſtuoſiore uruntur ſole, et noctes frigidas, madidasque habent, opio, potenti ſimul ſudorifero facile tollitur; 6. quando punctis aut ſemilacerus nervus, aut tendo irritationem ad encephalon propagat, et morbos ſpasmodicos producit, larga doſis opii morbum ſopiet interea, dum manu chirurgica ſimul opem ſemilacerato tendini ferat. In obſervationibus medicis *Londinenſibus* cl. *Sylveſter* memorat affectum ſpasmodico-convulſivum maxillæ inferioris a læſione forti tendinis alicujus digiti (aut forte nervi tendinem perreptantis) enatum et opio ſublatum. Is auctor omnium primus juſtum ac legitimum opii uſum in morbis ſpasmodicis vulneri ocyus aut ſerius ſupervenientibus detexit, et doſes duplicatas, triplicatasque propinavit. In ejusmodi convulſionibus, ſpasmis, tetano poſt vulnera large et diu datum ſæpiſſime ſolum ad perfectam curationem ſufficit, modo illud fuerit obſervatum, ut ſi quid peregrinum in vulnere

eſſet,

eſſet, e. g. particula lædentis inſtrumenti, fragmentum oſſis etc. illud eximeretur. Convulſiones varias a clavo ferreo pedi infixo opio curatas narrat cl. *Clephane* (medicinische Bemerkungen und Untersuchungen einer Gesellschaft von Aerzten in London.) 7. Ubi ingens alicubi in corpore dolor totum ſyſtema nervoſum in conſenſum ciet, et convulſiones excitat, opium præſtans remedium erit. Quæritur hic, an opium ſolummodo animæ ſenſum doloris adimat, an, inquam opium prohibeat, ne fibræ nimium tenſæ irritatæque jam non amplius in mentem agant; vel vero an opium plus præſtet, et præter ſenſum doloris, ipſum dolorem, ipſam nimiam fibrarum contractionem irritationemque tollat? Quæſtio hæc non intra ſolas ſpeculationes continetur; ejus reſolutio uſum practicum eximium habet; etenim ſi ſolum auferat doloris ſenſum, et animum per aliquot horas quaſi corporis ſui inſciſum reddat, manente interim eodem morboſo ſtatu, miſerum, ſæpiſſimeque infidum ab opio levamen habebimus. Verum certum eſt, fibrarum tenſionem, criſpationem irritationemque ad aliquod ſaltem tempus tolli, et ſtimulum irritantem per aliquot ſaltem horas inertem, inefficacemque eſſe.

8. In

8. In convulſionibus a calculo ureteres irritante opium copioſe cum oleo datum unicum perſæpe remedium eſt.

9. In convulſionibus et inſultibus epilepticis paulo ante eruptionem variolarum obſervari conſuetis, opium duplici ex capite prodeſt: 1) nervos componit, 2) materiem varioloſam, utpote diaphoreticum ſummum, ad ſuperficiem corporis ablegat. Convulſiones hæ ex mente Sydenhami boni ominis ſunt; interim ſunt, quibus encephalum nimia vi convulſionum adeo læditur, ut noxas inde varias, per omnem vitam experiantur.

10. In convulſionibus a reſtitante materie podagrica (non ob plethoram, et circulum inde ſuffocatum) ſed ob vitæ virium debilitatem, opium egregium ſimul cardiacum (etenim cum exhilarantibus vinoſis comparatur) hauſtu vini boni propinatum, materiem podagricam ad locum aptum, artus ſcilicet extremos determinabit.

11. Opium conveniet, ubicunque acris volatilis et cauſticæ indolis materies intra corpus hærens convulſiones movent, modo is materiæ irritantis natura eſt, ut diaphoreſi excitata difflari queat.

21. Convulſiones ab acri, draſtico ortæ opium poſcunt, modo id caveatur, ne ex irritante veneno aliquid retineatur. Hinc excuſſo jam veneno, aut eo per jugem diluentium uſum enervato, ſuperſtites vomendi conatus, dolores reſidui, ſpasmique opio ſunt compeſcendi.

II. Alterum in morbis convulſivis celebratum remedium eſt *Moſchus*. Cl. *Zanetti* in novis actis N. C. in ſubſultu tendinum, et tetano totius dorſi, poſt læſum externum pedis pollicem, ſperato cum effectu moſchum dedit ad grana octo bis per diem. Plures exſtant hiſtoriæ, quæ hujus remedii efficaciam in convulſionibus vulneri ſupervenientibus demonſtrant. Cl. *Morgenſtern* in iisdem novis actis N. C. narrat morbum convulſivum in puero uſu moſchi ſanatum, ubi morbi cauſa ſtudium litterarum, ad quæ verberibus diutius et ſæpius adigebatur. Interim Cl. *Farr* et *Clephane* moſchi uſum non ubique adeo felicem experti ſunt. Prodeſt etiam præter dictos caſus in convulſionibus hyſtericarum, virorum, hypochondriacorum, in convulſionibus a ſuppreſſa perſpiratione ortis etc.

III. Tertium ex celebratioribus antiſpasmodicis, *caſtoreum* ab omni ævo habeba-

tur. Prodeſt iis ferme omnibus, quibus moſchum convenire diximus.

IV. Gummi ferulacea, aſa fœtida maxime, nomine remedii nervini donatur. Duplici illa vi gaudet, *reſolvente*, qua pituitoſos infarctus expedit, leniter ſtimulat, et omnes ſecretiones ac excretiones promptiores reddit: *altera* vis eſt *anodyna* et ferme opiata, qua ſcilicet irritatum nerveum ſyſtema, ſeu ut verius loquar, irritatas fibras muſculares componit, vimque irritabilitatis nimiam ad aliquot ſaltem horas minuit. Hinc ſpasmos ventriculi et inteſtinorum, qui maximam partem morbi hyſterici et hypochondriaci efficiunt, feliciter ſolvit. Aſthma illud ſecundarium, ex ſpasmis ventriculi et inteſtinorum, ad pectus propagatis ortum, aſa fœtida tollit. Fœminas paroxysmo hiſterico ſopitas, aut correptas convulſionibus, abolita deglutiendi facultate, clysma, cui aſa fœtida miſcebatur, denuo reſtituit. Spasmodicam hyſtericarum et hypochondriacorum colicam idem clysma frequenter ſuſtulit. In tuſſi convulſiva cl. *Millar* mirum in modum laudat aſam. Convulſiones a vermibus ſubinde idem remedium compeſcit, etſi alia habeantur multa hoc in caſu promptiora remedia. Quæritur, quare aſa

et

et reliqua gummi ferulacea per eminentiam nervina dicta ſint? Reſpondeo: cum fœminæ morbis ſpasmodicis præ viris obnoxiæ ſint, et præter nimiam irritabilitatem, vera inſuper debilitate, viſcerum abdominalium infarctu pituitoſo, humorum aquoſo mucoſoque ſtatu laborent, hinc medicamenta, quæ præter reſolventem et leniter roborantem virtutem, vim ſimul anodynam poſſident, hujusmodi fœminis pulchre proſunt, et hinc per eminentiam, *nervina* et *antiſpasmodica* apellantur.

V. Fœtida et empyreumatica quævis vi anodyna et quaſi opiata agere videntur, cum etiam opium viroſum, et fœtidum quendam odorem ſpargat.

VI. Corticem in morbis ſpasmodicis laudari, vel in vulgus notum eſt. Cortex roborante principio gaudet. Plura equidem, quin innumera fere robarandi virtute prædita remedia materies medica ſuppeditat; interim nullum hucusque medicamentum detectum, cujus vis roborans humano corpori adeo amica ſit, et ad corrigendam nimiam irritabilitatem adeo proportionata. Cortex cauſas excitantes convulſionum raro tollit, ſed in cauſam *prædiſponentem* agit, in vim ſcilicet irritabilitatis, quam minuit, efficit-

 que,

que, ut ſibræ muſculares non ſtatim cuilibet ſtimulo peregrino obediant. Hinc facile perſpicitur, corticem non ſemper ſolum ſufficere, ſed opus eſſe, ut cauſa excitans convulſionem prius tollatur, et demum ſyſtema nerveum cortice hoc corroboretur, præmuniaturque. Convenit ergo cortex:

1. In morbo hyſterico non quocunque, ſed eo, qui poſt hæmorrhagias, partus frequentes, morbos acutos prægreſſos ortus eſt. Univerſim in illa morbi hyſterici ſpecie, quæ præter *irritabilitatem* ſimul ſecum junctam habet *debilitatem* fibrarum. Nimia enim irritabilitas neutiquam cum debilitate confundi debet, etſi ſæpe bina hæc vitia ſimul jungantur.

2. Non convenit cortex peruvians in illa altera mali hyſterici ſpecie, ubi nimia quidem irritabilitas fibrarum adeſt, ſed hæc in actum deducitur ab humorum copia, plethora, et inflammatoria ſanguinis denſitate. Caſus hic non infrequens, cum fœminæ otioſe viventes, lautæ paſtæ humorum turgeſcentia laborent, ſimulque nimia irritabilitate; hoc in caſu cortex non convenit, niſi depletionibus factis, demptoque ſanguine.

3. Convenit in morbis ſpaſticis a ſtudio litterarum nimis culto, nocturno præcipue,

ut

ut fere ſemper, ſi ventriculi debilitas, apepſia, bradypepſia etc. adſint; item in morbis ſpaſticis tabem dorſalem comitantibus.

4. Cortex prodeſt in omnibus morbis convulſivis, epilepſia etc., ubi nullum organicum vitium, quodque auferri nequit, cauſæ excitantis vices ſubit, ſed ubi cauſa hæc excitans aut removeri poteſt, aut ſi non poteſt, ejus tamen natura ſit, ut in ſyſtema nerveum cortice roboratum nil amplius valeat. Hinc inſultus epilepticos a ſpirituali quaſi cauſa, animi pathemate, ira, timore etc. excitari ſolitos, nullo interim manifeſto vitio corporis præſente, roborans cortex ſanat.

5. Convenit in convulſionibus periodice, per modum febris intermittentis redeuntibus.

7. In tuſſi convulſiva ſubinde egregie profuit. Conſtat ex obſervationibus *Roſenſteinii* dari ſpeciem quandam tuſſis convulſivæ, ſubinde epidemicam, quæ omni alterno die gravius ægrum urget, ſuasque exacerbationes habet fere ut febris tertiana. Conſtat præterea tuſſim hanc analogiam habere cum morbis ſpaſticis convulſivisque. Hæc obſervatio medicos ad corticis uſum in tuſſi convulſiva determinavit. Sed juſto hic ordine

dine incedendum eſt. Cum tuſſis convulſiva ſedem ſuam primario in ventriculo habeat, et vera tuſſis ſtomachica ſit, ac primum tractu temporis vitium ad ipſos pulmones propaget, hinc ſolventia, eccoprotica, emetica etiam, et in habitu paulo pleniori ac plethora, etiam venæ ſectio præmitti debet, et demum cortex ſubjungi, cui ſal quidam mitior, præcipue terra foliata tartari feliciter jungitur. Corticem hoc in morbo inter primos extollunt *Brendelius* in programmate de tuſſi convulſiva 1747. *Strandberg* ad annum 1749; tempeſtivum ejus uſum commendat *Whyt*, tempeſtivum inquam, antequam ſcilicet pituita ventriculi ad pulmones tranſiret. Cl. *Millar* corticem in aſthmate et tuſſi convulſiva æque magni facit, verum potius circa finem morbi, et potius ad robur fibrarum reſtituendum, quam ad morbum in ſua radice ſubigendum: præmiſſit is vomitoria purgantiaque, ſi materies adhuc in primis viis hoſpitabatur; in auxilium vocavit veſicantia, reſolventia remedia, ſi metuebatur pulmonum obſtructio, aut ſi ea nata jam fuerat. Juvat hic uſum corticis exactius paulo determinare. Cl. *Biſſet* aſſerit, ſe nunquam potuiſſe tuſſim convulſivam inſtar febris intermittentis ſopire ſolo cortice;

tice; quin imo in vigore hujus morbi corticem nocuiſſe materiem inſpiſſando, vaſa conſtringendo; non profuiſſe corticem, niſi ubi tuſſis longioribus intervallis redire ſolebat; maxime autem convenire ad morbi hujus recidivas præcavendas, ad alia mala ex tuſſi convulſiva oriri ſolita avertenda, præcavenda, uti ſunt rachitis, ſcrophulæ, tabes; itemque robur corporis reſtituendum. Cl. *Morris* in tuſſi oonvulſiva corticei vel ejus decocto caſtoreum, vel eſſentiam caſtorei junxit.

Qui debili ventriculo ſunt, facilius ferunt ſequentem corticis præparationem.

R. Pulv. cortic. peruv. unc. jv.
Rad. gentian.
Cortic. aurant. āā. unc. j β.
Miſce: infunde cum ſpiritu vini gallici libr. jv. ſtent in balneo urinæ per dies ſex, tunc coletur; bis de die cochleare majus cum 4 cochlearibus aquæ.

VII. Perventum eſt ad aliud remedium ab antiquiſſimis temporibus uſitatum, *Viſcum quercinum.* Superſtitio plantam hanc paraſiticam in quercu, arbore quondam ſacra, natam contra morbum ſacrum, ſeu

epi-

epilepſiam introduxiſſe in uſum videtur. Videamus quid boni inde, et ubinam ſperandum ſit. Plantæ huic ineſt mucilago quædam cum principio roborante, amaricante non magno. Hinc convenit ad nimiam irritabilitatem, debilitati ſimul junctam, *corrigendam*; ad acrimoniam humorum nervos ſtimulantem *involvendam*; prodeſt ergo fœminis non plethoricis, irritabilibus *per exceſſum*, ſimulque laxis, et tenues acresque humores habentibus; pueris, infantibus, puellis chloroticis ſimul et morbo ſpaſtico obnoxiis; multoties profuiſſe in chorea St. Viti apud *Colbatchium* legitur; itemque apud *Hoelderer*. Hinc adparet, quare remedium hoc inter analeptica numeretur, et quonam in caſu adhiberi queat. Id hic ſerio monendum, viſcum quercinum una cum cortice, ſive non decorticatum adhiberi debere, cum maxima vis medicamenti in cortice ipſo reſideat, etſi multoties decorticatus in pharmaciis deprehendatur. Præſcribitur in decocto ea fere ratione ac cortex peruvianus; item in pulvere ad dr. ß. dr. j. pro doſi. Quamvis cortex una cum ligno in uſu fuerit, nihilominus Cl. *Colbatchius*, qui in uſum viſci adcuratius inquiſivit, pulverem potius elegit ex *foliis*, *baccis*, et *turionibus* paratum,

tum, quibus plantæ partibus nemo fere, præter ſolum Hippocratem, uſus legitur.

VIII. Alia morborum nervorum auxilia ſuppeditant *Hyosciamus* et *Stramonium*. *Hyosciamus niger* ab ill. Præſide multis in morbis celebritatem promeritam nanciſcebatur. Juvat hic remedii hujus uſum perpendere. Extractum ex ſucco foliorum recentis herbæ preſſo paratum vi ferme conſimili, qua opium agit, et quasdam præ ipſo opio prærogativas habet, ſcilicet quod alvum non coerceat, uti opium ſolet, quin imo dejectiones crebriores faciat; quod ſomnum tranquilliorem reddat non raro, ubi opium moleſta inſómnia producit. Legimus profuiſſe in convulſionibus variis, palpitatione cordis, mania, melancholia, hæmoptyſi, aſthmate, epiplepſia, cephalalgia inveterata, tuſſi vehementiſſima. In ſpasmis ventriculi et inteſtinorum teſte *Whytt* egregie valuit; tuſſis titillatoria dicta referente Roſenſteinio brevi conticuit. Quæritur, ſub quibus conditionibus hoc extractum conveniat? Reſpondeo: ubicunque opium vi ipſius morbi principis indicatur, attamen exhiberi nequit propterea, quod alvum claudat; hoc inquam in caſu extractum hyoſciami juvat. Magni momenti hæc hyoſciami

qua-

qualitas eſt, quod vim anodynam, quin tamen alvum immorrigeram reddat, poſſideat. Sic forte magnis doſibus datum extractum hyoſciami in colica pictonum præ opio, licet omnium hucusque in hac colica puæſtantiſſimo remedio, valeret. Certe ut primum ſeſe denuo experiundi occaſio offeret, videbo quid virium hyoſciamus in colica ſaturnina habeat. Quæritur, an ſola vi anodyna, et nimiam irritabilitatem minuente hyoſciamus agat? Reſpondeo: non videtur; etenim per experimenta cl. *Greding* conſtat, omnibus fere, quibus datus hyoſciamus eſt, ſudores prorupuiſſe æque ac ab opio, item exanthemata; motas copioſas urinas fuiſſe, crebriores factas eſſe alvinas dejectiones; obſervatæ etiam ſunt aliæ ſe et excretiones auctæ, ut hinc præter principium anodynum etiam alia vis ſtimulans et reſolvens admitti debeat. Hinc quilibet facile ſecum ſtatuet, non quibuslibet nervorum morbis a quacunque cauſa oriundis hyoſciamum mederi: doſis gr. ½ 1 ad 18. *Stramonium* ab Illuſtriſſimo noſtro præſide tentatum cum ſucceſſu eſt contra nervoſos morbos, epilepſiam maxime, et maniam Experimenta hæc *Stoerkiana* Stockholmii iterata, auctaque cum fortunato pluries

effectu

effectu fuere. Stramonii extratum plus præſtitiſſe viſum eſt, quam ullum aliud laudatum antiepilepticum, aut antimaniacum, ut ita dicam, ut videmus ex diſſ. cl. *Wedenberg* de ſtramonii uſu in morbis convulſivis. Per experimenta cl. *Greding* conſtat, ſtraminium præter anodynam vim poſſidere ſimul inſignem acrimoniam, qua humores potenter ſolvit, attenuat, et ad ſecretiones et excretiones diverſas determinat. Hinc eadem illi vis ac hyoſciamo ineſſe videtur, et ſola intenſione graduque differre, ita ut hyoſciamus ſtramonio inferior ſit. Doſis ab uno grano ad 4—6—8. Id adhuc notandum, ſtramonium alvum adeo non cohibere, ut eum plerumque laxam reddat. Extractum ejus paratur ex ſucco expreſſo et inſpiſſato.

IX. Aliud remedium nervinum et antiſpasmodicum habetur in *Valerianæ minoris* radice. Radix hæc odoris penetrantis, ſubnauſeoſi, ſaporis ingrati, amaricantis, ſubacris, et ſi diutius olfeceris, temulentiam inducentis, vim habet potenter reſolventem, attenuantem pituitoſa, ſtimulantemque ac anodynum quid. Convenit imprimis fœminis ex menſtruorum ſuppreſſione, habitu mucoſo, laxitate ſolidorum frequenter con-

vul-

vulſis; item infantibus, pueris ex infarctu abdominalium viſcerum, ex vermibus epilepſiam pati ſolitis. Curata legitur apud *Sauvages* epilepſia ſub exercitio venereo dire conſueta; item alia in foemina a terrore orta. Multa de hujus radicis uſu inter recentiores ſcripſere cl. *Marchant* in *memoriis Acad. reg. ſc. pariſin.* ad 1706; item *Chomel, Whytt.* Multas curationes morborum ſpaſticorum, epilepſiæ præprimis, ſe debere *Tiſſotus* fatetur tractatu de *epilepſia*, ubi ſimul affirmat, illam epilepſiam tuto immedicabilem pronuntiari poſſe, ubi hæc radix non juverit. Habetur etiam cura morbi hyſterici, hypochondriaci, choreæ S. Viti, quin et colicæ pictorum ope radicis Valerianæ peracta. Palmarum habetur in hemicrania, glandularum obſtructione, vermibus. Doſis eſt ſcrupulus j. drachm. *ß.* raro ad dr. j. cum levi ſtomachico, aqua cinnamomi, aut pauxillo macis, aut ex hauſtulo vini. Datur etiam duplex ejus extractum, aquoſum et ſpirituoſum; ſpirituoſum aquoſo potentius eſt. In connubio vel martis, vel corticis peruviani heroicum ſepe nervinum in ſupra dictis caſibus hæc radix præſtat.

Alteram Valerianæ ſpeciem, *Valerianam* nempe majorem, ſeu *Phu* dictam cl. *Scopoli* pari-

pariter in epilepſia commendat, etſi minoris ſit in curando hoc morbo celebritatis, quam valeriana minor.

X. *Foliorum aurantiorum* antiſpasmodica nervinaque virtus in principio aromatico et roborante conſiſtit, unde facile caſus illi determinabuntur, ubi pulvis foliorum aurantiorum vel eorundem decoctum prodeſſe poteſt.

XI. In enarratione remediorum antiſpasmodicorum unum ſupereſt, quod verebimini ad hanc claſſem primo intuitu referre; de *Inpecacuanha* loquor. Varia certe, fidiſſimaque ſimul documenta ſuppetunt, quæ vim antiſpasmodicam ipecacuanhæ demonſtrant. In aſthmate ſpasmodica hyſtericarum et hypochondriacorum omnibus aliis antiſpasmodicis longe antecelluit. Quodſi aſthmaticus hic paroxismus diutius duret, gravius urgeat, gravioraque inde mala timeantur; ſi præterea conſueta noſtra obviaque antiſpasmodica non ſufficiant, ſolvendis thoracis ſpasmis ipecacuanha ad ſcrupulum data ventriculi ſpasmum emesinque faciet, et pectoris ſpaſticam contractionem ſolvet, ea lege, quæ univerſim in corpore animali obtinet, ut ſpasmus alicuibi exiſtens alio alibi per artem excitato, ſolvatur. Sed

unum,

unum, duo, tria grana deglutita hoc in caſu, etſi emeſin non concitent, nihilominus nauſeam, levemque ventriculi irritationem faciendo, ſpasmum aſthmaticum ſolvent. Hæc eadem vis ipecacuanhæ antiſpasmodica multoties vix ſiſtendas alias hæmorrhagias compeſcit. Juvat hanc vim ſiſtendi ſanguinis fluxum præternaturalem paulo adcuratius perpendere.

Conſtat hæmorrhagias *plerasque* a cauſa interna ortas, ac præprimis in fœminis, plerumque ſpasmis deberi; ubi vaſis alicubi ſpaſtice conſtrictis ſanguis vi aliorſum urgetur, ibique extremos vaſorum fines disrumpendo hæmorrhagiam efficit. Hinc ipecacuanha, doſi exigua data, etſi vomitum non cauſet, irritando leviter ventriculum ſpasmos ſolvet, motumque humorum verſus interiora, ac præprimis verſus ſyſtema gaſtricum convertet. Verum non nudam ſolummodo ſpeculationem dico, dum vim ipecacuanhæ antiſpasmoticam refero. Cl. *Barbeirac* afferit, in immoderato catameniorum hæmorrhoidumque fluxu, imo etiam in hæmoptyſi hanc radicem convenire; utique non promiſcue in hæmorrhagia quavis, ſed in ea tantum, quæ a ſpasmis originem habet. In fluxibus ſanguineis tum pectoris, tum

tum uteri clar. *Gianella* remedium omnium optimum et conſtantiſſimum ipecacuanham arbitratur. Cl. *Dahlberg* multis obſervationibus nuper vim ipecacuanhæ hæmorrhagias uteri ſiſtentem comprobavit; dedit is pro doſi gr. ¼ gr. ⅓ cum ſacharo omni trihorio, quadrihorio. Profuit teſte eodem auctore in mictu cruento, hæmorrhagia trimeſtri uterinæ. Plures alii indubitatis obſervationibus idem confirmant. Vi certe adſtringente, utpote in tam exigua doſi, fluxus ſanguineos non ſiſtit. Verum utut ipecacuanha qua emeticum, ſimulque roborans (etenim roborandi quoque virtute valet) memoratis in caſibus quandam prærogativam mereatur; nihilominus vim quoque antiſpasmodicam exiguæ doſes tartari emetici exerebant, ita videlicet propinatæ, ut earum operatio intra ſolas nauſeas, leviores nempe ventriculi irritationes conſiſteret. In ipſo diro elileptico inſultu vomitus arte excitatus paroxysmum ſolvit. Has exiguas tartari emetici doſes *Elias Hirſchel* (in mediciniſchen Nebenſtunden) in morbis ſpasmodicis, tuſſi præprimis convulſiva perutiles deprehendebat; etſi, ut verum fatear, ob vim roborantem ipecacuanha præeligenda videatur.

XII.

XII. Præter hucusque enumerata remedia celebre quoque nomen *flores Zinci* per cl. *Gaubium* nacti ſunt; uſum eorum idem præclarus autor in ſuis *adverſariis* varii argumenti fuſius exponit. Peculiarem quoque tractatum ante 4 annos ea de re nobiscum communicavit cl. *Jacobus Hart.* Commendantur hi flores doſi ad $\frac{1}{4}$ ad $\frac{1}{3}$ ad $\frac{1}{2}$ granum, ter quaterve per diem in convulſionibus infantum ab acido, a dentitione, aliis hujus ætatis affectionibus ſpaſticis, etiamſi ab acido non proveniant. *Gaubius* veram quoque epilepſiam eodem remedio ſanavit, et egregios multoties effectus in tuſſi convulſiva, ſingultu hyſterico, ſpasmo cynico mirabatur. Nuperrime flores hi contra morbos ſupra memoratos magnopere commendantur in commentariis rerum medicarum et philoſoph. ſocietatis edimburgenſis, item ab *Hirzel* et *Mutzel.* Videntur flores hi triplici virtute agere: *abſorbente* primo, et dein leniter *tonica*, ac nimiam irritabilitatem *corrigente.*

Multa ſuperſunt alia, uti balnea, oleoſa externe et interne adplicata, fimus equinus in tetano maxillæ applicari ſolitus per modum cataplasmatis, veſicantiaque, quorum mentionem hic facere ſuperſedebo, cum

ſuffi-

ſufficienter cognita ſunt. Unicum tantum remedium ſupereſt, ſcilicet mercurius. Vis ejus in tetano maxillæ comprobata, datur autem tunc ad ſalivationem usque; item in epilepſia, ſanando tophos, corrigendo miasma, fors et alia adhuc ignota ratione.

Ceterum in morbis convulſivis diuturnis, ſi te omnia deſerant, hæc obſervato:

1. Juvantia, nocentia.
2. Vitia complicata.

VII.

MORBI INFANTUM.

Morbi infantum *curatu* ideo ſunt difficiles, quia ſunt *cognitu* nonnunquam difficillimi. Deſunt enim multa ſigna *diagnoſtica* in infantibus, quæ in adultis locum habent. Sic dolores, eaque, quæ ſentiuntur in corpore, infantes verbis nequeunt exprimere. Eodem ex capite *ars veterinaria* difficilis eſt admodum. Illud commodum tamen habetur, quod tanta morborum *varietas* in infantes non cadat, quemadmodum in *adultos;* hinc ſaltem minor eſt numerus morborum infantilium.

Peculiaris dexteritas requiritur ad morbos infantum ſanandos, et ſi ulla medicinæ pars exercitio et ipſo uſu diſci debet, id certe præprimis de medicina infantum verum erit.

Medici illi, qui ipſimet proles habent, aut habuerunt, ceteris paribus melius tractabunt infantum morbos.

Morbi infantum quidam ſunt jam in utero materno, nobis *incogniti,* et hoc ipſo incurabiles; ſic naſcuntur infantes *mortui* antea,

tea, adeoque morbidi quoque ante mortem. Item infantes hydropici etc. An etiam variolas pati poſſint in utero materno dubitatur. Negat *Cottunnius*, et, ni fallor, etiam *Hallerus*. Quidam veſtigia volunt vidiſſe. Nuperus ſcriptor voluit, ut gravidis, etſi olim variolas paſſæ fuerint, variolæ inoculentur; putat enim fœtum variolas hoc modo contracturum, et felicius multo ſuperaturum eſſe, quam extra uterum maternum. Verum hæc res nondum eſt deciſa.

Videamus nunc origines morborum infantilium. Quidam a parentibus ortum trahunt, ſuntque *hæreditarii*: negabantur male; certo enim exſtant: ſic e. g. *phtyſica diſpoſitio*, item *hæmoptoica diatheſis*, *podagra lues*, in ſextam usque generationem obſervantur. Uti ſimilitudo habitus corporis inter parentes et proles, ita etiam ſimilitudo morborum datur. Magni momenti res eſt, ut parentes, et quicunque quondam inire matrimonium cogitant, ſe a certis quibusdam vitiis præſtet immunem. Solus enim non plectitur, ſed integra quædam poſteritas parentis vitia luit.

Alii morbi ſunt *adventitii* ex multiplici origine: vel ob *mutationes corporis* diverſa ætate, vel vero ab aliis cauſis mere acci-

dentalibus. Quidam morbi *pueriles* aut infantiles dicuntur, quod etſi adultos etiam adoriantur, frequentius tamen corripiant ætatem teneram.

In exponendis infantum morbis eum ordinem ſervabimus, quem ipſa ſervat natura, dum infantem variis mutationibus neceſſariis varia ætate ſubjicit. Alios autem morbos adventitios ab ætate varia non provenientes exponemus arbitrario quodam ordine. Initium fiat a morbis recens natorum.

Morbi externi recens natorum.

In recens natis dantur *luxationes*, *fracturæ*, *atreſiæ*, *contuſiones*, *tumores a difficili partu etc. contuſio a forcipe.*

Monſtra matri non exhibenda ſunt.

Asphixia.

Infantes *apparenter mortui* in difficili partu: duplex tunc ſtatus; vel enim eſt *vera* debilitas, vel *ſpuria*.

In *primo* caſu frictio abdominis, dorſi, plantæ; balneum ſemivinoſum; ſpiritus cornu cervi; calor.

In *ſecundo* caſu emiſſio ſanguinis per funiculum, et tunc demum priora remedia.

De ligatura funiculi nil dicam. Solum id addo, monere quosdam, ut ſanguis ex funiculo penitus exprimatur, priusquam ligetur. Quidam in eo ſanguine quæſivit variolarum originem. Alii ideo, et forte meliori jure expreſſum volunt e funiculo ſanguinem, ne ibi loci ulceratio, ſugillatio, etc. oriatur. Alii in eo ſanguine quærunt icteri cauſam, ſed male.

Balneum pro recens natis novimus fieri ex aqua et pauxillo ſaponis; ſubinde aliquid vini addi in debilibus.

LACTATIO.

Infantes 6—12 horis a partu uberibus admovendi ſunt; matre videlicet aliquantum refocillata. Male differtur prima lactatio ad plures horas. Male lac ſeroſum matris infanti negatur; eſt enim purgans, et infans indiget purgante ob meconium.

Obligationem lactandi habent matres 1) quia plus humorum conficiunt, quam indigeant; 2) quia male multantur a febre lactea; 3) quia multo felicius puerperio defunguntur lactantes; 4) quia lochia tam diu-

turna,

turna, et inde oriundum fluorem album non patiuntur, unde tanta in abortum proclivitas enaſcitur; 5) fœtui lac matris omnium maxime convenit, quod initio tenue et purgans eſt, deinde, valentiore ventriculo effecto, magis eſt nutriens.

At vero ſubinde ſunt impedimenta lactandi. Sunt 1) vel ex parte *matris*, vel 2) ex parte *infantis*.

Ex parte matris ſunt: 1) *cacochymia manifeſta;* nam levius humorum vitium commode fertur. Lac matris etiam minus bonum proli magis conducit, quam lac *melius*, ſed *alienum*. Matres febre acuta laborantes vidimus ſuas proles absque noxa lactare. 2) Morbi ex *vera debilitate*, et humorum bonorum penuria orti lactationem prohibent. Verum multo rarius hæ rationes obtinent in foeminis nobilioribus, laute paſtis, otioſis, et *ſpuria* ſolum debilitate ægrotantibus. Metuunt ne flos juventæ et pulchritudo faciei deteratur a lactatione; verum plus nocet febris lactea, et noxæ ex ea oriundæ, quam lactatio. Metuunt ne vacare ſpectaculis, noctu tranquille dormire nequeant. Verum infans aliquantum robuſtior non ſemper ſugit; noctesque plerumque quietas agit. Remitto vos ad *Roſenſteinium* et *Zückertum*, qui fuſe ea de re egerunt.

Multo

Multo frequentius adſunt morbi topici lactationem prohibentes: ſcilicet *papilla, deficiens, intropreſſa, nimium parva.* Ejusmodi vitia in femellis animalium vix unquam obſervata ſunt. Hinc videntur provenire a noſtra vivendi, aut potius nosmet veſtiendi ratione. Uſus thoraculorum et ligaturæ mammarum hos defectus papillæ inducunt. *Deficiens* curari nequit, *intropreſſa* poteſt tempore ultimo graviditatis extrahi ſuctione, cucurbitula etc. Habentur hinc inde foeminæ ad mammas exſugendas deſtinatæ. Debent eſſe ore *mundo*, quod prius aceto et melle, et aqua elui debet.

Aliud ſugendi impedimentum eſt mamma nimium repleta, tunc enim introtrahitur papilla. Tunc ſubinde aliquid ſanguinis aut ſeri ſanguinolenti exſugitur, deglutitur, et ab infante revomitur. Hinc vomitus cruentus recens natorum vanum terrorem incutit.

Caniculi mammas exſugentes nondum ſint trium ſeptimanarum. Prodeſt in tumore dolentis mammæ fotus ex ſapone veneto et lacte.

Impedimenta lactationis ex parte infantis ſunt: 1) tumor faciei et labiorum ob partum facie prævia; 2) luxatio maxillæ ex eadem ratione, tunc autem ſaliva fluit copioſa;

pioſa; 3) nares obſtructi ex prima conformatione, muco etc.; 4) lingua palato quaſi adglutinata: deprimi tunc poteſt ſpatula; 5) linguæ froenulum nimis longum; male hoc frœnulum *omnibus* ſcinditur. Infantes, qui digitum immiſſum apprehendunt, etiam papillam poſſunt apprehendere, et ſugere. Periculoſa eſſe poteſt operatio ob hæmorrhagiam; ob linguæ replicationem, retractionem; 6) lingua ad latus adcreta; tales ſeparatione non facta poſſunt ſuffocari; 7) labium leporinum cum vel ſine fiſſura palati; 8) ſola palati fiſſura absque labio leporino.

Si nutricem habeant infantes, danda ſunt eccoprotica ex rheo etc. Subinde utiliter vomunt. Enema. Meconium relictum malum. Subinde icterus accedit; non periculoſus: relinquendus, ſolum rheum ſufficit. Nutrice opus eſt ſubinde. At conſidera 1) animi characterem, temperamentum, et mores probos; 2) ætas, inter 20 et 30 annum; 3) cutis nitida, absque cicatricibus, absque efflorefcentiis; 4) lac argenteum; inodorum, non ſalſum, ſed dulce, tenuius, facile aqua diluendum, oculum non lædens. Recens puerpera; 5) victus communis, non flatulentus, non ſpirituoſus; 6) exercitatio; 7) an nocent menſtrua, an converſatio cum

viro?

viro? 8) mammæ exſugendæ, non emulgendæ; 9) ira, terror. etc. abſint; 10) cavendum, ne nutrix theriacam proli det.

Fraudes nutricum.

1) Dicunt ſe primiparas, ſanas, nuptas; 2) ante viſitationem novum induſium induunt; item ſpongiolam pudendis imponunt. pus abſorbentem; 3) lacte ſe dicunt abundare, cum vix aliquid ſit: emaciantur tunc infantes, clamant noctu, et clam aliis nutrimentis infarciuntur; 4) in lectum proprium aſſummunt, ibi aut ſuffocantur, aut projiciuntur, aut delabuntur; 5) arcte faſciant, cunis valde agitant, ut vertiginoſi et ſoporoſi evadant; 6) theriacam propinant; 7) morbos diſſimulant.

Cura infantis absque nutrice educandi.

1) Detur eccoproticum ad expungendum meconium; 2) lac dilutum ita, ut pates duæ ſint lactis, pars una thee holandici, vel infuſum ſcabioſæ; tandem lac meracum. Lac caprillum fere ſemper poteſt levi pretio haberi. Lacti aliquid ſaponis veneti ad-

miſceri

miſceri ſubinde debet; 3) tandem dilutiſſimæ pultes, ex media parte lactis, aquæ, et ex toſto pane albiſſimo, aut pane biſcocto parandæ. Pultes aliæ, ſcilicet ex farina paratæ non concedendæ, aut ſaltem ante medium annum vitæ omnino non. Sintque hæ dilutiſſimæ, non ad flammam, ſed pone ignitos ſolum carbones parentur. Juſcula carnium incocto pane biſcocto. Panatellæ perquam tenues.

Cunæ, utpote portatiles, concedi poſſunt, aut debent. Aliquis motus prodeſt, nimius vero reddit vertiginoſos. Infans non ſit in lecto nutricis; ſæpe ſuffocantur, niſi exiguum velis lectum ita collocare, ut cubans nutrix aut mater poſſit illico elevare infantem; id ſubinde neceſſarium eſt, ſi ſcilicet infans tuſſi convulſiva laboret.

Seligatur amplum cubiculum, parva enim aeris vitium faciunt citius.

Laxa faſciatio admitti poteſt, forte debet; vix enim alia ratione poteris contegere, et ab aere rudi defendere infantem, aut illum portare. Damnandus ſolum eſt abuſus. Argumenta *Roſenſteinii*, *Zückerti* ſunt ſolum contra nimis arctam faſcinationem. Libertas aliqua brachiis eſt concedenda.

Balnea

Balnea frigida infantes noſtri non ferunt; inſanum eſſet conſilium recens natum infantem immergere aquæ frigidæ balneo. Valentiores infantes, æſtivo tempore, ſenſim ſine ſenſu aſſueſieri poſſunt aquæ recenti; attamen ita, ut non imponantur balneo; prodeſt enim magis lotio et frictio; ablutio corporis manu fricante facienda.

Alvus rara.

Frequens morbus, primis ſaltem ſeptimanis, eſt alvus rara, difficilis; ob lac ſpiſſius, ob pultem ingeſtam. Saltem bis intra 24 horas alvus poni debet. Sollicitatur oleo, jusculo ſalito; ſuppoſitorio, ubi radicula petroſelini, vel vero ſuppoſitorium ano immititur. Alvus conſtipata morbo cuidam occaſionem præbet a medicis vix, et imperfecte deſcripto, ſcilicet, *convulſionibus internis* (die ſtillen Fraißen). Morbum hunc inter noſtros infantes frequenter vidimus, quem nunc deſcribam. Jacent ferme immobiles, absque vagitu, oculis immotis, ſemiapertis, obverſa aliquantum parte alba. Subinde leviſſime terrentur, ſi manu contractes aut apprehendas. Alvus moroſa manet, aut penitus ſuppreſſa per 2, 3, 4 dies

ita

ita ſemiſoporoſi manent, et moriuntur. Sanantur, 1) ſi *ſponte* frequenter vomant; 2) ſi alvus enemate, purgante moveatur; 3) ſi oxymelle ſquillitico, ſeu etiam ſyrupo emetico ad parvum cochleare dato vomitionem concilies. Frequens morbus, et frequens inde mors.

Exulcerationes.

Exulcerantur infantes recens nati, ob fœces frequenter miſſos, ob frequentem quoque mictum. Inde dolor et inflammatio, ac noctes turbatæ. Prodeſt loca excoriata ſemine lycopodii inſpergere, item creta colonienſi. Quodſi excoriata ſerpant latius, addi aliquid aluminis crudi poteſt hac ratione, ut unciis ij. cretæ colonienſis addatur drachma j — ij. aluminis crudi. Cave ne *ceruſſa* inſperpas plagam excoriatam; nocet enim hoc remedium plumbatum, cujus tenuiſſimæ particulæ in aerem avolantes in os et fauces inſpirantis infantis attrahuntur. Plumbata quoque remedia externe applicata per plagam quandam ampliorem nocent. In adultis, in plaga non lata admitti poſſunt et debent.

Her-

HERNIÆ.

Infantes facile *hernias* contrahunt, ſi frequentia tormina patiantur, et diu, et valide clament. Herniæ hæ recens natorum ſunt aut *inguinales* aut *umbilicales*. Reliquæ ſpecies vix locum habent. Scies autem herniam eſſe: 1) ſi inter clamores ſolum inguen tumeat; 2) ſi corpus elapſum molle ſit, et reponi poſſit; 3) ſi teſticulus illius lateris jam ſit in ſcroto. Herniæ infantum plus habent terroris pro parentibus, quam periculi. Facile reponuntur ob partium omnium mollitiem; raro aut vix unquam incarcerantur.

Cura: 1) Cauſam vagitus et clamorem tollere oportet, cum hernia ſolum inter clamandum appareat. Hæc clamorum cauſa tollitur, ſi tollas cauſam dolorum, cauſam torminum, in quam inquirere oportet; 2) alvus facilior ſolito debet ſemper eſſe; 3) ſplenio adpoſito debet hernia retineri. Brachieria locum non habent, niſi ſint jam ea ætate, ut poſſint ambulari, et ſoli incedere; nam 1) frequentiſſime ſe commingunt, hinc plurima deberent brachieria ad manus eſſe; 2) brachieria paemendo lædunt, et artuum incrementa impediunt; 4) locum herniofum opor-

oportet vino rubro, cui ſalvia eſt incocta, fricare, fovere; aut aqua calcis. Hac methodo curantur, et ampliatus abdominis annulus iterum clauditur, prout corpus infantis creſcit et augetur. Univerſim, ſpes eſt herniam curari adhuc *radicaliter* poſſe, ſi modo reponi et repoſita retineri queat, et ſi corpus ægri nondum ad debitam ſtaturam pervenerit. Quo junior ætas, eo major ſpes ſanandæ herniæ. Herniæ *umbilicales* ex eadem cauſa oriuntur, eadem methodo tolluntur.

APHTÆ.

Aphtæ infantum ſunt aut exiguæ oris omnis *puſtulæ*, aut exigua *ulcuſcula*. Plerumque primo ſunt puſtulæ, quæ deinde abeunt in ulcuscula.

Locus et ſedes aphtarum os omne internum, lingua, gingivæ, fauces, buccæ internæ, palatum, tonſillæ; æſophagus, ventriculus, inteſtina, item aſpera arteria, et ipſe pulmo dicitur aphtis obnoxius eſſe. Verum alia quoque loca aphtis infeſtantur in infantibus, ſcilicet nates, et in fœmellis quoque pudenda. Ubi aphtæ ſunt, lingua plerumque obducta reperitur cruſta albeſcente,

beſcente, quam fœminæ ortam putant ex lacte coagulato in ore reſtitante, hinc illum omni molimine, et non niſi cum magno infantis cruciatu conantur abradere, detergere.

Coloris ſunt hæ aphtæ plerumque albi, aut albi cum modica flavedine. Gangræneſcunt tamen ſubinde, et cinereum colorem contrahunt, malo cum eventu.

Cito debemus mederi, nam 1) continuum dolorem aphroſi infantes ſentiunt, unde vagitus et noctes inſomnes, quare et infans ipſe, et nutrix affligitur; 2) aphtoſus infans mammam averſatur, et ſugendi laborem non fert; hinc ſitim et famem patitur, emaciatur.

Præterea aphtæ non tantum ut *cauſa* horum enarratorum morborum, ſed etiam ut effectus alterius cujusdam morbi metuendæ ſunt. Plerumque enim aphtæ ab aceſcente et acri colluvie lactis ingeſti, aut ingeſtæ pulticulæ oriuntur, quæ colluvies febrim *lactentium ſaburralem* omni nota inducit.

Aphtis obnoxii ſunt illi imprimis: 1) qui lac ſpiſſum ſugunt; 2) qui pultes commedunt; 3) quibus alvus tardior eſt.

Cura duplex eſt: 1) *nutricis*, cui diluentia decocta danda, potus theati, ut lac ſpiſſum

ſpiſſum reddatur tenuius; 2) *infantis*, cui duplex quoque cura eſt adhibenda: oportet enim et locum ipſum apthoſum curare adſtringentibus, melle roſacea, roob dianucum etc. Vix aliquid tam prompte medetur, quam aqua *aluminoſa*: ſi videlicet e. g. aquæ ſtillatitiæ ſalviæ addideris aliquid roob dianucum, atque aliquot grana aluminis *crudi*. Remedio hoc fauces, lingua, etc. penicillo debent frequentius inungi, et humectari. Plus hæc proſunt, quam remedia emollientia adeo laudata, ut ſunt mucilagines ſeminum cydoniorum, pſyllii etc. Quidam Angli commendant ſolutionem ſachari ſaturni; verum periculoſum eſt, ne aliquid ex tali ſolutione infans deglutiat. Mundities, et pulvis ex creta et alumine crudo confectus aphtas pudendorum et podicis ſanabunt eodem modo, quo earundem partium excoriationes.

Hæc prima curationis pars: reſtat et altera explicanda. Aphtæ internam et præprimis ſaburalem originem habent; hinc eccoprotica ex rheo, magneſia nitri, ſapone veneto, et magis adhuc ſyrupus emeticus juvant.

Ton-

Tormina.

Primis diebus aut ſeptimanis infantes doloribus colicis, ſeu *torminibus* cruciantur. Eſt is communiſſimus morbus, et multorum aliorum malorum origo. Signa torminum ſunt: clamant ſæpe, et repente; artus inferiores verſus abdomen retrahunt, agitantque; inſomnes; riſus inter dormiendum, et terrores; repente evigilant cum vagitu; ſubinde avidiſſime incipiunt ſugere, mox vero iterum mammas averſantur; fœces aut actu virides, aut paulo poſt, bilioſiſſimæ, caſeoſæ, pituitoſæ, flatus multi aceſcentis odoris, uti etiam eſt odor fœcum; vomunt frequenter; alvus aut conſtipata, aut diarrhæica.

Subjacent, 1) tenuiores huic morbo; 2) nutriti lacte ſpiſſo, aceſcente; 3) pulte farinacea farcti.

Curantur: 1) ſi materies acris et acida invertatur, ſapone veneto, lapidibus cancrorum, magneſia: 2) ſi obtundatur oleo amygdalarum vitello ovi ſubacto; 3) ſi educatur emeſi, alvo mota, enemate; 4) ſi palliative agatur, ſi nempe in partialibus convulſionibus a torminibus adhibueris emollientia enemata, cataplasmata emollientia

et anodyna ſimul, ſi balneo impônas. Dando etiam interna nervina e. g. unam alteramve guttam ſpiritus c. c. ſimplicis, vel ſuccinati; 5) roborando.

In curandis torminibus infantum nota ſequentia:

1. Solis abſorbentibus vix aliquid efficitur. Addenda talia ſunt, quæ ſimul aceſcentem ſaburram blande educant.

2. In ſummis torminibus balneo imponendum infantem eſſe, qua re ſaltem induciæ fiunt, usque dum curam curativam et radicalem poſſis habere.

3. In uſu olei amygdalarum ad ſopiendos abdominis dolores non eſſe diu pergendum, cum etſi oleum pro hic et nunc acidam ſaburram obvolvat, tamen paulo poſt et ipſum corrumpatur, et ſordes ventriculi augeat. Hinc oleoſa ſunt ſolummodo pallians remedium in infantibus, et vim ventriculi tenelli dejiciunt.

4. In purgandis ventriculis infantum præplacere ſemper emeticum præ purgante, ſed dandum per epicraſin: e. g. ſyrupi emetici parvum cochlear.

5. Periculoſa eſſe remedia opiata in torminibus infantum, et vix unquam adhibendum. Moriuntur enim inde convulſi et apoplectici.

5) Præſtare pulveribus uti potius diu aſſervandis; quam mixturis, quæ cito corrumpuntur. Pulvis egregius infantum paratur e. g. hac ratione.

R. Lapid. cancror. unc. ß.
Sach. albi dr. iij.
Sapon. venet. dr. j.
Extract. rhei gr. xx.
Pulv. fœniculi dulc. gr. j.
(vel additur elaeoſachar. aptum.)
M.

Pulveris hujus exigua doſis e. g. cochleare coffeanum acceptum lacti commiſcetur, datur infanti. Torminibus vero ſopitis reponitur in uſus futuros.

7. Nutrimenta quoque mutanda eſſe: ſic lacti pauxillum Thee hollandicum addendum, ut diluatur. Pultes ſeponendæ. Nutrici olera, leguminoſa ſunt ſubtrahenda, exercitium corporis injungendum. Ipſum quoque nutricis lac medicatum reddi debet datis antacidis e. g. magneſia, lapidibus cancrorum, addito quodam carminante elæoſacharo. Sal tartari in mixtura concentrata. Oſtracodermata.

Convulsio.

Convulſio plerisque infantum morbis ſupervenit: plerique moriuntur convulſi. Ap-

pelſantur *convulſiones*, Fraißen, Zuckungen; apoplexia infantilis, aclampſia, epilepſia infantum, prout vel totum corpus, vel pars ſolum occupatur.

Subjecti ſunt his morbis teneriores præ robuſtis, et qui nutrice aut aliis alimentis aluntur, præ his, quos mater lactat.

Omnis ferme convulſio cauſam habet in primis viis ſitam, paucis exceptis.

Morbus ſemper eſt periculoſus, utut multi evadant. Incertiſſima prognoſis.

Præcedunt: riſus inter dormiendum, et in ſomno terrores, inquies, febris, dolor, clamor, oculorum luſus, converſio.

Per periodas certas, incertas redit. Bina habet ſtadia.

Cauſæ ſunt diverſiſſimæ: patet hinc non poſſe dari remedium univerſale.

Oritur convulſio: 1) a meconio retento. Clysmata ex lacte et oleo cum pauxillo ſacchari; 2) ab alvo quandocunque difficili: enemata: oleum amygdalarum cum mannato ſyrupo; obſtructionem tollit oleum hoc, ſed debilitat ejus longior, uſus; 3) tormina frequentiſſima ſunt convulſionum cauſa. Tunc autem ea valent, quæ in priori capite dicta ſunt. Tormina ſunt potiſſimum aut a *qualitate*, aut a nimia *quantitate lactis*: oleoſa

ano

ano injecta et ore aſſumpta: oleum cum purgante ſyrupo, cataplasmata, balnea: lac corrigendum; 4) terror, ira, aut grave aliud pathema in nutrice: habentur multa exempla. Subinde aſſumpto tali lacte ſubito convelluntur; ſubinde utiliter in vomitum aut diarhæam incidunt. Fit id præcipue ubi catamenia patiuntur. Hoc in caſu et enemata anodyna, et oleum ore hauſtum, aut emeſis, aut purgatio, ſicuti in aſſumpto veneno, prodeſt. Facta evacuatione ſyrupus papaveris albi, aut guttula laudani liquidi *Sydenhami*. Lac nutricis emulgendum. Danda remedia pacantia, caſtoreata; liquor c. c. ſuccin. enemata, et quies animi conciliata; 5) rheuma, achores, efflorefcentiæ etc. retropreſſæ: profunt balnea, moſchus; veſicantia, utut abhibeantur, nollem unquam: vidi triſtem caſum; 6) quilibet febrilis morbus incipiens primum paroxysmum ſæpe orditur a convulſione; febris tertiana, quartana, item frebres continuæ: e. g. catarrhoſa, pleuritica, gaſtrica quæcunque; morbilli; præ omnibus aliis variolæ, furunculus, abſceſſus futurus.

Cura debet eſſe, 1) *pallians*, nervis aliam inducendo diſpoſitionem; hinc enemata, balnea, aut ſpiritus cornu cervi ſimplex aut ſuc-

ſuccinatus ad nares, in mixtura, ad umbilicum. Sæpe juvat exportatio ex calido cubiculo in frigidum, maxime in convuſionibus ſub variolarum eruptione; emeticum; 2) *cura indirecta*, ubi corpus ægri ita diſponis, ut convulſio minus noceat. Convulſio plenos et ſucculentos infantes facilius perimit; moriuntur ex apoplexia ſanguinea. Hinc ſanguinem detrahe ex brachio, vena jugulari, hirudine ubicunque: e. g. retro aures, ad tempora, ad brachia applicata. Lætor, me plures infantes hac methodo ſervaſſe. Convulſio ſubinde hac quidem ratione non ſanatur, attamen id obtinetur, ut facta depletione ea ipſa convulſio minus noceat. Subinde autem ipſa depletio mutationem inducit in corpus infantile convulſioni contrariam.

8. Opium aſſumptum, aut ſemina papaveris contrita; aut ſeminum, capitum, foliorum papaveris infuſum, decoctum. Talia potui et cibo miſcentur. Pereunt ex apoplexia ſanguinea. Hinc venæ ſectio et evacuans per os.

9. Convulſionum cauſa ſæpe eſt dentitio *difficilis*. Sæpe erumpunt dentes, quin vel leviſſime ægrotent. Nihilominus morbus hic eſt inter omnes infantum morbos maxime

leta-

letalis, ita, ut pleraque funera ſint ex dentitione difficili.

Symptomata: Inflammatoria intumeſcentia gingivarum, malarum, tonſillarum, parotidum. Ophtalmia, genarum rubor, vomitus, tormina, tenesmus; diarrhæa viridis, copioſa. Sunt autem hæc ventriculi et inteſtinorum ſymptomata *ſympathica*, *nervoſa*, non *ſaburralia.* Fœces virides decipere poſſunt. Subinde alvus pertinaciter clauſa; urinæ plena ſuppreſſio ab eâdem ſympathia. Tuſſis veluti catarrhalis, veſpertina exacerbatio, vigiliæ. Decubitus in lecto difficilis; ſomnus facilior extra lectum in ulnis nutricis. Convulſiones taciturnæ. Sopor apoplecticus; inde remanens ſæpe paralyſis per omnem vitam.

Ex infantibus difficulter dentientibus duæ partes ſanantur, una perit.

Alia minus obvia dentientium ſymptomata ſunt: cæcitas, ſurditas, aphtæ oris, abſceſſus in loco dentis exitum quærentis, gangræna.

Ratio ſymptomatum patebit ex natura febris dentientum, quam nunc explicabo.

Dens exitum quærens gingivas *tendit:* tenſio dolorem et *febrim* excitat; pertinet hæc febris ad febres *inflammatorias*, cum

in-

inflammatione topica gingivarum. Omnia ſymptomata ſunt aut *inflammatoria*, aut *ſpasmodica*, aut ex *utrisque mixta*.

Prognoſis: 1) tertia pars difficulter dentientium perit; 2) rachitici difficilius dentiunt; 3) ubi multi ſimul dentes prodeunt, pejus habent; 4) plethorici, irritabiliores colluvie acri primarum viarum laborantes pejus habent; item præpingues, obſtipati, ſoporoſi: hi enim facile convulſi pereunt.

Indicationes ſunt: 1) inflammationi mederi; 2) humorem motum a capite derivare; 3) nervos irritatos componere.

Primum obtinetur hirudine retro aures, ad maxillam externe. *Sydenhamus* omnibus præfert venæ ſectionem. Verum tamen difficulter ſecatur. Præſtat hirudo; ſit topica venæ ſectio. Item dando victum tenuem, lac ſanum matris aut nutricis, aut vero ſerum lactis dulce.

Derivatio a capite obtinetur enematibus. Purgantia cautius danda, utpote febri faventia.

Nervi componuntur auferendo ſtimulum irritantem: ſyrupo papaveris albi; guttula laudani in mixtura; liquore c. c. ſimpl. aut ſuccin. Item emollientibus, refrigerantibus ad locum inflamatum gingivæ. Sectio

gin-

gingivæ ſieri debet non in principio dentitionis, ſed ubi dens jam elatus tuberculum facit.

Cave ne febrim augeas antiſpasmodicis maturius datis. Optimum ſæpe antiſpasmodicum eſt venæ ſectio, hirudo.

Non facile veſicantia ponenda, potius autem emplaſtrum rubefaciens, ſcilicet de galbano crocatum: ſinapismus.

In ſectionibus cadaverum deprehenduntur aquoſæ collectiones in encephalo.

Patet utilitas diarrhææ, ſalivationis.

10. Dolor quilibet gravior, et undecunque ortus, *rheumaticus*, *dyſentericus*, *pleuriticus*, *a calculo*, dolores venerei infantum.

11. Inanitio ex *vomitu*, *longa diarrhœa*, ob defectum nutrimenti, e. g. lactis.

12. Cauſa convulſionum ſunt vermes. De vermibus peculiari capite agam, Interim hæc nunc ſufficiant. Hæc cauſa, ſcilicet vermes, rarius teneriorem ætatem infeſtant. Plerumque vemes nondum obſervantur. niſi jam præter lac matris aut nutricis alia aſſumant alimenta. Graves ſunt convulſiones verminoſorum; frequenter repetunt. Diagnoſis præſentium vermium difficillima: adeſſe poſſunt absque ſenſibili ſigno Paroxys-

roxyſmus ſolvitur injecto lacte, absque *oleo, melle, ſacharo*, quæ tria vermes averſantur.

Diarrhæa, seu alvi fluxus varius.

Fluxus alvini frequentiſſime infantes exercent. Mox a nativitate raro hic morbus obſervatur; ſunt enim tunc potius obſtipati. Diarrhæa non debet confundi cum alvo naturali infantum. Serius accedit; etſi ſolus rarius occidat, tamen anſam præbet pluribus aliis morbis.

Alvi fluxus oritur: 1) a vitio matris vel nutricis. Lac matris, quæ purgans hauſit, menſtruantis, iratæ, territæ, jejunæ, diarrhæicæ, mox paſtæ, nimiam lactis copiam ingerentis, lac nutricis recenter puerperæ, colicam actu patientis. Emendari vitium in nutrice debet.

Secunda ſpecies eſt diarrhæa ſaburralis: lac acidum, pultes, ſaburræ aliæ; etiam bilioſæ in natu majoribus. Juvant evacuantia primo, dein tonica. Hinc primo oxymel ſquilliticum; ſyrupus emeticus; ipecacuanha; purgans. Dein vero mixturæ roborantes ex aquis leviter aromaticis; balſamum embryonum, ſaxonum; oleum nucis

mo-

moſchatæ preſſum: theriaca andromachi per modum ſcuti ſtomachici adplicantur. Herbæ aromaticæ vino incoctæ et in ſacculis incluſæ ventriculo adplicantur. Frigida infuſio corticis peruviani, ſeminum fœniculi.

Tertia ſpecies a laxitate: ſic e.g. 1) poſt dentitionem ſæpe perdurat *longa et emacians* diarrhæa, ob nimis diuturnum humorum ſalivalium affluxum; 2) quæcunque *alia* diarrhæa neglecta abit in hanc ſpeciem, ſcilicet habitualem: hæc eſt *aquoſa, indolens*. Roboranda ſunt inteſtina aqua *ferrata*, infuſo corticum aurantiorum, cinnamomi. Victus ſiccior; frictiones abdominis ſpirituoſæ, aromaticæ, ſcuta ſuperius commemorata; avocandi humores aliorſum, ad cutem, balneo, etc. 4) quarta ſpecies eſt, ſcilicet a *perſrigeratione*, ubi perſpirabile non ad nares, non ad pulmones, ſed ad cavum inteſtinorum defertur. Juvat cataplasma calidum, ſubaromaticum, ſubſpirituoſum ad abdomen; theriaca; potus diaphoreticus; 5) *dyſenteria* differt a priori ſpecie; nam in dyſenteria materies ad ipſas membranas decumbit, non vero ad cavum inteſtinorum. Emollientia externe et interne. Balnea, 6) *diarrhœa* dentientium non quidem *difficulter*, attamen ita ut dens dentem

tarde

tarde inſequatur. Tunc vero moderanda; 7) *diarrhœa aphtoſorum.* Accuſantur aphtæ totum canalem obturantes, aut *vaſcula reſorbentia deleta.* At vero videntur et aphtæ et diarrhæa ab eadem origine naſci, ſcilicet a colluvie acri primarum viarum.

Vermes.

Vermes puerilem ætatem præ infantili exercent. Non tamen ſunt immunes infantes.

Probabilius vermes pertinent ad morbos *acquiſitos*, non *conatos.*

Plerumque lactentes vermibus carent: dixi plerumque; nam habentur exempla vermium in lactentibus reperta. Sed quomodo? ovula fors cum aere deglutita inter dormiendum.

Vix ulla pars corporis eſt, quæ vermes non habuerit: ſic 1) in encephalo; in hiſtoria academiæ regiæ ſcientiarum; 2) in auribus: in actis N. C. 3) in palpebris; 4) in ſinubus frontalibus et maxillaribus. Excitata eſt ſubinde dira cephalæa ab hac cauſa. Sic refert *Boerhavius* exemplum virginis odores florum perditer amantis, et dormientis penes hortum ſæpius. Profuit fumus cinnaberis

accen-

accenſæ, et attractum tabaci decoctum. Flores naribus admoti; ſomnus humi, in ſylvis, pratis, meſſorum etc. anſam huic morbo dant; 5) in canibus et cervis ſub lingua inventi. 6) In corde. *Senac* relatum ſibi refert a præſtanti medico, ſe glomeres vermium reperiſſe in cavis cordis canum. Male refutantur hæ obſervationes, ac ſi viſæ fuiſſent ſolum *polypoſæ* concretiones, 7) in pericardio teſte *Baglivio*, 8) in pulmonibus *Ruyſchius* et *van Dœvern*, 9) in hepate creberrime. Morbus eſt maxime ovium; item teſte *Ruyſchio* in bobus, vitulis, 10) in meſenterii equini arteria dilatata *Ruyſchius* innumeros vermiculos; idem in ſaccis aneuriſmaticis arteriarum, 11) in ſplene et renibus frequenter, tam in homine, quam cane *Ruyſchius*, 12) in veſica urinaria *Schenkius*, 13) in veſicula fellea, 14) in utero *Bianchi*, 15) frequenter teſte *van Dœvern* et ipſo *Hippocrate* ſunt aſcarides in vagina uteri, 16) in ipſa oſſium medulla teſte *Ruyſchio*, 17) in ſaliva A. N. C. 18) cum ſudore excerti A. N. C. 19) cum urina excreti: *Ruyſchius*, 20) cum materia gonorrhæica, *Bianchi* 21) in ulceribus frequenter, 22) ſub cute, apud Jamaicenſes. Vena medianenſis.

Vermes morbos pariunt diverſiſſimos: pauperiores, immundiores, quædam nationes, anni quidam vermibus præ aliis quibusdam obnoxii ſunt; uti et animalia, piſces, canes, oves, aves etc.

Complures ſpecies vermium in humano corpore reperiuntur.

1. *Aſcarides*, utrinque acuatæ, parvulæ, albæ. Sunt in *recto*, *colo*, *vagina*: inde ardor, tenesmus ad alvum, lotium, fluor albus. Non eſt ſolus, ſed ſemper copioſus hic vermis.

2. *Lumbricus teres*, ſimillimus terreſtri lumbrico, niſi quod ille annulo, ſeu ephippio careat: differt etiam in aliis a terreſtri. *Raro* ſolus, tamen ſubinde ſolus repertus eſt in ſectione cadaverum. Communiſſimi ſunt; ſubinde in glomores collecti alvum penitus obſtruunt.

3. *Tænia*, ejusque variæ ſpecies: ſeu vermis ſolitarius. Vermes cucurbitini ſunt articuli Tæniæ cujusdam ſpeciei. Multas ulnas longus eſt; difficulter expellitur.

4. *Aſcaris lumbricodes* ſæpe confunditur cum *terete*.

5. *Trichurides Rœdereri*: tenuiſſimi vermiculi, et exacte filum, ſeu capillum referentes. Vidimus in colo. Frequentes ſunt. An ab iis morbi, et quales?

Raro omnes quinque ſpecies una ſunt in eodem corpore.

Morbos vermes faciunt multis modis: 1) *atrophiam*, ſi copioſi adſit, et pabulum ſuffurentur. Inde bulimos, leipothymia jejunantium verminoſorum. Inde cura palliativa per aſſumptum lac, 2) nocent ob nidum verminoſum, ſeu *gluten*. Inde etiam atrophia ab obſtructis vaſis; febris vaga, meſenterica, 3) *copia:* nam glomeres faciunt, alvum obſtruunt, 4) vermes mortui, et *excrementa* vermium nocent, 5) reptatu dolores, diarrhæas, vomitus, colicas etc. faciunt, 6) effringunt ſubinde inteſtina. Sunt tunc vel in cavo abdominis, vel inter tunicas inteſtinorum.

Febrim novimus verminoſam apellatam: hanc diſcutiemus, 1) dantur conſtitutiones verminoſæ, ubi febrientibus vermes ſecedunt. Sunt autem hæ febres bilioſæ, putridæ, malignæ, petechiales. Seminium verminoſum habetur tunc pro *epidemico*, et vermes ſtatuuntur epidemici morbi cauſa. Fortaſſe tamen ſolum id verum eſt, epidemiam cadere facilius in antea verminoſos. Secedunt ſubinde in acutis periculoſis, in dyſenteria gravi, 2) febris verminoſa *ſpuria*, ubi ſolum *gluten*, et infarctus abdominis ea

omnia

omnia ferme efficit, quæ vermibus ſolent adſcribi, 3) febris verminoſa *vera*, eſtque hæc iterum varia: ſcilicet aut mere *ſaburralis*, aut *inflammatoria enteritica* ſubinde etc.

Symptoma ſunt: leves dolores colici, per vices, inopinanter redeuntes, ſubito ceſſantes. Sputatio frequens, et ſalivæ aſſiduus effluxus (id etiam ſubinde eſt in hyſtericis); anima fœtens, pruritus narium, nauſea, bulimos, cardialgia; alvus inordinata, modo diarrhæica, modo ſuppreſſa; teneſmus absque nota cauſa, et repentinus. Abdomen tumidum, et artus emaciati. Aſſidua ſitis; vaga laſſitudo, triſtitia. Faciei color ſæpe mutatus, plumbea hypopia; oculorum album triſte, plumbeum; oculi in ſomno conniventes: inſomnia et convulſiones leves inter dormiendum; dentium ſtridor; urina lactea; palpitatio cordis, lipothymiæ; convulſiones veræ et perfectæ; ſomnus productus, profundus. Sudores repente orti et frigidi, frebres mali moris; cæcitas, ſurditas, paralyſes. Gingivæ eroſæ, ſingultus. Pulſus parvus, frequens, inordinatus. Tuſſicula ſicca; phantasmata. Seceſſus muci verminoſi. Circa umbilicum, aut etiam alibi in abdomine abſceſſus et ſuppuratio, unde

vermes

vermes prodeunt. His præmiſſis videamus remedia.

Diætetica in verminoſis ſunt ſequentia: cereviſia amara, lupulata, cui incoqui ſubinde poteſt ſemen ſantonicum. Lac, cui idem ſemen fuerat incoctum. Vinum abſynthites. Modicum vini dulcis et auſteri confert etiam infantibus. Panis cum melle, et ſemine ſantonico, vel ſemine tanaceti, Cochlearia, naſturtium aquaticum, hortenſe, cum oleo commeſtum (Salat) cibi cum allio, porro, raphano, braſſica fermentata; ſalitæ; fumatæque carnes. Aromata; præcipue nuces conditæ; cortices aurantiorum conditæ; zinziberis radix condita. Victus durior, ſpirituoſior, præ molli; exercitatio emotus. Nocent pinquia, aquoſa, tepida, farinacea, legumina; paſtæ quæcunque.

Profunt remedia varia: 1. *digeſtiva*, uti ſunt ſalia media; hæc autem in initio ſolum; non diu continuentur. Subjungatur *purgans*, dein amara, ſtomachica. Saturatiſſima ſalis culinaris ſolutio muria choleram facit *ſalutarem* in homine verminoſo. Oleoſa ſæpe bona ſunt, at non diu continuentur. Omni mane ſumat olei olivarum et ſucci citri āā unc. β. ſachari, dr. j. M. Item: R. olei nucis juglandis, vini Tokaini āā. unc. β.

Liquoris viſceralis; eſſentia corticis peruviani; elixir ſtomachicum. Argentum vivum depuratum ad dr. j. poteſt cum lacte deglutiri ex vitro, non ex metallo. Cave ne in aſperam arteriam decidat hydrargyrum. Decoctum hydrargyri, ſcilicet: Coque unciam j. hydrargyri in ſ. q. aquæ in vaſe terreo per ¼ hor. libr. j. Mel miſceri poteſt; poteſt potari, et ano injici. Item:

R. Rad. gram. unc. ij.
Cortic. aurant. ſiccator dr. j.
— — cinnamom. gr. viij.
Coque cum Menſur. ij. aquæ.
Ad remanent. lb. vj.
Dein infunde per 24 h. in loco tepido argenti vivi unc. ij. vaſe clauſo: cantato liquori adde:
Mellis mercurial, aut roſac. unc. ij.
D.
Quotidie libram unam abſumat.

Semen urticæ in lacte vel aqua coctum, et potum prodeſt. Aquæ calcis et lactis recentis ãã. partes æquales, ſuperbibendo cochleare coffeanum vini Tokaini.

Su-

Succus betulæ ad unam aut duas phialas potus, donec purget. Aqua pyrmontana. Aquæ martiales aliæ, naturales, artificiales.

R. Limatur. ferri non rubig. unc. iij.
Crem. tartar. unc. vj.
Coque cum Menſur. ij. aquæ commun. vaſe terreo per 4 hor.
Colatur. per linteum facta aſſervetur in lagenis probe clauſis.

Extractum corticis viridis nucum juglandis immaturarum.

R. Extract. cortic. virid. nuc. jugland. unc. ij.
Aquæ cinnamom. dr. vj.
Solve.
Bienni infanti gutt. 50.
Dein purgato.

Lac recens potum et ano injectum tumultus verminoſos ſopit. Item petroleum illitum dolenti plagæ abdominis, et aſſumptum extractum abſynthii ad magnitudinem fabæ cum pauxillo vini.

Subinde emeticum præ purgante convenit, etiam in frebre verminoſa, cum et ſine vermibus.

Annuo infanti datur granum unum radicis ipecacuanhæ cum ſacharo tritæ.

Melius eſt adhuc infuſum vinoſum radicis ipecacuanhæ, cum ſyrupo.

Decoctum mercurii vivi addito oxymelle ſquillitico.

Aqua benedicta Rulandi annuo infanti ad guttas 5. 8. 10. Sulphur auratum tertiæ præcipitationis.

Purgans ex una parte mercurii dulcis, et tribus partibus ſachari, optimum eſt; ter quaterve per vices repeti poteſt: alias excitat ſalivationem. Nonnunquam omnino non pelluntur lumbrici, niſi aſſumpto mercurio dulci ad ſalivationem usque.

Purgans ex ſale polychreſto, jalapa, et ſemine ſantonico, vel radice valerianæ ſylveſtris cum oxymelle ſquilitico.

Fel taurinum inſpiſſatum, in vino Tokaino ſolutum, adjecto ſacharo.

Inunctio abdominis ſpiritu vini camphorati, felle taurino, petroleo; unguento martiato, de arthanita; oleo laurino.

Cortex peruvianus. Emulſum camphoratum. Flores ſulphuris cum pulvere oſtracoder.

codermatum. Limatura martis ſola, cum aromatibus; 20. 30. 40. grana limaturæ ſtanni puriſſimi anglicani.

Gummi ferulacea. Aſa. Myrrha. Saponis uſus internus. Purgantia opio maritata. Radix filicis maris, adjuncto purgante, contra tæniam.

Aſcarides ſolis enematibus tolluntur. Muria ſalis; aqua mercurialis; aqua adjecto felle taurino; fumus nicotianæ; decoctum nicotianæ.

Aqua frigida. Lac allio, cepa alteratum. Suppoſitorium ex ſapone veneto, lardo. *Van Dœvern*, *Roſenſtein*, *Tiſſot*.

Atrophia.

Atrophia defectus nutrimenti; ſubinde idem eſt cum *morbo verminoſo*, ita ut verminoſi ſimul ſint atrophici. Subinde vero atrophia adeſt absque vermibus.

Symptomata atrophiæ ſunt: Emaciatio artuum omnium magna; cutisque arida, rugoſa, imperſpirabilis: ſceleton merum. Pallor faciei, livorque, triſtitia, moroſitas. Interea adeſt tumor totius abdominis, valde prominentis, tympanitici; ſubinde nodoſi, duri. Calores interni; febricula.

Alvus

Alvus ſicca; appetitus ſubinde magnus rerum frigidarum, ſiccarum.

Cauſæ. Sedes mali in abdomine primarium eſt. Indigeſtibilium, farinaceorum, crudorum, acidorum, auſterorum eſus. Lac vetuſtum; pultes; panis crudiſſimus, ſecundarius; fructus immaturi, acerbi. Vermes, et gluten verminoſum.

Inde vaſorum minimorum, lacteorum; itemque glandularum infarctus.

Difficillimus curatu morbus eſt. Diæta apta, et medicamentoſa fieri debet. Proſunt ergo diæta *humectans*, *refrigerans*, *ſolvens*. Juscula pullina, herbis incoctis, recenti taraxaco, chærophyllo etc. tenuia emulſa; hydrogala. Balnea tepida. Frictiones abdominis, dorſi etc. cum oleo amygdalarum, adjecto ſpiritu ſalis ammoniaci, camphora; item unguento martiato, nervino. Morſuli *Kunkelii*. Subinde lene purgans ex mercurio dulci; lene ſubinde emeticum ex oxymelle ſquillitico. Aer recens, campeſtris, exercitium et motus corporis. Salis ſeignetti aut polychreſti doſes exiguæ, quotidianæ ex ſyrupo cichorei cum rheo ſumendæ. Taraxaci extractum, decoctum ſaturatum. Extractum chelidonii. Decoctum glandium (Eichelkaffe). Vina rubra, dulcia.

Rachitis.

Atrophiæ quædam ſpecies eſt *rachitis* (engliſche Krankheit, doppelte Glieder, unterwachſen ſeyn, Wechſelbalg). Morbus omnium primo a *Gliſſonio* deſcriptus eſt. Ante annum 1612 in Brittannia non obſervabatur; hinc inter *novos*, fortaſſis male recenſetur. Frequentior eſt in locis et regionibus paludoſis, frigidioribus ſimul et humidioribus.

Amat ætatem infantilem. Primum obſervatur circa tempora primæ dentitionis poſt nonum menſem usque ad annum ſecundum ætatis. Serius perraro accedit. Rariſſima eſt rachitis adultorum. Rariſſima quoque congenita.

Dividitur in *perfectam* et *imperfectam*. Varii dantur gradus. Imperfecta eſt frequentiſſima. Item in *congenitam*, *acquiſitam*; *infantilem*, *adultorum*.

Symptomata ſequenti ratione ſibi invicem ſuccedunt: Incipiens emaciatio, cutis pendula. Abdomen elatum, verſus hypochondrium præcipue dextrum. Caput mole majus, quam pro ratione corporis. Facies plena, ſed pallida. Jugulares amplæ. Articuli tument, et oſſium extrema protuberant, maxime ad carpos. Frons *inæqualiter*

pro-

protuberans, quod a nativa frontis protuberantia debet diſtingui. Saturæ dehiſcentes, unde capitis excedens moles. Dentes flavi, cinerei, fuſci, excedentes, difficulter de novo reſtituendi. Sternum prominens, coſtis autem intropreſſis ad latera. Coſtæ ipſæ latæ, et circa conjunctionem ad partem cartilagineam tuberoſæ. Claviculæ male curvatæ. Dorſi ſpina pariter diverſimmode incurvata. Protuberantes tibiæ. Oſſa emollita, et inde ſtaturæ imminutio. Oſſium ſubinde friabilitas. Carnium muſculoſarum conſumptio, laxitas, flacciditas, debilitas; hinc gradiendi impotentia. Febricula nocturna, depaſcens. Reſpiratio in levi motu difficilis, tuſſicula humida, tandem aſthma. Vox gravior, quam pro ætate. Ingenium plerumque præcox. Somnolentia. Voracitas. Obnoxii ſunt hæmorrhagiis, morbisque convulſivis. Statura pumila; pelvis irregularis. Simul verminoſi ſunt perſæpe. Excrementa acidum ſpirantia; acidus halitus. Æſtas amica. Hæmorrhagiæ non levantes.

Sæpe accedit ſero emohyſema totius corporis, convulſio, mors.

A morte non rigent, diu calent, ſanguis non coagulatur. Prægrande hepar. Glandulæ meſenterii prætumidæ. Defectus bilis in cadavere obſervatur. *Caü-*

Cauſæ. 1. parentes debiles, exhauſti morbis, olim aut nunc occulte venerei, ſeniculi, ſalivationem paſſi frequentius, molliter viventes, uſi pauperrimo victu, 2. habitatio in loco humido, anguſto, depreſſo; ſordities, 3. lac vetuſtum nutricis ſeniculæ, lac morbidæ nutricis; nutrix ſcrophuloſa, ſcorbutica, occulte venerea, cancroſa, melancholica, gravida. Item lac deficiens, pultes. 4. Morbi prægreſſi infantum, tales præcipue, qui *diu* durarunt; tarda et morboſa dentitio cum longo alvi fluxu: hinc rachitis incipit potiſſimum poſt dentitionem; tuſſis convulſiva; longa intermittens; ablactio, 5. uſus acidorum, aceſcentium.

Curatio. Removendo cauſas. Habitatio in loco edito, cubiculo amplo, aere luſtrato fumis aromaticis. Motus, vectio in aere ſicco, calido; frictiones ſiccæ, aromaticæ. Abſtinentia a potu theato, oleribus, pinguibus, farinoſis. Diæta ſiccior, aromatica, antacida. Juscula, cum ovo ſorbili. Juscula ex cereviſia bene lupulata parata cum ovis ſorbilibus. Carnes teneræ, ſed toſtæ; panis biſcoctus. Pro potu ſerviet cereviſia amara; ſubinde vinum auſterum, aut etiam dulce; non autem acidum. Saturatum Coffée decoctum; radix rubiæ tinctorum, cichorei,

ad-

adjectis corticibus aurantiorum, et pauxillo ſeminis aniſi ſtellati. Pro potu communi profuit aqua, ex qua nodus ſuſpendebatur rheum et limaturam martis, pauxillum cinamomi continens. Item guttæ antacidæ, alcalinæ, uti cinnerum clavellatorum drachmæ duæ in libra ß. aquæ fœniculi ſolvuntur. Dantur quotidie guttæ 20. 40. 60. 100. Item:

R. Sapon. venet.
Fellis taurin inſpiſſat. āā. dr. j.
Rad. ari ſcrup. ß.
Pulv. cinnamom. gr. vj.
Pulv. oſtracodermat. unc. ß.
Pulv. cort. aurant. dr. ij.
M.
Ter de die hora ante paſtum cuſpidem cultri.

Parari etiam electuarium, pilulæ, et mixturæ poſſunt.

Præter frictiones ſiccas et aromaticas, ſerviunt etiam frictiones et lotiones cum aqua frigido; corpore dein abſterſo et ſiccato ſubjungi frictio aromatica poteſt.

Secundariam non tolles, niſi morbo prægreſſo ſublato. Sic ſuſtuli rachitidem præmiſſo mercurio. Item:

R.

R. Aquæ cinnamom. ſine vino.
— — cortic. aurant. āā. unc ij.
Extract. gentian.
Fellis taurin. inſpiſſ. āā. dr. ß.
Salis tartur, gr. x.
M.

Decoctum glandium, corticis peruviani; eſſentia corticis; limatura martis in ſubſtantia. Oſtracodermata, lapides cancrorum, cum rheo, amaris etc.

Tussis Convulsiva.

Morbi pectoris, et inter has tuſſes ea præcipue, quæ *convulſiva* audit, maxime infantes vexant. Has nunc tuſſium differentes ſpecies examinabimus.

Tuſſis convulſiva fit inter continuas exſpirationes nulla inſpiratione interpolatas, cum faucium quaſi ſtrangulatu. Convulſiva dicitur, quia paroxysmus tuſſiendi (nam per paroxysmos aggreditur) ſæpe finitur convulſione epileptica, tetano totius corporis cum mentis abſentia. Item quia ſub ipſa tuſſiendi actione, quibusdam brachia, et crura, pedesque convelluntur, ita ut velut ſubſiliant. Initio per modum catarrhi, aut tuſſis deſtillato-

latoriæ accedit, atque ita ægrum per 8. 10. ſæpe dies affligit, donec tandem in veram abeat tuſſim convulſivam.

An novus morbus ſit, dubitari poteſt, utut *Roſenſtein* id affirmet. Saltem id verum eſt, eſſe noviter deſcriptum. Fors ſemper extitit; ſed cum aliis tuſſis ſpeciebus confundebatur. *Roſenſtein* contagioſam eſſe affirmat, ita ut fomes hujus tuſſis transferri ad alios poſſit. Non puto hanc tuſſim *contagioſam* dici poſſe, utut ſit plerumque *epidemica.* Dabitur occaſio aliquando experiundi, an aliqua ratione communicari, ſeu quocunque demum modo *inocaluri* queat.

Idem Cl. *Roſenſtein* afferit tuſſim hanc non niſi ſemel per vitam afficere: falſum id eſſe obſervatio docuit.

Præterea id quoque tanquam characteriſtica nota ab eodem autore affertur, ſcilicet, hanc tuſſim omni alterno die exacerbari per modum tertianæ duplicatæ. Verum adcuratiſſimæ obſervationes me docuerunt, vel in propria familia, id verum non eſſe. Contingit ſolummodo *nonnunquam*, ut febris remittens aut intermittens huic tuſſi jungatur. Sed diſpares tamen ſemper hi morbi erunt.

Symptomata: *epidemica* eſt ſæpius; autumno et vere potius; tempora frigida et humida

humida magis amat. Raro æſtate vigente obſervatur :- raro quoque hyeme adulta, ſicca, boreali.

Tuſſibus aliis frequenter jungitur, aut potius alias tuſſes excipit. Morbillis ſociatur, et eos ſequitur. Infantilem et puerilem ætatem magis infeſtat; ſexum item ſequiorem præ virili; tamen etiam adultis, fœminis, irritabilioribus præſertim non parcit, neque viris muliebrem habitum et irritabilitatem nimiam habentibus.

Adulti ſæpe unum alterumve paroxysmum tuſſis convulſivæ patiuntur tempore epidemico tuſſis convulſivæ. Vidimus fabrum lignarium ante duos annos in noſocomio practico decumbentem, qui ex pleuritide convaleſcens graviſſimum, et ferme ſuffocantem tuſſis convulſivæ paroxysmum expertus eſt, utut *unicum*.

Pertinaciſſimus omnino morbus eſt, et quem quidam medici hujates ita averſantur, ut infantes hac tuſſi laborantes nunquam ſuſcipiant curandos, ſed eos jubeant ſoli medicatrici naturæ committi.

Sæpius ad octo ſeptimanas, aut etiam ad decem producitur: non raro ad anni quadrantem usque: et inepte curata hæc tuſſis ad tres anni quadrantes excurrit. Tamen

rario-

rariora exempla ſuppetunt tuſſis hujus intra decem dies curatæ.

Præſtat ſcire, morbum hunc plerumque *longum* eſſe, ne gravioribus utamur, et valentioribus remediis, quæve reliquam potius ſanitatem, quam morbum ipſum infringant.

Subinde absque febre eſt; tunc autem, quamdiu nempe febri abeſt, periculoſa non fit. Sæpius vero febris jungitur remittens, veſpertina, nocturna. Aliquoties comparet hæc tuſſis cum febre intermittente quotidiana, tertiana, tertiana duplicata conjuncta.

Per paroxysmos *incertos* aggreditur, cum livore faciei, oculorum protuberantia; ſubſultu crurum, brachiorum agitatione, vomitu ſæpe ſubſequente materiæ mucoſæ, pendulæ, ranarum ſpermati ſimillimæ: item aſſumptorum. Profluvia ſanguinis ex faucibus, naribus, oculis; hypopia ſanguine ſuffuſa. Profuſio urinæ, alvi. Epilepſia; tetanus totius corporis; apoplexia; mors. Facto vomitu finitur. Qui non vomunt ſub finem paroxysmi, ſæpius et gravius tuſſiunt, facilius convelluntur.

Terminatur variis modis; 1. primis 12 diebus tollitur ſine remediis; verum id raro accidit, 2. ſæpius *apta curatione* ſenſim fa-

tiſcit,

tiſcit, intra 2 menſes, aut 10 ſeptimanas, 3. ſuperveniente apoplexia occidit, maxime plethoricos, pingues, non vomentes, parvulos dorſo incumbentes, auſſumpto opio etc. 4. occidit peripneumonia ſuperveniente, 5. phtyſi vera poſt hæmoptoën; tunc puriformia ſubinde extuſſitant, curaturque lichene islandico, pilulisque balſamicis, 6. convulſionibus, 7. herniæ.

Sedes morbi plerumque ſtatuitur in ventriculo pulmones ſympathice afficientes. Verum non omnis omnino tuſſis convulſiva eſt ſympathica; ſedes ergo ignoratur.

Materia morbi non ſemper eſt *pituita*, etſi ſæpe. Vomitus eſt a tuſſi ipſa; mucus ipſa tuſſiendi actione emulgetur ex glandulis.

Prophylaxis fors ſola eſt: 1. in præcavenda ventriculi cruditate, 2. in præcavenda perfrigeratione.

Tusses aliæ.

Variæ aliæ tuſſes infantes infeſtant, quos hic enumerare et explicare nequimus, hinc eas ſolum ſpecies tuſſium enumerato, quibus infantilis ætas præprimis affici ſolet.

Prima eſt *tuſſis catarrhalis.* Autumno et vere obſervatur; item ſi perfrigerantur, poſtquam validius incaluerint. Crura frigori humido expoſita; aër per rimam perflans; aura veſpertina. Item ſi cunæ infantum pone fornacem ponantur; aſſueti enim infantes fornacis calori levi negotio perfrigerantur.

Catarrhus oritur: 1) a perſpirabili ſuperficiei corporis ſuppreſſo, et ad pulmones decumbente, 2. ab halitu aſperam arteriam et bronchia irrorante pariter ſupreſſo, retento, 3. ab oſtiolis glandularum trachealium et bronchialium conſtrictis materia retenta acreſcit; tuſſim et febriculam *veſpertinam* et *nocturam* excitat. Plerumque *coryza* ſimul adeſt.

Catarrhi recentes, atque omnis recens perfrigeratio rheumaque inde oriundum cito poteſt profligari, aſſumpto potu multo, tepido, diaphoretico, ſi æger ſe ſimul in lecto ad movendam diaphoreſin componat. Hac ratione multæ dyſenteriæ initiantes comprimi poſſent; præcipue ſi pediluvia calida etc. ſimul in opem vocarentur. Verum ſi materies catarrhalis jam acreſcat, tardius morbus ſanabitur, coctione crudi, et evacuatione cocti.

Catarrhus negligi nunquam debet, inde enim, ſi diu duret, debilitas, et debilitatis effectus; pulmo varia ratione vitiatur; herniæ; gibboſitas.

Catarrhum *diutius* durantem oportet tentare 1. avocando perſpirabile ad pulmones depoſitum ad alvum, manna, ſale medio; ad urinas potu emolliente diuretico; ſubinde etiam ad corporis ſuperficiem, 2. quietem conciliando quaſſatis pulmonibus, paregoricis; hinc pilulæ per eminentiam catarrhales dictæ, de ſtyrace, de cynogloſſa etc. 3. abſtinendo ab iis, quæ tuſſim augent, uti ſunt: actu acida, acria, ſpirituoſa.

Altera tuſſis ſpecies eſt tuſſis *titillatoria*, ſeu *gutturalis*, quæ quidem a tuſſi catarrhali non differt, niſi quantum pars differt a toto. Si enim ſolum caput aſperæ arteriæ affectum ſit, non autem totus tractus, erit continua in faucibus titillatio, et ad tuſſiendum ſollicitatio. Cura eadem.

Tuſſis *dentientium*, *aphtoſorum*, *morbilloſorum*, *variolantium*, *verminoſorum* etc. eſt morbi alterius ſymptoma.

Frequentiſſima infantum et puerorum tuſſis eſt *ſtomachica*, itemque tuſſis viſceralis, ubi vitium viſcerum abdominalium adeſt: e. g. obſtructio, ſaburra, qua re primum

ventriculus irritatur, irritatione ad ipſos usque pulmones prorogata. Tuſſis a ventriculi cruditate ſeu ſaburra infantes æque ac pueros, utpote voraces, corripit. Dignoſcitur a tuſſi *pectorali*: 1. ſignis ſaburram ventriculi notantibus, 2. poſt paſtum gravior eſt, 3. incipit a cardialgia, ab irritatione ad ſcrobiculum, ad umbilicum ſubinde, 4. non accerſitur facta magna inſpiratione; quod tamen fieri ſolet in tuſſi pectorali, 5. an vomitus ſub finem tuſſis obſervatus notat tuſſim ſtomachicam? reſpondeo: non ſemper, et ſolummodo tunc, ſi tuſſis ſit mitior, et ſerius accedat poſt vomitum. Pleuritica tuſſis ſubinde habet vomitum.

Diagnoſis ideo eſt neceſſaria, quia tepida, emollientia, oleoſa hic nocent: proſunt autem ſæpe in tuſſi pectorali. Proſunt autem ſalina, rhabarbarina, emeſis, et tandem lenia tonica.

Raucedo ad tuſſes ideo pertinet, quia tuſſis gutturalis plerumque ſimul eſt conjuncta. Oritur autem raucedo, ſi vapor perſpirabilis caput aſperæ arteriæ irrorans et lubricans ſupprimatur, vaſculis nempe exhalantibus ſuppreſſis, perfrigeratione, morbilloſa, aut varioloſa, aut aphtoſa, aut ſcarlatinoſa faucium inflammatione; aut

muco

muco obliniente abraſo, quod fit crebra tuſſi, ut in phthyſicis. Aut eo muco inſpiſſato, quod fit ſpiritu ardente, acido, acido-auſtero, rancido; hinc tuſſis quorundam a pingui commeſto etc.; tuſſis potatorum.

Catarrhus ſuffocativus frequenter auditur tanquam peculiaris morbus. Verumtamen nullam certam tuſſis, ſeu catarrhi ſpeciem conſtituit. Quælibet enim tuſſis, undecunque nata, poteſt, et ſolet teneros infantes et pueros violenter invadere, atque per modum orthopnœæ, aſthmatis etc. ſuffocationem minari, quin et re ipſa ſuffocare. Hinc materies catarrhalis copioſa thoracem petens, item pleuritis ſubito puerum corripiens fieri poteſt ſuffocativa, ſeu catarrhus ſuffocativus. Tuſſis quæcunque alia, e. g. convulſiva, ſtomachica, viſceralis ſubinde propemodum, aut fere ſuffocat.

Hinc nulla certa medendi ratio contra catarrhum ſuffocativum tradi poteſt, etſi talis reperiatur apud non paucos auctores. Oportet ergo tuſſim hanc reducere ad certam quandam tuſſium aliarum claſſem, et inde indicationes petere.

Remedia hic nulla præſcribam, utpote abunde nota ex materia medica. Solum id addam, qua forma plerumque infantibus,

et quibus modis propinari medicamenta poſſint. Sciendum ergo 1. non dandas eſſe infantibus, neque pueris pilulas, 2. neque forma boli, 3. infantibus decocta non dari; dari tamen ſubinde pueris, ſi grata ſint, 4. pulveres, niſi lacte ſubigi poſſint, et ferme inodori inſipidique ſint, difficulter ingeri, 5. optime propinari per mixturas et linctus.

Febris infantum intermittens.

Febris intermittens omnis generis etiam in teneros infantes cadit; quotidiana, tertiana, quartana, vaga.

Cognoſcitur 1. periodico recurſu, 2. livore unguium, manuum, faciei.

Paroxysmus in infantibus ſæpe a convulſione univerſali orditur. Hinc putatur eſſe morbus e. g. epilepticus, ubi revera ſolum ſubeſt intermittens.

Febris interrmittens infantum frequenter eſt *larvata*, ſub ſpecie tetani, apoplexiæ, et præcipue ſub ſpecie colicæ redit.

Non diu ſunt relinquendæ tales febres; infans enim ferendo morbo par non eſt. Rachitis invitatur, et ſæpe initium rachitidis intermittens dedit.

Neque

Neque tamen ſunt ſubito comprimendæ cortice peruviano, nulla præmiſſa evacuatione graſtrica.

Cura ex iis deſumi poſſet, quæ olim de intermittentibus dicta ſunt. Verum placet hic peculiaria quædam infantes potiſſimum concernentia commemorare.

Cura eſt in paroxyſmo, et alia extra paroxyſmum.

In paroxyſmo ſimplici nil agendum, niſi ut ſtadium ſudoris rite abſolvatur. Alias enim ſudor matura exemptione e lecto, aut alio modo ſuppreſſus febrim facit inordinatam.

In paroxyſmo larvato enemata, frictiones.

Extra paroxyſmum cura fit ſolvente, emeſi, dein cortice. Infantibus dandus eſt ſyrupus corticis. Extractum in mixtura per modum enematis, epithematis, coffee, etiam cum lacte. Nutrici dandus cortex.

Febrim ſequens mixtura aliquoties profligavit:

R. Sal. abſynth. non ſulphur. dr. ß.
Succi citri q. ſ. ut ſaturetur:
dein adde
Aquæ meliſſæ, unc. jv.
Syrup. cort. aurant. unc. j.
M.

Sub-

Subinde his ſolventibus apte jungitur cortex. Dari extractum corticis poteſt in chocolada.

ALIÆ FEBRES INFANTUM.

Febres acutæ quoque infantes et pueros invadunt, eæ ipſæ ſcilicet, quæ adultos oriuntur. Nihilominus ſequentia notanda ſunt: ſc.

1. Febres vere inflammatorias rariores eſſe in infantibus et pueris, rariores quoque bilioſas, crebriores vero eſſe pituitoſas. Præter has febres aliæ quoque ſunt puerili ætati magis familiares: ſc. febris morbilloſa et varioloſa.

2. Difficillimum ſæpe eſt dignoſſe, quorſum oblata febris pertineat, ob characteres adeo ambiguos, et diverſiſſimis febribus communes.

3. Nota, in omni febrili morbo infantum maxime attentum eſſe oportet: 1) ad dentitionem, 2) ad variolas et morbillos, 3) in pueris quoque ad vermes, 4) ad ſcarlatinam.

4. Mature prædicandum eſſe parentibus, ſors variolas aut morbillos eſſe in procinctu; interim inſiſtendum erit indicationibus generalio-

lioribus, quas diverſiſſimæ licet, febres inter ſe communes habent.

5. Nota, pulſui non multum fidendum eſſe in infantibus, rei utpote fallaciſſimæ.

6. Nil magni agendum eſſe in ejusmodi febribus. Multum fieri, et fere totum apto potu, alvo aperta, tempore.

Morbi cutanei.

Scabies infantibus et pueris infeſta nominanda venit, fœdum cutaneum malum, in vulgus adeo notum, ut deſcriptione non egeamus; 1. *contagioſum*, ut quidam alii morbi, ita tamen, ut etiam absque contagio oriri queat, 2. in pueris ſcabies eſt crebrior, 3. in manubus, inter digitos præcipue primo omnino comparet, 4. frigore ſupprimitur, 5. hyeme difficillime curatur, 6. non curatur, niſi inſignis veſtium mutatio haberi queat, 7. raro in divitum domibus eſt, 8. frequens in pauperum tabernis, noſocomiis, exercitu etc.

An conſiſtit in animalculis, ut *Roſenſtein* et *Linneus* voluerunt? non videtur. Vermiculos quidem in locis ſcabioſis inveniri certum eſt; verum ſcabies jam præexiſtens, ſolum his infectis habitaculum ſuppeditat.

Vide-

Videtur potius conſiſtere in peculiari lymphæ depravatione et acredine.

Proſunt 1. flores ſulphuris bis, ter quotidie, præmiſſo purgante ex mercurio dulci aut jalappa; iterum flores ſulphuris, et iterum purgans. His malum ſæpe cedit. Attamen ſubinde rebelle eſt: tunc autem *ſimul* unguentum ex floribus ſulphuris et cremore lactis paretur; item unguentum ex ſulphure, et ſale ammoniaco et axungia, quo fricanda ſucceſſive ſunt membra. Lotiones manuum mediante decocto bardanæ, nicotianæ; aqua mercuriali; unguentum ex mercurio dulci et ſemine ſantonico paratum. Verum ſub externo remediorum uſu adhiberi ſemper debent remedia ex ſulphure.

Scabies retropreſſa multorum malorum cauſa eſt, epilepſiæ, apoplexiæ, paralyſis, tuſſis etc. phthyſeos. Tunc autem 1. balnea tepida, flores ſulphuris, moſchus; infuſum ſambuci, tiliæ, roris marini; ad articulos epiſpaſtica, veſicans. Sulphur auratum tertiæ præcip. pilulæ camphoratæ; nutrici flores ſulphuris. Quotidie lectus mundus ſit, et mundum induſium, reliquæve veſtes. Abſtinentia a pravis, indigeſtibilibus.

Qui-

Quidam in retropreſſa ſcabie ſuadent, ut æger induat induſium hominis ſcabie laborantis, et ſic materies ſcabioſa quaſi inoculetur. Sperant retropreſſæ ſcabiei revocationem ad cutem. Verum ſic materies materiei additur, neque neceſſario ſequitur, latentem intus ſcabiem evocari debere. Eſt æque ineptum conſilium, ac ſi quis retropreſſam gonorrhæam nova gonorrhæa velit revocare. Alia longe res eſt, ſi in retropreſſa gonorrhæa urethram immiſſa *ſtimulante* candela irrites, ut ad locum irritatum refluat materies gonorrhæica. Malum malo addis, novam gonorrhæam cauſas, quin certo revocas antiquam.

In ſcabie plethoricorum:

℞. Olei vitrioli, unc. j.
Aquæ commun. unc. v.
Syrup. rub. idæi, unc. ij.
M.

Sumat hujus drachmam unam in vitro aquæ communis, bis per diem.

Nocet debilibus. Sanat intra 14 dies.

Subinde facies, pars capitis capillata, quin et reliquum corpus effloreſcit, papulis rubris, cruſtis variis: præcipue *cruſta lactea* dicta.

Cauſa

Cauſa eſt lac antiquum, nutricis non bene ſanæ, ſeniculæ, latente lue laborantis, aut olim venereæ etc. A pulte nimia, nimis tenaci. Cave tamen, ne forte properanter accuſes latentem luem, niſi ejus ſigna, vel in nutrice, vel in infante videas *certiora*, ne tuo effatu parentum animos turbes. Proſunt ablatio cauſæ: lenes purgationes e. g. cum hydromelle infantum; antacida. Item potus diluens nutrici dandus; decoctum ſarſaparillæ, chinæ nodoſæ, lapati acuti, ſtipitum dulcamaræ, guajaci, cum antimonio et lapide pumicis in petia ligato. Tinctura antimonii nutrici pariter exhibenda. Sapo venetus; oſtracodermata.

Cave, ne has, aut analogas effloreſcentias, *chronicas* nempe, intropellas remediis ſaturninis imprudenter adhibitis: prout etiam ex contrario cavendum, ne quasdam alias effloreſcentias, *acutas* videlicet, violenter expellas, uti ſunt e. g. variolæ, morbilli; milliaria, ſcarlatina.

Contra cruſtam lacteam tanquam remedium ſpecificum, nuper a *Strackio* comendabatur peculiari diſſertatione *jacea tricolor*, ſeu *herba vel flos trinitatis*, *viola tricolor hortenſis*, Dreyfaltigkeitsblume; je länger je lieber, hac ratione:

R.

℞. Herbæ hujus recent. (demtis radic. ſemin. flor.) pug. j.
Coque ſ. q. lactis.
Colatura aptæ molis mane et veſperi ſumatur.

Vel: ℞. Herbæ hujus ſiccatæ, gr. xv—dr. β.
Infunde bihorio ſ. q. lactis, momento coque.
Sumat mane et veſperi.

Loca ſordibus *exulcerata* ſanantur munditie, inſperſione ſeminis lycopodii, farinæ toſtæ, cretæ colonienſis, pulveris lapidis caluminaris, tutiæ. Non bene inſpergitur ceruſſa, cum evolantes pulviſculi ore poſſint hauriri; item fors aliquid pulveris ſolvitur in loco excoriato, et reſorbetur. Loca exulcerata poſſunt lavari aqua aluminoſa, vel ſequenti: ℞. aquæ ſalviæ unc. vj. aluminis crudi gr. x.

Loca retro aures ſæpe multum humoris fundunt, ulcerantur. Vidi artuum inferiorum paralyſin a cohibito effluxu et ulcere ſanato. Profuit loca hæc denuo exulcerare adplicato veſicante.

Partes exulceratas a coryza ſanat egregium hoc unguentum, quod etiam labiorum

fiſſuris,

ſiſſuris, papillarumque ulcerationi belle adplicatur.

R. Buturi recent. et inſulſi, unc. vj.
Ceræ flavæ, unc. jv.
Pomorum redolent, dr. ij.
Rad. althæ, rec.
— libior. alb. āā. unc. ij.
C. C. coque leni igne ad conſumptionem humiditatis: dein adde ſequentia groſſo modo pulverifata.
Rad. calami aromat. dr. ij.
Cinnamom. acuti, dr. j.
Charyophyllorum, ſcrup. j.
Benzois.
Storac. calamit. āā. dr. β.
Rad. alkannæ, dr. ij.
Fortiter exprimatur, fiantque tabulæ quadratæ.

Achores ſæpe difficillime ſanantur, ita, ut potius reliquam ſanitatem medicando peſſundes, quam achores poſſis ſanare. Hinc pueris ceteroquin ſanis, ſi habeant achores, nullam facias medicinam, niſi ut ſuadeam omni octavo die lene purgans ex hydromelle infantum, et capitis lotiones cum decocto bardanæ et pauxillo ſaponis. Pedi-

culos,

culos, tunc præcipue copioſos, enecant lotiones cum decocto nicotianæ, ſabadillæ; ſemen chærophylli, aut unguentum quoddam adjecto mercurio, vel adjecto oleo quodam ſtillatitio: e. g. aniſi, carvi, caryophillorum etc. oleo ceræ, oleo ovorum, cui adjectum fuerit aliquod oleum ſtillatitium. Eruptionem achorum plerumque præcedunt tubercula circa collum, quæ a ſcrophulis per id diſtinguuntur, quod hæ lente oriantur, diutiſſime, per annos, per vitam ſubinde omnem perſtent immotæ; illa vero facta achorum eruptione ceſſent penitus ad tempus.

Tinea laborant pueri plerumque orphani, olim expoſiti atque illegitimo thoro nati, pauperrimi, peſſimo victu nutriti, viru venereo hæreditario contaminati.

Indicantur eadem remedia, quæ antea contra achores commendabantur. Sæpe tamen requiritur, ut capilli dropacismo prius evellantur, et dein dicta methodus medendi inſtituatur.

Ante paucos annos arcanum quoddam a *Magno Hetruriæ Duce* contra tineam pereſſicax magno pretio emebatur, eratque ſequens: R. bufones vivos, quotquot lubet: repone in olla bene vitreata, et operculo

con-

conſimili luto probe clauſa pone in fornace piſtoria calefacta vicibus compluribus. Dein exemptos bufones in pulverem redige: aſſervetur in ſuos uſus. Tineam inunge recenti lardo ſuillo, dein ſuperinſperge dictum pulverem bufonum.

Impone veſicam ſuillam per modum cucuphæ per 24 horas. Poſt tempus hoc elapſum tinea absque dolore ſecedit. Deinde per aliquot adhuc dies caput inungendum erit ejusdem lardo, ſed absque pulvere bubonum. Nota, ſemper linteamine obvolvendum caput eſſe (facie excepta), ut aeris liberior acceſſus prohibeatur, donec omnia fuerint probe cicatriſata.

Lentigines, ephelides (Sommerflecken) morbus puellarum albarum, crinis flavi: item ephelides habent puellæ rubricomæ. Conveniunt paſta amygdalarum amararum, lac ſulphuris, aqua phagadenica, ſolutio vitrioli albi; oleum tartari per deliquium, quod ſatis certo has maculas tollit, verum iterum poſt aliquot menſes recurrentes. Certius adhuc, et cum conſtantia ſequens remedium prodeſt.

R.

℞. Rad. armoraciæ in taleolos diſciſſe,
q. v.
adde
Aceti fortiſſimi, ut digito uno ſuper-
emineat acetum.
In vitro bene obturato repone infra
terram per 14 dies.
Laventur maculæ hoc aceto.

Herpetem (Zitterich) ſanant ſequentia: lotiones manuum aquis ſulphuratis; aqua, cui hepar ſulphuris adjectum eſt; flores ſulphuris interne et externe. Herpetes quædam curantur adplicato ſucco citri, lapidibus cancrorum adjectis. Alii non niſi veſicante impoſito deſtruuntur. Curavimus herpetem venereum mercurialibus externe et interne adhibitis. Verum tamen in omni cutaneo morbo diſpiciendum erit, an morbus ſit mere topicus, corpore reliquo ceterum ſano; an vero, ſi morbus ſit quidem topicus, ſed a reliqui corporis male diſpoſiti vitio permanans. Quod ſi hoc alterum obtineat, internis remediis primario pugnandum eſt. In primo caſu interna remedia non requiruntur, ſufficiunt externa; in altero caſu ſola externa nil efficiunt, repercutientia vero etiam nocent.

Nævis

Nævis maternis multa remedia anilia et ſympathica adplicantur; ſubinde ſolo tempore evaneſcunt, ſubinde cultro tolli poſſunt, ſi ſint excreſcentiæ tales, ut apte abſcindi queant. Prodeſt autem quam maxime ſequens methodus. Recipe emplaſtrum anglicanum dictum, pertunde hoc emplaſtrum in medio, et perfora; impone ita, ut vicinæ partes hoc emplaſtro bene muniantur, et nævus nudus per emplaſtri foramen emineat: dein R. ſaponis veneti raſi, q. v. calcis vivæ, quantum requiritur, ut paſtam ex calce et raſura ſaponis efficere poſſis; paſſæ hujus partem nævo impone. Poſt 12 horas locum eroſum habebis, communi poſthac methodo cicatriſandum. Quodſi nævi hi majores ſint, et plusculum emineant, iterari uſus paſtæ debet.

Furunculus, dolentiſſimum malum infantes ac pueros non raro affligit. Non dabo ejus deſcriptionem. Eſt peculiaris inflammatio, peculiari ſuppuratione terminanda, nucleus enim excidit ſemper. Tractari cataplasmate emolliente debet. Poſt variolas frequens malum; crebro, et per longiora intervalla purgandi ſunt.

Verucæ ſubinde ſunt malum mere topicum, a cauſa externa ortum. Tunc exſtir-

patio

patio juvat, ferro, igne; item ſuccus che-lidonii majoris, tithymali, foliorum ficus. Emplaſtrum ex galbano et ſale ammoniaco; ſal ammoniacum aceto ſolutum; ligatura. Subinde interne dandæ ſunt pilulæ ex ſapone veneto, gummi ammoniaco, extracto taraxaci etc.

Hydrocephalus.

Hydrocephalus eſt aquæ in capite, vel interno, vel externo collectio. Eſt *connatus, et adquiſitus; externus, internus, compoſitus; ſimplex*, vel cum ſpina bifida.

Cauſæ ſunt: ſitus iniquus in utero matris ob arctationem abdominis; funiculus circa collum; caput inclavatum; partus violentus, et tardus; læſio capitis inſtrumentis facta.

Profunt externa et interna diſcutientia; cucuphæ ex aromaticis, vinoſis, camphora. Lenia purgantia. Emplaſtrum de galbano ad caput, momento adjecto emplaſtri veſicantis Spiritus anthos, matricariæ, ſalis ammoniaci, olea ſtillatitia, balſama ſulphuris varia.

Nunquam convenit apertura, niſi in ſimplici externo, et tunc caute. Diutius ſubinde vivunt cum ingenti capite.

VIII.

TUSSIS CONVULSIVA.

Ut tuſſi convulſivæ rite medeamur, ejus naturam, genium noſſe oportet, hinc notandum: 1) quod tuſſis convulſivæ ſpecies non nunquam a vermibus producatur, pravis, ac mucoſis præcipue inteſtinorum contentis, 2) frequenter oritur poſt morbillos, et ſæpe pertinax admodum eſt, 3) tuſſis ad initium ſicca, demum poſt aliquod dies humida fit, et ſputa craſſa, tenacia educuntur, 4) noctu gravior, et frequentior eſſe ſolet, quam per diem, 5) linguam vix non omnes habent muco albido obductam, quive fari jam poſſunt, ſaporem queruntur abolitum, depravatum, 6) notante *Friderico Hoffmanno* obſervatur tuſſis hæc epidemice graſſari, ſi æſtatem ſiccam calidamque excipiat autumnus humidus et frigidus. *Sydenhamus* tuſſim hanc obſervavit menſe novembri anni 1679, cum præcedens menſis pluribus maduiſſet pluviis. Clar. *Huxham* variis temporibus tuſſim vidit convulſivam, ſed maxime tempore frigido humidoque. Novimus hac tempeſtate, frigida nempe et humida, morbos

bos regnare potiſſimum pituitoſos, peripneumonias nothas, ſive mucoſas; quid ni etiam ejusdem naturæ tuſſis convulſiva infantum fuerit, ac tuſſes adultorum ſunt, a frigido mucoſoque, pulmonum nempe, infarctu? Mira certe morborum eodem tempore regnantium æqualitas, ſi morbi cauſam ſpectemus, ac convenientia reperitur. Sed quare tuſſis hæc peculiaribus ſymptomatibus ſtipatur, et ſic a tuſſi adultorum eadem tempeſtate regnante diverſa eſſe haud reputetur? ratio eſt, quod materies hæc tuſſim hanc excitans nervos reſpirationi famulantes magis afficiat, irritetque in ætate tenera infantum, quam in adultis.

Hinc patet: 1) tuſſim *convulſivam epidemicam* non ſemper mere ſtomachicam eſſe: pulmones ipſos idiopathice laborare, muco multo eosdem infarciente; quin imo dari tuſſim convulſivam poſſe illæſo etiam ſyſtemate gaſtrico, ſolisque pituita obſeſſis pulmonibus. Patet itidem, materiem ſpermati ranarum conſimilem vomitu rejici ſolitam, non ſemper, et forte rarius morbi cauſam eſſe, ſed effectum tuſſis convulſivæ, glandulas œſophagi, ventriculi, inteſtinorum exprimentis, emulgentis. Item perpenſis omnibus id etiam videtur conſtare, non

tuſſim quamlibet, undecunque natam, ſive idiopathicam, ſive ſymphaticam poſſe in ſubjectis irritabilibus fieri convulſivam. Quare aptior erit tuſſis convulſivæ diviſio in tuſſim convulſivam *epidemicam - idiopathicam*, ubi ipſi et ſoli pulmones affecti ſunt, et uti in peripneumonia ſenum notha, multa infarcti pituita, acri, ſtimulante. Secundo in tuſſ m convulſivam *epidemicam ſympathicam*, ubi ventriculus, et inteſtina, ac meſenterium multis pravis contentis ſcatent, unde tuſſis primo mere *ſtomachica* oritur, ſed convulſionibus ſtipata, ob irritabile affectum nervorum ſyſtema, 3) in tuſſim convulſivam *epidemicam compoſitam* ex utraque priori ſpecie, ubi et pulmones ſimul *idiopathice* laborant, ſimulque ab primis viis *ſympathice* afficiuntur, aut ubi diutius durante tuſſi ſtomachica ipſi demum pulmones vitium trahunt, eadem prorſus ratione, uti in tuſſi ſtomachica inveterata, ſive in tuſſi cachectica explicui, 4) in tuſſim convulſivam *ſporadicam*, quæ diverſiſſimas agnoſcere cauſas ſolet. Sæpe enim dentientes cum convulſionibus tuſſitant, ob irritantes gingivas, irritatione ad pulmones propagata. Item verminoſi, acido laborantes tuſſim quandam quaſi convulſivam experiuntur. Uno verbo: quotquot tuſſis cauſæ

in

in infantibus ſunt, tot poſſunt, non ſimplicem ſolum tuſſim, ſed vere convulſivam producere, 5) in tuſſim convulſivam *febrilem*, et non *febrilem*. His conſideratis facile ipſimet rationem dabimus, quare tot methodi ab ſe invicem diverſiſſimæ, quin etiam oppoſitæ in tuſſi convulſiva celebrentur? quia videlicet ipſæ tuſſis cauſæ et diverſiſſimæ erant, et diverſo in loco poſitæ. Ipſimet denuo determinabimus, an in tanta methodorum diverſitate, tam diverſo tuſſis convulſivæ genio, ſententia egregii *alias* Roſenſteinii ſubſiſtere poſſit, qui morbum variolis et morbillis ſimilem reputat, id eſt, æque *contagioſum*, et qui ſemel tantum eundem per vitam hominem adoriatur; an ſeminium hoc tuſſis convulſivæ in inſectis conſiſtat, uti iidem clariſſimi viri opinantur.

Videamus jam, quam diverſa methodo, diverſi autores uſi ſunt contra morbum, et gravem, et plerumque pertinacem; tandem ipſimet nos ſeligimus, quæ nobis optima viſa fuerint, et regulas quasdam practicas tuſſim convulſivam concernentes proponemus.

Exordium a *Sydenhamo* faciemus. Dedit is lenia alvum ducentia remedia repetitis vicibus, venam ſecuit, et veſicans adplicuit.

Fri-

Fridericus Hoffmannus pectus inunxit, clysmata, pediluvia, crurum frictiones, et veſicantia præſcripſit; interne vero electuarium dedit ex oleo amygdalarum, ſpermate ceti, et ſyrupo papaveris albi paratum; demum ſubjunxit mixturam pectoralem, cui granum tartari emetici adjecit, cui etiam vim potiſſimam et præſentiſſimam opem adſcribit. Contra tuſſim convulſivam a retropreſſis effloreſcentiis cutaneis laudat æthiopem mineralem. Cl. *Huxham* præſente plethora, aut ſuperveniente ſanguinis ſputo, febre validiori, aut ubi facies ſub paroxysmo tuſſis convulſivæ liveſcit, nigreſcit, venam ſecat. Subjungit dein uſum oxymellis ſquillitici, aut radicis ipecacuanhæ, ſcopum emeſin ciente, idque ternis, quaternis vicibus; demum rhabarbarina aliaque blanda purgantia propinat; Mercurium item *alcaliſatum*, prout is ipſum appellat, id eſt pulverem compoſitum ex mercurii depurati parte una, et lapidum cancrorum partibus duabus diu inter ſe in mortario marmoreo tritis, donec omnia perfecte ſubacta ſint. Exhibet itidem mercurium dulcem purgante ſcopo. Reſpirationis difficultatem tollere conatur emulſo gummi ammoniaci, item ſucco millepedum. Tuſſis vim nimiam nervinis et antiſpasmodicis

dicis oppugnat. Suadet itidem uſum veſicantis ad nucham ponendi, ſcopo a pulmonibus revellente. Demum aerem ſuadet campeſtren, motum corporis, et frigida balnea.

Cl. *Whytt* corticem peruvianum commendat. Clar. *Werlhof* præſcripſit contra tuſſim convulſivam ſequens remedium:

℞. Spiritus vitrioli dulcis, unc. j.
Syrup. corallior. unc. viij.
M.
Mane et veſperi duo cochlearia coffeana.

Cl. *Zimmermannus*, uti legimus in tractatu de dyſenteria, optimo cum effectu emetica præſcripſit. Clar. *Armſtrong* ſolutione antimoniali utebatur, quam multis modis extollit, et radici ipecacuanhæ, et oxymelli ſquillitico præfert. Cl. *Geſsner* (Sammlung von Beobachtungen aus der Arzneygelahrtheit) contra tuſſim convulſivam Nordlingæ graſſantem ipecacuanham et tartarum emeticum absque ſperato effectu dedit; profuit vero moſchus, et extractum nicotianæ. Plerumque pilulas dedit ex duabus moſchi partibus, et una extracti nicotianæ paratas. *Roſenſtein* commendat præter moſchum, nico-

nicotianæ extractum, ipecacuanham, corticem, et infuſum roris marini ſylveſtris. Cl. *Unzer* arbitratur, nullam convulſivam tuſſim absque emeticis curabilem eſſe, quod curam ex integro abſolveret. Hoc ſcopo tepidam cereviſiam, cui pauxillum butyri addidit, propinat; alio in loco, ſulphur auratum ſuadet. Laudat itidem tanquam certum remedium ſyrupum millepedum, qui paratur, dum ſuccus millepedum cum vino albo emulgetur, cui dein debita ſachari quantitas adjicitur, ut ſyrupi conſiſtentiam adquirat.

In obſervationibus medicis *Londinenſibus* commendatur caſtoreum, cortex, exiguæ doſes tartari emetici ſcopo alterante. Opium et hyoſciamus a multis commendatur. Sunt, qui infuſum ſalviæ glutinoſæ in lacte mirum quantum laudant contra tuſſim convulſivam. Alii utuntur infuſo roris marini ſylveſtris. Aſæ fœtidæ vires Cl. *Millar* contra tuſſim hanc egregias expertus eſt. Dedit is mixturam ſequentem.

R. Aquæ puleg. unc. iij.
Spirit. mindereri, unc. j.
Aſæ fœtidæ, dr. ij.
M.
Omni hora cochlear medium.

Ab-

Abſtinuit tamen ab hac medela in provectiori malo, aut ubi hœmoptoes, aut phtyſeos veſtigia ſeſe monſtrabant.

Extractum nicotianæ tuſſim ſpasmodicam ſedavit notante *Roſenſteinio* datum ad grana duo vel tria. Quo vero nauſeæ, quam extractum hoc conciliat, obvium eatur, ſuaſit idem cl. vir, ut pauxillum aquæ cinnamomi ſuperbibatur. Opinatur eodem cum effectu et utiliter idem extractum adhiberi in tuſſi convulſiva poſſe. Exſtant certe, tam novæ, quam antiquiores obſervationes aſthmatis pituitoſi, et tuſſis pertinacis ſyrupo nicotianæ ſecundum formam diſpenſatorii Würtenbergenſis parato percuratæ. Unde ſpes eſt idem remedium in morbo conſimili, tuſſi nempe convulſiva profuturum, ſi modo ea doſi detur, ut vomitum non moveat, quem aromate aſſumpto oportet cohibere.

Corticem peruvianum præter alios in tuſſi convulſiva commendat Cl. *Strandberg*, et *Brendelius* in programmate de tuſſi convulſiva, ſi modo cum reſolventibus, ac imprimis cum terra foliata tartari ſocietur. Sed ſua cortici tempora ſunt, ubi is prodeſſe poteſt. Etenim cl. *Millar* eundem utilem expertus eſt in fine potius morbi ad robur fibrarum reſtituendam, et prohibendum re-

lapſum.

lapſum. Alii corticem utilem experti ſunt in initio ſolum, ubi pulmones necdum affecti idiopathice fuerant, ſed malum adhuc in ſyſtemate gaſtrico hæſit.

Fuere epidemiæ, ubi venæ ſectio profuit, atque ita quidem neceſſaria fuerit, ut ea neglecta certam phthyſin induceret. Tunc ſcilicet, quando diſpoſitio peripneumonica adfuit, et pulmones non tam pituita inerti, quam ſanguine multo et phlogiſtico turgebant. Cauſa per venæ ſectionem et methodum antiplogiſtiam ablata, plethora nempe et phlogoſi, tuſſis conticuit.

Fuere aliæ epidemiæ, ubi cereviſia, cui cochleæ hortenſes et contuſæ incoquebantur, eximium levamen, et ſanitatem brevi attulit. Cereviſia hæc varia doſi, modoque præſcribitur, e. g.

R. Cochl. minores hortens. Nro. xxx-xl.
Contus. coque in libr. j - j ß. cereviſiæ per $\frac{1}{8}$ hor.
Colatura per linteum fortiter preſſa et ſacharo edulcorata detur uſui.
Sumat omni hora, vel bihorio unciam.

Nolo

Nolo plures autorum methodos recenſere, ſed potius ſubjungam, quæ nos potius in morbo hoc pertinaciſſimo facere oportet. Igitur medicus ad curandam hanc tuſſim acceſſitus examinet: 1) an tuſſis hæc inter initia verſetur adhuc, et necdum firmas radices egerit; equidem inveterata tuſſis variam ſæpe habet cum aliis morbis hæmoptoe etc. complicationem; 2) an tuſſis mere ſtomachica ſit, ita ut pulmones ſolum per conſenſum afficiantur. Hoc ſi fuerit, cura ſolventibus, emeticis, rhabarbarinis, demum ſtomachicis, ſyrupo corticis peruviani, ſalviæ glutinoſæ infuſo, herbæ veronicæ, hedera etc. ex integro abſolvitur. Nocebunt tunc per ſe venæ ſectio, ſic dicta pectoralia, emollientia, opiata etc. 3) an tuſſis ſit mere pectoralis, id eſt, an ſit vitium ipſius pectoris, illæſo ventriculo. Quod ſi conſtet pulmones ipſos affectos eſſe, indagandum ulterius erit, an eosdem gravet pituitoſa materies, ut adeo tuſſis hæc convulſiva potius ſit ſpecies peripneumoniæ nothæ. Hoc in caſu exiguæ et repetitæ vomitiones, purgationes mannatæ, ſalina, et demum veſicantia, kermes, ſtibium, ſulphur auratum tertiæ præcipitationis, aſa fœtida, millepedes, ſquilla, etc. indicabuntur. Verum ſi pulmones

mones ſanguine phlogiſtico turgeant, ita, ut jam non ſit peripneumonia notha, ſed vera, eſſentialis, ſanguinea, omnes hucusque recenſitæ methodi nocebunt, proderit vero miſſio ſanguinis, et quidquid antiphlogiſticorum remediorum titulo gaudet. Quodſi tuſſis ſtomachica, peripneumonia notha ſimul jungantur, difficillimus curatu morbus erit, et medici prudentiam ac judicium practicum præprimis exercebit. Occurendum tunc eſt urgentiori malo, ſed regulæ ſpecialiores hic dari nequeunt. Cum itaque tuſſis convulſiva epidemica, de hac enim unice nunc loquor, conſiſtat vel in tuſſi ſtomachica, vel in peripneumonia notha, vel in vera et ſanguinea pulmonum inflammatione, vel in diverſa trium horumce morborum complicatione, alia difficilis quæſtio naſcitur, quomodo nempe dignoſcendem ſit, an ventriculus ſolum laboret, an vero pulmones, et ſi hi, an pituita vel ſanguine graventur. Reſpondeo: diagnoſin formandam eſſe 1) ex notis proprietatibus tuſſis ſtomachicæ, peripneumoniæ nothæ, aut veræ, alibi jam aut explicatis, aut explicandis; 2) ex conſtitutione epidemica, et febre prædominante; nam quo tempore pleuritis et peripneumonia vera, uti rigeſcente hyeme, et primo vere fit, late

domi-

dominatur, tuſſes convulſivæ erunt potius a cauſa calida, ſanguinea. Ubi vero febres pituitoſæ, catharrhales, rheumaticæ graſſantur, quemadmodum vere adulto, et in initio æſtatis evenit, tuſſis convulſiva potius ad peripneumoniam notham, ſeu pituitoſam petinebit. Verum æſtaſte adulta, et autumno, febribus gaſtricis late dominantibus tuſſis pariter convulſiva, ſub iisdem determinantis bilis vexillis ſtipendia merebitur, et morbis erit primario gaſtricus. Studium hoc epidemicorum morborum neſcio quomodo a tam multis negligatur, et ad vana tantum ſpeculationum quarundam commenta relegetur, cum tamen vix ullus ſporadicus morbis ſit, qui ab epidemica labe immunis ſit, et ab eadem epidemico vitio ita alteretur, ut longe aliam ſibi methodum medendi expetat, quam non poſtulaſſet labis epidemicæ expers morbus. Præterea ſtudium epidemiæ morbos primum *ſientes*, ut ita dicam, morbos adhuc in herba exiſtentes, necdum ſignis cognoſcibilibus et characteriſticis inſignitos facile detegit. Sic e. g. ſi in æſtate bile multum dominante, hominem videam dedolatum, leviter per intervalla frigentem, denuo incaleſcentem, etſi necdum ex ipſis morbi latentis ſymptomatibus ſcire queam,

ad

ad quamnam febrium claſſem futurus morbus pertineat, tamen nota hujus tempeſtatis et epidemicæ bilioſæ conſtitutio quaſi acus magnetica me diriget, ut latentem hunc, dubiumque per ſe morbum, et ſuis deſtitutum adhuc characteribus pernoſcam, ac eundem, antequam erumpat, penitus comprimam, penitus jugulem.

Sed e diverticulo ad viam. Solvite ipſimet jam ſequentes quæſtiones: 1) quare methodus medendi tuſſi convulſivæ, quæ hoc anno profuit, alio nocuit? 2) an expectari remedium ſpecificum poteſt unquam contra tuſſim convulſivam? 3) an ipſa tuſſis novus morbus eſt, veteribus ignotus? certe gibbos a tuſſi memorat *Hippocrates*, quos cui aptius adſcribemus, quam ferinæ tuſſi? 4) an methodus certa præſcribi poteſt medendi tuſſi convulſivæ? 5) quando locus eſt ipecacuanhæ, tartaro emetico, kermes, ſtibio, ſulphuri autrato, ſalviæ glutinoſæ, rorimarino ſylveſtri, aſæ fœtidæ, millepedibus, ſquillæ, veſicantibus, eſſentiæ cantharidum, cicutæ, opio, hyoſciamo, extracto et ſyrupo nicotianæ, cortici, cereviſiæ, cui cochleæ hortenſes incoquuntur? 6) medendum erit ſæpius ſolis *urgentioribus* ſymptomatibus, e. g. peripneumoniæ, ſtaſi in en-

cephalo:

cephalo: tuſſis autem ipſa naturæ committenda erit. Suſtentandæ tunc vires, aut ſaltem non erunt dejiciendæ inepta medicatione; 7) cave ab opio; 8) emetica et purgantia non facile crebro repetas, hæc enim vires frangunt; 9) cortex nil boni facit, niſi morbo diu durante, et viribus medicatione exhauſtis; item ſi remittens, aut potius intermittens adſit, quæ corticem exigat, tunc enim et intermittens febris et ipſa convulſiva tuſſis ſimul curantur; 10) convulſis ſub finem paroxiſmi, aut apoplecticis, digitus imitti in fauces debet, et vomitus proritari; 11) nil magni age, quamdiu æger appetit, et febre caret, etſi morbus in longum trahatur. Opem a mora pete.

IX.

IX.

DE OFFICIO MEDICI.

I. Officium medici erga ſe ipſum, et artem, quam profitetur.
II. Erga ægrotum, et ægroti propinquos.
III. Erga reliquos non ægros, præcipue erga collegas.
IV. Officium medici ſe ipſum et ſuos curantis.

Fungitur medicus *graviſſimo* officio, quia id circa vitam humanam verſatur; hinc et *nobiliſſimo*, et in quo non licet eſſe mediocrem. Præſtat nullam eſſe artem, quam *perverſam*. Millenis ſalutem offert.

Hinc accedat bene paratus 1. ab auxiliatricibus ſcientiis; 2. a praxi clinica. Ex *libris* et *ore* præceptorum diſcendum, dein vero ex ægris ipſis præeunte magiſtro. Non licet experimenta per mortes facere. Praxis clinica eſt ſumme neceſſaria. Sed ſit etiam bene paratus a natura; hinc non ſit velox, audax, leviculus, mutabilis, phantaſta, hypotheticus; ſed gravis, cogitabundus, cunctabundus, non ſit irreligioſus, nemo plus

plus religionis habere tam facile poteſt, quam medicus.

Medicus potator eſt infamis et periculoſus. Caſtis moribus ſit, ſceleri nunquam patrocinetur, nunquam abutatur aliorum miſeria in ſuam libidinem. Medicus *avarus*, *blatterator*, *jactator et circumforaneus*, *pauper*, *et ſordidus*; medicus *aliud agens*. Sunt enim qui luſui ſe dedant. Sunt, qui quæ didicere, ſola retinent, et tempore longævæ nonnunquam praxeos nil legunt, nil novi detegunt. Utinam quilibet medicus unius ſolummodo morbi daret veram cognitionem.

Alii, quin imo plerique magnam facilitatem in conſcribendis formulis ſibi comparant, at *nullam* in diagnoſi.

Nil magni faciet, qui artem non amat, quam exercet, qui profectus ulterioris deſiderio non flagrat.

Plus *prudentiæ judiciique* requiritur in exercenda medina, quam *doctrinæ*; ſunt, qui non magno judicio pollent, utut cetera perquam docti; hæ mali evadunt medici. Noveris, qui omnes authores a patre *Hippocrate* ad nos uſque numerant, quin bene mederi ſciant, ſi careant judicio practico.

Sunt ſecundo loco officia quædam medico obſervanda erga ægros, et ægrorum propinquos.

1. Medicus in curando nullam faciat diſtinctionem, quod ſedulitatem et attentionem concernit, ſeu pauperrimum quemdam, ſeu principem ſanet: illi æque diligenter profſpiciat, ac huic; non faciat experimentum in anima vili. In curandis magnatibus medicus animo turbatur non raro perſonæ magnitudine, nobilitate etc. Hinc trepidabit, tumultuabitur; dabit remedia varia, properanter, et doſi nonnunquam nimia, ut morbum abbreviet; vel vero præter rationem medicamenta mutabit. Hanc medicus ſortem certe ab omni alio homine invidendam habet, quod miſeris tam preſentaneam opem ferre ubique queat, quod integræ prolium turmæ parentem e mortis diſcrimine ſervare non raro poſſit, quod per ipſum tot homines hac dulci aura diutius fruantur. Hinc conſcientia recte factorum medicum plus remuneratur, quam quæcunque ſoſtra.

2. Non ſit durus, et verbis aſper in ægros, fortaſſis ſenſiliores, irritabiliores, magis impatientes. Diſcat compati, et compaſſione et auxilio morbos lenire. Non adhibeat remedia ipſo morbo graviora. Aſit, ut ægro

cer-

certam mortem in faciem prædicat aſperis verbis et incultis. Raro id fieri debet, et peculiaribus ſolum in caſibus: ſi e. g. æger omne auxilium recuſet admitti. Nunquam derelinquat ægrum, utut deploratum; ſaltem leniat, ſaltem conetur lenire dolores, ſaltem videatur aliquid facere, ubi nihil amplius fieri poteſt.

3. Medicus ægrum non *perfunctorie* examinet; non pudeat medicum in ſingula inquirerere. Hiſtoriam domi ſuæ adcurate connotet. Maximi momenti eſt, ut medicus diarium ſuorum ægrorum habeat; id vel domi, vel etiam penes ipſum ægrum ſæpe ſcribi poteſt. Nomen ægri ignoto ſit charactere; cetera vero noto.

4. Indulgeat, quæ aut proſunt, aut ſaltem non nocent. Adſtantium opiniones probet, ſi probandæ; reprobet aut detorqueat modeſte, ſi reprobandæ. Earum methodos aut remedia, ſi aut bona ſint, aut non novica, lubens admittat, ut eo magis benevolos ipſos habeat in ceteris. Phraſibus et modis loquendi in certa regione receptis modeſte uti poteſt, ut remedia ſua adcommodare formis ibi uſitatis.

5. De periculo, ſi quod ſit, adſtantes prudentiores, et quorum intereſt id ſcire, ſemper moneat.

6. Nullam habeat religionis, quam æger profitetur, diſtinctionem: judæo ægro æque ac chriſtiano ſuccurrat.

7. Morbos quosdam cave ne evulget: epilepſiam, hernias, luem, graviditates, et puerperia. Sciat hæc altiſſimo et perenni ſilentio premere. Nunquam de aliorum morbis apud alios narret, ne inde tricæ et alia incommoda naſcantur; ne quis ipſius narratione, ubicunque, abutatur.

Medicus morborum levem non reddat ſtudio *graviorem* ſpe lucri, neque pronuntiet *gravem*, ſi levem viderit.

Non paciſcatur de ſoſtro; id vi non exigat; ſoſtrum non petat ante ſanationem.

Conſilium aliorum ſi petatur, lubens admittat; ſæpius ipſe petat, ut ne videatur aliquid negligere; in morbis nobiliorum, magnatum id ſedulo faciat.

Officia ergo collegas: In conſiliis id nota. Conſilium petendum in *dubiis*, etiam in *certis* morbis, ſed *periculoſis*; etiam in certo *letalibus*: item in *longis*, utut *curabilibus*; imo quoties æger id petit.

Con-

Conſilia *amicorum* meliora; meliora *paucorum.* Subinde aſſiſtentiam unius aut plurium petat.

Nemini det remedia, quem alius tractat. Non facile ſuſcipiat ægrum ſanandum, qui ſub cura alterius eſt, niſi dimiſſus alter ſit, et datum ſoſtrum. Clam nil faciat.

Non damnet aliorum methodum coram ægro, ſeu bona, ſeu mala ipſi videatur.

In morbo difficili amici conſilium clam ſæpe petat.

Morbos ad ipſum ſtricte non pertinentes non ſuſcipiat ſolus; hinc ſæpe peritum chirurgum oculiſtam, obſtetricantem advocet.

In conſilio ordinarius narret, præmiſſa amica ſingulorum compellatione, hiſtoriam morbi: exhibeat formulas: addat opinionem ulterius agendorum. Dein *junior* aut ætate, aut *dignitate minor* ſuam exponit mentem; atque ita ex ordine.

Tandem ſequitur ordinarius *vota plurium*, et utitur etiam inpoſterum opinionibus in conſilio prolatis.

Suam opinionem libere, attamen modeſte, et abſque contentione dicat. Abſit omnis altercatio. Satisfecit officio et conſcientiæ hac ratione. Nunquam ex humano reſpectu reticeat utilia.

De officio Medici ſe ipſum et ſuos curantis.

Medicus ſe ipſum et ſuos ſæpe male ſanat. Metu futurorum terretur. Amore ſui decipitur. Aliud eſt, morbos in aliis viſos noſſe, et aliud eosdem in ſe experiri. Errores ſe ipſos curantium narrantur.

Amicum medicum habeat, cui ſe ſuosque committat.

Non ſit ex claſſe illorum, qui aut *ſemper*, aut *nunquam* remedia ſummunt, etſi iisdem indigeant. Utrique non bene opinantur de medica arte.

Medicus opiniones plebeias de contagiis petechialibus etc. diſcat deponere. Metus morbos invitat.

In noſocomiis juniores ſæpe pereunt; etiam in caſtris: 1) quia labor *inſolitus*, *tædioſus*, eos affligit. Aliud eſt medicina *noſocomialis* alia *ſporadica*. Prodeſſet antea functum eſſe munere aſſiſtentis; 2) tædia, ſollicitudo nimia; 3) diætæ mutatio, vinoſior *e.* g. qualis antea non fuerat.

Legat ſolos practicos, celebratiores veterum et recentiorum. Correſpondeat cum amico litterato; comparet collectiones quasdam medicorum, ut ne ſemper maneat in eodem, ſed ſemper ſe perficiat.

Coro-

Coronidis loco quosdam medicorum errores perſtringam:

Medicus cautus ſit in morbis virginum, ne gravidam pronuntiet non *gravidam*: ne gravidæ menſes moveat, aut graviditatem habeat pro aſcite, aut vice verſa. Gravidam palliantibus ſolabitur usque ad tempora partus, aut clam pariendi ſuggerat conſilium, et ſimul ab abortivis omni modo dehortabitur. Multæ fiunt et quotidianæ deceptiones.

Medicus non ubique luem veneream ſuſpicetur, ubi ſæpius nulla eſt. Noveram, qui remotiſſimos a lue morbos mercurialibus fuerat aggreſſus. Malam de ſe ipſo ideam apud alios excitabit ejusmodi medicus.

Caveat, ne fluorem album non venereum dicat venereum, et infortunatum reddat conjugium: ne morbus mariti occultos narret uxori.

Cordatus medicus, ubicunque poterit, amice et tamen efficaciter dehortabitur a vita licentioſa, et ejus pravos fructus demonſtrabit.

Medici errorem quemdam valde practicum et facili negotio committunt. Quilibet enim ægros ſuos ex proprio modulo metitur: ſic robuſtus et corporis quadrati medicus, qui

qui ſibi largas venæ ſectiones aut ſolet, aut debet inſtituere, eam methodum omnibus applicabit; delicatus vero, debilis et irritabilis erit timidiſſimus in doſi remediorum.

Cave, ne dum lectioni unius rei te compluribus ſeptimanis dederis, ea ubique occurre exiſtimes, quæ legis actu.

Cave, ne pertinaciter inhæreas eæ methodo, ſi natura reclamet.

Cave, ne quotidie mutes absque cauſa; id eſt enim hominis incerti et fluctuantis.

Ne oneres variis eodem tempore ſummendis.

Medicus caveat, ne turbetur querelis et lamentis adſtantium, prolium, uxoris. Talia enim ſolent eundem percellere, turbareque ejusdem ratiocinium.

Impatientia ægri et nimia ſenſilitas, quæruloſitas auxeſes facit, et medicum facile eo deducit, ut faciat medicinam morbo graviorem.

Medicus litteratos examinans facile errat, quod in narratione morbi ſuas opiniones ſubſtituant. Hoc hominum genus proprios morbos peſſime exponit medico, ubi e contrario ruſticus vere, genuine, absque fuco rem narrat.

Hæc

Hæc habui de officio medico memoranda, ſtrictim ſolum, et ſumma ſolum rerum capita attingendo. Curſui ſcholaſtico hic finem imponimus, ut reſumptis et animi et corporis viribus aut noſtra ſtudia denuo ſequenti anno perſequamini, aut vero, poſtquam tot annorum labores tanta patientia et contentione exantlaſtis, eorum promeritos nunc fructus capiatis. Id oro, atque enixe flagito, ut, quem hucusque veſtrorum commodorum ſtudioſiſſimum habuiſtis, eundem porro favore veſtro non deſtituatis.

X.

DE MORBIS QUIBUSDAM CAPITIS.

Cephalalgia.

In explicanda morborum hiſtoria eum ordinem ſequemur, quem ipſa corporis humani figura ſuppeditat, ut a principe hominis parte, capite ſcilicet, exordium ducamus. Hinc morbi capitis noſtram aliquamdiu attentionem ſibi vindicabunt.

Inter affectus capitis dolor imprimis recenſeri, aliorumque iſtius partis pathematum quaſi agmen claudere ſolet, utpote qui morbos aliorum corporis partium quamplurimos antecedat, comitetur, conſequatur.

Dolor capitis, creberrimus affectus originem tam variam, incertam, multiplicem, et non raro contrariam habet, ut difficillimum videatur exactam cauſarum notionem dare.

Multiplex ejus diviſio eſt: dolorem recentem *cephalalgiam* appellare, chronicam *cephalæam*. Aliam diviſionem repetunt, a diverſa cauſæ morbificæ ſede, ut *idiopathicum* dolorem capitis dixerint, qui cauſam ſui

ſui excitantem in ipſo capite habeat; *ſympathicum* vero, qui parti cuidam alii *compatitur*, et cauſam agnoſcit extra caput locatum.

Sed et dividunt, prout vel totum caput, vel anterior pars, vel occiput, vel alterutrum tantum latus adficitur, quam ultimam ſpeciem *hemicraniam* nominant.

Alia quoque diviſio eſt in *originarium* dolorem capitis, ubi dolor ipſemet morbus eſt, non autem alterius tantum cujuscunque morbi ſymptoma. De ſubjecto, cui dolor inhæreat, de parte capitis affecta diſputatur. Plerique in meningibus, earum productionibus variis, in thecis nervorum ſedem doloris reponunt. Alii perioſtium, meninges inſenſibiles adſtruunt, atqui alibi ſedem doloris quærunt. Quidquid dicatur, nervos per membranas largiter diſſeminatos affici, quandocunque dolet, nemo negaverit.

Sed aliquas ex innumeris aliis cauſas contemplemur, quas præ aliis quibuscunque dolorem capitis producere frequentius deprehendimus:

1. Quidquid vaſa encephali diſtendit, premit, rodit. Sanguis orgaſticus, inflammatus, et difficilius per meatus venoſos arterioſosque tranans, unde capitis dolor in febri-

febribus inflammatoriis. Sanguis qualitate bonus, ſed quantitate abundans, et plethora tam corporis, quam capitis in ſpecie. Sanguis rarefactus calore atmoſpheræ; hinc ille dolor capitis ſub ardente ſyrio, meſſoribus infeſtus, aut quem in cubiculo nimis calido experimur. Item ſanguis motu corporis nimis, potu ſpirituoſo, venere multa lucubrationibus, diuturna non interrupta meditatione, opio verſus caput copioſius allectus, rarefactus. Multa quoque alia ſunt, quæ ſanguinis nimiam quantitatem verſus encephalon determinant, et capitis dolorem efficiunt: v. g. difficilior ſanguinis per pulmones tranſitus efficit, ut refluxus ejusdem minus promptus ex capite ſit; hinc floridam ſæpe faciem, et ſanguinis colore læto pictam exhibent non raro, qui laborioſam, aſthmaticam reſpirationem ex quocunque pulmonum non bene permeabilium vitium habent. Qui thoraculo arctiori, fœminæ præcipue, utuntur; qui capite multum antrorſum inclinato ſcriptitant, veſtes ſupra abdomen validius adſtrictas gerunt, collaribus aut ſubligaculis ſtrictioribus utuntur, qui viſcerum abdominalium infarctu, difficilique humorum per ea circuitu laborant, iis ſanguis inæqualiter diſpenſatur, atque intra calvariam,

riam majori ac oportet quantitate urgetur, ut quædam quaſi plethora topica oriatur, ſolius videlicet capitis. Excretiones ſanguineæ ſolemnes ſuppreſſæ, hæmorrhagia narium, hæmorrhoides, lochia, menſtrua; item alvus dura.

Sed et multiplex alia materies in capite alicubi collecta, dolorum horum cauſa frequenter exiſtit. Sic *ſerum* poſt vehementes cephalalgias in cadaveribus repertum multoties fuit, quod vel mole ſua, premendo nempe, vel ſpiculis ſalinis, acribus permixtis, vellicando, rodendoque atroces dolores corporis, quæ in deliria furioſa ſubinde deſinere, effecerunt. Materies acris *eryſipelatoſa* ſubinde eſt, eryſipelate foris exſtante prius, nunc vero ſaturninis retropreſſo, atque ad caput ablegato. Materia rheumatica, arthritica, herpetica, ſcabioſa, ſi morbi hi cutanei retropellentibus, adſtringentibus, pinguibus tractentur, graves cephalalgias frequenter generant. Vidimus priori anno hemicranium diram ex ophtalmia ſeroſa retropreſſa natam, et adplicato in vicinia veſicante perſanatam. Acre venereum diros capitis dolores, noctu præcipue, obi ægri corpus tepore lectuli incaluit, plurimum ingraveſcentes producit.

Pitui-

Pituitam dolorum capitis cauſam, non infrequenter, nec immerito veteres accuſarunt; ſenibus quippe, iisque, quos peripneumonia illa notha ab Sydenhamo deſcripta corripit, dolor capitis ab infarctu pituioſo vaſorum encephali frequenter eſt.

Solidorum vitia intra calvariam nata habituales capitis dolores, easque immedicabiles utplurimum faciunt. Mala capitis conformatio, vel a nativitate, vel a vi externa; tumores varii, exoſtoſes, tophi, oſſicula membranis cerebri innata, quale ante annum in capite vetulæ reperimus; vaſa arterioſa nimium rigida, oſſeſcentia, uti pariter aliquoties in ſeniculis invenimus; inflammationes meningum non bene ſolutæ; abſceſſus; multaque adhuc alia, quæ in ſepulchreto *Boneti* fuſe reperiuntur. Sed quid de illis in eodem ſepulchreto collectis hiſtoriis ſentiendum, ubi lumbrici, aliique vermes, cimices, et ſi diis placet, etiam ſcorpiones intra humana crania reperti proponuntur, ab iisque dolores capitis repetuntur? Dico, alias hiſtorias fidis indigere teſtibus, alias accuratiori examine, et denuo alias aliter eſſe accipiendas. Nam in hiſtoria ex *Fernelio* in ſepulchretum relata, ſi eandem apud ipſum *Fernelium* legeris, videbis vermes

illos

illos duos non intra, ſed extra cranium fuiſſe, in receſſibus videlicet narium repertos; in his quippe narium receſſibus, quos ſinus frontales appellant, vermes creſcere, non raro, idque in ovibus præ homine et alio animali ſæpius contingere, obſervationibus et diſſectionibus conſtat; vermes ibi nidulantes rodendo vellicandoque dolores capitis afferunt in dicto animantium genere frequentius, aliquando etiam in homine. Via ex naribus in cerebrum ex nerveis fibris, et vaſis, et membranis obſepta omnem vermibus, ac quibuscunque aut inſectis, aut alienis corpuſculis aditum prohibet. Pauciſſimi caſus exſtant, ubi os ethmoidis eroſum deprehenſum eſt, ut adeo ex naribus via ad cerebrum peteret. *Valſalva* ovem diſſecuit, ceterarum conſortium fugientem, circumvolutam ſæpius, quæque caput ſibi tangi haud ferebat. Emptam *Valſalva* diſſecuit, et os ethmoideis eroſum reperit, itemque pervium aquæ, acidulæ in cerebro prope os ethmoideum, item folliculum aqua plenum in ventriculo dextro, et cerebrum ibi loci corruptum. Vides ergo, quid et de illis hiſtoriis ſentire oporteat, ubi fumus nicotianæ, aut pulvis ejusdem cerebrum penetraſſe, enormes capitis dolores attuliſſe

mul-

multaque alia mala produxiſſe prohibetur. Qui talia referunt, videre fors concretiones polypoſas, easque lumbricorum figuram referentes pro vermibus habuere. Concrementa varia variorum in cerebro humorum excrementitiorum pro inſectis, aut pulvisculis nicotianæ minus-cautis impoſuit. Inſecta quidem in ſinubus frontalibus ſæviſſimos capitis cruciatus faciunt. Quæſitum de modo, quo illuc hæc animalcula pervenire queant. Fieri poteſt, ut ex inteſtinis et ventriculo dormientis vermis in nares aſcendat, ſeque intra receſſus recipiat; aut fors ſæpius accidat, ut ovula inſectorum variis rebus, v. g. floribus, quos olfacimus, inhærentia vi inſpirationis validioris attrahantur, attracta muco narium inhæreant, ibique excludantur. Utilior quæſtio *Henckelium* inter et *Gahrliepium* nota eſt, cujus naturæ, et qua ex parte remedia abhibenda ſint, ut e naribus educantur, quæ res eo difficilius determinabitur, quod varii generis vermes non *iisdem* remediis aut allici, aut fugari ſemper poſſint. Juvabit, per quæ, et quomodo plerique educti fuerint, ex hiſtoriis medicis cognoſcere, ubi varia anthelmintica, ſcilicet vaporum, fumorum, odorum, injectionum forma adhibita fuiſſe conſpicies.

Memo-

Memorat *Boerhavius*, uti videre eſt in ſuis prælectionibus ad ſuas rei medicæ inſtitutiones, ſanatam abs ſe puellam, cujus ſinus pituitarii vermibus ſcatebant. Quoniam autem ut plurimum ſinus frontales incolunt, quod prima ac præcipua moleſtiſſimi doloris ſedes cum ſenſu præſertim rodentis, ſeque moventis beſtiolæ ſæpe numero conjuncti, in alterutrius ſinus regione indicat; idcirco *Littrius*, ſi nihil alia omnia auxilia prodeſſent, ad chirurgiam denique nec difficilem, nec periculoſam in oſſe frontis deveniendum eſſe cenſuit. Arbitror *Littrium* hic terebrationem oſſis frontis intellexiſſe, qua olim uſus *Cæſar Magnatus* fuerat, qui terebrato ad ſinum usque oſſe, et verme, quam ineſſe prædixerat, magna cum adſtantium admiratione educto, ſic dolorem ad alia omnia rebellem feliciter abegit. Verum utinam ea eſſet vulneris hic terebrati claudendi conſanandique facilitas, ac in aliis plerisque cranii regionibus ſolet. Sed quam difficulter apertus hic ſinus claudatur, jam olim *Cornelius Celſus*, et poſt eum complures præſtantiſſimi chirurgi adnotarunt.

Dolores capitis ſtata hora redeuntes ſæpe numero ab obſtaculo continuo præſente proveniunt, ea lege, ut, etſi anguſtatus humo-

rum alicubi meatus ſemper ſit, tamen ubi certis temporibus ad loca hæc arctiora major humorum motus appellit; dolor aut redeat ex toto, aut præſens jam augeatur. Dolores ejusmodi, et intolerabiles hemicranias quotidie mane ſtato tempore redeuntes tenui lignorum decocto, quod modice agitatis et impulſis circumeuntibus ſuccis ſudores blande moviſſet, aliquoties *Ballonius* feliciter ſanavit.

Dolor capitis venereus ad idiopathicos pertinet, materies enim venerea, acris, corroſiva meninges ſtimulans, item ſpicula oſſea in venereorum cranio ſæpe naſci ſolita, et pungentia, prementiaque; caries tabulæ internæ, ſanies ibi nata, illuc delata ſat faciles hujus doloris venereorum explicatus ſuppeditat. Noctu gravior eſt, mitior aut ſubinde nullus interdiu; gravior ſi ægri decumbant ſtragulis probe tecti; mitis aut nullus, ſi aeri frigidiori expoſiti duro incumbant pavimento, caveantque ne intra dormiendum incaleſcant. Id hic moneo, ne dolores omnes noctu ingraveſcere ſolitos, ſive capitis ſolius, ſive artuum, ſtatim venereos eſſe aut ſuſpicemur, aut pronuntiemus. Multi rheumaticorum, arthriticorum absque omni veneris labe noctu acerbius dolent,

etſi

etſi inter hos ipſos non pauci ſint, quibus nox, vel potius lecti calor dolorum ſolamen affert. Præterea plerique pictorum colica laborantes noctu gravius infeſtantur dolore rheumaticum æmulante; eos facilius venereos quis arbitraretur, quod et difficilem ſtranguriofumque mictum experiantur.

Dolorem capitis alium diximus *ſympathicum,* ubi alia extra cranium locata pars affecta eſt, et dolorem capitis ex conſenſu, ut aiunt, efficit. Phyſiologicam hujus conſenſus rationem hic non moramur; ſufficiat nobis, dari hujusmodi dolores capitis cauſam extra cranium agnoſcentes: ſic quibus bilis in ventriculo fluctuat, aut acida, acido auſtera, pinguis, rancida materies præcordia occupat, non raro lancinante dolore vexantur; qui vel alterutrum latus, vel utrinque tempora infeſtat, adeo gravis, ut ægri vix attollere oculos, et lucem pati poſſint; aut ut ab adſtantibus caput ſibi vel manibus, vel etiam funiculo arcte ſtringi curent, atque inde levari ſeſe afferunt. Multi ſunt, qui mane ſolum, atque jejuni dolorem hunc experiuntur, donec materies in ventriculo fluctuans ſuperingeſto aut cibo aut potu permiſceatur, enervetur, obtundatur. Dolor hic capitis febrium bilioſarum

individuus fere comes eſt. Sed etiam in ſanis ceteroquin, diu jejunantibus, aut temperamento bilioſo præditis, quos veteres πικροχολες appellarunt, ſæpe numero occurrit.

Ad dolores ex conſenſu ortos ſchola antiquior clavum quoque hyſtericum retulit, uterumque primario, et dein per conſenſum etiam caput affici ſtatuebant. Item cauſam doloris capitis apud viros hypochondriacos in hypochondriis quæſivere. Verum poſtquam recentiores in cauſam mali hypochondriaci et hyſterici diligentius inquiſivere, eamque in Halleriana nimia fibrarum muscularium irritabilitate repererunt, quam vel minimus, atque etiam ſpiritualis, ut ita dicam, ſtimulos in actum deducit, motusque inordinatos excitat, ſæpius erit et vitium ipſius capitis, et univerſale ſimul totius ſyſtematis nervoſi.

Cephalalgia, et hemicrania, periodica ſubinde eſt, et ad febres larvatas pertinet, aut omni menſe redit. Habuimus in chirurgo ante annum talem omni die redeuntem cephalalgiam.

Prognoſin ſi medicus ad curandum capitis dolorem accerſitus formare debeat, ſumma cautione opus eſt, ne in ſpondenda

cura-

curatione, quam forte facilem æſtimat, nominis infamiam incurrat. Equidem ſi quispiam integra prius valetudine fretus, ob cauſam evidentem et fortiorem, vini meracioris potum, venerem, exercitia immoderata, in cephalalgiam, licet non nihil validam, atque aliquamdiu protractam inciderit, ſecure prænuntiare poſſumus, quod, cum procatarxis nondum firma jacta ſit, affectus hic ſatis tutus, et minime pertinax futurus ſit. Sin vero diſpoſitio morboſa *inveterata* fuerit, ita, ut acceſſiones doloris ſua ſæpe ſponte, quin illa ſuperius enumerata *cauſa evidens et fortis* præceſſerit, redeant, ſique a levi quadam cauſa repetant, difficillimum curatu morbum, etſi fors *non periculoſum*, jure prædicto. Therapeia horum dolorum adhuc difficilior erit, ſi affectionum hypochondriacarum aut hyſtericarum ſymptoma is dolor ſit, cum uti ipſe morbus princeps, ita et dolor ab eodem dependens omnem plerumque medelam eludat, et medicis crucem figat.

Dolorem capitis venereum uti recentem curamus facile, ita inveteratum plerumque immedicabilem jure prædices. Recens enim cauſam in fluidis inquinatis, acribus, et ſolida ſtimulantibus habet, et medelæ requiſitæ

ſitæ

ſitæ hoc fluidorum vitium obtemperat. Verum inveteratus dolor a venerea origine ortus ſolidorum vitio alitur; caries, exoſtoſes; ſpicula oſſea pungentia, membranarum coalitus arctiores meatus, et mille alia mala nulla ratione auferenda immedicabiles hos dolores afferunt.

Cura cephalalgiæ et cephaleæ ex notione cauſarum colligenda eſt, quæ uti quam maxime variæ ſunt, ita et medela varia eſt, atque in aliis alia. Hinc multos juvant venæ ſectiones in vena jugulari, in brachio, in pedibus inſtitutæ; hirudines ad tempora, poſt aures, ad partem dolentem ipſam adplicatæ; ſcarificationes occipitis, quas *Waltherus* magni facit in peculiari ſuper hoc argumentum diſſertatione; raſio capitis, et ablutio cum oxycrato; epiſpaſtica, veſicatoria, vapores naribus hauſti, errhina, purgationes antiphlogiſticæ, quin et purgationes mercuriales ſæpe repetitæ; clysmata, pediluvia, diluentia, vel et acria, ſtimulantia, attenuantia, moventia, alterantia.

Juvat hic quædam remedia celebratiora contra dolores capitis varios commemorare. Laudatæ fuere quædam herbæ, quas ob hunc ipſum uſum cephalicas, quaſi caput corroboran-

borantes diceres, apellaverunt: ſalvia, ros marinus, lavendula, marum ſyriacum, quæ blando videlicet ſtimulo, multa aqua diluto, lenteſcentes humores agitant, circumducunt, et per diaphoreſin educunt. Patet hinc, quis, et ubi horum cephalicorum uſus ſit

Arteriotome multis laudabatur. *Cheſnau* egregios vidiſſe effectus a ſecta in temporibus, vel ad aurem arteria, in doloribus capitis antiquis et pertinacibus teſtatur. Arteriotome jam a veteribus magno in pretio contra rebellem cephalæam habebatur. Ligatura arteriæ a medicis modo rarius, ſed frequentius a veterinariis inſtituitur, eamque ad curandos in equorum tibiis tumores perefficacem afferunt. Hi, veterinari nempe, arteriam, qua materies ad partem affectam confluit, tumoremque attollit, excipiunt, et ligant; interim, quæ impacta fuit materies, partim reſorbetur a proximis venis, partim alia ratione difflatur. Fors ſectio arteriæ ſolum eatenus ſubinde juvat, quatenus arteria ſecta fortiter ad ſubjectum os apprimitur, unde parietes arteriæ ita coaleſcunt, ut nullus, aut exiguus poſthac ibi loci ſanguinis tranſitus, hinc minor ad locum dolentem affluxus amplius fiat; ſicque dolor capitis aliorſum directo humorum

fluxu

fluxu ſopiatur. Hæc arteriæ ſectio in ophthalmia pertinaci non raro profuit. *Harvæus* methodum veterinariorum, qua ſcilicet arteriam ad tumores pergentem ligant, aliquotes adhibuit, idque exoptato eventu in tumoribus ſtrumoſis ac ſcirrhoſis. Ceterum arteriotomen contra cephalæam in fœmina 40 annos nata, poſt abortum nulla menſtrua habente, adhibuit *Lazarus Riverius obſerv.* 56. *centur.* 2. Arteriotomen adhuc ſuadent *Andr. Lampertius*, *Paræus*, *Veſalius*.

Aliud remedium multum adhibitum contra rebelles cephalæas eſt *ſalivatio mercurialis*. Mercurium tollere cephalæam veneream conſtat, modo vitium in ſolis adhuc humoribus ſit. At cephalæas venereas a nodis, tophis, ſpiculis oſſeis membranas pungentibus, carie etc. non tollit mercurius, aut non niſi rariſſime; etſi enim miasma venereum mercurio exſtingui poſſit, manent tamen vitia ſolidorum ab ipſo hoc venereo, et rodente miasmate producta. Sed in cephalæis etiam non venereis uſum mercurii ad ſalivationem usque propinati profuiſſe monumenta medica abunde teſtantur. Credo ſalivationem tunc profuiſſe, ubi ſcrophuloſa, tenax materies tum varias in corpore glandulas, cum et caput præprimis occupavit,

pavit, et pertinacem cephalæam produxit. Item ubi lympha variis acrimoniis, herpetica e. g. aut ſcabioſa conſpurcata fuit, mercurium, ſalivationemque eo excitatam juviſſe, facile capimus: nam longa hæc evacuatio lympham acrem ſpiſſamque ſolvit, et ſolutam eliminat.

Veſicans toti capiti deraſis capillis adpoſitum profuit in rebelli cephalæa, orta a ſeroſa colluvie. *Lazarus Riverius obſervat.* 37. *cent.* I.

In cephalalgia ab eadem cauſa profuit ſetaceum: apud fabric. *Hildanum obſerv.* 37. *cent.* I.

Ipſa terebratio, ſive trepanatio in pertinaciſſima cephalæa aliquoties adhibita fuit. *Ludovicus Duretus* in annotationibus ad *Jacobi Hollerii* librum ait, ſe per terebrationem in plerisque cephalæam curaſſe. Narrat ibidem caſum hominis diuturna et rebelli cephalia laborantis, cui cum totum caput doleret, locus cauſæ morbificæ neſciretur, deraſis capillis admoveri curavit cataplaſma; poſt aliquod tempus removit, atque in qua parte magis deſiccatum apparuit, ibi perforari cranium juſſit. Ut primum ad diploem venerat, profluere coepit materies coloris, et conſiſtentiæ melleæ; erat igitur intra utram-

utramque μελεκηρις. *Jo. Rhodius obſerv.* 69. *cent.* I. narrat pariter curam cephaleæ atrocis in juvencucula patavina cum exoptato eventu inſtitutam, ubi membranis cerebri pauxillum puris incubuiſſe deprehendebatur.

Dolores venerei capitis, qui non a ſimplici humorum acrium labe, ſed a vitio organico proveniunt, non tolluntur, niſi trepano. Factum id cum emolumento eſt aliquoties a *Petro de Marchettis*.

Williſius aliud remedium multis profuiſſe aſſerit, ſic enim ait: multis utile fuit tempora, frontem et ſynciput quovis mane et veſpera frigida perfundere, imo totum caput omni aurora per antliam aqua frigida embrocare, aut ſaltem intra vas profundum aut puteum immergere. Idem auctor multis encomiis effert ſuccum millepedum expreſſum.

Ratio capitis. Hirudo ad tempora, anum. Scarificatio occipitis. Valeriana. Cortex etc.

VERTIGO.

Δεινος gravis rotatio eſt, aut potius ſaltus in Gyrum, medicis vertiginem, id eſt objectorum circumcirca poſitorum rotationem ſonat. Cum autem, qui vertigine corripiuntur,

tur, mox ab objectorum rotatione omnia nigra vident, hinc hanc affectionem σκοτοδινον dixerunt, ac ſi tenebricoſum vertiginem diceres. Affectionis hujus ſymptomata *Hippocrates* explicat, dum in libro de vulneribus capitis perſæpe ait: *cepit hunc vertigo, tum caligo, tum cecidit.* Utut vertigo cephaliorum morborum ſymptoma potius, quam morbus ſit, tamen juvat quasdam ejus cauſas præcipuas enarrare, ut perſpecta ejus origine morbum principem, cujus prodromus vertigo eſt, feliciter, atque adhuc in tempore averruncemus. Sic e. g. cauſæ quæcunquæ apoplexiferæ, priusquam grave hoc malum excludant, vertiginem producunt, non indifferentem, et quam ægro impune permittas, ſed quæ ſumptis celeriter incrementis in apoplexiam deſinit; huic ex æquo, ac ipſi apoplexiæ medeberis. Sunt, qui inſultu apoplectico jam ſemel correpti, ex eo denuo convaluere, quos ſi vertiginoſos fieri conſpexeris, apoplexiam de novo in procinctu eſſe, et jamjam oſtia pulſaturam merito concludes. Sagax medicus imminentis mali ictum prudens avertet.

Vertigo *plethoricorum* frequens eſt, et explicatus faciles admittit. Venæ ſectio, nitroſa, lenes alvi ductiones, hydropoſia,

victus

victus vegetabilis, exercitia multa, ſomnus parcus malo medelam ferunt.

Vertigo *hypochondriacorum*, *hyſtericarumque* ſymptoma, et ægro, et ipſi curanti medico moleſtiſſimum plerumque eſt, omnemque, ut ipſe morbus, cujus comes vertigo eſt, non raro medelam ludit. Plures ſunt, inter monachos præcipue, qui ex loco editiori aut ſacra facere, aut ad populum dicere ob vertiginem cadendique metum nulla ratione queunt.

Alia vertigo eſt ex κενεαγγεια, poſt jacturam gravem ſanguinis ex vulnere, abortu, hæmorrhagia quacunque; item convaleſcentium. Hos juvat prudens, lenta repletio, et medicamenta invigorantia dicta, roborantiaque. Jactura nimia ſeminis graviſſimos et ſæpe inſanabiles vertigines facit, tunc præcipue, ubi ſemen turpiſſimo vitio, quod vinculum illud, quo ſexus ſexui jungitur divellit, et licitæ veneris tædium ingenerat, manuſtrupatione ſcilicet effunditur. Alia occaſione de morbis ex manuſtrupatione oriri ſolitis agemus. Id notaſſe modo ſufficiat, morbos ex hac impura ſcaturigine ortos aut nunquam, aut vix curari, tum quod ipſa medicatio ob affectum ſyſtema nerveum difficilis ſit, cum etiam, quod qui ſemel

pravo

pravo huic operi inſueverint, rariſſime eidem in perpetuum valedicant, et occaſionem iterandæ cauſæ morbificæ ſibi ſemper præſentem habeant. Illud quoque hic adhuc addam, curam nunquam a ſola pharmacia inchoandam eſſe; etenim tanta eſt nervorum per iteratos actus irritabilitas, mobilitas, ευμεταβησια tanta, idearum allicientium vivacitas tanta, tam prompta actionum huc pertinentium ſucceſſio, ut medicamentorum roborantium nervinorumque uſus multum impar ſit, quin irritabilitatem ipſam, quæ corrigenda eſſet, vi ſua nervina irritant magis. Hinc, niſi totus animus, cogitandi ratio, tota philoſophia immutetur, ut aliis ideis, aliis moralitatis principiis imbuatur, et omnino penetretur, niſi quodam quaſi enthuſiasmo abreptus animus in contraria tendat, in curandis a manuſtrapatione morbis actum ages. Patet, quam neceſſarium ſit, tum in multis aliis morbis, tum maxime in hoc, ut medicus, dum corpori medicinam facit, animum ſimul ægrotantis philoſophando ſanet. Cum hic philoſophiam medico neceſſariam affero, non illam ſuperficiariam, levidenſem, et res quam maxime ſerias ridere, non diſcutere natam intelligo, ſed quæ a levitate et ab ignoranti

ſuper-

ſuperſtitione ex æquo remota ad rerum examen accingitur.

Vertigo a nimia deperditione lactis non infrequens eſt: fœminæ imbecillæ, tenues, parce ſemper et palide menſtruantes, ex lactatione nimia in febriculam incidunt, carnes facile depaſcentem, modo erroneo, uti ferme in hecticis exacerbari conſuetam; quæruntur reſpirationem difficilem, et ſenſum exſiccationis, uti ajunt, ac conſtrictionis. Adſunt dolores inter ſcapulas, quaſi rheumatici; caput multum vertiginoſum fit; viget appetitus, viresque ventriculi coctrices, etſi macriores identidem evadant. Tandem accedit turba ſymptomatum hyſtericorum multiplicium.

Hucusque atque ea hac cauſa ægrotantes fœminas curat ſola lactationis intermiſſio; accelerant ſanitatem ægræ nutrientia, *lenia tonica*; decoctum foliorum altheæ cum lacte; decoctum ſalep cum lacte egregium hoc in caſu eſt.

Pauciſſimæ interim fœminæ ſunt, quæ aliquid ex lactatione detrimenti perſentiſcunt, eæque non niſi pauperrimæ, victu parciſſimo pravoque uſæ, aut morbis antea diuturnis, et conſummentibus conflictatæ. Inanis nobilium ditiorumque excuſatio eſt,

quæ

quæ ab habitu corporis debili delicatoque contra lactandi obligationem peti ſolet. Experientia multiplici conſtat, tenerrimas, maximeque delicatæ compagis matres non ſolum impune ſuas proles lactare, ſed etiam cum inſigni emolumento propriæ ſanitatis. Puerpera prolem lactans neſcit graviſſima illa a lacte, vel in mammis reſtitante, vel in circulum humorum regurgitante, incommoda, quibus tot aliæ non lactantes miſerrime affliguntur, ac multoties pereunt. Lactans mater febrem lacteam, depoſitiones lacteas, milliaria alba, et mille alia mala non experitur. Fœmina, quæ tantum virium ſanitatisque poſſidet, ut concipere, conceptum retinere, et per novem menſes ad tantam molem ex propria ſua penu enutrire, ac inter dolores parere valet, an non etiam lactare valebit, quod cum multo minori virium ſanitatisque jactura faciet? verum herculi potius clavam eripies, quam capito æ matronarum, obſtetricum, nutricum turmæ inſanam de lactationis nocumento opinionem. Id turpius eſt, quod medici non pauci huic præjudicio muliebri ſæpe numero ſuffragentur, atque aliter ſentientes, tanquam artis ſuæ ignaros proclament, atque hac ratione ſe artemque prodant.

Sed aliæ etiam rationes ſunt, quæ matres, ut infantes lactent perſuadeant: 1) repetita graviditas plus nocet, plus enervat; 2) fluor albus chronicus ab intermiſſa lactatione, cur quæ inde ſequelæ? 3) periculum eſt, ne infans nutrici traditus luem concipiet: novi plura exempla; 4) ſaltem lactet mater per paucos menſes, ſeptimanas, dies; 5) inſtitutum naturæ nunquam tuto transgredimur. Sed e diverticulo ad viam.

Vertigo alia eſt, quæ graves capitis morbos phrenetidem, apoplexiam, convulſiones etc. inſequitur. Affectio hæc non raro in capitis morbis antea exantlatis agmen claudit, atque omnium ultimum valedicit. Morbi prægreſſi natura te docebit, quomodo et huic incommodo mederi debeas: lenia tonica, victus reſtaurans, et tempus ipſum, quod juxta *Sydenhamum* in multis morbis medicorum princeps eſt, ſanitatem afferunt.

Vertigo quædam eſt inebriatorum, ſive vino id fiat, ſive opio, certe vim inebriantem et humores rarefacientem habente, ſive ſpirituum ardentium potu id fiat. Crapulam qualemcunque potus aquæ multus, aceti, aquæ ſpiritu ſulphuris per campanam alteratæ, vomitus, et ipſa mora tollit, qua ſublata etiam vertigo ceſſat. Alia conditio eſt

in

in potatoribus, et quibus venæ, quemadmodum *Sileno* apud *Virgilium*, heſterno ſemper Jacho turgent. Hi quamdiu poti ſunt, modo id ſupra modum non ſit, vegeti valentesque ſunt, absque vertigine et firmo pede gradiuntur, laboribus non quidem mentis, attamen corporis omnino pares. Verum utprimum adſcititium illud, atque a Baccho mutuatum robur mora ſomnoque difflarint, vertiginoſi ſunt, vacillant membra, tremuntque concidentibus venis, et κεναγγεια laborantibus. Hi extra tempus crapulæ in florente adhuc ætate ſenum imbecillum fractumque agunt. His miſerrima ulterius potandi neceſſitas incumbit. Tales non ſunt repente deſuefaciendi. Idem de illis valet, qui nimium dediti ſunt nicotianæ fumo per fiſtulam hauriendo.

Vertigo frequens eſt a biliofa illuvie ſyſtema gaſtricum inundante; ſymptoma hoc in febribus bilioſis, ubi materies circa præcordia collecta *turget*, ut excretioni jam apta vomitum molitur.

Verminoſorum vertigines ad leipothymias usque notæ ſunt; eandem ac ipſe morbus princeps medelam expetunt.

Vertigo eorum, qui *navi* vehuntur, aut in carpento averſa facie feruntur, qui ex

alto deſpiciunt, corpora in gyrum acta conſpiciunt, facile præcavetur vel aſſuetudine, vel ſi is, qui e. g. motu retrogradu fertur, oculis clauſis vehatur.

Vertigo poſt longam inediam, corpore keneangiam patiente curatur repletione.

Qui gravi triſtitia oppreſſi diu noctuque certæ cuidam contriſtanti ideæ inhærent, vertiginoſi evadunt. Vertigo a nimia mentis exercitio. Studia intemperata, nocturna vertiginoſos reddunt. Idea, circa quam diu noctuque mens rotatur, uti poſt auditum triſtem nuntium, jacturam qualemcunque gravem, infortunatos amores, ægros primum vertiginoſos, dein melancholicos, quin et maniacos facit. Cura perdifficilis eſt, et ſtudiis nimiis ſepoſitis, animi relaxatione, aere campeſtri, et recreationibus ruris, venatu, piſcatu, equitando, grato amicorum colloquio, cortice, gummi ferulaceis, et ſubinde parco, ac ſocratico vini uſu perficitur. Ideam vero menti altiſſime infixam obſcurare, delere oportet per aliam oppoſitam, et validius afficientem ideam, donec illud mentis æquilibrium obtineatur.

Hac ratione idea ideam tollit, quemadmodum dolor vividior arte excitatus dolorem alibi exiſtentem obſcurat, tollitque.

Ver-

Vertiginem ab eſu venenatorum fungorum, aut aliorum vegetabilium promptum vomitorium, vel vitriolo albo, vel ex tartaro emetico momento ſanat.

Vertigo a *fumo carbonum* et ipſa adeo apoplexia ſæpe numero obſervatur. Carbones duplici ratione nocent: 1) vim aeris elaſticam minuunt inſigniter, unde homo in tali cubiculo concluſus anxie difficillimeque reſpirat, uti avicula ſub antlia pneumatica. Hinc aboletur reſpiratio, eximium illud ſanguinis in circulum agendi adjumentum, influxus ejusdem a capite tardior fit; accumulatus intra cranium ſanguis vertiginem illam plethoricorum, et apoplexiam *ſanguineam* producet; 2) ratio, quare fumus carbonum noceat, hæcque capitis mala producat, eſt, quod cum oleum empyreumatium carbonum accenſorum evolvatur, attenuetur, diffletur, et aeri commiſceatur, non tantum aeris elaſticitatem dicto modo enervet, ſed quod oleum hoc cum aere et ſaliva degluttiatur ore hauſtum. Jam vero conſtat, hoc oleum vi narcotica, ſtupefaciente, ſive ſanguinem verſus caput urgente, rarefaciente, irritabilitatem fibrarum torpefaciente præditum eſſe. Hinc in vertigine ab hac cauſa, itemque in apoplexia inde nata (juvat enim

ob cauſæ identitatem apoplexiam a fumo carbonum pertractare, etſi paulo poſt peculiari paragrapho de apoplexia in genere et ſpecie ſimus diſſertaturi); in vertigine igitur et apoplexia inde nata indicationes erunt 1) plethoram capitis cerebrum prementem tollere inſtitutis evacuationibus ſanguineis; 2) aerem elaſticum admittere; 3) ſufflaminatum ſanguinis circulum denuo reſuſcitare. Primæ indicationi ſatisfacient venæ ſectiones; ſcarificationes nuchæ, occipitis, ſectio jugularis venæ, arteriotome etc. Item potus aceti aqua diluti, ſive poſca, ſuccus citri, aqua acido vitrioli alterata, et quæcunque orgasmum ſanguinis rarefacti componunt. Præſtantiſſimum et euporiſtum remedium eſt poſca; acetum enim epotum, uti quotidie in iis experimur, qui circa prandii finem lactucem multo cum aceto aſſumunt, pallorem ſubitaneum inducit, et ſanguinis orgaſticum motum compeſcit. Sed et altera indicatio urget, aerem renovandi. Ilico deportandus æger in aerem liberum, luſtranda cubicula ſunt fumo aceti bullientis, et ſupra ferrum candens fuſi, juvatque corpus ægrotantis recenti ceſpiti exponere. Sed qua ratione ſufflaminatus humorum motus denuo

con-

concitari poterit? quomodo ſopitæ et ſtupefactæ ventriculi ac inteſtinorum fibræ ſuſcitabuntur denuo? varii varia tentant. Sunt qui vim narcoticam olei carbonum cum ſaliva deglutiti aceto poto enervant; conſtat acida omnia veneris hujusmodi inimica eſſe. Alii non contenti aliquantum vim venenatam enervaſſe, eandem etiam quantocyus eliminant, dato promptiſſimo emetico ex drachma β. vitrioli albi, cum oxymellis ſquillitici unc. ij. agitatio ab emetico concitata inter vomendum mucum, eique inhærentem vim venenatam excutiet, torpidas ſyſtematis gaſtrici fibras in motum concitabit; pulmones vicinos hoc ipſo motu ab accumulato ibidem ſanguine liberabit; inde machina humana ſuos motus de novo ordietur. Methodus hæc inſignis eſt, et requiſitæ indicationi exacte ſatisfacit, dummodo ſufficiens ſanguinis quantitas antea detracta ſit, et cerebri preſſio hac ratione imminuta. Certum eſt enim ſolam methodum antiphlogiſticam, quæ ſanguinem demit, non ſufficere; hæc quidem plethoram minuet, at illud ſanguinem rarefaciens, illud ſtupefaciens venæ ſectione non excutitur ex ventriculo, ſed emetico. Alii, et plerique moderni hic quoque clysma ex fumo nicotianæ adhiberi

vo-

volunt, et multis hanc praxin encomiis celebrant. Verum vereor, ne quidquid boni a tali clysmate obtinetur, ſoli id ejusdem ſtimulo debeamus. Hoc ſi ſit, uti non dubito, tutiores habebimus ſtimulos, quam quos fumus nicotianæ ſuppeditat. Etenim nicotianæ planta maxime narcotica; fumus nicotianæ aut nimius ore per fiſtulam hauſtus, aut ab inaſſuetis ipſemet oleo illo narcotico in ventriculum cum ſaliva deductus, torpidos, vertiginoſos, quin et apoplecticos reddit. Fumus ita hauſtus vim ventriculi et inteſtinorum irritabilem ſtupefacit; inde eſt, quod a pauperibus, ruſticis, militibus fames et ſitis fumo tollatur, qui homines vere αδιψȣς et ασιτȣς facit. Verum quidem eſt, fumum per alvum per modum clysmatis immiſſum minus narcoticum eſſe, et multum ſimul ſtimulare. Nihilominus cum enemata alia ſtimulantia proſtent magis indicata, iis potius, quam hoc fumo utendum arbitror. Multus interim et eximius fumi uſus ſubinde in ileo eſt, ubi aliæ partes inteſtinorum irritatæ convulſæque componi, et itidem aliæ eorundem ſtimulari debent.

Vertigo ut et apoplexia a cubiculo recenter incruſtato, et exhalationibus calcis, item a muſto fermentato inde eſt, quod elaſticitas

aeris

aeris calcis et fermentantis vini vaporibus tollatur; hinc diſpnœa primo et aſthmatica reſpiratio, circulus ſanguinis primo per pulmones difficilis, dein et per reliquum corpus; refluxus tardior a capite, affluxus ſanguinis interim ad caput continuatus ob vim arteriarum contractilem; inde apoplexia ſanguinea naſcitur. Hoc in caſu ea omnia conveniunt, quæ ſupra contra apoplexiam a fumo carbonum laudabantur, ſi modo emeticum excipias hiſce in circumſtantiis maximopere nocivum. Etenim hic nihil eſt, quod ex ventriculo excutiendum foret.

Apoplexia.

Senſim et non advertentes ad alium capitis morbum, curatu difficillimum, ad *Apoplexiam* delabimur, de qua in præſentiarum ſermo fiet.

Apoplexia ab αποπλεττω ferio, percutio, ſic dicta, eſt ablatio ſubita, integra, ſenſuum externorum et internorum, motuumque voluntariorum omnium, reſpiratione et pulſu perdurantibus, ſæpeque auctis; ſuperſtitibus functionibus, quæ a prioribus immediate dependent.

In definitione apoplexiæ mentio ſolum fit functionum vitalium et animalium, neutiquam autem animalium. Statum hunc functionum naturalium in apoplecticis apud pleroſque auctores omiſſum, non deſcriptum videmus. Ratio eſt, quod varii apoplectici circa functiones naturales varie, et non ad unum omnes modum ſe habeant. Etenim quidam apoplecticorum deglutiunt, alii minime; alvum multi vel ſuapte vel arte habent. Urinam mittunt non pauci; aliqui nec alvam, nec urinam mittunt. In nonnullis vel utrumque, vel alterutrum latus reſolutum eſt. Notamus præterea apoplexiæ vocabulum veteribus, *Hippocrati*, *Aretæo*, aliisque non illam univerſalem reſolutionem, illum corporis et mentis ſtuporem ſemper denotare, ſed ſubinde de ſola unius partis reſolutione, vigente interim animo, reliquove corpore uſurpari; id quod ad intelligendos veterum libros noſſe perneceſſarium eſt. Verum nos hic, cum vocis hujus ſenſum accipimus, qui ipſis his ſcriptoribus communior fuit. Antequam ad morbi hujus graviſſimi pertractationem nos accingamus, monendum adhuc arbitror, magnam a ſchola veteri confuſionem in ſtudium medicum circa capitis morbos inductam eſſe, quod uni eidem-

demque quoad eſſentiam apoplexiæ tot tamque diverſa nomina indiderit, ut tyrones medici totidem diverſos eſſe morbos, quot nomina fuerint, arbitrentur. Idem hic veteres fecere, quod is faceret, qui diverſos e. g. ejusmodi peripneumoniæ gradus, aut diverſa ejusdem morbi accidentalia ſymptomata diverſis pariter nominibus inſigniret.

Multiplex apoplexiæ diviſio eſt: 1) a materia morbum producente, alia eſt *ſanguinea*, quam abundantia boni ſanguinis generat, alia ex abundantia ſuccorum pravorum nata *ſeroſa* dicitur, idem *pituitoſa*, prout vel aqueæ, vel glutinoſæ acresque particulæ abundarunt. Secundo alia eſt apoplexia nulli ſpeciali nomine notata, quæ non ex abundantia, ſive bonorum, ſive pravorum ſuccorum oritur, ſed ex defectu ſanguinis ad corticem cerebri adpellentis, aut ex defectu materiæ talis in ſanguine, ex qua ſpiritus ope fabricæ cerebri generantur.

2) Alia diviſio *Hippocratis* eſt in ιςχυϱην και αςϑενεα, fortem et debilem. Utilis hæc diviſio non ad diagnoſin, ſed ad prognoſin eſt, cum ex *Hippocrate* impoſſibile ſit, *apoplexiam fortem ſolvere*, et difficile *debilem*.

3) Tertia diviſio eſt in *hyſtericam* ſive *hypochondriacam*, quamvis non adæquato

voca-

vocabulo ita denominetur. Etenim hæc ipſa ſpecies apoplexiæ in multis aliis, ut in infantibus e. g., utpote nec hyſtericis, neque hypochondriacis frequenter obſervatur. Meliori fors jure, et latiori ſenſu *apoplexiam nervoſam* diceres.

4) Aliam appellant *periodicam,* ubi inſultus apoplecticus per modum febris intermittentis redit. Sunt qui etiam epidemicam apoplexiam ſtatuant.

5) Aliis alia diviſio placet: in *idiopathicam et ſyptomathicam; frigidam, calidam.*

6) Ulterior diviſio apopexiæ eſt ex vario ejusdem mali gradu et invaſione petita. Hinc alia apoplexiæ ſpecies dicitur *παϱαποπληξια,* id eſt *ferme apoplexia,* aut *apoplexia levior.* Hæc plerorumque definitio eſt. Verum *Hippocrates* et ejus antiquiſſimus commentator *Galenus* has voces *paraplegiam, parapoplexiam* accipiunt pro *levi alicujus partis ſideratione,* ſive paralyſi. Sic e. g. *Hippocrates* libro 1. de morbis vulgaribus, hiſtoria 13. ait: mulierem, quæ decumbebat in littore, prehendit febris valida; manu dextra paralytica facta eſt cum ſpasmo, *παϱαποπλεττικον τϱοπον,* id eſt more apoplectico, more levioris ſyderationis. Recentioribus vero parapoplexia eſt ea apoplexiæ

plexiæ ſpecies, quam alias alio nomine compellavit Hippocrates, et apoplexiam ἀσθενεα, ſeu *debilem* dixit. In parapoplexia magno clamore, contractatione, vellicatione, puncturis, ſuperſtitis humanitatis ſcintilla exſuſcitatur. Manet in parapoplecticis illæſa deglutitio.

Paraplegiam, quam ab Hippocrate et Galeno cum parapoplexia, et utrumque cum paralyſi confuſam ſupra dixi, recentiores clarioris doctrinæ gratia dicunt *apoplexiam totius corporis excepto cerebro.* Oritur hæc *paraplegia* a cauſis tum *externis*, cum *internis*. *Externæ* ſunt vis illata, vulnera medullam à cerebro et cerebello per thecam vertebrarum productam lædentia, contuſiones, lapſus ab alto, luxatio epiſtrophei cum atlante. *Cauſæ* internæ hunc morbum ſubinde producunt: uti e. g. materies aut ſanguinea, aut ſeroſa, aut aliæ quæcunque in ſpecum vertebrarum colli effuſa, et medullam prementes. *Paræſis* multis cum leviori apoplexia, quibusdam cum paralyſi confunditur. Eſt autem juxta *Duretum*: *exolutio partis cum ſegnitie et torpore*, id eſt, *torpor muſculorum*, *nondum perfecta paralyſis.*

Anæ-

Anæſtheſia gradu et accidentaliter a prioribus differt. Verum ſi vim vocis ſpectemus, erit *dejectus facultatis ſentiendi.* Recentiores anæſtheſiam adeſſe dicunt, ſi in parte quadam corporis facultas tactus deficiat.

Carus eſt apoplexia calida, ſive ſanguinea levior, quæ in perfectam ſanitatem abit, ſi curetur, nullumque ſui veſtigium relinquit. Hæc ſpecies obtinet ſubinde in ebriis, qui aliquando a medicis pro apoplecticis habentur; verum ubi heſternum Bachum edormiverunt, perfecta denuo valetudine utuntur. De his *Wepferus* afferit, eos dato emetico in apoplexiam gravem non ſolvendam incidere. Hinc ſi quid fieri poſſet, irritandæ fauces eſſent mediante plumula, ut vomitus absque turbis excitetur.

Coma comatodes, ſeu *coma ſomnolentum*, eſt perpetua et inſuperabilis in ſomnum proclivitas, cum aſſiduo in eum poſt excitationem relapſu. Eſt ſpecies *levioris* cari, ſive *leviſſimæ apoplexiæ*, ſive potius inchoantis apoplexiæ. In acutis inflammatoriis hoc ſymptoma frequens.

Coma vigil, ſive coma αγϱυπνωδες eſt ſæpe continua in ſomnum proclivitas cum perpetua a terribili inſomnio excitatione. Adſunt cauſæ apoplexiæ calidæ, et levioris; adeſt

ſimul

ſimul continuus ſtimulus a cauſa inflammatoria plerumque productus. In acutis inflammatoriis hoc ſymptoma æque multoties obſervatur. *Williſius* libro de morbis convulſivis c. VIII. deſcripſit febrim epidemicam γευρωδες apellatam ab auctore, ubi uti quosdam lethargicos, ita multos comatoſos fuiſſe obſervatos aſſerit, e quibus plurimi materia morbifica a capite ad pectus translata convaleſcebant. Idem auctor hiſtoriam hortulani febre putrida laborantis refert. Is circa morbi ακμην loco criſeos in veternum incidit per 3 — 4 dies continuatam; nullis remedis excitari poterat. Tandem *Williſius* raſo toto capite emplaſtrum veſicans applicuit, unde prolecta ingenti materiæ quantitate ſenſus, et tandem longo poſt tempore ſanitas rediit.

Lethargus vi vocis iners oblivio, Latinis *veternus*, eſt ſomnus difficilis excutiendus, cum pallore et tumore flatulento, atonia. Morbum tunc ad apoplexiam frigidam referunt. Huc pertinent febres lethargicæ; lethargus in febribus malignis. *Hippocrates* videtur morbum pectoris, non autem capitis, intellexiſſe ſub natura lethargi, cum in *coacis* ſervari ex lethargo eos dicat, qui purulenti evaſerint, et pus ſputaverint.

Κατα-

Καταφορα gravis eſt in ſomnum delatio, parum aut nihil a comite differens.

Ad lethargum et cataphoram pertinet ſomnus diuturnus, qui ideo ſolum morboſus eſt, quia *diuturnus. Academia regia Pariſina* ad annum 1713, p. 419 hiſtoriam hominis refert, qui 45 annos natus, vino deditus, et temperamento ſicco ac robuſto fuit. Is ex ingenti terrore in ſomnum duorum menſium incidit. Decubuit toto fere tempore in noſocomio a charitate nuncupato nullum animalis actionis ſignum edidit, oculis toto illo tempore firmiter clauſis; brachium, uti in homine cataleptico eo in ſitu diu manſit, quem illi dederis. Nil ipſi ingeri potuit, præter pauca vini cochlearia, quo ſolo vita ſuſtentabatur. Fœces et urinam vel in lecto, vel ſedili, ubicunque forte fortuna fuerit, inſcius miſit. Excitantia omnis generis adplicata; excitantia valida nil effecere, niſi quod die quodam per intervalla loqui inciperet, quo exacto demum in ſomnum incidit. Menſe tertio et quarto per intervalla ſigna quædam ſenſationis dedit, atque ad lecti crepidinem ſe movit urinam et alvum redditurus. Deglutiit denuo alimenta ipſi in os impoſita, maxime vinum. Maceratus et ſummopere extenuatus. Exacto quarto

menſe,

menſe; poſtquam omnia inutiliter eſſent adplicata, hominem hunc in piſcinam aquæ frigidiſſimæ projecerunt; inde prima vice oculos aperire et fixe intueri cepit; tandem ſenſim loqui absque remediis ullis, et melius animo atque corpore habere.

Hombergius legit in academia ad annum 1707 litteras de ruſtico quodam, qui ex mœrore et trium menſium melancholia incidit in ſomnum ſex menſium, tandem evigilat, loquiturque: verum poſt viginti quatuor horas in eundem ſomnum incidit, qui quamdiu duravit, non notatur. Scimus ex hiſtoria animalium, quædam animalia per menſes integros dormire, et ſola ſua pinquedine, ut videtur, nutriri.

In transactionibus anglicanis refertur homo 25 annorum, ſanus et robuſtus, qui ex nulla nota cauſa cadit in ſomnum unius menſis; dein evigilat, induit ſe, atque ad opus ſuum properat. Exacto biennio denuo dormit per 17 ſeptmanas. Omnia artis adminicula fuere fruſtra exhauſta; tandem ſponte evigilat, ſed credere non vult, ſe tamdiu dormiviſſe, niſi præſens meſſis tempus ipſum de rei veritate convinciſſet. Poſt annum denuo, ſed longius adhuc dormit. Omnia excitantia, eaque acerrima adhibebantur.

bantur, ut certo conſtet, an nulla fortaſſis fraus ſubeſſet.

Incubus ſive *Ephialtes* huc quoque pertinet, quum et hæc affectio apoplecticum quid referat, eamque ſubinde antecedat. Incubi paroxysmus fere tantum inter dormiendum ingruit; plerumque poſt ſtomachum cibis diſpeptis gravatum, et ſupinum in lecto decubitum excitari ſolet. Eo laborantes potiſſimum in pectore, et circa præcordia noxam ſentire videntur; nam reſpiratione ſuppreſſa aut plurimum impedita ſe a pondere quodam thoraci incumbente opprimi putant, quod quidem pondus imaginationem ſub hac, vel illa forma ludit, donec poſt diutinam ſubinde luctam ſomnus, inſomnium, et ſenſus incumbentis ponderis excutiatur.

Affectus hic in iis, qui ad apoplexiam prædispoſiti ſunt, magni momenti eſt, et imminens periculum portendit. In pueris vero, in infantibus frequens ephialtes eſt, idque a vitioſa materie ventriculum et inteſtina gravante, villicanteque lac coagulatum, acidum in ventriculo infantis, pituita, pulmentum ventriculum replens. uti a nutricibus miſellis his vel invitis ingeri ſolet, vermes vellicando viſcera abdominis, ibique

ſpas-

ſpasmos producendo ſanguinem verſus encephalon copioſius determinant; item ventriculus nimium diſtentus aortam premens, et minus ſanguinis ad inferiora, plus ad ſuperiora urgens, topicam quaſi plethoram in capite faciunt, unde cerebri quædam preſſio, et is affectus naſcitur, quem *Incubum* apellamus.

Omnes hi morbi aliquid apoplectici habent, easdemque agnoſcunt perſæpe cauſas; quin imo alii adhuc capitis et nervorum morbi, etſi multum ab apoplexia differant, tamen ex iisdem ac apoplexia cauſis oriuntur, ut e. g. convulſio et ſpasmus multiplex, epilepſia, catalepſis, chorea S. Viti, etc. etſi difficillimum, imo nobis adhucdum impoſſibile ſit rationem reddere, quare eadem cauſa in uno apoplexiam, in alio epilepſiam, in alio tetanum effecerit. Verum de hiſce morbis, etſi easdem cum apoplexia cauſas habeant ſæpiſſime, tamen poſtmodum ſingulatim agemus.

Supereſt, ut de *Apoplexia infantum* peculiariter agam. Morbus infantibus frequens, modo *epilepſia infantilis*, modo autem *apoplexia* infantilis apellatur. Nominis diverſi ratio eſt, quod morbus hic ſubinde in ſolo quodam apoplectico infantis ſtatu

conſiſtit, ſubinde autem a convulſionibus atque inſultu vere epileptico ordiatur, et dein in apoplexiam, tandemque in mortem tranſeat. *Eclampſia* ab *Hippocrate* vocatur.

Ejusdem morbi variæ cauſæ ſunt, quas probe oportet noſſe, ut aptam medicus medicinam faciat; potiſſimæ autem mali hujus cauſæ ſequentes ſunt:

1) Meconium in ventriculo et inteſtinis neonati infantis reſtitans. Id acri ſuo ſtimulo innumera mala, et inter hæc convulſiones et apoplexiam infantum excludit. Non agam hic loci de methodo morbis infantilibus medendi; hinc præcipua ſolum et cauſarum et curationum capita attuliſſe ſufficiet.

2) Cauſa eclampſiæ alia eſt lac coagulatum, coloſtrum lactis acre et acidum redditum. Difficile explicatu eſt, quomodo acria ventriculum et inteſtina ſtimulantia caput, et originem ipſum nervorum afficere queant; fors, quod vaſa abdominalia conſtringantur ſpasmis ab acri materia inductis, ſive meconium id ſit, ſive coloſtrum lactis; vaſis vero ita conſtrictis minus per abdomen ſanguinis feretur, plus vero intra cranium urgebitur, ut adeo ſublato humorum æquilibrio cerebrum ab affluente ſanguinis copia preſſum mor-

morbum hunc exhibeat: fors conſenſus quidam non explicatus intercedit. Verum ſive a prima illa cauſa, meconio ſcilicet, ſeu a ſecunda, nempe a lacte coloſtrato malum hoc generetur, cura primaria erit ſtimulum acrem inteſtina vellicantem partim enervare, obvolvere, partim eliminare. Enervat oleum amygdalarum dulce, recenter et frigide preſſum, eliminant accomodata purgantia. Juvat hoc in caſu purganti ſyrupo ſæpius propinando oleum adjungere, ſimul repetitis clysmatibus materiam morbi deorſum evacuare; præterea cum pueri, quo juniores ſunt, eo facilius vomant, atque longe tutius ac adulti, juvabit in hisce ægris vomitum methodo convenienti movere.

3) Tertia cauſa morbi hujus epileptici in infantibus perſæpe eſt lac in corpore nutricis adhuc alteratum, depravatumque, quacunque demum ratione id fiat: lac nutricis miasmate venereo, ſcabioſo infectum; lac ab irata vel ebria nutrice propinatum, lac terrefactæ nutricis morbum hunc infantibus affricat. Juvant abdominis fomenta, alvus mota oleoſis juncto purgante ſtimulo, vomitus, clysmata, et mitiſſima anodyna, diacodiata.

4) Quarta cauſa apoplexiæ infantilis eſt difficilis dentitio. Qui difficulter dentiunt, iis per glandulas ſalivales plurimum humoris ſalivalis proficitur, ob irritationem videlicet, quam oris et œſophagi glandulæ ab inflammatis, tenſis gingivis patiuntur. Salivalem hunc humorem copioſiſſime in fauces affluentem infantes deglutiunt, ſubinde vomitu rejiciunt, deglutitam hanc materiam alvo fluente ac diarrhæica eliminant. Quod ſi alvus non fluat, ſed compreſſa maneat, difficillime habent, convelluntur, et apoplectici non raro moriuntur. His oportet ilico alvum ſolvere. Verum ſi alvus ſponte jam, ſed immoderatius fluat, diuque, exhauriuntur miſelli, et ex inanitione vaſorum epilectici, atque apoplectici moriuntur: his cauta doſi narcoticorum oportet alvum ſiſtere. Verum mali fomitem ſuffocat ſectio gingivarum et membranæ tenſæ inflammatæque, ſub qua dens abſconditus exitum molitur.

5) Quinta cauſa eſt materies varioloſa, morbilloſa, ſcarlatinoſa adhuc intra corpus concluſa, atque eruptioni proxima. Minus periculoſa ejusmodi acceſſio apoplectica eſt, cum ſponte facta eruptione ſolvatur. Subinde tamen contingit, ut cerebrum inſultu

apo-

apoplectico ita lædatur, ut æger aut pereat, aut triſtes morbi reliquias, e. g. balbutiem, ſyderationem alicujus partis etc. memoriæ defectum patiatur, aut ſtupidus et bardus maneat.

6) Sexta cauſa apoplexiæ puerorum ſunt vermes. Mira, atque numero propemodum infinita ſymptomata a vermibus naſci ſolent. Epilepſia verminoſorum frequens eſt, nec multo rarior apoplexia ab eadem cauſa. Nondum exacte conſtat, qua ratione vermes inteſtina rodentes apoplexiam inducant. Verum miſſis his hujus phænomeni explicationibus videamus, quomodo ægro ex hac cauſa apoplectico opitulari oporteat. Ilico vermes ab ulteriori ſua actione, qua nervos inteſtinorum irritant, prohibendi ſunt, et ubi tempus fueris lucratus, etiam enecandi, expellendi. Potus purgans et oleoſus ſimul inſigniter prodeſt; ſal amarum cum oleoſis ſimul inſigniter prodeſt; ſal amarum cum oleo amygdalarum dulcium ore hauſtum, enemata ex lacte tepido; et certius adhuc, atque efficacius juvat emeticum ex ipecacuanha propinatum. Rationem exactam ignoro, ſed methodum hanc tutam certamque eſſe, obſervationibus eſt comprobatum. Prodeſt præterea ipſo aſſultu apoplectico a

ver-

vermibus orto medicamenta ex aſa fœtida, caſtoreo, opio etc. aſſumere, et ipſi abdomini inungere. Opium nervos irritatos componit, cavetque, ne vellicatio ad cerebrum propagetur, et inſultum apoplecticum inducat, aut inductum jam ſolvit denuo. Opium præterea, peculiari quadam vi vermibus inimicum eſt; idem de extracto nicotianæ conſtat.

7) Septima cauſa eſt, quæcunque res dolorem validum corpori infantili inferens. Sic dolor pleuriticus in pueris ſæpe orditur cum inſultu epileptico et apoplectico. Tormina undecunque, non a ſolis vermibus excitata, calculus veſicæ etc. junctum ſibi hoc ſymptoma apoplecticum habent. Hic cauſam principem morbi probe cognitam habere, eamque auferre oportet.

8) Octava cauſa infantilis apoplexiæ eſt opium ſub forma theriacæ andromachi, dioscoridis etc. ad vagitus miſerorum conſopiendos a nutricibus dari ſolitum. Mors apoplectica ex hac cauſa ſæpius, non in urbe ſolum, ſed etiam in pagis ab eadem procul remotis obſervatur, cum prava hæc methodus etiam inter ruſticos vigeat. Quod ſi quidam infantum mortem effugiant, attamen hebetes, ſtupidi, mente ac corpore torpidi vivunt.

Quæ-

Quædam quaſi addimenta ad eam, quæ de apoplexia tractat, diſſertationem addere juvat, eaque ferme ſequentia ſunt:

1) *Hippocrates*, cum et alii morborum obſervationes apoplexiam certis temporibus frequentiorem memorant. Sic *Hippocrates* ſect. 3. aph. 16. apoplexiam inter illos morbos recenſuit, qui in pluviarum multitudine, itemque ſectione eadem aphorismo 23 inter eos, qui hyeme magis fieri ſolent. *Hollerius* de morbis internis lib. 1. c. 7. in ſcholio complures memorat apoplecticos *in frigida et auſtrina aeris conſtitutione: Foreſtus* ſuas circa apoplecticos obſervationes producens ait: *tota coeli conſtitutio tunc pluvioſa et auſtrina erat; et ita ab initio decembris ad* 18 diem *plurimi apoplectici et convulſi perierunt;* quin etiam in univerſum tradidit, ſuis quidem Batavis, *regionibus frigidis et humidis non raram, imo frequentiſſimam eſſe apoplexiam.*

Ad apoplexiam maxime inter alia prædiſponunt, uti per obſervationes conſtat, ſtudia, graves occupationes, curæ, arthritis maxime, quæ quibusdam calculoſam, aliis vero apoplecticam diſpoſitionem inducit.

3) Signa futuram apoplexiam denuntiantia optime collegit *Cœlius Aurelianus* lib. 3. cap. 5. de morbis acutis.

4) Notandum apoplecticorum quosdam ſtatim febricitare, aliis vero febrem paulo ſerius ſupervenire. *Hippocrates*, ejusque interpretes apoplexiam ſolvi a ſuperveniente febre affirmant. At negat experientiſſimus *Werlhoſius*, cum eoque ſanior doctrina, cum ſanguineam apoplexiam certo febris augeat, et non niſi ſeroſam ſubinde ſolvere queat.

5) Notum eſt venam jugularem in apoplecticis incidi, idque a multis aliis, ſed maxime ab egregio *Valſalva* fuiſſe factitatum. Quæritur autem, quonam in latere jugularem ſecare oporteat in hemiplecticis, an in latere paralytico, an vero in parte oppoſita? 2) an ſectio jugularis venæ dum reditum ſanguinis a capite facilitat, non ex eadem ſimul ratione affluxum ſanguinis ad encephalon promoveat? 3) de modo ſecandi hanc venam æque diſputatur? ut reſpondeamus, notandum eſt, per frequentes obſervationes conſtare, quod noxa in encephali ea parte ſit utplurimum, quæ lateri paralytico opponitur. Sic cui totum ſiniſtrum latus reſolutum eſt, ei vitium in latere cerebri dextro hærebit. Præterea ſciendum eſt,

jugu-

jugularem *externam*, quæ incidi ſolet, non eam eſſe, quæ immediate ſanguinem e cerebro reducit, ſed *internam*; jugulari autem externæ reſpondere carotidem externam, quæ ſanguinem non ad cerebrum ipſum, ſed ad partes capitis extra cerebrum ſitas affert. Secta jam *jugulari* externa accelerabitur reditus humorum per eam venam, et plus ſanguinis feretur per *carotidem externam* venæ *jugulari externæ* reſpondentem. At vero, quo plus ſanguinis per externam carotidem fertur, eo minus fertur per *internam* carotidem, ſicque cerebrum a preſſione liberabitur. Patet ergo, et utilem eſſe jugularis venæ ſectionem, eamque in latere ſano inſtituendam eſſe. Verum inter ſecandum juvabit venam ſolum per momentum *appreſſo digito* comprimere, ut in conſpectum facilius prodat, ſeque lanceolæ non ſubducat.

6) Inter alia apoplecticorum auxilia refertur *ſcarificatio occipitis*. In obſervationibus *Zacuti* habeatur, quod juvenem apoplecticum, reſoluto jam pulſu, ita ut in horas moriturus videretur, ad ferenda vehementiora auxilia incapacem, reſtituerit cucurbitula bis in occipite profunde ſarificata. *Meadius* permagnum auxilium hoc eſſe confirmat,

firmat, atque in maxime periclitantibus apoplecticis magnopere juvaſſe, non ſemel expertum ſe fuiſſe aſſerit. At nemo fuſius diligentiusque de hoc præſidio ſcripſit, quam cl. *Waltherus*, qui diſſertationem edidit *de ſcarificatione occipitis plurium capitis morborum auxilio.* Hos inter morbos, quibus ſcarificatio prodeſt, refert maxime phrenitidem, paraphrenitidem, convulſivos et ſoporoſos affectus, epilepſiam, ophtalmiam pertinacem, vertiginem obſtinatam, cephalæam, anginam, modo hi morbi a ſanguine ſint. Sed jam *Aretaeus* hæc in curatione apoplexiæ præcipit: cum morbus diu trahitur, ait *Aretaeus*, et caput in cauſa eſt, cucurbitula occipitio affigenda eſt, et ſanguis largiter hauriendus; plus enim, quam venæ ſectio proficit, et vires nequaquam labefactat.

7) Circa diagnoſin ſuperius dictam, quanta attentione opus ſit, ne ſanguineam apoplexiam cum alia, e. g. ſeroſa confundamus. Equidem *Petrus Salius* multas diligenter conquiſivit notas, quibus ſanguineam a ſeroſa, vel et pituitoſa internoſcas. Notæ hæ minime contemnendæ ſunt, modo non *ſingulae*, ſed *conjunctim* pleræque ſpectentur. Sic apoplexiam a frigido humore natam

Sa-

Salius ait, ſi ſit ſenex, ſi mulier, ſi non *robur*, ſed ſi *pallor* in facie ſit; cum tamen conſtet, ſeptuageſinarias et octuageſinarias fœminas ex apoplexia non frigida, ſed calida ac ſanguinea periiſſe.

8) Inter ſigna diagnoſtica *fortioris* aut *debilioris* apoplexiæ refertur reſpiratio, cujus major minorque a naturali reſpiritatione receſſus varios apoplexiæ gradus diſcriminat. Verum cito letalem graviſſimamque apoplexiam *Valſalva* vidit, vidit itidem *Verutus*, ubi nihilominus reſpiratio ordinata, æquabilis et omnino naturalis fuit.

9) Apoplexia ſubinde hominem corripit eo recte tempore; ubi quam optime homo valere videtur. Id in iis accidit, qui vaſa quædam encephali debiliora, varicoſa, aut aneuriſmatica, id eſt diſruptioni proxima habent. Hi ſuſpecta habere bona ſua debent. Verum quanto languidius cor et arteriæ ſeſe contrahunt, tanto minus impendet ejus diſtentionis periculum: contra, quanto illa valentius, ut in bene ſe habentibus, ſanguinem protrudunt, tanto majori partes debilitatæ in periculo diſruptionis ſunt. Hanc quidem rationem haud rara obſervatione confirmatam legimus.

10)

10) De *Valſalva* memorant, ipſum affirmaſſe, ſe ex nuda corporis inſpectione prædixiſſe, apoplexiæ cauſam non in cerebro, ſed in cerebello inventum iri; id quomodo *Valſalva* prædicere potuerit, haud aſſequimur, niſi fors ex cito intercepta reſpiratione, et profuſis alvi recrementis: ſi ea cuidam apoplectico contigerant, deſumpſerat cerebellum potius, quam cerebrum læſum eſſe.

11) Haud difficile tamen plerumque eſt, ex ſola hominis apoplectici poſitione, nudaque jacentis inſpectione prædicere, quonam in latere encephali vitium ſit inveniendum. Advertentes enim, quodnam in latus conciderit apoplecticus, concludemus id latus primo omnium fuiſſe reſolutum, et noxam in parte oppoſita hærere. Item ſi os in alterutrum latus retractum ſit, vitium eo ipſo in latere encephali erit, ad quod os retrahitur, cum hæc retractio a reſolutis alterius lateris muſculis oriatur.

12) Ceterum, ſi non de ſectione venæ jugularis, ſed venæ ſectione in brachio inſtituenda ſermo ſit, et hic obtinebit præceptum *Valſalvæ*, ut e ſano latere ſanguis mittatur. *Aræteus* id dudum præceperat, dum ait: reſolutæ in apoplectico partes conſide-

ſiderandæ ſunt, in ſiniſtrane, an in dextro latere reſolutio ſit (ut dicere mox eſt) ſanguinem haurire oportet; hac enim ſanguis facile dilabitur: hac etiam a læſis partibus facile derivatur.

13) Alia gravis quæſtio practica diſcutienda, an et qua copia ſanguis mitti in apoplexia ſeroſa debeat? famigerati alias medici pro canone ſtatuerunt, venæ ſectionem in apoplexia ſeroſa adeo utilem non eſſe, ut potius ſumme noxia ſit. Verum ſi ſectiones anatomicas conſulamus, videbimus apoplexias productas *a ſero pauco, ſed acri, et vaſa ſanguifera ad conſtrictionem vellicante.* Hinc etſi ſerum hoc acre cauſa conſtrictorum vaſorum, et aboliti per encephalon circuli ſanguinei ſit, tamen ipſa hæc apoplexia a ſanguine intra caput retento congeſtoque erit, et quaſi compoſita, ſive *ſeroſo-ſanguinea.* Venæ ſectio ſumme neceſſaria tunc eſt, ut ſtrictura vaſorum encephali ſolvatur. Vidimus et nos una alterave vice, et ſerum intra calvariam congeſtum, et vaſa ſimul turgida a congeſto ibidem ſanguine. Præterea ſi etiam nulla ſero acrimonia inſit, ſed id aliunde receptum, et ad caput depoſitum ſit, ac cerebrum premat, continget, ut humorum ſanguineorum perio-

dus

dus per cerebrum ſuspendatur, ſanguisve coacervetur, ut denuo non ſimplex ſeroſa, ſed *ſeroſo ſanguinea* apoplexia ſit, quæ ſanguinis miſſionem poſtulat. Verum etiam hoc notari meretur, ſerum ad encephalon depoſitum reſorberi non poſſe, niſi vaſorum ſanguiferorum ſyſtema aliqua ſaltem ex parte evacuetur, ut ſuſceptis humoribus ſpatium fiat. Non eſt hic ſermo de hydrope cerebri, ubi aqua plurima, ſanguis parciſſimus, et vaſa conniventia, et ab aquarum mole compreſſa; hæc *apoplexiæ ſeroſæ* ſpecies hydrops cerebri potius vocandus venæ ſectionem utique reprobat, et incitantia exigit. Itaque hæc regula circa venæ ſectionem in apoplexia inſtituendam ſtatui poteſt: ſcilicet, *ſi cui ex malo corporis habitu apoplexia ſuperveniat, non facile venam ſecabis.* Item: ſi quis ſenex præſertim, et longa antea tempore debilis, ab incautis medicis ad acidulas potandas ablegetur, et ſub earum uſu apoplexia corripiatur, vena ſecanda aut non omnino eſt, aut non niſi parciſſime; verum ubi turgeſcentia vaſorum conjicitur cum ſero, differenda venæ ſectio non eſt.

14) Examinanda eſt quoque alia diagnoſtica nota, a *Martiano* allegata, qua is calidam ab frigida apoplexia dignoſcendam vult,

vult, dum ait: in annotationibus in *Hippocratem* l. 2. de morbis: *apoplexiam a frigidorum humorum affluxu non derepente invadere, quemadmodum ceteris evenit.* Verum conſtat ex hiſtoria morborum, quod, quemadmodum quædam ab effuſione lenta ſanguinis ortæ apoplexiæ tandem increſcunt, ita non paucas ab aqua factas derepente hominem non opinantem corripere.

15) In ſectionibus hominum apoplexia mortuorum ſæpe dubites, an ſerum effuſum cauſa, vel effectus apoplexiæ fuerit.

16) Ad formandam facilius diagnoſin perſæpe multum confert, noſſe, quæ cauſæ morborum frequentiores, quæ raræ, quæ frequentiſſimæ ſint. Sic e. g. apoplexia *ſeroſa* multo frequentior eſt quam *pituitoſa*. Conſtat hoc ex hominum apoplecticorum ſectionibus inſtitutis. Hoc loco præterire non poſſum cautelam quandam, cujus in cadaverum ſectione meminiſſe oportet; etenim reſecto cadaveris cranio, rejectaque meninge utraque, gelatinæ ſpecies, aut quædam quaſi pituitoſa collectio ſub oculos cadit. Verum diſciſſa tela arachnoidea ſerum effluit intra diſtinctas hujus telæ cellulas diffuſum, et gelatinam ſive pituitam mentiens. Levioris momenti hæc obſerva-

tiun-

tiuncula videtur, verum ſi conſideremus, ex male inſtituta, aut male intellecta cadaveris ſectione malam morbi diagnoſin formari, et errorem hunc ad alium forte ægrum ex conſimili affectione laborantem transferri, atque ob eam rationem pravam illi medicinam applicari, patebit; nihil attentione noſtra indignum eſſe, utut leve videatur, quo aut neglecto, aut obſervato, vel letalem ægro medicinam, vel vero ſalutarem facimus. Hæc ratio eſt, quare vel leviſſima quæque conquirenda a medico ſint, quorum ope is errores practicos cavebit.

17) In non paucis ex apoplexia perientibus ſecto cadavere ingens urinæ collectio in veſica, ejusque diſtentio reperitur. Ex hac frequenter habita non paucorum obſervatione facile intelligimus, quam facile fieri queat, ut qui apoplectici paulo diutius vitam trahunt, iis nova inſuper malorum acceſſio ab urinæ retentione fiat. Hoc eo minus animadvertitur, quod ægri ob infirmatas ſphincteris vires, ſæpe poſt diſtentam jam veſicam, continuo pauxillum lotii et guttatim ſtillent. Unde fit, ut qui ægro aſſiſtunt, omnium minime de urinæ retentione ſolliciti ſint. Hinc id quoque ad cautelas practicas pertinet, ut medicus regionem

nem hypogaſtricam frequenter manu exploret, ne hæc urinarum retentio contingat, aut ſi contigerit, ut eandem ope catheteris tollat.

Paralysis.

Paralyſis eſt abolitio, vel diminutio vel ſenſus, vel motus, vel utriusque. Diſtinguitur 1) in *anæſtheſiam*, ubi ſenſus, et illam paralyſin, ubi motus deficit; 2) diſtinguitur a partibus affectis, in *paraplegiam*, *hemiplegiam*, paralyſin linguæ, labii oris, palpebrarum, oculi ipſius, brachii, manus, digitorum, cruris, ſphincteris vel ani, vel veſicæ, vel et in paralyſin ipſius veſicæ; in paralyſin œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, quæ tamen partes ob exquiſitiorem irritabilitatem raro paralyſin patiuntur; 3) in *perfectam* et *imperfectam*, quam ultimam *paræſin* apellant; 4) alia *chronica* eſt, alia *acuta*, qualis in morbo acuto ſymptomatice ſubinde obſervatur; 5) alia *continua*, alia *intermittens*, qualis in febre *larvata* ſub paralyſis ſpecie incedente datur.

Notandum eſt *Cælium Aurelianum*, et poſt eum recentiores non paucos obſervaſſe *paralyſin* cum dolore, eoque ſatis vivido, partis

paralyticæ conjunctam. Multi ex colica pictonum paralytici ſimul dolorem lacerantem, et quaſi in morbo articulari ſatis ſævum circa articulos artuum reſolutorum experiuntur. Subinde paralyſis motibus convulſivis interpolatur. Circa pulſum arteriarum non eadem in omni paralyſi conditio eſt. Sunt qui pulſum habeant obſcurum, humilem, repentem; aliis vero pulſus pleni, fortes, durique ſunt in ipſis artubus paralyticis; aliis carnes muſculorum marceſcunt, et membra ex nutritionis defectu areſcunt.

Quod ſi debilis et repens pulſus, visque vitæ per artum paralyticum exigua ſit, facile capitur, quomodo et muſculorum vires, et caro ſenſim evaneſcant. At vero difficiliores explicatus admittit, qua e. g. ratione in colica pictonum, et diu etiam poſt eandem pulſus ad carpum fortiſſimus, plenus, durusque, quaſi chorda ferrea fibrans dari queat, dum interim pars paralytica tali donata pulſu ex nutritionis defectu emoritur, abſumptis vix non omnibus muſculis.

Cauſæ *paralyſeos* 1) eædem ſunt, quæ et apoplexiæ, idemque uterque morbus eſt, niſi quod apoplexia et gravius, et multo univerſalius hominem afficiat. Apoplepia *paralyſis univerſalis* jure appellatur. Hinc

cere-

cerebrum alicubi locorum preſſum, vel quacunque ratione aliquantum in ſua actione impeditum partem illam corporis absque motu aut ſenſu, aut utrumque orbatum relinquet, cui parti locus cerebri affectus nervos ſuppeditat. Verum cauſæ paralyſeos non intra ſolum cerebrum perſæpe ſunt; ſufficit ad producendam paralyſin, ſi productiones, prolongationesque cerebri, ſive ejus appendices in decurſu afficiuntur; 2) aliæ cauſæ nervos non *immediate* afficiunt, ſed parti cuidam nutritionem requiſitam denegant. Huc pertinet, quidquid affluxum per arterias prohibet, imminuit; 3) illæſis etiam nervis, arteriis quoque ſuccum nutritium adferentibus, nihilominus paralyſis ex vitio muſculorum fieri poteſt; muſculi diſſecti, ſuppuratione abſumpti, quacunque ratione ad motum inepti facti, artus reddunt paralyticos. Omnes ergo paralyſeos cauſæ revocari poſſunt vel 1) ad læſum cerebrum, cerebrique productiones, ſcilicet nervos, et medulam ſpinalem; vel 2) ad vitia vaſorum ſanguiferorum ſuccum nutritium adferentium; 3) vel ad ipſam muſculorum læſam fabricam.

Quasdam paralyſis cauſas ſpeciatim hic recenſere juvat. Ad has pertinet particula

cerebri preſſa a ſanguine ibi accumulato, ſtagnante, a vaſe cerebri varicoſo, aneurismatico, ab exoſtoſi, tumore quocunque, a ſero, lympha, gelatina, calculis etc. Pus reſorptum, et vel ad cerebrum, vel nervum depoſitum; materies ſcabioſa, arthritica, herpetica, retropulſa. Ulcera præmature clauſa, lues venerea, luxationes, fracturæ, metaſtaſes in morbis acutis. Abſceſſus ad vertebras, ſpina bifida, hydrocephalus. Refrigerium ſudanti corpori admiſſum; halitus noxii minerales, mercuriales, arſenicales, plumbei. Materies dyſenterica retropulſa; nimia ſeminis evacuatio; convulſio partis diu ante tolerata, materies ſcorbutica etc.

Circa diagnoſin notandum eſt, eam plerumque non difficilem eſſe. Id ſolum attendendum, dari ſubinde muſculorum quorundam ſpaſticam contractionem talem, ut muſculi antagoniſtæ multum ſuperentur, et paralitici videantur, et revera tales non ſint. Hoc in caſu medicamenta muſculis convulſis applicanda erunt.

Prognoſis ex ſequentium axiomatum obſervatione deducitur: 1) malum recens ex cauſa cognita tollendaque ortum, fabrica partis paralyticæ necdum deſtructa, curatur:

2) ſa-

2) facilius curatur paralyſis, quæ dolorem, tumorem, formicationem ſibi junctam habet, quam ubi hæc ſymptomata deſunt; 3) paralyſis a cauſa frigida curatur excitata febre, item pathemata animi humores rarefaciente e. g. ira, gaudio, ſpe, fiducia, terrore repente incuſſo; 4) paralyſin a cauſa calida auget febris; 5) pedum paralyſis citius et facilius curatur, quam paralyſis brachiorum; 6) paralyſis poſt dyſenteriam aut neglectam, aut male curatam facilius curatur, quo vetuſtior fuerit; 7) aliæ vero paralyſes aliunde ortæ eo difficilius ſanantur, quo fuerint vetuſtiores.

Ceterum notanda circa paralyſin adhuc ſequentia ſunt: ſcilicet, 1) multæ curæ hominum paralyticorum aut caſu, aut ſtudio evenientes ex ſupra dictis poſſunt explicari: ſcilicet, quomodo per plures annos paralyticum crus, audito tumultu excitati incendii, incuſſoque inde terrore, momento temporis fuerit curatum. Item, quomodo paralyſis artus alicujus ab exorciſtis quibusdam, qualia exempla in confiniis noſtris ante annum audivimus, ſanata fuerit. Etenim terror ab exorciſta incussus, opinio ipſa paralitici, opinantis ſe a dæmone obſeſſum eſſe, vox increpans, et mille diras in-

intonans exorciſtæ, copioſiſſimus affluxus ex omni parte hominum, et publica illa vel acclamatio, vel inquieta exſpectatio, erecta recuperandæ ſanitatis ſpes, humores in membro paralytico ſtagnantes longe potentius efficaciusque in motum incitat, dividit, per confertos ſudores, quibus hi homines ſub ipſo exorcismo Gaſſneriano diffluunt, eliminat, longe, inquam, hæc potentius agunt, commovent, alterant, quam tua perſæpe inefficacia gummi - ferulacea, camphora, aromata varia, frictiones, quam ipſum artificiale fulgus ex machina electrica provocatum. Haud difficile eſſet ex principiis pſychologicis alios quosdam effectus certe non denegandos, et ab exorcismo Gaſſneriano productos explicare.

2) Plerumque auctorum ea hucusque ſententia fuit, paralyſin in colica pictonum ex metaſtaſi contingere, et ipſam colicam ſuperveniente paralyſi ſolvi. Verum aliqui paralytici evadunt, antequam colicam patiantur, aliis paralyſis accedit vigente, durante, quin et aucto dolore colico; ut adeo metaſtaſis aut criſis hic locum non habeat.

Hic notandum *Williſii* effatum aſſerentis, ſe in corporibus a longa paralyſi, et graviſſima membrorum reſolutione defunctorum de-

deprehendiſſe ſemper corpora ſtriata præ aliis in cerebro minus firma, inſtar amurcæ discolorata, et ſtriis multum obliteratis. Ex aliorum quoque obſervationibus conſtat, corpora ſtriata non absque gravibus noxis vitiata reperiri, ut adeo *Langhanſio* eo facilius aſſenſum præbeamus, qui ſcripſit „ hasce ſtriatas protuberantias partem cerebri nobiliſſimam efficere.

4) Circa remedia partibus paralyticis externe adplicanda hæ regulæ practicæ obſerventur: ſcilicet, 1) remedia externa inutilia ſunt, quotiescunque paralyſeos cauſa intra cranium eſt; 2) medicamenta externa non ſtatim ab initio adhibeantur, contingit enim, ut ſerum morbidum ad artus depoſitum, et paralyſin inducens per medicamenta externa ab ignobiliori ſede ad nobiliora viſcera ſeſe recipiat, ad cerebrum, medullam ſpinalem, præcipue ubi ad apoplexiam prædiſpoſitio eſt. Hinc ubi recenter reſoluta membra fuere, ubi corpus per interna remedia nondum fuit confirmatum, partes paraliticæ thermis non facile commitantur. Huc *Williſii* obſervatio ſpectare videtur, qui ex uſu thermarum Bathonienſium aliis paralyticis utiliſſimo, aliquoties vidit membra plura, et gravius affecta, quam antea.

Porro

Porro aliæ extra cranium ſitæ paralyſis cauſæ ſunt, quibus remedia externa fruſtra opponuntur. Caries, exoſtoſes corporum vertebrarum omnem plerumque medelam eludunt.

5) Paralyſin a materia rheumatica ſanat veſicans in vicinia adplicatum; infuſum florum arnicæ, electricitas etc.

6) Paralyſis ſenilis ab artuum, muſculorum præcipue tendinum rigiditate, a deficiente, vel inſpiſſato ſmegmate Haverſiano provenit potius, quam a peculiari nervorum vitio. Hinc remotis ſpirituoſis, balnea, cataplasmata emollientia, et aquæ tepidæ vapores conveniunt.

7) In paralyſi femoris, crurisque, in iſchiade veſicans ad caput fibulæ, idque bis, terve, et ſæpius adplicatum egregie prodeſt.

8) Paralyſis poſt aſſumptum arſenicum orta, cum doloribus quaſi rheumaticis, curatur gumi-ferulaceis et lacte.

9) Paralyſis ſcorbuticorum ſuccos recentium vegetabilium et antiſcorbutica exigit.

10) Conſtat colicis (de ſaturnina colica ſermo non eſt) conſtat inquam colicis frequenter paralyſes artuum, maxime ſuperiorum

rum, ſupervenire. In colica Dammoniorum, quæ biliosa fuerat, deſcripta, id non raro evenerat. Id in colicis *bilioſis* potius, quam quibuscunque aliis fieri ſolet, ſi materies cruda et biliosa non evacuetur, ſed dolor ſolis fere narcoticis ſopiatur. Materies enim abſorpta, intra humorum oceanum recepta, hinc inde vaſculis minimis inſigitur, infixaque nervos aut vellicat, et diram arthritidem procreat, aut eosdem nervos comprimit ſtupefacit, unde paralyſis.

11) Paralyſis ab immodico ſeminis dispendio non infrequens eſt; inde ſanguis effoetus, vappidusque; inde ſucci nervei penuria, inde vaſa minutiſſima, exſucca, arefacta, inde dejectus ſolidorum omnium tonus eſt.

12) Paralyſis linguæ in ſiniſtro ejusdem latere, vel etiam impedimentum quoddam in ſiniſtro linguæ latere ſeſe manifeſtans inter loquendum, ſpasmus ſiniſtri linguæ lateris cum vel ſine dolore in iis non raro notabatur, qui affectis pulmonibus ſunt, purulenta ſputant, difficilemque ſpiritum trahunt. Sed quid cum pulmonibus læſis vel infarctis linguæ paralyſis, vel ſpasmus? quare in ſiniſtro frequentius latere, quam in dextro? Carolus *Piſo* rem explicat a ſeroſa

col-

colluvie inundante involucra nervorum pulmonis, parisque octavi, adeoque progrediente malo per nervi decurſum ſimul ramum lingualem afficit.

13) *Hippocrates* in *coacis* notat, ab inflammatione pulmonum magna, et thoracem eo in latere valide premente, paralyſin ipſius totius lateris. Credo ob eam rationem, quod par octavum, unde nervus pneumonicus habetur, cum intercoſtali commiſcetur. Commiſti hi nervi cum lumbalibus et oſſis ſacri nervis concurrunt, componuntque nervos iſchiaticos et crurales; hinc preſſo aliquatenus octavo pari, unde et pulmo, et lingua nervos recipiunt, preſſoque a turgentibus pulmonibus intercoſtali, facile intelligitur et linguæ et crurum reſolutio in latere peripneumonico. Ex eadem fere ratione brachiorum quoque paralyſis explicatur; etſi enim brachium ab octavo pari nervos non habeant, habent tamen præter cervicales, et primum dorſalem ramos quosdam ab intercoſtalibus. Verum tamen multa nobis obſcura, atque nulla ratione explicanda manebunt, quamdiu et nervorum commiſtio in ſuis gangliis, et eorum uſus nos latebit.

Ad morbos oculorum pertinentia.

In curanda ophthalmia notanda adhuc ſunt ſequentia:

1) Ophthalmiæ cauſæ ſæpiſſime ſolummodo ſunt externæ, e. g. ventus frigidus, ſabulum, et pulveres uti in toto fere agro vienneſi æſtivo tempore obſervatur; item aliena corpuscula inter oculum ipſum et palpebras hærentia, quæ rebelles, et chronicas ſubinde ophthalmias efficiunt. Hoc in caſu corpus alienum, et oculum irritans removeri debet, omnisque ſanguinea evacuatio ne hilum proficiet, ni ſtimulus hic peregrinus aufferatur.

2) Ophthalmiæ habitualis, ſive chronicæ curatio ad duo capita plerumque reducitur, vel enim ophthalmia hæc in corpore ευσαρκω, plethorico reperitur, quo caſu venæ ſectiones, lenes alvi ductiones, et tenuis diæta prodeſt, vel vero ophthalmia habitualis hominem laxum, debilem, paucis aut pravis ſcatentem ſuccis ſedentarium, ſemiicterum afficit; tunc autem roborantia, invigorantiaque ac nutrientia indicantur; externa etiam tonica internis utiliter junguntur.

3) Ophthalmia venerea oræ ceteris in albuginem, aut in opacitatem totius corneæ tranſit; ut adeo ex ipſo facili tranſitu inflammationis in albuginem diagnoſin ophthalmiæ venereæ latentisque luis formare poſſis: Bina opacitatis corneæ et albuginis ex luis venereæ ſeminio exempla modo in noſtro noſocomio proſtant. Indicatur hic mercurii penetrantiſſima præparatio, ea ſcilicet, quæ ſub ſublimati corroſivi nomine venit; præcipue ea utilis erit, ſi antimonialibus præparatis jungatur, aut exiguæ ſimul doſes vini antimonialis Huxhami propinentur.

4) In ophthalmiis circa uſum remediorum externorum ſequentes canones locum habent: 1. ubi in ophthalmia tenſio valida, et ſiccitas dolorque oculi magnus eſt, ſola emollientiſſima, tepidaque applicantur; 2. ubi tenſio dolorque minor eſt, emollientibus adde lenia diſcutientia, flores ſambuci, chamomill. etc. pauxillum camphoræ; 3. ſi tenſio dolorque admodum mitis et exiguus eſt, ſola diſcutientia, eaque efficaciora adhibeantur. De repercutientibus nota, ea adplicanda eſſe caute, ſolum in principio inflammationis levioris; nocere autem, ubi inflammatio gravis, fixaque eſt, ubi materies inflammatoria malignæ indolis eſt, aut ubi

ubi critica depoſitio ad oculum materiæ inflammatoriæ facta eſt.

5) Circa collyria nota; ea nihil continere ſolidi, aut indiſſolubilis materiei debere; hinc tutia, flores zinci, et pulveres teſtacei male, utut frequentiſſime, præſcribuntur.

6) Si deſtillans ex oculo inflammato liquor acer et rodens ſit, ac oculi viciniam ita exulceret excorietque, uti nares in coryza excoriantur, proderit tepidam gummi arabici ſolutionem oculo frequenter inſtillare, et acrem hac methodo materiem abluere.

7) Ophthalmia venerea frequentiſſime ex retropreſſa gonorrhæa oritur, ubi idem virescens aut flavus humor, qui antea per urethram fluxit, ex oculo depluit. Malum ſubinde graviſſimum, et oculus citius, quam vis remedii exeri poſſit, depaſcitur. Quæritur, quid in venerea ophthalmia agendum ſit? reſpondeo: in hac inflammationis ſpecie cura ſumme antiphlogiſtica eſt adhibenda, emollientia, involventiaque adplicanda; præſcribenda ea ſunt, quæ materiam veneream prava metaſtaſi a pudendis ad oculos delatam avocent, et denuo ad genitalia amandent; hinc leniora diuretica, ſed ex

claſſe

claſſe emollientium deprompta, uti ſaturatum malvæ, altheæ etc. decoctum indicantur. Etſi enim cura antiphlogiſtica miasma venereum non tollat, ejus tamen effectum, inflammationem videlicet, mitigabit, et ad aliquod ſaltem tempus ſuſpendet, donec datis remediis mercurialibus virus venereum, difflata jam phlogoſi, extinguatur.

8) Datur ophthalmia quædam ſymptomatica, quæ febrem vel continuam, vel continuam remittentem, vel et intermittenſem comitatur. Plures exſtant febrium petechialium epidemice graſſantium hiſtoriæ, ubi inter reliqua etiam ſymptomata febris ophthalmia fuit; hic tamen oculi affectus febres maxime autumnales, bilioſas, putridas, malignas ſtipabat, atque eandem cum ipſo morbo principe medelam poſcebat. Juvat hic quandam hujus ophthalmiæ ideam proponere, ut curæ paulo poſt explicandæ ratio loculentius pateat. Tempore æſtivo aut autumnali, humido nebuloſoque, prava circa præcordia materies colligitur, febresque gaſtricas generat. Quod ſi aliena hæc abdominis ſaburra maſſam circulantium humorum ſubeat, febris maligna vel ſimpliciter talis, vel lenta nervoſa producetur. Hæ febres malignæ diverſis inſigniri nominibus ſo-

ſolet, uti diverſas corporis partes materies reſorpta petierit. Etenim, ſi acre illud bilioſum, pituitoſum, ex ventriculo traductum ad pulmones decubuerit, hæc febris pleuritica, ſub nomine *pleuritidis*, aut *peripneumoniæ bilioſæ* veniet, aut quod ferme eodem recidit, febris hæc maligna apellabitur, nomine adhucdum inter multos uſitato febris catarrhalis malignæ, at vero ſi materies reſorpta non pulmones, ſed totam corporis externam ſuperficiem petat, ibique in ultimis hærens vaſculis efflorescentias gignat, febrim hanc malignam peculiariter *exanthematicam* apellabis, vel petechialem, vel miliarem, vel ſcarlatinam. Verum ponamus materiam ex ſyſtemate gaſtrico reſorptam nec ad pulmones, neque ad corporis deponi ſuperficiem, ſed ad tonſillas, fauces, fors ab aere nebuloſo nimium relaxatas, ergo febris tua maligna ſub alia compellatione tibi innoteſcet, diciturque *angina maligna.* Quod ſi materies prava reſorpta ad oculos eodem aere nebuloſo relaxatos nimium deponatur, habebis *ophthalmiam malignam*, ſive potius *febrim malignam* ophthalmia ſtipatam, quam ophthalmiæ ſpeciem methodis ordinariis hucusque explicatis haud tolles. Ophthalmia hæc febrium

gaſtri-

gaſtricarum ſymptoma, vel continua eſt, uti febris, vel continua remittens, ubi illa ſub ipſa febrili exacerbatione pariter exacerbatur, vel eſt intermittens, ita, ut ſi febris pariter intermittens, ea non niſi ſub paroxysmo febrili redeat; hæc eſt illa ophthalmia periodica, ſub qua febrim intermittentem quaſi ſub larva deliteſcere dicunt: verius autem diceretur, febrim eſſe intermittentem cum ophthalmia ſymptomatica. Facilis jam curationis in hac ophthalmiæ ſpecie explicatio eſt; etenim morbum ipſum principem tollere convenit, quo ſublato reliqua accidentalia ſymptomata cito disparent. Quoniam autem hos morbos aut percurat, aut inſigniter mitigat emeticum per epicraſin propinatum, hinc eſt, quod auctores medici contra quasdam ophthalmias febriles, epidemicas, continuas, intermittentes emetica celebrarint, quibus revulſa materies potenter apteque evacuatur, licet ipſa vomendi actio ophthalmiis per ſe neutiquam conveniat, cum ſanguinem verſus caput urgeat.

Amauroſis, ſive gutta ſerena adeſſe dicitur, ſi viſio deſit absque vitio oculi apparente, quodve ſub ſenſus cadat. Hoc cæcitatis genus quibusdam pedetentim, et ſen-

ſenſim ſine ſenſu accidit, aliis vero repente et non opinantibus.

Dividitur amauroſis in continuam, ubi homo conſtanter cæcus eſt, et intermittentem, quæ per intervalla ſolummodo redit, vel horarum, vel dierum. Item divitur in idiopathicam, ubi vitium vel in nervo optico preſſo, arido, atrophico, aut in vitio qualicunque retinæ eſt; et in ſympathicam, ubi vitium in abdomine hærens amauroſin facit. Alia diviſio eſt in protopathicam, ſive originariam amauroſin, et ſymptomaticam, quæ alterius morbi, e. g. apoplexiæ, comatis, atque ſyncopes conſtans ſymptoma eſt; alia diviſio in connatam eſt, et in acquiſitam.

Cauſæ guttæ ſerenæ diverſiſſimæ ſunt: ſic e. g. reſolutio nervi optici, et retinæ ob gravem encephali commotionem a lapſu, ictuque, ob vulnus capitis, ſuperciliorum, tumores tum in oſſibus, cum in membranis, tam calvariæ, quam ipſius orbitæ oculi oſſeæ; item ſanguis ex ſuppreſſis menſtruis, hæmorrhagiis, hæmorrhagia critica quacunque, ex plethora regurgitans ad caput. Sanguis copioſus ad caput ruens ob onerum gravium geſtationem, frequentem corporis inclinationem, ob inſolationem. Nervus

opticus, aut retina metaſtaſin materiæ alienæ cujuscunque paſſa, ſcabioſæ, eryſipelaceæ, venereæ, malignæ in febribus malignis, rheumaticæ, arthriticæ. Sanguis ob ſpasmos abdominis copioſius ad caput congeſtus; item opium, et plantæ narcoticæ humorum turgescentiam efficientes; item deperditio humorum bonorum, ſanguinis, ſeminis, liquidi nervei.

Notandum eſt, alia cæcitatis genera, ubi vitium in lente cryſtallina, aut humore vitreo, aut aliis oculi partibus, excepto nervo optico et retina, non eſſe ad amauroſin referenda, cum in amauroſi oculus aſpectu externo ſano ſimillimus ſit; in aliis vero cæcitatum generibus oculus ab habitu ſano etiam ad aſpectum externum multum recedat.

Prognoſis potiſſimum a cognitione cauſæ amauroſin producentis repetenda eſt. Sic amauroſis a preſſo nervo optico, ſi cauſa premens tumor, aut exoſtoſis ſit, rariſſime ſanatur; facilius illa, quæ a repentino decubitu ſeri; et adhuc facilius, quæ a ſanguine orgaſtico rarefactoque oritur. Amauroſis connata, item ea, quæ ſenibus accidit, non curatur. Amauroſis ſymptomatica morborum ſpaſticorum, morbi hyſterici, hypochon-

chondriaci, colicæ ſaturninæ etc. temporaria ſolum eſt, et finito paroxyſmo ſponte evanescit. Amauroſis a depoſitione lactea aliquoties curata eſt. Amauroſis repente orta poſt iram immodicam emetico dato curata legitur; cauſa duplex erat, ſcilicet bilis effuſa in ventriculum, et ſpasmus abdominis. Amauroſis repente orta plerumque curabilior eſt, quam illa, quæ pedetentim incidit. Amauroſis ſub fervido ſole itinerantium venæ ſectione, dato poſtridie emetico a *Schmückero* curabatur. Labor gravis inclinato corpore, geſtatio onerum, eorum ſublatio curabiles amauroſes faciunt ut plurimum.

Cura ex diagnoſi cauſæ amauroſin producentis eſt repetenda, quæ cum diverſiſſima perſæpe deprehendatur, ipſam quoque medendi methodum variam eſſe oportet. Quosdam curatæ amauroſeos caſus hic recenſebo:

Sic curata legitur amauroſis in fœmina, quæ quarta a partu ſeptimana ex repentino terrore viſu illico privabatur, hoc in caſu continuus alvi fluxus excitabatur, qui viſum denuo reſtituit. Alius ex gravi ira repentinam amauroſin patitur; datum mox emeticum viſum reſtituit apud cl. *Richter.* Labor

multus penes ignitos fornaces exercitatus ſæpe amauroſin fecit, venæ ſectione, et ſubjecto purgante ſublatam. Amauroſis poſt febrem orta obſervabatur, cum vultu pallido, ſemiicterico, dejecto appetitu, laſſitudine totius corporis, pupilla ſummopere dilatata, datis ſolventibus et ſubjecto emetico multa æruginea materies eliminabatur; hæc remedia, cum aliquoties iterarentur, viſum reſtituerunt. Amauroſin in colica pictonum opium et camphora tollit. Amauroſin ortam a muco multo in ſinubus frontalibus aggeſto, dolorem ſupercilii, et narium ſiccitatem faciente tollunt ſternutatoria varia mucum prolicientia. Cl. *Collin* amauroſes curavit ortas ab infarctu vaſorum viſui inſervientium; easdem ab eadem cauſa natas amauroſes pulſatilla ſuſtulit. Amauroſes a labe venerea productas ſanavit multoties mercurius ſublimatus corroſivus. Cl. *Schmucker* amauroſin poſt febrem ſcarlatinam ortam curavit tartaro emetico tribus conſequentibus diebus exhibito, et concitata emeſi veſicans adplicuit; die quarta lucis quid æger ſentire incepit; tribus ſeptimanis ſuppuratio larga in nucha excitabatur; dabatur initio interne ſapo venetus cum pulvere millepedum; dein quotidie propinabantur duo

vas-

vascula juris carnium, cui 60 vivi millepedes incoquebantur. Militibus ſub fervido ſole itinerantibus, et onera geſtantibus orta ſæpenumero repentina amauroſis eſt; facta mox venæ ſectio eſt, et altero die tartarus emeticus propinabantur, ubi viſus plerumque rediit; quod ſi hæc methodus non ſuffecerat, ſectio venæ jugularis inſtituebatur, altero die denuo emeticum, et cervici adplicabatur veſicans. Amauroſes plures ab inerti humorum motu, infarctu viſcido oriundos curavit ſæpius ignis electricus. Amauroſes a ſuppreſſis lochiis, menſtruis, hæmorrhoidibus productas repetita venæ ſectio ſuſtulit.

Ceterum hic loci maxime opportunum arbitror, de amauroſi ficta agere, quam ſcilicet impoſtores ſubinde certis de cauſis fingunt, aut morbum quendam ſimulant, e. g. epilepſiam, amauroſi ſemper ſtipari ſolitam; attamen, ubi fraudis ſuſpicio eſt, nemo facile poteſt decipi, niſi qui forte nunquam cum *Plinio* animadverterit, quam rari ſint, qui contra comminationem aliquam non conniveant, quantæque hoc difficultatis ſit homini; hinc ſi pupillæ non ſint dilatatæ nimium, quales in vera amauroſi ſemper fere ſunt, item ſi non ſint immotæ, ſi digito quaſi

per

per imprudentiam in oculum imiſſa, oculus conniveat, et pupilla contrahatur, ſimulator fraudem invitus aperiet. Etenim alia tentamina, ferrum et ignem admotum ejusmodi ſimulatores pertinaciſſimo cum ſilentio nonnunquam perferunt. Interim fieri poteſt, ut in vera etiam amauroſi pupilla non ſit dilatata, et mobilis maneat; hinc etiam hoc experimentum, utut plerumque ſufficiat, tamen fallere ſubinde poteſt. Legi hic meretur utilis libellus *Joh. Bapt. Silvatici*, *de iis, qui morbum ſimulant*.

Subnectam hic loco coronidis explicationem textus cujusdam *Hippocratici* percelebris, qui interpretes et commentatores, *Hollerium*, *Jacotium*, et *Ludovicum Duretum* mire torſit. Ait enim *Hippocrates* in coacis *obſcuratur viſus in vulneribus, quæ vel ſupercilio, vel paulo altius infliguntur.* A gravi vulnere id fieri poſſe mirandum non eſt. At vidit *Morgagnius* amauroſin a levi in ſpeciem vulnuſculo ſupra ſupercilium. Explicandum id juxta *Morgagnium* videtur per læſionem rami ophthalmici e quinto nervorum pari de orbita prodeuntis, et illuc per frontem aſcendentis; etenim nervi ciliares, nervorum opticorum involucra et membranas comitantes, læſi irritatique

eadem

eadem involucra conſtringunt, ſicque amauroſin faciunt.

Odontalgia.

Odontalgia frequentiſſimus morbus eſt. ſummopere dolorificus, et ubi ægri multoties medicorum opem implorant. Præterea aliam etiam ob cauſam peculiarem medici attentionem promeretur, quia nempe vigilias, febrimque hic affectus producit, debilibus, puerperis, gravidis præprimis noxiam.

Odontalgia vi vocis dolor dentium. Diviſio optima a cauſis petitur: ſic alia odontalgia eſt 1) a vitio gingivarum, partiumque dentem ambientium; 2) a vitio ipſius dentis; et 3) a vitio partium remotarum. Alia denuo ſubdiviſio fit, prout varium gingivarum, partiumque dentem ambitientium vitium eſt. Sic in gingivis, nervorum membranis, genis, decubitus quandoque ſeroſus fit, nervos vellicans premensque, unde *odontalgia ſeroſa.* Tempore hyemali vernoque frequens eſt, et comes eſt aliis morbis ex rheumaticorum familia oriundis, coryzæ, raucedini, catarrho. Probe hanc odontalgiæ ſpeciem dignoscere ab alia multiplici

tiplici oportet. Signa diagnoſtica ſuppeditabunt tempus anni rheumatismo favens, dolor rheumatis, cervicis; tumor glandularum colli; coryza, raucedo, catarrhus, ophthalmia ſeroſa ſimul juncta; defectus febris inſignioris, etſi atrox adſit dolor; dolor non in uno tantum loco, ſed diffuſus per maxillam genamque totam, dentes quaſi elongati. Proſunt hic ea omnia, quæ rheumatismo convenire aliunde novimus. Reſtituenda ſuppreſſa perſpiratio, aut alia vicaria excretio tendanda; hinc purgans hic convenit ſalinum, mannatum; alvo mota perſpirationem reſtituet decoctum lignorum, infuſum florum ſambuci, tiliæ; veſicans ad nucham, retro aures, ad angulum maxillæ, ad collum; item ſtibium diaphoreticum cum opio. Topica exhiberi poſſunt externa discutientia, leviter irritantia, et ſerum depoſitum evocantia: aſſumuntur maſticatoria, item apophlegmatiſantia, infuſum ſalviæ, radix pyrethri, eſſentia pimpinellæ, fumus nicotianæ per fiſtulam attractus, maſticatio corporis duri, aut non ſolubilis non ſaliva, e. g. ceræ. Interim, ſicut rheumatismi dantur hac ratione nullatenus curandi, quive ſolum emetico, eoque ſubinde repetito obediunt, ſic et odontalgiæ quædam rheuma-

ticæ

ticæ ſpecies ſola emeſi tuto et cito ſanatur. Quæritur, quid de venæ ſectione in hac odontalgiæ ſpecie ſit ſtatuendum? Reſpondeo: eam per ſe non eſſe neceſſariam; interim tamen præmittere illam ſubinde oportere, in hominibus plethoricis, plenisque, et ad inflammationes prædispoſitis. Diutius enim durans odontalgia febrim levem inflammatoriam concitat, quæ venæ ſetionem poſtulat; deinde facilior reſorptio materiæ ſeroſæ fiet, ſi ſanguinis quædam depletio facta fuerit. Notandum tamen, dari corpora quædam frequenti odontalgiæ, catarrho, coryzæ, totique ſeroſorum morborum familiæ obnoxia, laxa, debilia, aquoſa, mucoſa, ubi, ſi adontalgia affligantur, non omnis tantum venæ ſectio, ſed omnis omnino evacuatio nocebit. Herculeum hic remedium erit cortex peruvianus, debilem corporis compagem firmans. Curati horum quidam ſunt ſolo vini, cui antea non aſſueverant, uſu. Odontalgia ſeroſa neglecta, aut prava methodo tractata, præterquam quod diuturna, et, ſummeque dolorifica ſit, morbos etiam alios, non contemnendos producit: etenim ſerum diu decumbens gingivas laxat, unde ipſi dentes, utut antea ſaniſſimi, vitium trahunt; ſubinde ſerum inde

depul-

depulſum ad cervicem decumbit, ejusdemque immobilitatem chronicam producit. Subinde totum faciei latus affectum quaſi paralyticum evadit, ore in partem faciei ſanam retrto, qualem caſum paucis abhinc diebus vidimus. Alia odontalgiæ ſpecies eſt inflammatoria, ab inflammatione perioſtii ipſius dentem ambientis; cognoscitur ex febre univerſali totius corporis; pulſu duro, celeri, calore aucto, facie [illegible], [illegible] et gingivis calentibus, dolore quaſi [illegible]te in loco affecto, qui dolor minus late, ac in ſeroſo decubitu diffunditur. Hanc ſpeciem obſervamus poſt vigilias, compotationes, ingeſta acria; aromatica: item in gravidis, utpote quibus ſanguis fere ſemper phlogiſticus eſſe ſolet, et ob tumens abdomen ſuperiora copioſius petit. Poſt ſuppreſſas hæmorrhoides, lochia, menſtrua, poſt ſuppreſſas intempeſtive plethoricorum hæmorrhagias. Alia longe hic methodus viget, an in ea ſpecie odontalgiæ, quam ſeroſam apellamus. Cura ſumme antiphlogiſtica erit adhibenda, venæ ſectiones, ſcarificationes nuchæ, poſt aures; hirudines ad ipſam dolentem gingivam adplicatæ vices ſubibunt venæ ſectiones topicæ. Ad genam cataplasmata emollientia adplicentur,

tur, ore retineantur collutoria pariter emollientia; interne emulſa propinentur nitroſa. Nocent hic veſicantia, humorum phlogoſin magis concitando; nocent purgantia, utut antiphogiſtica, itemque ſudorifera. Odontalgia hæc inflammatoria ſæpe in ſuppurationem et abſceſſum abit, qui circa radicem dentis concluſus, radicem ipſam et maxillam rodit, graviaque perſæpe mala, et fiſtulam, quam vocant dentis (Zahnfiſtel) producunt.

Quodſi omnibus artis auxiliis fruſtra adplicatis benigna tamen reſolutio obtineri nequeat, ſed malum in ſuppurationem tranſeat, opera danda, ut abſceſſus et cito formetur, et formatus cito extrorſum vergat, et aperiatur. Optimum tunc erit ficcum verſum in lacte coctum dolenti tuberculo adplicare.

Aliæ adhuc odontalgiæ ſpecies ſunt a vitiis gingivarum oriundæ. Sic labes ſcorbutica, et totius corporis, et gingivarum præcipue, dolores dentium quaſi rheumaticos facit, quos ab aliis dignoſcimus ex gingivis prurientibus, tumentibus, fuſca rubedine tinctis, colore dentium verſus radicem fuſco oris fœtore peculiari, a longe etiam adſtan-

tibus

tibus moleſto, ex maculis ſcorbuticis, et rheumatismi crurum quadam ſpecie, quam peculiariter ſcorbuticam appellant. Contra hanc ſcorbuticam odontalgiam conveniunt: 1) cura radicalis ipſius morbi principis, ſcorbuti nempe; 2) ea remedia topica, quæ gingivas firmant, ut infuſum ſalviæ, tinctura laccæ; aqua ſtillatitia fol. ſalviæ, cum roob dianucum, et alumine.

Alia ſpecies eſt odontalgia venerea. Labes venerea partes laxas, mucoſasque peculiariter adamat; hinc, præterquam, quod pudenda afficiat, etiam oculi adnatam, membranam Schneideri, et qua nares inveſtit, et qua fauces, itemque gingivas peculariter occupat. Præter curam radicalem, conveniunt topica leniter tonica, additis mercurialibus, inter quæ nuperi quidam ſcriptores præprimis æthiopem mineralem laudant. Id hac occaſione noto, diſtinguendam eſſe hanc odontalgiam veneream ab illa, quæ ab hydrargyro eſt, quæve odontalgia mercurialis dicitur.

Subinde odontalgia obſervatur a vitio cacochymico oriunda, cujus ſpeciem determinare nequeamus, cum nec ſcorbutici quid, nec venerei adeſt, ſed innominata quædam humorum acrimonia, quæ ad laxiores forte

gin-

gingivas depoſita odontalgiam producit. Pono exemplum: puella diuturno fluore albo, eoque non venereo laborans, præter varios vagosque artuum dolores, quaſi rheumaticos, dentium quoque doloribus vexatur, per intervalla redeuntibus, tunc præcipue, ſi fluor albus ſolito parcius, aut omnino non fluat. Curamus hanc ſpeciem ea ipſa ratione, quá ipſum morbum principem, purgantibus videlicet ex claſſe roborantium petitis, rheo quotidianis, ſed exiguis doſibus dato, demum cortice marteque.

Alia eſt odontalgiæ ſpecies, a ſola gingivarum laxitate, item a gingivarum evaneſcentia oriunda.

Id in ſenibus accidit, ubi alveo identium evaneſcere incipiunt, delerique, et gingivæ abſumuntur. Dens nec alveolo, nec ambientibus gingivis firmatus, vacillat, et inter manducandum huc illuc motus dolet. Medelam vix reperiundam hic arbitror, niſi ea in lenta maſticatione, et diæta tali quæratur, quæ validiori dentium robore non indiget.

Aliam a parte denti vicina odontalgiam habemus, a maxilla videlicet ſuperiori male affecta. Evenit enim ſubinde, ut intra Higmori antra pus undecunque natum colligatur,

gatur, et circa radices dentium ſuperiorum maxillæ rodat, rodendoque ſpeciem odontalgiæ producat. Prodeſt, ſi dens ſubjectus, utut ſanus extrahatur, alveolus vero pertundatur, ut hac ratione puri exitus detur.

Sed odontalgiæ cauſa in ipſo perſæpe dente eſt, cujus multiplex eſſe vitium poteſt: 1) caries dentis, 2) defectus cruſtæ illius vitreæ, vel adamantinæ dentis externam ſuperficiem conſtituentis. Conſiderabimus primo cariem, ejus diviſionem, cauſas, et medendi methodum.

Cariem dividunt in humidam, et quæ cito latius ſerpit; ac in ſiccam, quæ ſæpe per annos durat, quin ulteriores progreſſus faciat. Diverſæ cariei cauſæ ſunt, quarum aliquas hic perſequemur: 1) vitia gingivarum diu durantia tandem dentem afficiunt, ipſique cariem affricant; 2) cariem inducit abuſus acidorum, mineralium præcipue. Hinc reconvaleſcentes ex morbo tali, in quo acida mineralia paulo largius fuere præſcripta, odontalgiæ quandam ſpeciem, ſeu potius moleſtam quandam dentium ſenſationem experiuntur, quam paulo difficilius verbis exprimere valemus; 3) alia cariei cauſa eſt prava illorum conſuetudo,

qui

qui inſtrumentis variis ſibi continuo fere dentes purgant, gingivas deprimunt, atque interſtitia faciunt inter dentes ampliora; etenim hac ratione reliquiæ ciborum ampliora ſemper ſpatia inter dentes habebunt, quarum diverſa acrimonia dentes rodit, et cariem inducit; 4) neglecta oris mundities poſt paſtum præcipue frequentiſſima cariei in dentibus cauſa eſt. Sed quæ cauſa doloris in dente carioſo? ea fere duplex eſt vel enim dens ita jam eroſus eſt, ut aſſumpta frigida, calida, acria, ipſe aër attractus nervulum exquiſitiſſime ſentientem afficiant, unde dolor neceſſario exiſtit; vel vero, etſi caries eousque necdum penetravit, ut nervus denudetur, tamen ibi loci penes carioſum dentem laxior gingiva facile ſeroſum decubitum patietur. Hinc eſt, quod dentes carioſi per intervalla doleant, et non doleant ſubinde, cum ſeroſi decubitus dentes præprimis carioſos, laxioresque ibi gingivas ament. Hinc quoque eſt, quod non in omni odontalgia, ubi dens carioſus deprehenditur, ipſa caries et nervuli denudatio ſit accuſanda.

Sed quæ cura denti carioſo facienda? reſpondeo: caries humida convertenda eſt in ſiccam, vel dens ipſemet extirpandus.

Univerſim in carie hæc methodus obtinet: 1. ut carioſa tollantur, quod fit, ſi mediante inſtrumento cariem abradas, et foveolam eroſam probe repurgatam aut plumbi, aut vero auri lamella repleas, quo alimentis, aliisque aditum ad nervulum intercludas; 2. ſi caries cito latius ſerpat, potentiſſima antiſeptica ſunt adhibenda. Hoc fit, ſi denti carioſo aplices ſpiritum therebinthinæ goſſypio exceptum, balſamum copaivæ, tincturam myrrhæ; oleum cinnamomi, caryophyllorum; liquorem anodynum mineralem, camphoram, etc. 3. nervulum doloris unice capacem, ſi hæc non proficiant, deſtrues, et omnis ſenſationis expertem reddes. Nervus autem deſtruitur acribus, rodentibus, uti ſunt paulo ante nominata, olea eſſentialia, oleum præcipue caryophyllorum, cinnamomi; opium, quod certe in odontalgiis, non qua anodymum prodeſt, ſed qua acre, rodens, et nervum deſtruens remedium, vel etiam in odontalgia ſeroſa, qua apophlegmatiſans. Deſtrui item ſolet acidis mineralibus concentratis, ſolutione ipſius lapidis infernalis, et demum candente filo ferreo. Quodſi vero caries ad ipſam usque radicem penetret, etſi deſtructus jam nervus ſit, nullusque amplius ſuperſit dolor;

præ-

Præſtabit tamen dentem ipſum potius exſtirpare, ne ipſa maxilla, et vicini dentes vitium trahant; at exſtirpato dente reponendus alius artificialis eſt, et ſua methodo firmandus, non tam, ut eodem inter maſticandum utaris, ſed ut diſtinctior, minusque impedita loquela, et ut repleto ſpatio ciborum reliquiæ excludantur.

Alia odontalgiæ ſpecies a vitio ipſius dentis eſt, defectus cruſtæ illius vitreæ, quæ externam dentis ſuperficiem efficit. Deficit hæc, læditurque diverſas ob cauſas; ſcilicet: 1) ob abuſum acidorum, auſterorum; 2) ob abuſum pulverum dentifriciorum; etenim pulveres hi ſæpe ex acribus, et ex terreis immixtis parati, ſolummodo tunc utiliter adhibentur, quando materies mucoſa circa dentes collecta inſpiſſatur, et in terram calcaream, cruſtamque abit denti ipſi multifarie noxiam. Gluten hoc dentium, indeque natus tartarus pulveribus dentifriciis apte tollitur; at hi ipſi pulveres puris alioquin dentibus frequenter adplicati, partem dentium vitream lædunt, aufferunt; 3) perit hæc cruſta ſubinde a vitio ignoto, acri quodam intra corpus latente. Moleſta, etſi non valde dolorifica hæc odontalgiæ ſpecies eſt, frigida, calida, quin ipſe ſolus

aer difficulter ad dentes admittitur, et non ſine ingrata illa ſenſatione. Quid factitandum? reſpondeo: cum cruſta hæc vitrea nunquam reparetur poſthac, vix hic auxilium ullum ſupereſt; quodſi vero unicus tantummodo dens hoc vitio laboraret, mortificandus ille eſſet acerrimo et concentratiſſimo vitrioli acido, ut ſenſus omnis poſthac auſſeratur. At flavescet brevi dens mortificatus, et fruſtulatim, quamvis absque dolore excidet; id remedii uti perferri in unico dente poteſt, neutiquam tamen ad multo plures, vel omnes etiam transferri poteſt.

Supereſt, ut odontalgiam contemplemur a vitio partium remotarum oriundam: ſic datur 1) odontalgia conſenſualis, ſympathica, ubi vitium in uno dente eſt, et dolor in alio per ſe non affecto. Odontalgia hæc ſympathica in varia cephalalgiæ et cephaleæ ſpeciebus obſervatur. Prodeſt hic cauſam principem tollere; 2) odontalgia bilioſo-putrida a vitio ventriculi male digerentis, laxique. *Baglivius* inter ſigna ventriculi debilis reponit dentium dolorem, et pravum eorundem habitum. Fit enim, ut prava hac ventriculi diſpoſitione mala humorum affectatio fiat, hinc cacochymia, cachexia, quæ omnino fere primo gingivas afficit.

Sed

Sed et vice verſa, quemadmodum imbecillitas ventriculi, et læſa ejus coctio odontalgias chronicas producit, ſic etiam frequenti odontalgia maſticationem impedit, facit, ut alimenta haud bene ſubacta in ventriculum dimittantur; hinc ſenſim ventriculus, et totum denique corpus læditur. Dentium nitor, integritas, et bonus gingivarum habitus non contemnendum ſignum eſt, et ventriculi boni, et ſanitatis per omnia integræ; 3) alia a partibus remotioribus oriunda odontalgia eſt, quam hyſtericam apellamus; hæc incertis temporibus abit, reditque, una cum reliquo ſymptomatum hyſtericorum comitatu, partemque conſtituit paroxysmi hypochondriaci aut hyſterici. Cura antihyſterica alibi explicata hic convenit; 4) odontalgia alia aliunde, quam ab ipſo dente vel partibus illum ambientibus nata eſt, quæ a vitio primarum viarum bilioſo provenit, etenim ab eadem cauſa bilioſa, pituitoſa, pituitoſaque anginas, ophthalmias experimur, ſic etiam odontalgia naſcitur aut continua, aut remittens, aut intermittens, prouti genius ipſius febris fuerit. Remedia hic ipſi opponenda febri ſunt, qua ſublata dolor dentium ſuapte disparet. Medela hic fere omnis intra ſolventia, eccoprotica, emetica, et corticem peruvianum conſiſtit.

Explicatis quibusdam odontalgiæ ſpeciebus (reliquos enim dentium morbos dentiſtis relinquimus pauca quædam addere juvat de iis, quæ dentis exſtirpationem ſubinde ſequuntur. Huc pertinet 1) hæmorrhagia ab arteriola dentis abrupta. Hæc enim, utpote ad canalem oſſeum religata, contrahere ſe nequit. Juvant bacilli ex fungo agarico, vel et ex cera formati; fit etiam poſt extractionem dentis ex gingivis in ſcorbuticis. Saturata ſolutio aluminoſa, vel et ferrum candens indicatur; 2) abſceſſus poſt extractionem ab inflammatione in alveolo nata; 3) vitium maxillæ diffractæ. Fruſta cohærentia digitis ad ſe invicem apprimenda ſunt; ſecus eximenda. Fit hoc infortunium multiplici ex capite; 1) ob divaricantes dentium radices; 2) ob id, quod dentes plures circa radicem ſibi invicem cohæreant, unianturque, aut cum ipſa maxilla; 3) ob modum quo dens extrahitur. Nam ſi vulgari illo inſtrumento extrahatur, quod clavem anglicanum apellant, dens plerumque extrorſum ad latus urgebitur, et hac ratione exſtirpabitur. Hinc cl. *Aitkin* aliud inſtrumentum excogitavit, quod dentem ſurſum maxime, et modiciſſime tantum extrorſum urgendo extrahit.

SY-

SYNOPSIS.

I.

SCORBUTUS.

Adæquata ſcorbuti definitio non datur, ſed collectio tantum multorum ſymptomatum in unam ſummam diagneſin morbi ſuppeditat.

Symptomata alia *eſſentialia*; alia *variabilia*, horumque ratio.

Symptomatum eſſentialium ſcorbuti ſucceſſio, indeque nata ſcorbuti diviſio *ratione ſtadii*:

Scorbutus naſcens.
Scorbutus increſcens.
Scorbutus adultus.
Scorbutus conſummatus.

Cauſæ ſcorbuti:

praedisponentes,
occaſionales,
proxima juxta celeberr. Hoffmann.

Aliæ ſcorbuti diviſiones:

acutus, chronicus,
originarius, ſecundarius,
terreſtris, maritimus.

Cura:

Cura:

diæta antiſcorbutica,
removendæ cauſæ occaſionales,
remedia antiſeptica:
acida vegetabilia: acida min. dul.
acida mineralia,
plantæ amaræ,
antiſeptica aromatica,
plantæ antiſcorbuticæ,
aqua calcis,
martialia,
quædam circa uſum horum remediorum notanda.

Graviora ſcorbuticorum ſymptomata:
virtus antiſcorbutica aliorum remediorum tentanda.

Formulæ quædam.

II.

RACHITIS. — 16.

Antiquitas hujus morbi.
Morbus infantilis.
Symptomata potiora:
compages oſſea præprimis afficitur,
mentis conditio varia,
incrementum corporis præcox,

alia

alia rachiticorum ſymptomata,
an morbus febrilis?
cadaveris conditio.
Rachitidis diviſio:
acquiſita, hæreditaria,
originaria, deuteropathica,
endemica, epidemica,
connata?
Cauſæ prædiſponentes et excitantes.

Cauſa proxima; opiniones variæ:
ſiphilis larvata,
acidum prædominans,
miasma peculiare,
præternaturalis mollities compagis
oſſeæ.
Methodus medendi:
auferendæ cauſæ remotæ,
remedia tonica.
Formulæ.

III.

SCROPHULÆ. —— 30.

Scrophularum deſcriptio.
Quomodo a ſcirrho et ſtruma dignoſcendæ?

Mor-

Morbus puerilis ætatis.
Cauſæ remotæ.
Cauſa proxima.
Scrophularum diviſio:
protopathicæ, deuteropathicæ,
internæ, externæ,
indolentes, inflammatæ, ſuppuratæ,
cancroſæ,
veræ, larvatæ.
Scrophularum larvatarum formæ:
ophtalmia ſcrophuloſa,
cruſta lactea,
labii ſuperioris tumor,
herpes,
atrophia,
phthyſis ſcrophuloſa,
achores,
tinea,
Cura ſcrophularum in genere:
cauſæ remotæ removendæ,
victus reſtaurans,
ſolventia, reſolventia,
formulæ quædam.
Cura ſcrophularum larvatarum.
Ophthalmia ſcrophuloſa:
unguentum ex mercurio præcipitato rubro.

Tumor labii ſuperioris:
eo evaneſcente ſæpe oriuntur,
ſcrophulæ.
Cruſta lactea:
discrimen inter cruſtam lacteam et morbum ſcrophuloſum ſolum *accidentale*.
facilius curatu, quam ſcrophulæ,
ſigna cruſtæ lacteæ præeunte Strackio.
Diviſio:
hæreditaria, acquiſita.
Reliquiæ cruſtæ lacteæ.
Retroceſſio cruſtæ lacteæ.
Cura:
lac vitioſum nutricis corrigendum,
purgantia rhabarbarina,
incidentia, diaphoretica, alterantia,
ſpecificum *Strackii:* Jacæa tricolor.
Herpes:
male applicantur ſaturnina.
Atrophia:
cauſæ emaciationis.
Phthyſis ſcrophuloſa:
morbus immedicabilis.
Achores:
diverſa hujus morbi nomina,
prodromi achorum,
ſcrophulas ſæpe ſolvit; etiam alios morbos,

noxæ

noxæ a retropulſis achoribus.
canon practicus in cura achorum,
interna remedia,
externa remedia.

Tinea:
discrimen ab achoribus,
remedia varia, interna et externa.

IV.

HYDROPS.

Anaſarca, particularis.
Calidus, frigidus.
Cauſæ hydropis generaliores:
ſexus,
evacuationes ſanguinis nimiæ,
chloroſis,
febris intermittens,
abuſus potuum aquoſorum tepidorum,
potus ſpirituoſus,
diæta relaxans,
vita ſedentaria,
hauſtus frigidæ æſtuante corpore,
evacuationes ſuppreſſæ,
ſcabies, achores retropulſi,
dyſenteria,
hydrops,
graviditas,

obſtructiones hepatis,
motus ſanguinis per vaſa majora impeditus.

Indicationes:
caufæ remotæ tollendæ,
aquæ evacuandæ.

Cauſa proxima hydropis.

Anasarca.

Symptomata anaſarcæ.

Varia medendi methodus,
per purgantia,
per vomitoria,
per diuretica,
ſquilla,
conditiones ſub quibus ſquilla danda,
incommoda ſquillæ,
correctiones ſquillæ,
modus exhibendi ſquillam,
præparata ſquillæ,
diuretica alia,
per ſolventia, reſolventia,
per ſudorifera,
per vulnera externa,
erodendo,
inciſione,
ſcarificatione cutanea, incruenta,

ſeta-

ſetaceo,
fonticulo,
per frictiones,
balneo crurum,
ligatura,
methodo antiphlogiſtica,
cæli mutatione,
paracenteſi,

Hydrothorax.

Sedes.
Cauſæ peculiares:
venæ ſectio frequens.
pulmo infarctus,
peripneumonia,
aſthma,
hepar obſtructum,
oedema crurum faſciis profligatum,
ulcera crurum intempeſtive clauſa,
ſcabies retropreſſa,
podagra actu frigidis retropreſſa.
Symptomata et ſigna.
Curatio: præter curam jam expoſitam, notanda:
catharticis exacerbatur,
leves ſcarificationes ad malleolum conveniunt,

metus

metus ſuffocationis: æger e lecto eximendus.
an in hoc caſu v. ſ.?
paracenteſis quando locum habet,
concuſſio thracis, ut ſignum,
pulſatio thoracis cl. Auenbrugger quid doceat?

Tympanites.

Definitio tympanitidis.
Diagnoſis.
Sedes.
Species variæ.
Cura ex notione cauſarum morbificarum.
Monita et præcepta de Hydrope.

V.

LUES SIPHILITICA. — 93.

Communiſſimus morbus.
Morbi antiquitas.
Serius innotuit:
gonorrhææ nexus cum coitu impuro,
gonorrhææ connexio cum lue univerſali,
ipſa lues tanquam morbus ſpecificus.
Proprietates veneni ſiphilitici.
Communicatio luis:
coitu,

con-

contactu,
lactatione,
ſemine?

Gonorrhæa.

Triplex gonorrhææ ſtadium:
infectionis,
inflammationis,
reſolutionis.

Dantur gonorrhææ etiam non venereæ.

Erroneæ opiniones circa gonorrhæam:
materiam effluentem eſſe ſemen,
eam eſſe pus verum,
eſſe ſemper ulcus,
diſcrimen inter materiem *gonorrhœicam* et *luoſam*.

Diviſio gonorrhææ:
ratione ſtadii,
a tempore: habitualis,
humore, ſicca;
gonorrhæa glandis.

Curatio, in ſtadio inflammatorio:
methodus antiphlogiſtica,
noxiæ curationes fiunt,
injectionibus adſtringentibus,
therebinthina et balſamicis interne aſſumptis.
purgantibus,

diu-

diureticis acrioribus,
manuſtupratione,
repetito coitu.

Curatio in ſtadio exſiccationis:
roborantia, tonica interna et externa.

Fluxus diuturnior materiæ benignæ in hoc ſtadio.

Ejusque ratio duplex.

Symptomata graviora gonorrhææ.
ardor inter mingendum,
urinæ ſuppreſſio,
dolorifica penis erectio,
phymoſis,
paraphymoſis.

Gonorrhæa muliebris.

Symptomata gonorrhææ gravioris aut neglectæ.
varia mictus vitia: eorumque cauſæ,
teſtis venereus,
bubo,
cancer venereus,
condylomata.

Luis univerſalis ſymptomata:
maculæ venereæ,
herpes,
ſcabies,
fiſſuræ,
panniculus adipoſus induratus,

ophthal-

ophthalmia,
ophthalmia recens natorum.
maculæ corneæ,
cataracta venerea,
ſurditas,
coryza,
ozæna,
angina venerea,
tophus,
caries,
ſpina ventoſa,
ſcrophulæ,
rheuma venereum,
febris venerea,

Methodus medendi lui universali.

Methodus medendi, quæ mercurio utitur:
externe,
interne,
methodus mixta.
Frictio mercurialis:
modus frictionis,
cautelæ in inunctione,
ſequelæ inunctionis,
quibus hominibus convenit?
in quibus contraindicatur,
objectiones contra inunctionem,
Balneum mercuriale.

Me-

Methodus Plenkiana.
Uſus mercurii dulcis.
Uſus mercurii ſublimati:
incommoda,
commoda hujus methodi.
Methodus mixta.
Notanda circa ptyalismum.
Alia præter mercurium antiſiphilitica.
Formulæ.
Monita et præcepta.

VI.

CONVULSIO.

Spaſmi definitio.
Spaſmi diviſio.
Convulſio.
Convulſionis diviſio multiplex.
Prognoſis.
Cauſa prædiſponens convulſionis.
Cauſarum excitantium claſſes:
inanitio,
repletio,
irritatio,
Cura morborum nervoſorum:
cauſa excitans removenda,
irritabilitas imminuenda.

Remedia nervina celebratiora:

opium,
moſchus,
caſtoreum,
gummi ferulacea,
fœtida et empyreumatica,
cortex peruvianus,
viscum quercinum,
hyoſciamus; ſtramonium,
radix valerian. minor. et major:
folia aurantiorum,
ipecacuanha,
flores zinci.

VII.

MORBI INFANTUM.

Morbi externi recens natorum.

Aſphixia.

Lactatio.

obligatio matrum infantes lactandi,
impedimenta lactandi,
ex parte matris,
ex parte infantis,
electio nutricis.

Cura infantis absque nutrice educandi.

Alvus rara.

convulſiones internæ (noſtratibus, ſtille Fraißen).

Exul-

Exulcerationes.
Herniæ.
Aphtæ.
Tormina.
Convulſio.
Cauſæ eclampſiæ infantilis:
meconium retentum,
alvus difficilis,
tormina,
terror aut ira nutricis,
febris incipiens: præcipue variolæ,
opium aſſumptum,
dentitio difficilis,
dolor quicunque gravior,
inanitio quæcunque,
vermes.
Alvi fluxus varius:
a vitio matris vel nutricis,
diarrhæa ſaburralis,
a laxitate inteſtinorum,
a perfrigeratione,
dyſenteria,
diarrhæa dentientium,
diarrhæa aphtoſorum.
Vermes.
in variis corporis partibus inventæ,
variæ ſpecies vermium,
aſcarides,

 lum-

lumbricus teres,
tænia,
aſcaris lumbricodes,
trichurides Rœdereri,
quibus modis morbos faciunt,
febris verminoſa,
ſymptomata verminoſorum.
diæta verminoſorum,
remedia varia contra vermes.
Atrophia.
Rachitis.
Tuſſis:
convulſiva,
catarrhalis,
ſtomachica.
Febris infantum intermittens.
Morbi cutanei:
ſcabies,
cruſta lactea,
loca exulcerata,
achores,
tinea,
lentigines,
herpes,
nævi,
furunculus,
verucæ.
Hydrocephalus.

VIII.

TUSSIS CONVULSIVA. — 290.

De natura tuſſis convulſivæ.
Diviſio tuſſis convulſivæ epidemicæ:
epidemica-idiopathica,
epidemica-ſympathica,
epidemica-compoſita.
Variorum medicorum methodi medendi.
Stollii methodus.
Quæſtiones variæ.

IX.

DE OFFICIO MEDICI. — 304.

Officium medici erga ſe ipſum.
Erga ægrotum, et ægroti propinquos.
Erga collegas.
Se ipſum et ſuos curantis.
Quidam medicorum errores.

X.

MORBI QUIDAM CAPITIS. — 314.

Cephalalgia.
diviſio cephalalgiæ,
idiopathica: ſympathica,
originaria, ſymptomatica,
cauſæ frequentiores,
ſanguis,

ſerum,
pituita,
ſolidorum vitia intra calvariam,
materies ſyphilitica.
prognoſis.
Cura: remedia celebratiora,
herbæ cephalicæ,
arteriotome,
ſalivatio mercurialis,
veſicans,
terebratio,
embrocatio etc.

Vertigo.
diviſio vertiginis, ejusque cauſæ,
plethoricorum,
hypochondriacorum,
ex inanitione,
lactantium,
poſt graves capitis morbos,
inebriatorum,
a bile,
verminoſorum,
a gravi triſtitia,
ab eſu venenatorum fungorum,
a fumo carbonum,
a cubiculo recenter incruſtato.

Apoplexia. — — — — — — 34
Definitio apoplexiæ,

Divi-

Diviſio:
ſanguinea, ſeroſa, pituitoſa,
fortis: debilis,
hyſterica,
periodica,
idiopathica: ſympathica,
frigida, calida.
Varii gradus apoplexiæ,
parapoplexia,
paraplegia,
anæſtheſia,
carus,
coma ſomnolentum,
coma vigil,
lethargus,
cataphora,
ſomnus diuturnus.
Apoplexia infantum.
Additamenta ad diſſertationem de apoplexia.
Paralyſis. — — — — — 369
Diviſiones paralyſeos.
anæſtheſia,
a partibus affectis, *hemiplegia* etc.
perfecta: imperfecta,
chronica,
continua, intermittens.

Cauſæ

Cauſæ paralyſeos referendæ,
ad læſum cerebrum, cerebrique productiones, et medullam ſpinalem.
ad vitia vaſorum ſanguiferorum.
ad ipſam muſculorum læſam fabricam.
Prognoſis,
Notanda quædam circa paralyſin.
Ad morbos oculorum pertinentia.
Ophthalmiæ:
cauſæ externæ,
ophthalmia habitualis,
ophthalmia venerea,
notanda circa uſum remediorum externorum.
ophthalmia venerea,
ophthalmia ſymptomatica.
Amauroſis.
Diviſ. amauroſ.
continua, intermittens,
idiopathica: ſympathica,
originaria; ſymptomatica,
Prognoſis.
Cura.
Amauroſis ficta.
Odontalgia.
Diviſio a cauſis,

Avitio

A vitio gingivarum, partiumque dentem ambientium:

ſeroſa odontalg.

inflammatoria,

ſcorbutica,

venerea,

cacochymica,

a gingivarum laxitate, et evaneſcentia,

a vitio maxillæ ſuperioris.

A vitio ipſius dentis,

caries dentis,

humida: ſicca,

cariei cauſa,

cura,

defectus cruſtæ vitreæ,

defectus hujus cauſæ.

A vitio partium remotarum,

conſenſualis,

a mala digeſtione,

hyſterica,

bilioſa,

continua, remittens, intermittens.

Sequelæ poſt dentis exſtirpationem.
